

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ναυτική Επιθεώρηση

Τεύχος 618

Τόμος 182^{ος}

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Δεκέμβριος 2021 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2022

ΠΑΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Για το τεύχος
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Σ.
Αριθμός Πρωτοκόλλου
4339

ΕΛΤΑ
Ελληνικό Ταχυδρομείο

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1918/04 Κ.Ε.Μ.Π.Α.Σ.
ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
Μαρκετι 20, 104 47 ΑΘΗΝΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ 011451

Ναυτική Επιθεώρηση

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ομιλίες Αρχηγού ΓΕΝ 4

ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ

Εκδηλώσεις - φωτογραφίες 22

Δημήτριος Μελισσάρης

Ναύτης (ΔΙΟΙΚ)

Α΄ Χρηματικό Βραβείο διαγωνισμού μελετών 2020

Η γεωπολιτική επιδραση της σοβιετικής

πολιτικής στη Μέση Ανατολή κατά τη

δεκαετία του 1980 42

Ιωάννης Παν. Οικονομόπουλος

Υποναύρχος ΠΝ ε.α. - Καθηγητής Σ.Ν.Δ.

Δύση και Τουρκία 62

Αγγελική Αθανασακοπούλου

ΜΠΥ (Α΄) - Ιστορικός της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού

16 Νοεμβρίου 1912: Ο ηρωικός θάνατος του

Ανθυποναυάρχου Νικόλαου Ρίτσου στη Χίο:

Τεκμήρια και Μαρτυρίες 74

Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος

Νομικός - Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Η Βρετανική πολιτική έναντι των Ελλήνων

από την αρχή της Επανάστασης έως την

Ναυμαχία του Ναυαρίνου 92

Κωνσταντίνος Αργυρόπουλος

Ανθυποναύαρχος (Ε) ΠΝ - Επιτελής της Υπηρεσίας

Ιστορίας Ναυτικού

Η Ελληνική Κυριαρχία των Νησιών του Αιγαίου

υπό το Πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου: Εφαρμογή

των Συνθηκών της Λωζάννης του 1923 και των

Παρισίων του 1947 122

Χειραψία με την Ιστορία 142

Ναυτικές Ιστορίες 156

Ιωάννης Σ. Θεοδωράτος

Ειδήσεις από το Περισκόπιο 162

Δελτίο Ενημέρωσης 172

ΕΤΟΣ 100^ο - ΤΕΥΧΟΣ 618 - ΤΟΜΟΣ 182^{ος}

Δεκέμβριος 2021 - Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2022

Διεύθυνση περιοδικού:

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Μαρκόνι 20 Βοτανικός - Αθήνα 10447

Τηλ: 210 3484233 - Φαξ: 210 3484234

e-mail: yin_naftepar@navy.mil.gr

Ιδιοκτήτης

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

Εκδότης

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Διευθυντής σύνταξης

Πλοίαρχος Αναστάσιος Μιχέλς ΠΝ

Επιτροπή σύνταξης

Πλοίαρχος Αναστάσιος Μιχέλς ΠΝ

Πλοίαρχος Φώτιος Μπότσας ΠΝ

Πλοίαρχος Μιχαήλ Παρασκευόπουλος ΠΝ

Επιμέλεια ύλης

Πλοίαρχος Εμμανουήλ Ζέρβας ΠΝ

Αντιπλοίαρχος (Ε) Αλέξανδρος Παντελόγλου ΠΝ

Πλωτάρχης (Ο) Αθανάσιος Παπαδημητρίου ΠΝ

Πλωτάρχης (Ο) Παναγιώτης Γέροντας ΠΝ

Ανθυποναύαρχος (Ε) Κωνσταντίνος Αργυρόπουλος ΠΝ

Ανθυποναύαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ

Εικαστική επιμέλεια - ηλεκτρονική σελιδοποίηση

Ανθυποναύαρχος (Ε) Ιωάννης Κορακάκης ΠΝ

Γραφείο Ναυτικής Επιθεώρησης

Ανθυποναύαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ

Ανθυποναύαρχος (Ε) Ιωάννης Κορακάκης ΠΝ

Εκδόσεις βιβλίων Υ.Ι.Ν.

Σημαιοφόρος (Ε) Αναστασία Μανανά ΠΝ

e-mail: d_manana@navy.mil.gr

Τηλ: 210 3484136

Συνδρομές Περιοδικού

Τηλ: 210 3484233 - 243

Ετήσια Στρατ. Προσωπικού ε.ε. και ε.α. και

Πολιτικού Προσωπικού (Πολεμικού Ναυτικού) 10€

Ετήσια Ιδιωτών, Νομικών Προσώπων 12€

Ετήσια Συνδρομή Κύπρου 30€

Τιμή Τεύχους 3€

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Οι απόψεις που εκφράζονται στη «Ν.Ε.», είναι προσωπικές και δεν δεσμεύουν το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, ούτε και ερμηνεύουν την πολιτική ή τις αποφάσεις του.

Εξώφυλλο

Α΄ Χρηματικό Βραβείο στον Ανθυποναύαρχο (Ε)

Βλάσιο Καψουράκη ΠΝ, για την φωτογραφία με

θέμα: «Περηφάνεια».

Εκτύπωση

ELIKON Graphic Arts, www.elikon-print.gr

Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί αναγνώστες,

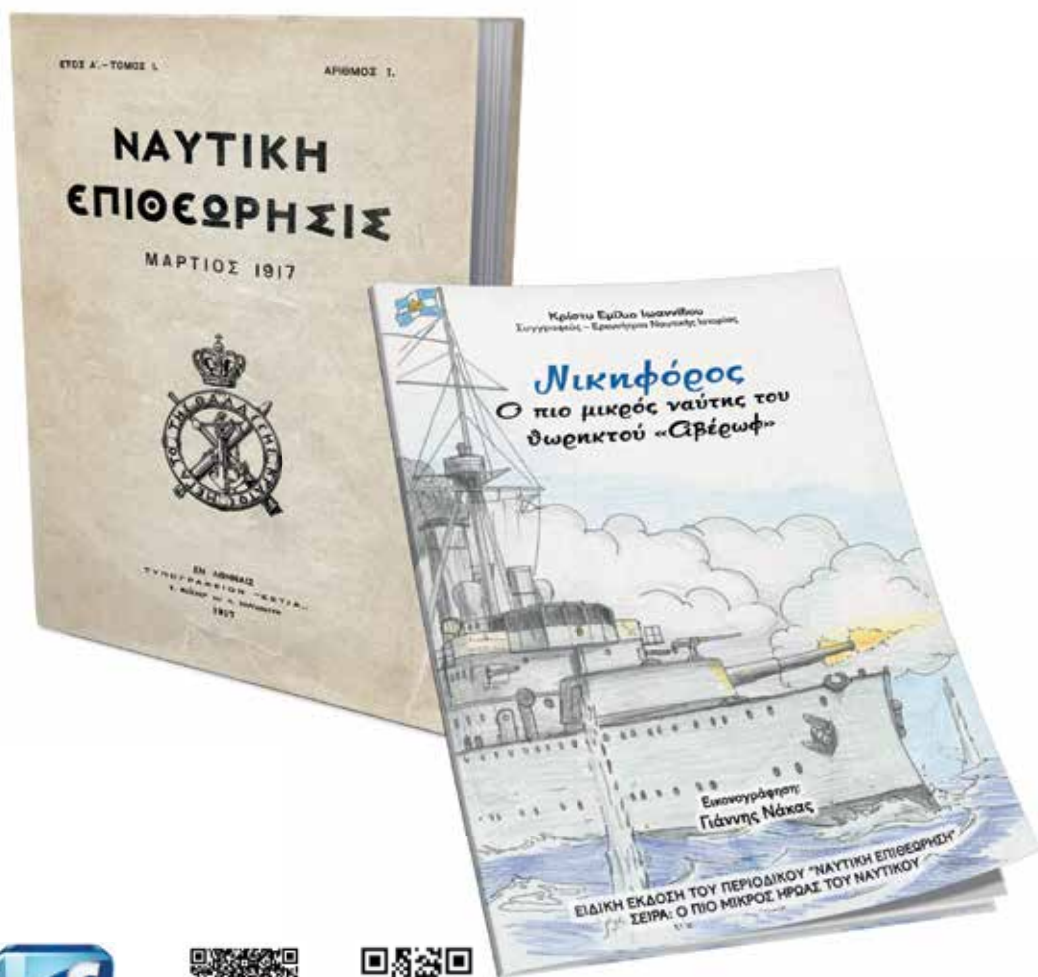
Με το παρόν τεύχος ολοκληρώνονται 105 χρόνια από το πρώτο τεύχος της Ναυτικής Επιθεώρησης. Στην αδιάκοπη έκδοση του επίσημου εντύπου του Πολεμικού Ναυτικού έχουν φιλοξενηθεί άρθρα Πρωθυπουργών, Υπουργών, Βουλευτών, Διπλωματών, Αρχηγών και Αξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού, Επιστημόνων κάθε ειδικότητας, Λογοτεχνών και Ερευνητών.

Με αυτό το τεύχος δίνεται στους μικρούς μας φίλους ένα όμορφο δώρο, ένα παραμύθι εμπνευσμένο από τους Βαλκανικούς Πολέμους γραμμένο από την ερευνήτρια ναυτικής ιστορίας Κρίστου Εμίλιο Ιωαννίδου. Παράλληλα, φέτος συμπληρώνονται 110 χρόνια από την έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων και το περιοδικό ευκαιρίας δοθείσης τιμά με το άρθρο της Δρος Αγγελικής Αθανασακοπούλου τον Ανθυποπλοίαρχο Νικόλαο Ρίτσο που έπεσε ηρωικά στις επιχειρήσεις απελευθέρωσης της Χίου τον Νοέμβριο του 1912. Το ιστορικό κομμάτι του περιοδικού ολοκληρώνεται με το κείμενο του νομικού – διεθνολόγου Δρος Ιωάννη Παπαφλωράτου «Η Βρετανική πολιτική έναντι των Ελλήνων από την αρχή της επανάστασεως έως την Ναυμαχία του Ναυαρίνου».

Επιπρόσθετα, στο παρόν τεύχος φιλοξενείται το άρθρο που κέρδισε το Α΄ Χρηματικό Βραβείο διαγωνισμού μελετών του 2020, «Η γεωπολιτική επίδραση της σοβιετικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή κατά τη δεκαετία του 1980» του Δημήτριου Μελισσάρη, στο οποίο εξετάζεται το πώς η σοβιετική εξωτερική πολιτική επηρέασε την ανακατανομή γεωπολιτικής ισχύος στο υποσύστημα της Μ. Ανατολής. Την διεθνολογική ενότητα αυτού του τεύχους συμπληρώνουν το άρθρο του επιτελή της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, Ανθυποπλοίαρχου (Ε) Κωνσταντίνου Αργυρόπουλου ΠΝ με θέμα «Η Ελληνική Κυριαρχία των Νησιών του Αιγαίου υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου: Εφαρμογή των Συνθηκών της Λωζάννης 1923 και Παρισίων 1947» και του Υποναυάρχου ε.α. Ιωάννη Οικονομόπουλο ΠΝ – καθηγητή της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων «Δύση και Τουρκία». Στο πρώτο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η αποδόμηση από τον συγγραφέα του αφηγήματος της Τουρκίας, ενώ το δεύτερο ασχολείται με την διαχρονική εξέλιξη των δυτικοτουρκικών σχέσεων δίνοντας ιδιαίτερο βάρος σε θέματα θρησκείας και πολιτισμού.

Το παρόν τεύχος ολοκληρώνεται με τις μόνιμες στήλες «Χειραψία με την Ιστορία», «Ναυτικές Ιστορίες» και «Ειδήσεις από το Περισκόπιο». Ευελπιστούμε ότι και αυτό το τεύχος θα ανταποκριθεί στις υψηλές προσδοκίες των αναγνωστών. Ο Διευθυντής και το προσωπικό της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού έχουν πάντα κατά νου την μεγάλη και διαχρονική συνεισφορά του εντύπου στα πνευματικά δρώμενα της χώρας.

Η Επιτροπή Σύνταξης

Ακολουθείστε μας στο facebook και στη σελίδα μας στο διαδίκτυο για να ενημερώνεστε έγκαιρα για τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις της ΥΙΝ

Ομιλία Αρχηγού ΓΕΝ

Εορτασμός Προστάτη του ΠΝ Αγίου Νικολάου Εκδήλωση προς Τιμήν των Στελεχών του ΠΝ και των Οικογενειών τους

Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση για την αποδοχή της πρόσκλησής μας, σας καλωσορίζω σήμερα στην εκδήλωση, που το Πολεμικό Ναυτικό διοργανώνει στο πλαίσιο των εορτασμών του προστάτη των ναυτικών, Αγίου Νικολάου και της επετείου των νικηφόρων ναυμαχιών των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 στη δική μας γιορτή.

I would like also to welcome, the Defense Attaches and the distinguished guests from Allied countries and to thank them for their presence here today.

Η ελληνική ναυτοσύνη, τιμά τον Προστάτη Άγιο της, τον Άγιο Νικόλαο. Δεν υπάρ-

χει ναυτικός που να μην επικαλείται τον Άγιο Νικόλαο για να έχει «καλές θάλασσες». Και δεν υπάρχει ναυτικός που να μην έχει νιώσει πιο ασφαλής και πιο σίγουρος στο ταξίδι του, όταν τον συνοδεύει η ευχή «Ο Άη Νικόλας να είναι στην πλώρη σου».

Κυρίες και Κύριοι,

Οι ιστορικές ναυμαχίες της Έλλης και της Λήμνου που σήμερα τιμούμε, συνέδραμαν αποφασιστικά στην επέκταση του σύγχρονου ελληνικού κράτους και εδραίωσαν τα θεμέλια της εθνικής μας κυριαρχίας στο Αιγαίο, απελευθερώνοντας εδάφη, τα οποία για χιλιετίες κατοικούνταν από Έλληνες και είχαν ταυτιστεί με το σχήμα «Ελλάς».

Αφιερώνουμε την σημερινή μέρα, πρωτίστως, στα στελέχη του Πολεμικού Ναυτικού και τις οικογένειές τους.

Καθημερινά και αδιάλειπτα, Αξιωματικοί, Ανθυπασιπιστές, Υπαξιωματικοί, Ναύτες και Πολιτικό Προσωπικό, τιμώντας τους προγόνους υπερασπιστές των θαλασσών και των δικαίων μας, εργάζονται άοκνα, με ευσυνειδησία και με υψηλή αίσθηση του καθήκοντος, ώστε το Πολεμικό Ναυτικό να ανταποκρίνεται στην αποστολή του και κατ' επέκταση στην ιστορική του ευθύνη.

Αλλωστε, η ρήση του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη «... πλέω μεθ' ορμής ακαθέκτον και με την πεποίθησιν της νίκης εναντίον του εχθρού του Γένους», αντηχεί ακόμα στα αυτιά μας και έχει γαλουχήσει γενεές στελεχών του Πολεμικού Ναυτικού. Η πίστη για την τελική νίκη δεν έλειψε ποτέ και αποδείχθηκε περίττρανα πολλάκις στην ελληνική ιστορία – ακόμα και όταν δεν υπήρχε αριθμητικό πλεονέκτημα ούτε τεχνολογική υπεροπλία.

Από τους Σαλαμινομάχους έως τους ηρωικούς καπεταναίους του 1821 και από τους νικητές δύο Παγκοσμίων πολέμων έως και τις ημέρες μας, το Πολεμικό μας Ναυτικό ήταν πάντοτε παρόν στους μεγάλους αγώνες του ελληνικού έθνους, χαρίζοντας νίκες και προσφέροντας άφθονο αίμα που εξέθρεψε το δέντρο της ελευθερίας αλλά και της Δημοκρατίας, όταν και όποτε η πίστη των στελεχών του στις βασικές αξίες και τα ανθρώπινα ιδανικά, τέθηκε στην κρίση της Ιστορίας.

Θεμιστοκλής, Μιαούλης, Κανάρης, Μπουμπουλίνα, Κουντουριώτης, Τούμπας, Λάσκος, και πολλοί άλλοι, γνωστοί ή λιγότερο γνωστοί, σφράγισαν την ιστορία μας, με διορατικότητα, αποφασιστικότητα, ηρωισμό, αφοσίωση και αυταπάρνηση πέραν του καλώς εννοούμενου καθήκοντος. Σε όλους αυτούς αποδίδουμε τις ημέρες αυτές τιμή, σεβασμό και ευγνωμοσύνη.

Κυρίες και Κύριοι,

Είκοσι πέντε τουλάχιστον μονάδες του Στόλου επί 360 ημέρες το χρόνο βρίσκονται σε επιχειρήσεις και αποστολές, αριθμός που αγγίζει τις 70 μονάδες σε περιόδους εντάσεων, κρίσεων και μεγάλης κλίμακας ασκήσεων, διατηρώντας στο ακέραιο την ετοιμότητα να βρεθούν όπου απαιτηθεί για την προάσπιση των εθνικών μας συμφερόντων.

Για να επιτευχθεί όμως αυτό απαιτούνται αμέτρητες ώρες επίπονης επιχειρησιακής εκπαίδευσης και εργώδεις προσπάθειες πληρωμάτων και τεχνικών των επισκευαστικών φορέων των ναυστάθμων. Και φυσικά ένα μεγάλο απόθεμα ψυχής τόσο των πληρωμάτων όσο και των οικογενειών τους, που απορροφούν την προσωπική πίεση που γεννά η μακρόχρονη απουσία.

Οφείλουμε λοιπόν ένα μεγάλο ευχαριστώ και τεράστια ευγνωμοσύνη στις οικογένειες μας, στους δικούς μας ανθρώπους, για την υποστήριξη και την κατανόησή τους. Σε αυτούς που φροντίζουν να μη διαταράσσεται η οικογενειακή καθημερινότητα όταν τα στελέχη απουσιάζουν σε πολήμερες αποστολές.

Είμαστε υπερήφανοι για το προσωπικό μας, το οποίο υπό αντίξοες συνθήκες έχει καταφέρει να διατηρεί σε υψηλή ετοιμότητα τα, ομολογουμένως ιδιαίτερας απαιτητικά λόγω ηλικίας, πλοία του Στόλου. Είναι ακόμα νωπές στη μνήμη μας οι στιγμές που το σύνολο των εν ενεργεία μονάδων του Στόλου, δρώντας αποφασιστικά, χωρίς καμία περιττή σκέψη ή ενδοιασμό, χωρίς καμία έκπτωση στην προσήλωση στο καθήκον, επιχείρησαν από το Βόρειο Αιγαίο έως την Ανατολική Μεσόγειο, κάνοντας πράξη τη γνωστή σε όλους μας ρήση *«Καράβια άνευ ικανού έμψυχου υλικού, είναι μόλυβδος βαρύν βυθιζόμενος εντός ύδατος»*.

Αντρες και Γυναίκες του Πολεμικού Ναυτικού

ΕΣΕΙΣ αποτελείτε τη κινητήριο δύναμη όλων των δραστηριοτήτων μας. Η απαράμιλλη προσήλωσή σας στο καθήκον, αυθεντικό παράγωγο της αγάπης σας για το Ναυτικό και την πατρίδα, με γεμίζουν με ικανοποίηση. Να αισθάνεστε υπερήφανοι για το έργο που επιτελείτε και να μην κάμπτεστε από τις όποιες δυσκολίες. Είναι μόνο ένα μικρό πρόσχωμα που θα υπερνικήσετε, **όπως πάντα**.

Κυρίες και Κύριοι,

Το επιτελούμενο επιχειρησιακό έργο του Πολεμικού Ναυτικού αντιστοιχεί σε χιλιάδες ημέρες εν πλω ετησίως. Από τις αρχές του 2020 μέχρι και σήμερα τα πλοία του Στόλου έχουν καταγράψει σχεδόν 20 χιλιάδες ημέρες εν πλω και έχουν διανύσει αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες ναυτικά μίλια.

Σήμερα, το Πολεμικό Ναυτικό επιχειρεί στο πλαίσιο της αποστολής του, σε όλη την ελληνική θαλάσσια επικράτεια, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, προασπίζοντας με αποφασιστικότητα την εθνική μας κυριαρχία και τα κυριαρχικά μας δικαιώματα.

Τούτο επιτυγχάνεται με την καθημερινή παρουσία των πολεμικών μας πλοίων, σε όλα τα μήκη και πλάτη των θαλασσών μας, προβάλλοντας ικανή αποτρεπτική ισχύ. Άλλωστε, όπως απολύτως εύστοχα είχε επισημάνει ο Θεμιστοκλής, **«Το παν γαρ ημίν του πολέμου φέρουσι αι νέες»**. Σε αυτό τον πόλεμο όλα εξαρτώνται από τα πλοία. Στην ελληνική γεωμορφία, τίποτα δεν θα μπορούσε να είναι πιο ακριβές.

Η αυταπάρηση, η δεξιότητα και η ικανότητα στη τέχνη του ναυτικού πολέμου, που ιστορικά αποδεικνύουν τα πληρώματα του Στόλου, κατέταξαν το Πολεμικό

Ναυτικό υψηλά στις καρδιές των Ελλήνων. Βασιζόμενοι στις παραδόσεις μας και με το βλέμμα στο ένδοξο παρελθόν μας πορευόμαστε τώρα με σιγουριά προς το μέλλον.

Είναι βέβαιο πως είναι επιτακτική πλέον η προσαρμογή στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις, που αλλάζουν τους όρους διεξαγωγής των επιχειρήσεων. Η ανανέωση συνεπώς των μονάδων του Στόλου, η αναβάθμιση των υφιστάμενων, ο εκσυγχρονισμός των μέσων υποστήριξης και των υποδομών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεχής ετοιμότητά του και η ικανότητά του να ανταποκριθεί άριστα στις αποστολές που του ανατίθενται από τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ, αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για το Πολεμικό Ναυτικό.

Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες, επίμονης ανάδειξης της απαίτησης ανανέωσης του Στόλου, οι τεκμηριωμένες εισηγήσεις του Πολεμικού Ναυτικού βρήκαν ευήκοα ώτα, υιοθετήθηκαν από την Πολιτική Ηγεσία και εισήλθαν σε τροχιά υλοποίησης, σύμφωνα με τις πρόσφατες εξαγγελίες του κυρίου Πρωθυπουργού, εξασφαλίζοντας την πρόσκτηση νέων υπερσύγχρονων μονάδων επιφανείας για το Στόλο με τους καλύτερους οικονομικούς όρους και το μέγιστο επιχειρησιακό όφελος.

Δεν μένουμε όμως εκεί. Από το 2020 έχει ξεκινήσει ένας μαραθώνιος εξοπλιστικών υποπρογραμμάτων και κατακύρωσης συμβάσεων που προσδοκούμε να ενισχύσουν περαιτέρω τις επιχειρησιακές δυνατότητες του στόλου και να άρουν μεγάλο μέρος χρόνιων εκκρεμοτήτων.

Η υλοποίηση της σύμβασης εκσυγχρονισμού των ΑΦΝΕ, η υπογραφή της Σύμβασης για την πρόσκτηση νέων ελικοπτέρων, η ενεργοποίηση και ένταξη στο Στόλο νέων σκαφών ανορθόδοξου πολέμου, η επικείμενη προμήθεια νέων τορπιλών και αντιμέτρων για τα υποβρύχια και συστημάτων κατευθυνόμενων βλημάτων και πυρομαχικών, η αναβάθμιση του συστήματος επιτήρησης, η υλοποίηση προγραμμάτων μη επανδρωμένων οχημάτων, η αναβάθμιση των υποδομών σε Ναυστάθμους και Ναυτικές Βάσεις, καθώς και αυτή των υποδομών υποστήριξης του προσωπικού μας, είναι μερικά από τα εμφανή αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας.

Στο σημείο αυτό, δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ στην ανιδιοτέλεια και πατριωτική συνδρομή των Ελλήνων πολιτών, που διαχρονικά συνέδραμε τις προσπάθειες για την ενίσχυση του αξιόμαχου των Ενόπλων Δυνάμεων.

Μόλις πριν από μία εβδομάδα το Πολεμικό Ναυτικό παρέλαβε και ενέταξε στο δυναμικό του Στόλου, το τρίτο κατά σειρά Πλοίο Γενικής Υποστήριξης «ΑΙΑΣ», μία, απaráμιλλης γενναιοδωρίας κίνηση, του Υποναύαρχου επί τιμή, κυρίου Παναγιώτη Λασκαρίδη.

Όμως, το Πολεμικό Ναυτικό πέραν της κύριας αποστολής του, συνδράμει, όποτε απαιτηθεί, τους υπόλοιπους φορείς του κράτους, ενώ παράλληλα έχει αναπτύξει μια σειρά δράσεων στο πλαίσιο της κοινωνικής του προσφοράς.

Πολύ συνοπτικά αναφέρω:

- την παροχή υπηρεσιών υγείας στα ακριτικά μας νησιά σε σταθερή βάση,
- τη διάθεση υγειονομικού και διοικητικού προσωπικού στα εθνικά εμβολιαστικά κέντρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού,
- τη διάθεση προσωπικού και μέσων σε αποστολές δασοφυλάκησης και την εκτέλεση περιπόλων για την πρόληψη πυρκαγιών,
- την υδροδότηση άνδρων ακριτικών νησιών από υδροφόρες του Πολεμικού Ναυτικού, ακόμα και υπό αντίξοες καιρικές συνθήκες,
- τη διάθεση της Μονάδας Καταδυτικής και Υπερβαρικής Ιατρικής για την αντιμετώπιση καταδυτικών ατυχημάτων,
- τη συνδρομή σε αποστολές Έρευνας και Διάσωσης με πλωτά και ιπτάμενα μέσα του ΠΝ,
- την ανεκτίμητη παροχή υπηρεσιών τόσο στα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, όσο και σε κατοίκους των ακριτικών νησιών από τη Μονάδα Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαράγωγής.

Επιτρέψτε μου, τέλος, μια ιδιαίτερη αναφορά στην πολύπλευρη δράση του Κέντρου Ειδικής Φροντίδας Παιδιού που εδρεύει στο Ναυτικό Νοσοκομείο Πειραιά. Το εξειδικευμένο κέντρο προσφέρει σε όλα τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, υπηρεσίες διάγνωσης και θεραπευτικής παρέμβασης αναπτυξιακών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο οικογενειακό, σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Από την αρχή της λειτουργίας του, το ΚΕΦΠ έχει προσφέρει αξιολόγηση σε περισσότερα από 7 χιλιάδες παιδιά προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας.

Στον ευλογημένο καιρό της ειρήνης η προσφορά προς τον συνάνθρωπο αποτελεί τίτλο τιμής και υπερηφάνειας για όλους μας, αντίστοιχο της πολεμικής δράσης.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συνεισέφεραν καθ' οιονδήποτε τρόπο για την πραγματοποίηση της σημερινής εκδήλωσης.

Χρόνια Πολλά σε όλους τους ναυτικούς.

Χρόνια Πολλά στα στελέχη μας και τις οικογένειές τους.

Είθε ο Άγιος Νικόλαος να προστατεύει όλους τους θαλασσοπόρους.

Σας ευχαριστώ.

Ομιλία Αρχηγού ΓΕΝ

*Τελετή Εορτασμού του Αγίου Νικολάου και
της Επετείου των Νικηφόρων Ναυμαχιών
των Βαλκανικών Πολέμων 1912-13*

κ. Υπουργέ Εθνικής Άμυνας

κ. Υφυπουργέ...

Κύριε Αρχηγέ του ΓΕΕΘΑ

Εκλεκτοί προσκεκλημένοι

Κυρίες και Κύριοι,

Το αξίωμα της ηγεσίας του Πολεμικού Ναυτικού που μου εμπιστευθήκε η Ελληνική Πολιτεία, μου επιφυλάσσει την χαρά και το προνόμιο να σας ευχαριστήσω για την ιδιαίτερη τιμή να παρίστασθε, εδώ στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, στη γιορτή του προστάτη μας Αγίου Νικολάου, στη γιορτή του Όπλου μας, στη γιορτή όλης της ελληνικής ναυτοσύνης. I would like also to welcome, our distinguished guests, the Defence Attachés of allied countries, as well as the Commander of the Standing Naval Maritime Group Two.

Σήμερα μοιραζόμαστε την χαρά μας, μαζί σας. Τιμούμε τον προστάτη του Πολεμικού Ναυτικού, τον Άγιο Νικόλαο και παράλληλα προβάλλουμε την ιστορική μνήμη των νικηφόρων ναυμαχιών της Έλλης και της Λήμνου, που όχι μόνο κατέδειξαν την αξία του ναυτικού πολέμου, αλλά ταυτόχρονα καθόρισαν αποφασιστικά την πορεία του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Κάθε 6η Δεκεμβρίου όλοι οι Έλληνες ναυτικοί, τιμούν τον υπέρτατο προστάτη τους. Αυτόν που σε κάθε δύσκολη στιγμή είναι το αποκούμπι τους στη θάλασσα, αυτόν που κρατά σφιχτά το πηδάλιο και οδηγεί με ασφάλεια τα πληρώματά μας. Δεν υπάρχει ναυτικός που να μη συγκινείται και να μην θαρρεύει σαν ακούσει το «ο Άη Νικόλας να είναι πάντα στην πλώρη σου!». **Ελλάδα**, από αρχαιοτάτων χρόνων, από την καταβολή της έννοιας «Ελληνας» σημαίνει θάλασσα, ναυτική τέχνη, ναυτική ισχύς. Και ναυτική ισχύς σημαίνει πρωτίστως Πολεμικό Ναυτικό, σημαίνει Στόλος.

Αυτός που σήμερα, επίκαιρα όσο ποτέ, επιχειρεί αγόγγυστα υπό τη σκέπη του Αγίου Νικολάου και εκπληρώνει το καθήκον του, πέρα από περιορισμούς και διαθέσιμότητες. Αυτός που αποτελεί αδιαπέραστο τείχος σε κάθε επιβουλή, σε κάθε αμφισβήτηση της εθνικής μας κυριαρχίας. Όπως ακριβώς έπραξε και στις νικηφόρες ναυμαχίες του 1912-13 που στοίχειωσαν τον εχθρό τότε και στοιχειώνουν και σήμερα κάθε επίδοξο επιβουλέα.

Η Ελλάδα στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα ήταν μια χώρα σε δυσπραγία και μαρασμό. Το Πολεμικό Ναυτικό, αναπόσπαστο κομμάτι της, δεν έμεινε ανεπηρέαστο από αυτή τη συγκυρία. Όμως σιγά σιγά μεγάλωσε, ενισχύθηκε και οργανώθηκε, ενώ, αποκτώντας σύγχρονες μονάδες, αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος της εθνικής προσπάθειας.

Το ισχυρό Πολεμικό Ναυτικό με στελέχη όπως ο θρύλος, Ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης, αποτέλεσαν την εγγύηση, βάση της οποίας, η Ελλάδα εισήλθε στη βαλκανική συμμαχία. Και η πατρίδα δικαιώθηκε, αφού το Ναυτικό μας θριάμβευσε στα καταγάλανα νερά του λίκνου του και απελευθέρωσε εδάφη, που προαιώνια ανήκαν στην προίκά που της επιφύλαξε ο Θεός.

Παράλληλα η αξία του αναγνωρίστηκε από συμμάχους και εχθρούς. Ο ελληνικός στόλος υπό την ηγεσία του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη με τη ναυμαχία στο ακρωτήριο της Έλλης επέτρεψε την απελευθέρωση της Λέσβου και της Χίου. Αντίστοιχα με τη ναυμαχία που ακολούθησε στη Λήμνο μετέτρεψε το Αιγαίο κυριολεκτικά σε ελληνική θάλασσα.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το Πολεμικό Ναυτικό επέδειξε πλεόνασμα

αρετών και ικανοτήτων, όπως η ηγεσία, το θάρρος, η προβλεπτικότητα, η αφοσίωση στο καθήκον, η τακτική υπεροχή, η πίστη στη νίκη. Και παισιώθηκε άριστα από το ηρωικό εμπορικό μας ναυτικό που ακούραστα, αδιάλειπτα και ακατάπαυστα στήριξε τις εθνικές επιχειρήσεις.

Άλλωστε, το εμπορικό μας ναυτικό, αποτελούσε πάντα λόγο εθνικής τιμής και υπερηφάνειας πλέοντας σε όλα τα μήκη και πλάτη των θαλασσών της υδρογείου. Όπως ακριβώς και στην τρέχουσα συγκυρία, που το Πολεμικό Ναυτικό υπερασπίζεται τα κυριαρχικά μας δικαιώματα, ορθώνοντας ένα αδιάπέραστο τείχος αποτροπής, στο Αιγαίο και όπου αλλού απαιτηθεί και όπως πρόσφατα αποδείχτηκε, για όσο απαιτηθεί.

Είναι πολύ νωπές οι στιγμές που το σύνολο σχεδόν των πλοίων και των πληρωμάτων μας, δρώντας αποφασιστικά, στο πλαίσιο των εντολών του κυρίου ΑΓΕΕΘΑ, χωρίς κανέναν ενδοιασμό ή δεύτερη σκέψη, χωρίς καμία έκπτωση στην προσήλωσή τους στην αποστολή, επιχειρώντας από την Ανατολική Μεσόγειο έως το Βόρειο Αιγαίο σε μια πρωτοφανή σε χρονική διάρκεια κινητοποίηση, απέδειξαν ότι η θαλάσσια κυριαρχία μας και δεν διαπραγματεύεται και άριστα υπερασπίζεται.

Απέδειξε ακόμη ότι, η ναυτοσύνη των πληρωμάτων μας και οι ψυχικές τους αρετές δεν στηρίζονται σε τεχνολογίες αιχμής, μετατρέποντας ακόμη και τα παλαιότερα σκαριά μας σε θανάσιμες απειλές, για όποιον αλαζονικά τα υποτιμά. Επιβεβαίωσε την απόλυτη πίστη του στις προγονικές επιταγές, τηρώντας τη ρήση του αειμνήστου Ναυάρχου Κουντουριώτη: «Με τα καράβια που έχουμε θα κάνουμε καλά της δουλειά μας».

Τέλος, κατέδειξε ότι οι μελλοντικές προκλήσεις θα έχουν μεγάλη σχέση με το θαλάσσιο περιβάλλον. Προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουμε με την εμπειρία, την εκπαίδευση και την ευσυνειδησία των στελεχών μας.

Η ένδοξη και πλούσια ιστορία μας είναι γνωστή σε όλους. Το Πολεμικό μας Ναυτικό είναι ο περήφανος κληρονόμος μιας τιμημένης παράδοσης. Όμως δεν επαναπαύεται, δεν οχυρώνεται πίσω από τις δάφνες του, αλλά εξελίσσεται. Σήμερα, που η Ελλάδα παραμένει ως σχεδόν ο μόνος πυλώνας σταθερότητας πάνω στο γεωπολιτικό μωσαϊκό της Ανατολικής Μεσογείου, με τις νέες προκλήσεις ασφαλείας, αλλά και την παραδοσιακή απειλή πάντα βρυχώμενη και προσανατολισμένη σταθερά σε μια αναθεωρητική πολιτική, το Πολεμικό Ναυτικό στέκεται άριστα και ακλόνητα στην πρώτη γραμμή του καθήκοντος. Αποτελεί βασικό συντελεστή ισχύος της χώρας μας, τον βασικό εκφραστή της παραδοσιακής ναυτικής ταυτότητας και κουλτούρας του έθνους.

Ο Στόλος μας σήμερα, ακόμη και την ώρα αυτή που εκφωνούνται αυτές οι γραμμές, επιχειρεί και προασπίζει τα εθνικά μας κυριαρχικά δικαιώματα, αποδεικνύοντας και την ικανότητά του και την αξιοπιστία του. Οι άνω των 20 χιλιάδων ημερών εν πλω, μέσα σε 2 έτη αλλά και τα 25 πολεμικά πλοία, κατά μέσο όρο, καθημερινά σε αποστολή ή και πολύ περισσότερα σε περιόδους κρίσεως και ασκήσεων μεγάλης κλίμακας, δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνειών για την αξιοπιστία μας.

Οι Έλληνες πολίτες γνωρίζουν με κάθε ακρίβεια ότι το Πολεμικό Ναυτικό στέκεται επάξια στη θέση που η ιστορία και το χρέος του απαιτούν, ενώ παράλληλα αποδεικνύει έμπρακτα την ισχύ του και σε ρόλους που δεν συνίστανται στην επίδειξη ισχύος, όπως η έρευνα και διάσωση, αλλά και οι πολυάριθμες δράσεις του με ευρύτερο κοινωνικό περιεχόμενο.

Στο πλαίσιο αυτό συνεργαζόμαστε αగాστά με το Λιμενικό Σώμα, στην διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, αλλά και στη διάσωση ανθρωπίνων ζώων στα όρια της εθνικής μας δικαιοδοσίας. Ζωών που ανάλγητα πολλές φορές εκτίθενται σε κίνδυνο, έρμαια των σχεδίων όσων απαξιώνουν την ανθρωπινή ζωή και ύπαρξη.

Παράλληλα δραστηριοποιούμαστε με διαρκώς αυξητικούς ρυθμούς, σε διεθνείς επιχειρήσεις και ασκήσεις με τα ισχυρότερα ναυτικά της Μεσογείου, αλλά και παγκοσμίως. Τα πλοία μας επαυξάνουν την παρουσία τους σε διεθνείς αποστολές, αλλά και σε συμμαχικές επιχειρήσεις και δυνάμεις.

Με το βλέμμα στο ένδοξο παρελθόν, πορευόμαστε με σιγουριά στο παρόν και παράλληλα κτίζουμε το μέλλον. Η ναυτική τακτική εξελίσσεται κι εμείς οφείλουμε να την παρακολουθούμε, επικαιροποιώντας την τεχνολογική μας επάρκεια.

Στο πλαίσιο αυτό εργαζόμαστε ανελλιπώς προκειμένου να εντάξουμε στο οπλοστάσιό μας τις νέες δυνατότητες που μας παρέχει η τεχνολογική εξέλιξη.

Είμαστε λοιπόν στην ευχάριστη θέση να υποδεχόμαστε την φάση υλοποίησης της ανανέωσης του Στόλου μας, μετά από δεκαετίες. Μετά από μία επίπονη, διεξοδική και άκρως απαιτητική διαδικασία, με απόλυτο σεβασμό στις στερήσεις των Ελλήνων πολιτών, βρισκόμαστε πλέον ενώπιον της εισαγωγής του Όπλου στην ψηφιακή εποχή, με την πρόσκτηση τριών υπερσύγχρονων γαλλικών φρεγατών.

Πλοία που όχι απλά μας παρέχουν την απαιτούμενη αποτρεπτική ισχύ, αλλά αλλάζουν τους όρους στο πεδίο της μάχης. Και με όρους που αποτελούν έπαινο για όλους όσοι διαπραγματεύτηκαν σκληρά και επίμονα, προκειμένου οι τεκμηριωμένες εισηγήσεις μας να βρουν ανταπόκριση στην Πολιτική Ηγεσία.

Επιδιδόμαστε σε ένα μαραθώνιο ταχύτητας για έναν πρωτοφανή αριθμό εξοπλιστικών υποπρογραμμάτων και άρσης χρονίζουσών εκκρεμοτήτων, διαδικασίες που θα αναβαθμίσουν σημαντικά την μαχητική μας ικανότητα.

Επισπεύδουμε την απόκτηση τορπιλών βαρέως τύπου για την μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των Υ/Β, καθώς και των κρισίμων αντιμέτρων τορπιλών.

Μετά την ταχεία ενεργοποίηση και ένταξη στο Στόλο των νέων Σκαφών Ανορθόδοξου Πολέμου, έχουν ήδη εκκινήσει οι διαδικασίες για τον εξοπλισμό τόσο αυτών, όσο και των Κανονιοφόρων τύπου Μαχητής με Κατευθυνόμενα Βλήματα, μικρού και μέσου βεληνεκούς.

Παραλάβαμε την έκτη Πυραυλάκατο τύπου Super Vita «ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ», που αποτελεί ό,τι πιο σύγχρονο διαθέτει το Πολεμικό Ναυτικό, με σημαντική συνεισφορά στην επιχειρησιακή ικανότητα του ΠΝ.

Προχωρήσαμε στην πλήρη αναβάθμιση των δυνατοτήτων του ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ του ΑΡΧΗΓΕΙΟΥ ΣΤΟΛΟΥ και μάλιστα εν μέσω της πρωτοφανούς κινητοποίησης του περσινού θέρους, καθώς και στην επέκταση του δικτύου ευρυζωνικών επικοινωνιών υψηλών συχνοτήτων «ΑΙΓΑΙΑΣ», μια τεχνολογική επανάσταση εξαιρετικών δυνατοτήτων και όχι μόνο.

Στο ίδιο πλαίσιο, την τελευταία διετία, βρίσκονται σε εξέλιξη ιδιαίτερα ποιοτικές και ευρέως φάσματος δράσεις, που επαυξάνουν δραστικά τις δυνατότητες επιτήρησης στην ελληνική θαλάσσια επικράτεια. Ομοίως, βρίσκεται σε εξέλιξη πρόγραμμα συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ, η υλοποίηση του οποίου θα βελτιώσει έτι περαιτέρω τις δυνατότητές μας, στον τομέα επιτήρησης στο Αιγαίο.

Αυξάνουμε κατακόρυφα τις δυνατότητές μας, με την πρόσκτηση 7 Ελικοπτέρων MH-60 Romeo, διατηρώντας την πρωτοβουλία των κινήσεων σε όλο το θέατρο επιχειρήσεων, την οποία πλαισιώνουμε με την ανάταση της διαθεσιμότητας των Ελικοπτέρων S-70 Bravo που ήδη διαθέτουμε, αλλά και την υλοποίηση του προγράμματος εκσυγχρονισμού μέσης ζωής των ΑΦΝΕ, P-3.

Εντείνουμε τις εργασίες συμμετοχής μας στην Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) σε επίπεδο ΕΕ, με πολλαπλά οφέλη για την ανάπτυξη εξοπλιστικών προγραμμάτων αλλά και την απόκτηση τεχνογνωσίας, με κυριότερο παράδειγμα την συμμετοχή μας στην ανάπτυξη νέων κορβेटών.

Ανανεώνοντας το Στόλο μας, προσφέρουμε όραμα και προοπτική στην κοινωνία μας. Ενθαρρύνουμε την ελπίδα και την προσδοκία των Ελλήνων Πολιτών στην αξία του Όπλου μας.

Και αυτό μετουσιώνεται κατά τον πιο χειροπιαστό τρόπο στην ιστορικής σημασίας προσφορά του κ. Παναγιώτη Λασκαρίδη με την ένταξη ενός ακόμη ΠΓΥ του ΑΙΑΝΤΑ, έναν ακόμη γίγαντα ισχύος, μετά τα ΠΓΥ ΑΤΛΑΣ Ι και ΠΓΥ ΗΡΑΚΛΗΣ.

Μία προσφορά που ακολουθεί και πλαισιώνει την ήδη γενναιόδωρη συνεισφορά του, στα προγράμματα ΚΥΚΝΟΣ, με τα οποία αναζωογονούνται οι Φρεγάτες τύπου S (ΛΗΜΝΟΣ, ΕΛΛΗ και ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ) μέσω της αντικατάστασης των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών τους. Κανείς δεν επενδύει σε ό,τι παρακμάζει, ενώ σπεύδει να ενισχύσει ό,τι αναγεννιέται.

Και φυσικά δεν είναι η μόνη ανιδιοτελής προσφορά. Πλήθος πολιτών αποδεικνύουν έμπρακτα και καθημερινά την στήριξή τους στο Πολεμικό Ναυτικό, δίνοντάς μας μεγάλη χαρά αλλά και μεγάλη ευθύνη. Τους ευχαριστώ από καρδιάς.

Προσαρμοζόμενοι στα νέα δεδομένα, προχωρούμε τη διαδικασία απόκτησης και επιχειρησιακής αξιοποίησης νέας μορφής τεχνολογιών μάχης όπως τα τακτικά μη επανδρωμένα μέσα. Και τέλος προχωρούμε ήδη στην διερεύνηση νέων δυνατοτήτων

για το Στόλο, με την διερεύνηση πρόσκτησης δοκιμασμένων και αξιόπιστων λύσεων σε Φρεγάτες, Υποβρύχια και Ναρκοθηρευτικά. Ο αξιόμαχος Στόλος δεν στηρίζεται μόνο σε αξιόμαχα πληρώματα. Απαιτεί αξιόπιστες υποδομές και αξιόπιστες επισκευαστικές δυνατότητες. Ενόψει και της αφίξεως νέων τεχνολογιών, ενισχύουμε και αναβαθμίζουμε τις υποδομές μας, απομειώνοντας ταυτόχρονα το ενεργειακό μας αποτύπωμα με σεβασμό στο περιβάλλον.

Στηρίζομαστε και επενδύουμε στο άρτιο επισκευαστικό έργο της ΔΔΜΝ αλλά και των Ναυστάθμων μας. Το προσωπικό μας, παρά τα προβλήματα, τους περιορισμούς και τις δυσχέρειες, με απaráμιλλη και πρωτοφανή υπερωριακή υπερπροσπάθεια, κατόρθωσε να επιτύχει αύξηση της διαθεσιμότητας των Πολεμικών Πλοίων για το έτος 2021. Αξία αναφοράς αποτελεί επίσης, η ενεργοποίηση μονάδων του Στόλου που επί μακρόν ήταν ακινητοποιημένες λόγω σοβαρών βλαβών.

Παράλληλα προχωρούμε στη σύναψη συμφωνιών πλαισίου με εξειδικευμένους ιδιωτικούς φορείς, για την προώθηση αλλά και την υποστήριξη των εξοπλιστικών μας προγραμμάτων, δίνοντας πνοή και στην ιδιωτική πρωτοβουλία στον τομέα της άμυνας.

Δεν μένουμε όμως μόνο εκεί.

Η τεχνολογική αναβάθμιση των δυνατοτήτων μας στο σύγχρονο πεδίο μάχης είναι αναγκαία. Εξίσου όμως αναγκαία και θεμελιώδης είναι η ενίσχυση του προσωπικού μας. Διότι αυτό αποτελεί τον κύριο παράγοντα που μας επιτρέπει να λειτουργούμε σωστά, το βασικό όπλο, ο σημαντικότερος πολλαπλασιαστής ισχύος μας.

Επιδιώκουμε την παραγωγή στελεχών με αξίες, εκπαιδευμένα, με υψηλό ηθικό και εμμονή στον σκοπό. Τίποτα δεν κείται υπεράνω των στελεχών μας και για το λόγο αυτό προσπαθούμε καθημερινά να το αποδεικνύουμε στην πράξη. Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων μας, παρέχουμε την βέλτιστη μέριμνα.

Βελτιώνουμε τις υποδομές, αναβαθμίζουμε τις υγειονομικές υπηρεσίες, ολοκληρώσαμε μία πολυκατοικία για τη στέγαση του προσωπικού στο ΝΚ, ενώ εντός των ημερών αναμένεται και η παράδοση δεύτερης. Και επίκειται η ανάληψη εκ μέρους του κ. Λασκαρίδη μίας ακόμη γενναίας και πολύτιμης χορηγίας, αυτή της ανακαίνισης μίας πτέρυγας του ΝΝΑ.

Και όπως ανανεώνουμε τα κουρασμένα σκαριά μας, έτσι ανανεώνουμε και το προσωπικό μας με προσλήψεις ΕΠΟΠ, ΟΒΑ αλλά και αύξηση των εισακτέων στις ΣΝΔ και ΣΜΥΝ στο πλαίσιο υλοποίησης σχετικού συνολικού σχεδιασμού του ΓΕΕΘΑ για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Για να τρέξει νέο αίμα στις φλέβες της μεγάλης μας οικογένειας.

Απευθυνόμενος σε αυτούς, τονίζω ανεπιφύλακτα ότι αποτελούν την πνοή και τη δύναμη πίσω από κάθε μας προσπάθεια, κάθε δραστηριότητα. Η απόδοσή τους, η προσήλωσή τους στο καθήκον, η αγάπη τους για το Ναυτικό και την Ελλάδα, με γεμίζουν καθημερινά υπερηφάνεια και αισιοδοξία για τα επόμενα βήματα, όσο δύσκολα κι αν είναι. Για το λόγο αυτό τους ευχαριστώ για πολλοστή φορά.

Όπως ευχαριστώ και τους σεβαστούς απόστρατους συνάδελφους και δασκάλους που μας κληροδότησαν την εμπειρία και το έργο τους και μετέφεραν επάξια στο παρόν τις αξίες, την τιμή και την παράδοση του Πολεμικού Ναυτικού.

Κύριε Υπουργέ Εθνικής Άμυνας,

Το Πολεμικό Ναυτικό επιχειρεί δυναμικά, με αυτοπεποίθηση, τόλμη αλλά και στρατηγική σύνεση και ψυχραιμία, στον χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου. Με σεβασμό στις παραδόσεις του, το ιστορικό του χρέος, την εμπιστοσύνη, τις προσδοκίες και τη συνδρομή των ελλήνων πολιτών. Να είστε βέβαιος ότι είναι πάντα έτοιμο να πράξει και πράττει ήδη στο ακέραιο το καθήκον του.

Το Πολεμικό Ναυτικό διαθέτει μία ιδιαίτερη δυναμική προσαρμογής. Η αποστολή του απαιτεί την άμεση προσαρμογή στις εξελίξεις και είναι δική μας υποχρέωση αλλά και βεβαιότητα ότι θα μεταδώσουμε αυτή τη δυναμική στις νεότερες γενιές, προκειμένου να διαμορφωθεί το Πολεμικό Ναυτικό του μέλλοντος, το Πολεμικό Ναυτικό που αξίζει η πατρίδα μας.

Κυρίες και κύριοι,

Σας ευχαριστώ και πάλι για την παρουσία σας στην γιορτή μνήμης και δόξας του Πολεμικού μας Ναυτικού.

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ ΣΤΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥΣ

Ο ΑΗ ΝΙΚΟΛΑΣ ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΑ ΠΛΟΙΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥΣ!

Με τις σκέψεις αυτές, σας καλώ να αναφωνήσουμε:

Ζήτω το Έθνος

Ζήτω το Πολεμικό Ναυτικό

Ομιλία Αρχηγού ΓΕΝ

Τελετή Ένταξης ΠΓΥ «ΑΙΑΣ»

Εξοχότατη Κυρία Πρόεδρε της Δημοκρατίας,

Αξιότιμες κυρίες και κύριοι,

Με διακατέχουν αισθήματα ιδιαίτερης χαράς και ικανοποίησης που για τρίτη φορά στη διάρκεια της θητείας μου στις ηγετικές θέσεις του Πολεμικού Ναυτικού, παρευρίσκομαι σε τελετή ένταξης και ονοματοδοσίας μίας νέας μονάδας στο Στόλο μας, ευγενική δωρεά του Υποναυάρχου επί τιμή κ. Παναγιώτη Λασκαρίδη. Είμαι δε, ιδιαίτερα ευτυχής, καθόσον η σημερινή ημέρα αποτελεί για το Πολεμικό Ναυτικό ένα ακόμα βήμα των συνεχών προσπάθειών για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό του Στόλου και των δυνατοτήτων του.

Η Ελλάδα, ανέκαθεν είχε ιδιαίτερη σχέση με τη θαλάσσιο στοιχείο και ο ρόλος του Ναυτικού στη διαμόρφωση της ιστορίας του ελληνικού έθνους, ενός έθνους φύσει

και θέση ναυτικού, ήταν από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας κυρίαρχος. Οι ναυτικές δυνάμεις, με τα ιδιαίτερα επιχειρησιακά τους χαρακτηριστικά, διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην υπεράσπιση της εθνικής μας ακεραιότητας και στην εξασφάλιση των εθνικών μας συμφερόντων.

Τούτο αποδεικνύεται καθημερινά από τις πολυάριθμες αποστολές του Στόλου, αποτυπώθηκε όμως ανάγλυφα και ευκρινώς κατά την πρωτοφανή σε διάρκεια κρίση του 2020, όπου παρά τα καταπονημένα σκαριά το Πολεμικό Ναυτικό ανταποκρίθηκε απολύτως στις αποστολές και τα έργα που του ανατέθηκαν.

Κυρίες και κύριοι,

Αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για το Πολεμικό Ναυτικό η διατήρηση της υψηλής και αξιόπιστης αποτρεπτικής του ικανότητας που προϋποθέτει συνεχή προσπάθεια απόκτησης νέων σύγχρονων μονάδων και οπλικών συστημάτων, αναβάθμιση των υφισταμένων καθώς και συνεχή εκσυγχρονισμό υποδομών και μέσων υποστήριξης.

Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες, επίμονης ανάδειξης της απαίτησης ανανέωσης του Στόλου, οι τεκμηριωμένες εισηγήσεις του Πολεμικού Ναυτικού βρήκαν ευήκοα ώτα, υιοθετήθηκαν από την Πολιτική Ηγεσία και εισηλθαν σε τροχιά υλοποίησης, σύμφωνα με τις πρόσφατες εξαγγελίες του Κου Πρωθυπουργού, εξασφαλίζοντας την πρόσκτηση νέων υπερσύγχρονων μονάδων επιφανείας για το Στόλο με τους καλύτερους οικονομικούς όρους και το μέγιστο επιχειρησιακό όφελος.

Με τα εν εξελίξει και τα υπό ενεργοποίηση εξοπλιστικά προγράμματα, το Πολεμικό Ναυτικό μετά από αρκετά χρόνια προσμονής εισέρχεται στη φάση υλοποίησης ενός μακρόπνοου εξοπλιστικού προγράμματος, που θα εξασφαλίσει την επί μακρόν επιχειρησιακή του ικανότητα και θα το καταστήσει αξιόπιστη εγγύηση αποτροπής, στιβαρό βραχίονα της διπλωματικής μας πολιτικής και αδιαπέραστο ανάχωμα σε κάθε μορφής υπερφίαλο αναθεωρητισμό.

Στην προσπάθεια αυτή, αρωγός και άξιος συμπαράστατης στέκεται, για ακόμη μια φορά, ο Υποναύαρχος επί τιμή κ. Παναγιώτης Λασκαρίδης. Πάντοτε ήταν καταλυτικής σημασίας και σπουδαιότητας η ανιδιοτελής και πατριωτική συνδρομή, των Ελλήνων πολιτών, που διαχρονικά και ιστορικά αποδεδειγμένα συνέδραμε τις κρατικές προσπάθειες για την ενίσχυση του αξιόμαχου των Ενόπλων Δυνάμεων, εκφράζοντας τόσο την φιλοπατρία όσο και την αγάπη της ελληνικής κοινωνίας, προς τους θεματοφύλακες της Εθνικής Άμυνας.

Αντίστοιχης ποιότητας και απαράμιλλης γενναιοδωρίας κίνηση, είναι και η δωρεά του τρίτου κατά σειρά Πλοίου Γενικής Υποστήριξης «ΑΙΑΣ», από τον κ. Λασκαρίδη. Μία δωρεά που συμπίπτει έξοχα με την αυγή μίας νέας εποχής για το Πολεμικό Ναυτικό και το Στόλο μας, που η ανανέωσή του θα απαιτήσει υψηλής ποιότητας και απαιτήσεων υποστήριξη.

Το ΠΓΥ «ΑΙΑΣ», όπως και τα αδελφά του πλοία «ΑΤΛΑΣ Ι» και «ΗΡΑΚΛΗΣ» έρχεται, ως ένας ακόμη ήρωας μυθικής εμβέλειας και πολλαπλών ρόλων, που θα υπο-

στηρίζει τις μονάδες του Στόλου, θα αναβαθμίσει την επιχειρησιακή του ικανότητα, ενώ ταυτόχρονα θα καλύψει πλήθος αναγκών υποστήριξης και εν γένει απαιτήσεων διοικητικής μέριμνας του ΠΝ. Οι δυνατότητες του πλοίου κινούνται σε ένα ευρύ φάσμα και περιλαμβάνουν: Ανεφοδιασμό των μονάδων του Στόλου, μεταφορά φορτίων, εξαιρετικές δυνατότητες ρυμούλκησης, διάσωση ναυαγών, πόντιση και ανέλκυση αντικειμένων και εν γένει συστημάτων από τη θάλασσα με εξαιρετική ακρίβεια, αντιμετώπιση περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης και τέλος ανάληψη ρόλου πλατφόρμας διάσωσης Υ/Β.

Κύριε Λασκαρίδη,

Είναι τόσο αναγκαίο αλλά φαντάζει τόσο ελάχιστο το ευχαριστώ που σας απευθύνω για τη δωρεά ενός ακόμη πολύτιμου για το Πολεμικό Ναυτικό πλοίου. Σας διαβεβαιώ όμως ότι προέρχεται από τα βάθη της καρδιάς όλων, όσοι έχουμε την τιμή και την ευθύνη να φέρουμε τη στολή του Πολεμικού Ναυτικού. Απηχεί την ικανοποίηση, την ευγνωμοσύνη και τη χαρά, όλων όσοι θα το υπηρετήσουν και θα εκμεταλλευτούν τις δυνατότητές του. Εύχομαι και ελπίζω η νέα γενναιόδωρη προσφορά σας, απτή απόδειξη της φιλοπατρίας σας, να αποτελέσει παράδειγμα προς όλους μας, για το μερίδιο προσφοράς ενός εκάστου προς την Πατρίδα.

Εξοχотάτη κυρία Πρόεδρε της Δημοκρατίας,

Σήμερα ίσως πιο επιτακτικά από ποτέ η διατήρηση αξιόπιστης ναυτικής ισχύος, μέσω της συνεχούς ενίσχυσης του στόλου μας, είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των διεθνών προκλήσεων και εξελίξεων.

Σας διαβεβαιώ, πως σε κάθε περίπτωση τα πλοία μας και τα αξία πληρώματά τους, πιστά στις αξίες και τις παραδόσεις του ΠΝ και εμπνεόμενα από τη ρήση του Ελευθερίου Βενιζέλου προς τον Κουντουριώτη «*Η Ελλάς δεν αναμένει από εσάς να αποθάνετε γι αυτήν. Αναμένει να νικήσετε*», είναι πάντα έτοιμα να εκπληρώσουν στο ακέραιο την αποστολή τους.

Κλείνοντας, θα ήθελα να συγχαρώ την Πλωτάρχη Μηχανικό Αναστασία Ψωμά-δέλλη ΠΝ γιατί ως η πρώτη γυναίκα Αξιωματικός, στην οποία ανατέθηκαν τα υψηλής ευθύνης καθήκοντα του Α' Μηχανικού σε φρεγάτα και ταυτόχρονα ως αφοσιωμένη σύζυγος και μητέρα, κέρδισε επάξια την ιστορική τιμή να είναι η ανάδοχος του πλοίου.

Απευθυνόμενος προς τον Κυβερνήτη και το πλήρωμα του ΠΓΥ «ΑΙΑΣ» θα ήθελα να τους συγχαρώ για την τοποθέτησή τους σε αυτό και να τους ζητήσω να αξιοποιήσουν πλήρως τις επιχειρησιακές δυνατότητές του. Να επιτελέσουν το καθήκον τους, συνεχίζοντας επάξια την παράδοση του Πολεμικού Ναυτικού, αλλά και τιμώντας το δωρητή καθώς και την εμπιστοσύνη, του πάντοτε σε εμάς προσβλέποντος ελληνικού λαού.

Εύχομαι ο Άγιος Νικόλαος να είναι πάντα στην πλώρη σας.

Σας ευχαριστώ

Εκδηλώσεις

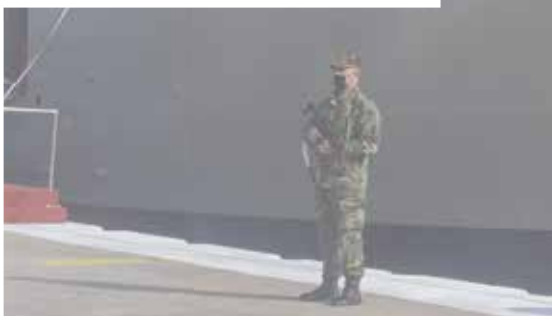
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Την Πέμπτη 25 Νοεμβρίου 2021, παρουσία της Α.Ε. Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κατερίνας Σακελλαροπούλου, πραγματοποιήθηκε η τελετή ονοματοδοσίας και ένταξης στο Πολεμικό Ναυτικό του Πλοίου Γενικής Υποστήριξης (ΠΓΥ) «ΑΙΑΣ» στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας. Ανάδοχος του ΠΓΥ «ΑΙΑΣ» ήταν η Πλωτάρχης (Μ) Α. Ψωμαδέλλη ΠΝ.

Στην τελετή παρέστησαν ο Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων κ. Κωνσταντίνος Τασούλας, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Νικόλαος Παναγιωτόπουλος, μέλη του Κοινοβουλίου, ο Αρχηγός ΓΕΑ Αντιπέρραρχος (Ι) Γεώργιος Μηλιούμης, ως εκπρόσωπος του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ, μέλη της Αποκεντρωμένης Διοίκησης/Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο Αρχηγός ΓΕΣ Αντιστράτηγος Χαράλαμπος Λαλούσης, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, εκπρόσωποι των Θρησκευτικών Αρχών, Επίτιμοι Αρχηγοί, μέλη του Ανώτατου Ναυτικού Συμβουλίου, μέλη της ευρύτερης Ναυτικής και Ναυτιλιακής κοινότητας, καθώς και λοιποί προσκεκλημένοι.

Η πρόσκτηση του πλοίου από το Πολεμικό Ναυτικό αποτελεί δωρεά του Προέδρου του Ιδρύματος «Αικατερίνη Λασκαρίδη», εφοπλιστή και Υποναύαρχο ε.τ. κ. Παναγιώτη Λασκαρίδη.

Πρόκειται για Πλοίο Γενικής Υποστήριξης πολλαπλών ρόλων που θα συμβάλει καταλυτικά στην επαύξηση των δυνατοτήτων υποστήριξης της αποστολής και των έργων του Πολεμικού Ναυτικού.

Την Τετάρτη 24 Νοεμβρίου 2021, διεξήχθη η άσκηση μικρής κλίμακας «BPONTH 4/21», στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή Μυρτώου Πελάγους και Σαρωνικού, με τη συμμετοχή μονάδων της Διοίκησης Πλοίων Επιτήρησης.

Κατά την ανωτέρω άσκηση εκτελέστηκαν γυμνάσια επικοινωνιών, αντιμετώπισης ασύμμετρης απειλής, προχωρητικών ελιγμών, διοικητικής μέριμνας και πυρά επιφανείας.

Η εν λόγω άσκηση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ετήσιου προγράμματος επιχειρησιακής εκπαίδευσης του Πολεμικού Ναυτικού, με σκοπό τη διατήρηση και περαιτέρω επαύξηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας και μαχητικής ικανότητας των συμμετεχόντων.

Τη Δευτέρα 06 Δεκεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων (ΣΝΔ), η τελετή εορτασμού του προστάτη του Πολεμικού Ναυτικού, Αγίου Νικολάου και της επετείου των νικηφόρων Ναυμαχιών των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913.

Στην τελετή παρέστησαν ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας, κ. Νικόλαος Παναγιωτόπουλος, μέλη της Κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Κωνσταντίνος Φλώρος, ο Αρχηγός ΓΕΣ Αντιστράτηγος Χαράλαμπος Λαλούσης, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ο Αρχηγός ΓΕΑ Αντιπτέραρχος (Ι) Γεώργιος Μπλιούμης και ο Αρχηγός Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ. Αντιναύαρχος ΛΣ Θεόδωρος Κλιάρης.

Επ' ευκαιρίας του κατάπλου της Μόνιμης Διασυμμαχικής Ναυτικής Δύναμης 2 (SNMG-2) στον λιμένα Πειραιά, στην τελετή, επίσης, παρέστη ο Ιταλός Διοικητής (Commander) SNMG-2, Υποναύαρχος Stefano Russo.

Στην τελετή χοροστάτησε ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Πειραιώς κ.κ. Σεραφείμ.

Κατά τη διάρκεια της τελετής η Φρεγάτα «ΑΔΡΙΑΣ» παρέμεινε αγκυροβολημένη στον όρμο Κανελλόπουλου (έμπροσθεν της ΣΝΔ) αποδίδοντας τιμές, ενώ στο πλαίσιο του εορτασμού κατέπλευσαν στο λιμένα Πειραιά η Φρεγάτα «ΥΔΡΑ» και το Ταχύ Περιπολικό Κατευθυνομένων Βλημάτων «ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ». Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε τελετή εορτασμού στον Ναύσταθμο Κρήτης, ενώ αριθμός μονάδων συμμετείχε στους κατά τόπους εορτασμούς των τοπικών αρχών.

Την Τετάρτη 08 Δεκεμβρίου 2021, τελέσθηκε στο Ναυτικό Οχυρό Σκαρामαγκά η ετήσια επιμνημόσυνη δέηση για τους πεσόντες του Πολεμικού Ναυτικού κατά την εκτέλεση του καθήκοντος.

Στην τελετή παρέστησαν, ο Αρχηγός ΓΕΣ Αντιστράτηγος Χαράλαμπος Λαλούσης ως εκπρόσωπος του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ο Υπαρχηγός ΓΕΑ Υποπτεράρχος (Ι) Πέτρος Χατζήρης ως εκπρόσωπος του Αρχηγού ΓΕΑ, ο Αρχηγός Λ.Σ.-ΕΛ. ΑΚΤ. Αντιναύαρχος ΛΣ Θεόδωρος Κλιάρης, μέλη του Ανωτάτου Ναυτικού Συμβουλίου, καθώς και οι Πρόεδροι της Ένωσης Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού (ΕΑΑΝ) Αντιναύαρχος ε.α. Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ, του Συνδέσμου Αποφοίτων ΣΝΔ (ΣΑ/ΣΝΔ) Αντιναύαρχος ε.α. Αντώνιος Αναστασάκης ΠΝ και του Συνδέσμου Αποφοίτων ΣΜΥΝ (ΣΑ/ΣΜΥΝ) Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. Παύλος Σοφικίτης ΠΝ .

Την Τετάρτη 08 Δεκεμβρίου 2021, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ εγκαινίασε τις ανακαινισμένες υποδομές του αρτοποιείου της Ναυτικής Βάσης ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ.

Στην τελετή εγκαινίων, παρέστησαν ο Υπαρχηγός ΓΕΝ Υποναύαρχος Γεώργιος Καμπουράκης ΠΝ και ο Διοικητής Ναυτικής Εκπαίδευσης (ΔΝΕ) Υποναύαρχος Ιωάννης Πάττας ΠΝ.

Την Πέμπτη 9 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη συνεκπαίδευση PASSEX (Passing Exercise) της Φρεγάτας «ΣΑΛΑΜΙΣ» με την Γαλλική Φρεγάτα «AUVERGNE», στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή νοτιοδυτικά της Κρήτης.

Κατά τη διάρκεια της συνεκπαίδευσης, εκτελέστηκαν αντικείμενα σύνθεσης και ανταλλαγής τακτικής εικόνας, επικοινωνιών, προχωρητικών ελιγμών και αντιαεροπορικού πολέμου (Air Defence Exercise-ADEX) με συμμετοχή συνολικά 6 μαχητικών αεροσκαφών, 4 F-16 από την 116 Πτέρυγα Μάχης (ΠΜ) και 2 F-4 από την 117 ΠΜ.

Η εν λόγω συνεκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των διεθνών συνεργασιών των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, συμφώνως του σχεδιασμού του ΓΕΕΘΑ και συνέβαλε στην προαγωγή του επιπέδου της επιχειρησιακής ετοιμότητας, μαχητικής ικανότητας και συνεργασίας των συμμετεχόντων σε διμερές και συμμαχικό πλαίσιο.

Την Πέμπτη 9 Δεκεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκαν τελετές ορκωμοσίας Ναυτών 2021 Δ' ΕΣΣΟ, στο Ναυτικό Οχυρό Σκαρामαγκά και στο Κέντρο Εκπαιδεύσεως ΠΟΡΟΣ.

Στην τελετή ορκωμοσίας στο Ναυτικό Οχυρό Σκαρामαγκά παρέστησαν ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Νικόλαος Χαρδαλιάς και ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ενώ στην αντίστοιχη στο Κ.Ε. ΠΟΡΟΣ παρέστη ο Διοικητής Ναυτικής Εκπαίδευσης (ΔΝΕ) Υποναύαρχος Ιωάννης Πάττας ΠΝ.

Η τελετή πραγματοποιήθηκε με πλήρη εφαρμογή των μέτρων για την προστασία από την πανδημία COVID-19.

Από την Τετάρτη 22 έως την Πέμπτη 23 Δεκεμβρίου 2021, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ πραγματοποίησε διήμερη επίσκεψη σε Ναυτικές Υπηρεσίες και Μονάδες του Πολεμικού Ναυτικού στην Κρήτη, στο πλαίσιο ανταλλαγής ευχών με την ευκαιρία των Αγίων Ημερών των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους.

Ο Αρχηγός ΓΕΝ επισκέφθηκε την Προκεχωρημένη Ναυτική Βάση (ΠΝΒ) Κυριαμαδίου, το Ναυτικό Παρατηρητήριο Κεφάλας, τον Φάρο Σίδερο, το Ναυτικό Νοσοκομείο Κρήτης (ΝΝΚ) και το Εμβολιαστικό Κέντρο του ΝΝΚ, τον Ναυτικό Σταθμό Κρήτης (ΝΑΣΚΡΗ), τον Ναύσταθμο Κρήτης (ΝΚ), καθώς και τα εκεί ναυλοχούντα Πολεμικά Πλοία.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της επισκέψεώς του, εγκαινίασε νεόδμητη πολυκατοικία στον οικισμό του ΝΚ, η οποία θα συμβάλλει στην αναβάθμιση των υποδομών στέγασψς του προσωπικού του Πολεμικού Ναυτικού. Στην τελετή παρέστησαν ο Διοικητής Διοικήσεως Διοικητικής Μέριμνας Ναυτικού (ΔΔΜΝ), Αντιναύαρχος (Μ) Γ. Μπαμπλένης ΠΝ και ο Διοικητής του ΝΚ, Αρχιπλοίαρχος Ι. Σαρηγιάννης ΠΝ.

Την Τετάρτη 29 Δεκεμβρίου 2021, καθώς και την Τρίτη 4 και την Τετάρτη 5 Ιανουαρίου 2022 και στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ΓΕΕΘΑ ως προς τις διεθνείς συνεργασίες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, διεξήχθη συνεκπαιδευση μονάδων τους με τη «Δύναμη Κρούσης Αεροπλανοφόρου 8» των ΗΠΑ (US Carrier Strike Group EIGHT, CSG – 8) στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή της Κρήτης.

Ειδικότερα, από την Ελλάδα συμμετείχαν η Φρεγάτα (Φ/Γ) «ΕΛΛΗ», το Ταχύ Περιπολικό Κατευθυνομένων Βλημάτων (ΤΠΚ) «ΛΑΣΚΟΣ», το Υποβρύχιο «ΚΑΤΣΩΝΗΣ» και Μαχητικά Αεροσκάφη F-4, F-16, καθώς και το CSG – 8 των ΗΠΑ αποτελούμενο από το Αεροπλανοφόρο USS «HARRY S. TRUMAN», τα Αντιτορπιλικά USS «BAINBRIDGE», USS «GRAVELY», USS «ROSS», USS «ROOSEVELT», την Νορβηγική Φρεγάτα HNoMS «FRIDTJOF NANSEN» και Μαχητικά Αεροσκάφη F-18. Σημειώνεται επίσης, ότι από τις απογευματινές ώρες της Τρίτης 4 Ιανουαρίου 2022 μέχρι τις πρωινές ώρες της Τετάρτης 5 Ιανουαρίου η Φ/Γ «ΕΛΛΗ» εντάχθηκε στη συνοδεία του USS «HARRY S. TRUMAN».

Κατά τη διάρκεια των συνεκπαιδεύσεων εκτελέστηκαν προχωρητικοί ελιγμοί και αντικείμενα αντιαεροπορικής άμυνας, ανθυποβρυχιακού πολέμου και πολέμου επιφανείας.

Οι εν λόγω συνεκπαιδεύσεις πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επικαιροποιημένης Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας [Mutual Defence Cooperation Agreement (MDCA)], συμβάλλοντας στην προαγωγή του επιπέδου της επιχειρησιακής ετοιμότητας, της μαχητικής ικανότητας και συνεργασίας των συμμετεχόντων σε διμερές και διασυμμαχικό πλαίσιο.

Την Πέμπτη 06 Ιανουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε στον Πειραιά η τελετή του Αγιασμού των υδάτων, χοροστατούντος του Μητροπολίτου Πειραιώς & Φαλήρου κ. Σεραφείμ. Στην τελετή παρέστησαν ο Υπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής κ. Ιωάννης Πλακιωτάκης, ο Υφυπουργός Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής κ. Κωνσταντίνος Κατσαφάδος, η Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων κα Δόμνα-Μαρία Μιχαλίδου, μέλη του κοινοβουλίου, ο Αρχηγός ΓΕΝ Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ως εκπρόσωπος του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ, ο Δήμαρχος Πειραιά κ. Γιάννης Μώραλης και ο Αρχηγός του ΛΣ-ΕΛ. ΑΚΤ Αντιναύαρχος ΛΣ Θεόδωρος Κλιάρης.

Στο πλαίσιο της τελετής από το Πολεμικό Ναυτικό διατέθηκαν τα Ταχεία Περιπολικά Κατευθυνομένων Βλημάτων (ΤΠΚ) «ΔΑΝΙΟΛΟΣ» και (ΤΠΚ) «ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΔΗΣ».

Μετά την ολοκλήρωση της τελετής ο Αρχηγός ΓΕΝ υποδέχθηκε τον Υφυπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, την Υφυπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων αρμόδια για θέματα Πρόνοιας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθώς και τον Αρχηγό Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ επί της ΤΠΚ «ΔΑΝΙΟΛΟΣ».

Ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Νικόλαος Χαρδαλιάς, ανήμερα των Θεοφανείων, επισκέφθηκε τη Φρεγάτα «ΑΙΓΑΙΟΝ» που εκτελεί χρέη πλοίου «Φυλακής Σκοπούντος» στο Βόρειο Αιγαίο. Στη διάρκεια της επίσκεψης, ο κ. Χαρδαλιάς παρέστη στην τελετή Αγιασμού των Υδάτων στο πλαίσιο εορτασμού των Θεοφανείων, που πραγματοποιήθηκε στο κατάστρωμα του πλοίου και ενημερώθηκε από τον Κυβερνήτη για την αποστολή της Φρεγάτας, συνομίλησε και αντάλλαξε ευχές με το πλήρωμά της, το οποίο και βρίσκεται σε υψηλότερη επιχειρησιακή ετοιμότητα ανάληψης οποιασδήποτε επιχειρησιακής δράσης.

Την Πέμπτη 20 Ιανουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε η κοπή της Πρωτοχρονιάτικης Πίτας του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ) από τον Αρχηγό ΓΕΝ Αντιναύαρχο Στυλιανό Πετράκη ΠΝ, παρουσία του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας, κ. Νικόλαου Χαρδαλιά, του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Στρατηγού Κωνσταντίνου Φλώρου, της Ηγεσίας και προσωπικού του Επιτελείου.

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης τηρήθηκαν όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα αποφυγής και περιορισμού της διάδοσης της πανδημίας COVID-19.

Το Σάββατο 29 Ιανουαρίου 2022, η Κανονιοφόρος (Κ/Φ) «ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ», διατέθηκε για τη μεταφορά τριών (3) στελεχών Υγειονομικού προσωπικού της Μονάδας Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΜΙΥΑ) του Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών και έξι (6) εκπροσώπων της μη κερδοσκοπικής εταιρείας HOPEgenesis, στη νήσο Κάσο, στο πλαίσιο των κοινών τους δράσεων και της κοινωνικής τους προσφοράς.

Κατά την εν λόγω επίσκεψη δόθηκε η ευκαιρία να ενημερωθεί ο τοπικός πληθυσμός για το μνημόνιο συνεργασίας της ΜΙΥΑ με τη μη κερδοσκοπική εταιρεία HOPEgenesis τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών, όπως κάλυψη εξόδων τοκετού, εξετάσεων, μεταφορικών, διαμονής αλλά και τον τρόπο διαχείρισης περιστατικών που ευρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές.

Τη Δευτέρα 07 και την Τρίτη 08 Φεβρουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε επιχειρησιακή εκπαίδευση μονάδων του Πολεμικού Ναυτικού, στο πλαίσιο Ασκήσεως «ΛΟΓΧΗ», στη θαλάσσια περιοχή Κεντρικού Αιγαίου και νήσων Κυκλάδων, με συμμετοχή μονάδων των Διοικήσεων Φρεγατών, Ταχέων Σκαφών, Πλοίων Επιτήρησης και Αεροπορίας Ναυτικού.

Κατά την εν λόγω άσκηση εκτελέστηκαν προκεχωρημένα γυμνάσια πολέμου επιφανείας με πυρά κατά σκοποσήμου, πυρά συστημάτων αντιβληματικής προστασίας (Close In Weapon Systems), γυμνάσια Διοικητικής Μέριμνας (ΔΜ), επικοινωνιών και σημαντικός αριθμός αντικειμένων εξάσκησης σε αντιμετώπιση όλων των ειδών των απειλών.

Η εν λόγω άσκηση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ετήσιου προγράμματος επιχειρησιακής εκπαίδευσης του Πολεμικού Ναυτικού, με σκοπό τη διατήρηση και περαιτέρω επαύξηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας και μαχητικής ικανότητας των συμμετεχόντων.

**Α' Βραβείο Μελετών,
Ναύτης (ΔΙΟΙΚ) Δημήτριος Μελισσάρης**

**Β' Βραβείο Μελετών,
Ανθυπασπιστής (ΑΡΜ) Νικόλαος Αναγνωστόπουλος**

**Γ' Βραβείο Μελετών,
Επισμηναγός (ΜΑ) Δημήτριος Αραβανής ΠΑ**

**Β' Βραβείο Φωτογραφίας,
Αντιπλοίαρχος Ιωάννης Κιζάνης ΠΝ**

**Γ' Βραβείο Φωτογραφίας,
Εμμανουήλ Μπλόσμι μαθητής Γ' Τάξης, 1ου ΕΠΑΛ Καρ-
δάμυλων ν. Χίου**

Την 9η Φεβρουαρίου 2022 στην αίθουσα «Αντιναύαρχος Δημήτριος Φωκάς» της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, έλαβε χώρα η τελετή απονομής βραβείων του Ετήσιου Διαγωνισμού Μελετών και Φωτογραφίας του Περιοδικού «Ναυτική Επιθεώρηση» έτους 2020. Την απονομή πραγματοποίησε ο Διευθυντής της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, Πλοίαρχος Αναστάσιος Μιχέλς ΠΝ.

Οι νικητές που ανέδειξε ο διαγωνισμός ανά κατηγορία είναι:

Βραβεία Μελετών

- Το Α΄ Βραβείο στον **Ναύτη (ΔΙΟΙΚ) Δημήτριο Μελισσάρη** για την μελέτη με θέμα «Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση του γεωγραφικού υποσυστήματος της Αραβικής Δημοκρατίας της Συρίας εντός του γεωσυμπλόκου της Μέσης Ανατολής, με οριζόμενο γεωπολιτικό παράγοντα την ασκηθείσα σοβιετική εξωτερική πολιτική στην οριζομένη περιοχή κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1980: οι συρροσοβιετικές σχέσεις».
- Το Β΄ Βραβείο στον **Ανθυπασπιστή (ΑΡΜ) Νικόλαο Αναγνωστόπουλο** για τη μελέτη με θέμα «Ρήγας Βελεστινλής. Χάρτα της Ελλάδος. Ένα τεκμήριο ιστορικής μνήμης».
- Το Γ΄ Βραβείο στον **Επισμηναγό (ΜΑ) Δημήτριο Αραβανή** για την μελέτη με θέμα «Επιδράσεις στις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας μετά την εκτιμώμενη ανακάλυψη υδρογονανθράκων στην Ελληνική ΑΟΖ και επίλυση των Ελληνοτουρκικών διαφορών μέσω προσφυγής στο ΔΔΧ».

Βραβεία Φωτογραφίας

- Το Α΄ Βραβείο στον **Ανθυποπλοίαρχο (Ε) Βλάσιο Καψουράκη ΠΝ**, για την φωτογραφία με θέμα: «Περηφάνεια».
- Το Β΄ Βραβείο στον **Πλωτάρχη Ιωάννη Κιζάνη ΠΝ**, για την φωτογραφία με θέμα: «ΤΠΚ ΜΥΚΟΝΙΟΣ στα βράχια με γαλανόλευκο φόντο. Γαλάζιο σπήλαιο ν. Μεγίστης»
- Το Γ΄ Βραβείο στον **Εμμανουήλ Μπλόσμι μαθητή Γ΄ Τάξης, 1ου ΕΠΑΛ Καρδάμυλων ν. Χίου**, για την φωτογραφία με θέμα: «Το πλοίο MT BOW FRATERNITY, βόρεια των νήσων ALEUTIAN στο βόρειο Ειρηνικό ωκεανό καθώς χιονίζει».

Η γεωπολιτική επίδραση της σοβιετικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή κατά τη δεκαετία του 1980

«ΕΙΣ ΟΙΩΝΟΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΑΜΥΝΕΣΘΑΙ ΠΕΡΙ ΠΑΤΡΙΣ»

Α' χρηματικό βραβείο ετήσιου διαγωνισμού μελετών Ναυτικής Επιθεώρησης έτους 2020

Του **Δημητρίου Μελισσάρη**
Ναύτη (ΔΙΟΙΚ)

Περίληψη

Στο παρόν πόνημα επιχειρείται η συστηματική γεωπολιτική ανάλυση του συγκροτηθέντος από την Αραβική Δημοκρατία της Συρίας γεωγραφικού υποσυστήματος εντός του ευρύτερου γεωσυμπλόκου της Μέσης Ανατολής. Γεωπολιτικός παράγων ανακατανομής ισχύος στην οριζομένη περιοχή λογίζεται η ασκηθείσα κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1980 εξωτερική πολιτική της Σοβιετικής Ενώσεως, υπό την ιδιότητα του υπερσυστημικού δρώντος. Ως καίριος δρομολογητής των εξελίξεων την δοθείσα περίοδο καθορίζεται η σταδιακή μεταστροφή της σοβιετικής διπλωματίας από την εποχή του Λεονίντ Ιλίτς Μπρέζνιεφ και των προκατόχων του, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας ήτο η παγίωση ενός σκληροπυρηνικού διπολισμού στην περιοχή, έως και την περίοδο του τελευταίου Σοβιετικού ηγέτη, Μιχαήλ Σεργκέγιεβιτς Γκορμπατσώφ, κατά την οποία επικράτησε μία καινή συλλογιστική προσέγγιση θεάσεως του κόσμου υπό το πρίσμα της, εν τέλει, μοιραίας προσπάθειας εναρμόνισης του κομμουνιστικού ιδεώδους με την φιλελεύθερη καπιταλιστική κοινωνία.

Η υποστηριζόμενη θέση στην οποία η παρούσα ανάλυση αποσκοπεί και ευελπιστεί να καταλήξει είναι ότι η επί σειρά ετών εφαρμοζόμενη εκ μέρους του σοβιετικού αρμοδίου επιτελείου γεωστρατηγική πολιτική στα όρια του πλαισίου του καθορισμένου γεωσυμπλόκου και ιδίως επί του υποσυστήματος της Συρίας επιζητεί την εξυπηρέτηση ιδιαιτέρων συμφερόντων, με κυριότερο εξ αυτών την επίτευξη ισορροπίας ισχύος έναντι των ΗΠΑ στην περιοχή και την πρόσβαση, διά του εδάφους της συμμάχου Συρίας, στα θερμά θαλάσσια ύδατα της Μεσογείου και, εν συνεχεία, στις διεθνείς εμπορικές οδούς, αποκτώντας, συνάμα, λόγο στην εξέλιξη καίριων μεσανατολικών ζητημάτων. Η ενδεχόμενη επιτυχία της, τρόπον τινά, αναθεωρητικής φύσεως σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής θα αποτελούσε οπωσδήποτε μείζονα αποσταθεροποιητικό παράγοντα προς το μεσανατολικό και διεθνές εν γένει status quo, εφ' όσον επρόκειτο να είχαν προκληθεί τριγμοί εις βάρος των αγγλοσαξονικών συμφερόντων σε ένα ζωτικό τμήμα της περιοχής την οποία ο πολύς Nicholas J. Spykman κατονομάζει ως *Αναχωματικό Δα-*

κύλιο ή Κρηγίδωμα (Rimland), σημαίνοντας τοιουτοτρόπως τη νίκη του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου.

Τέλος, μέσω της εργασίας αποτολμάται να αποδειχθεί η ουσιαστική αδυναμία επιβολής της Σοβιετικής Ενώσεως επί του μπααθικού καθεστώτος της Συρίας, ηγέτης του οποίου ήτο ο Χάφεζ αλ Άσαντ, σε σημαίνοντα ζητήματα της Μέσης Ανατολής εξ αιτίας της μονοδρόμου εξαρτήσεως της πρώτης από το συριακό καθεστώς, δεδομένης της αμερικανοαιγυπτιακής προσεγγίσεως μέσω της Συμφωνίας του Καμπ Ντέιβιντ (1978), γεγονός που τη δέσμευε σε αναγκαστική συναίνεση με τις συριακές βλέψεις.

1. Μεθοδολογική Προσέγγιση

Το θεωρητικό υπόβαθρο είναι εκείνο της αγγλοσαξονικής γεωπολιτικής σχολής με υπόδειγμα αυτό του Αμερικανού γεωγράφου και συνθεμελιωτή μαζί με τον Hans J. Morgenthau του *Πολιτικού Ρεαλισμού*, Nicholas J. Spykman, κατά τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε από τον Zbigniew Brzezinski και τη μεθοδολογική προσέγγιση της Συγχρόνου Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως.

α. Ο Γεωπολιτικός Παράγων

Το ρόλο του γεωπολιτικού παράγοντος διαδραματίζει η ασκηθείσα κατά τη δεκαετία του 1980 σοβιετική εξωτερική πολιτική επί του συριακού υποσυστήματος και του γεωσυμπλόκου της Μέσης Ανατολής. Ο προαναφερόμενος γεωπολιτικός παράγων συντελεί καθοριστικώς στην ανακατανομή ισχύος στο εξεταζόμενο γεωσύμπλοκο.

β. Καθορισμός Συστημικών Βαθμίδων i. Το Σύστημα

Πρόκειται για τη γεωγραφική περιοχή της Μέσης Ανατολής, όπως αυτή έχει ορισθεί από αγγλοσαξονικής σκοπιάς από τον πρώην Υπουργό Εξωτερικών Υποθέσεων των ΗΠΑ ονόματι John Foster Dulles (1953-1959). Συγκεκριμένα, το μεσανατολικό γεωσύμπλοκο βρίσκεται μεταξύ, συμπεριλαμβανομένης της Λιβύης στα δυτικά, του Πακιστάν στα ανατολικά, της Τουρκίας στα βόρεια και της Αραβικής Χερσονήσου στα νότια.

ii. Το Υποσύστημα

Το υποσύστημα στο οποίο επικεντρώνεται η παρούσα γεωπολιτική ανάλυση και λαμβάνοντας υπ' όψιν τον καθοριζόμενο γεωπολιτικό παράγοντα είναι η Αραβική Δημοκρατία της Συρίας υπό το καθεστώς του Χάφεζ αλ Άσαντ.

iii. Το Δρών Υπερσύστημα

Ως Υπερσυστημικοί δρώντες καταλογίζονται οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένης της ειδικής, διαχρονικής των σχέσεως αποικίας – μητροπόλεως και, κατ' αντιστοιχίαν, εκτελούντος – ιθύνοντος γεωπολιτικού νου. Στον αντίποδα, ως αντίπαλος υπερσυστημικός δρών ορίζεται η Σοβιετική Ένωση κατέχοντας τον ρόλο της Ηπειρωτικής Ευρασιατικής Δυνάμεως, η οποία παραδοσιακώς αντιτίθεται προς το αγγλοσαξονικό συμφέρον των πάλαι ποτέ Ηγεμονευουσών Θαλασσίων Δυνάμεων με αέναο σκοπό της την πολυπόθητη κάθοδο στις θαλάσσιες υδάτινες μάζες. Τέλος, η Βορειοατλαντική Συμμαχία (NATO) και το Σύμφωνο της Βαρσοβίας τίθενται υπό την αμερικανική και σοβιετική σφαίρα επιρροής αντιστοίχως, ενώ ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ορίζεται ως αδρανής υπερσυστημικός δρών.

2. Εισαγωγή: Η Σοβιετική Ένωση και τα Αδήριτα Γεωγραφικά Δεδομένα

Από διαχρονικής απόψεως, η Ρωσία στέκεται τυπική περίπτωση Ηπειρωτικής Δυνάμεως στο εσωτερικό τμήμα της, κατά τις θεμελιώδους αρχές των Mackinder και Spykman, *Παγκοσμίου Νήσου* (*World Island*), ήτοι ευρισκομένη στην καρδιά αυτής¹. Ειδικότερα, λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπ' όψιν τις απαρασάλευτες αρχές της Ναυτικής Ισχύος και δοθείσης της ρωσικής γεωγραφικής πραγματικότητας, θα ήτο πρόπον να παρατεθεί εν αρχή η παραδοχή του Geoffrey Till, ότι η ναυτική γεωγραφία υπήρξε πάντοτε ιδιαιτέρως αγενής απέναντί της Ρωσίας εφόσον τίθεται αντιμέτωπη με αμυντικής και κλιματικής φύσεως δυσκόλως προσπελάσιμα περιο-

ριστικά ζητήματα και στις τέσσερεις θαλάσσιες διόδους της². Συνεπώς, τα αδήριτα δεδομένα της ρωσικής θέσεως εις τον χάρτη έθεταν την σοβιετική ηγεσία άμεσα αντιμέτωπη τόσο με την ανάγκη δημιουργίας αξιωμακού στόλου όσο και με την αναζήτηση ασφαλούς και απροσκόπτου προσβάσεως στις θερμές θάλασσες³. Τω όντι, η αποκαλούμενη από την αγγλοσαξονική πραγματεία «*Μάχη για Πρόσβαση*» στους ανοιχτούς ωκεανούς ήτο μύχιος και πάγιος στόχος της ρωσικής ναυτικής στρατηγικής ο οποίος, εντούτοις, μετά περισσίσιας δυσκολίας εδύνάτο να παρακάμψει τα τρωτά σημεία της γεωγραφικού γίνεσθαι⁴. Δικαίως, λοιπόν, ο πολλοίς Alfred T. Mahan επεσήμανε, εκφράζοντας την αξία της θαλάσσιας ισχύος με το βιβλίο-ορόσημο *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783*⁵, εν έτει 1900, ότι η Ρωσία ουδέποτε θα κατορθώσει να είναι επαρκώς ικανοποιημένη από την εξαρτώμενη πρόσβασή της στη θάλασσα⁶.

i. Sir Halford Mackinder: Η Θεωρία της Heartland

Εν συνεχεία, η ενδελεχής εξέταση του συσχετισμού ισχύος μεταξύ των χερσαίων και των θαλασσίων δυνάμεων από τον Sir Halford Mackinder δύναται να δώσει περεταίρω εξηγήσεις σχετικών. Θέτοντας, λοιπόν, ως κέντρο εστίασης επί χάρτου τη γεωγραφική περιοχή της Σιβηρίας και θεωρώντας την ευρωπαϊκή ήπειρο ως μία εκ των χερσονήσων της ευρασιατικής χερσαίας μάζας⁷, ο Mackinder ταύτισε την «καρδιά» της *Παγκοσμίου Νήσου*, την περιλάλητη *Heartland* ή, κατά το ορθότερον από *μακιντεριανή οπτική*, *Pivot Area*, με το μεγαλύτερο μέρος της τεραστίας ευρασια-

1 Ηλίας Ι. Ηλιόπουλος, «*Διεθνείς Σχέσεις της Τουρκίας 1935-1945: Η Ημισέληνος μεταξύ βρετανικού λέντος, γερμανικής σβάστικας και ρωσικής άρκτου*», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2017, σ.161.

2 Geoffrey Till, «*Sea Power: A guide for the Twenty-First Century*», Frank Cass, London 2004, p. 87.

3 Ηλίας Ι. Ηλιόπουλος, «*Ιστορία, Γεωγραφία και Στρατηγική της Ναυτικής Ισχύος: Εισαγωγή στις θεμελιώδεις έννοιες*», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010, σ. 108.

4 Ο.π., σ.110

5 Nicholas J. Spykman, «*Η Γεωγραφία της Ειρήνης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 90,91

6 Alfred T. Mahan, «*The problem of Asia and its effects upon International Policies*», Sampson Low Marston & Co., London 1900, p. 117.

7 Nicholas J. Spykman, «*Η Γεωγραφία της Ειρήνης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 91,92.

τικής εκτάσεως του εκτεινομένου νοτίως ως τις παρυφές του *Ιρανικού Υψιπέδου* πέρα του οποίου βρίσκεται η κοιλάδα του Ευφράτη και ο Περσικός Κόλπος *Μεγάλου Βαθυπέδου*⁸. Αυτή η αχανής χερσαία μάζα θα μπορούσε, κατά τον Mackinder, να αποτελέσει τη βάση για τη δόμηση μίας ηπειρωτικής θαλασσίου δυνάμεως προφανώς κατισχύουσας της αγγλοσαξονικής ναυτικής δυνάμεως, ορίζοντας τουτέστιν ως πάγιο αίτημα της Μεγάλης Βρετανίας και, εν συνεχεία, των Ηνωμένων Πολιτειών τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος διά της ανασχέσεως της αναθεωρητικής δυνάμεως και της αποτροπής εξελίξεως αυτής σε κυρίαρχο της *Παγκοσμίου Νήσου*⁹. Βάσει των ανωτέρω, συνάγεται ως συμπέρασμα το αναπόφευκτο της αενάου συγκρούσεως μεταξύ της χερσαίας και της ναυτικής δυνάμεως¹⁰. Μνημειώδης είναι, άλλως τε, η μακιντεριανή διατύπωση, κατά την οποία:

«Όποιος κυβερνά τη Heartland, κυβερνά την Πλανητική Νήσο.

Όποιος κυβερνά την Πλανητική Νήσο, κυβερνά ολόκληρο τον Κόσμο»¹¹.

ii. Nicholas Spykman: Η Θεωρία του Rimland

Όπως η Ρωσική Αυτοκρατορία ήτο αποκλεισμένη από τη θάλασσα και περικυκλωμένη από την εχθρική διακείμενη βρετανική ναυτική ισχύ, κατά τον ίδιο τρόπο και η Σοβιετική Ένωση ερχόταν αντιμέτωπη με το ίδιο γεωπολιτικό κώλυμα. Με τη σειρά του, λοιπόν, ο Nicholas Spykman αποπειράθηκε, εν έτει 1944, της αναπροσαρμογής της μακιντεριανής θεωρήσεως εισάγοντας τη σημασία του *Κρηπιδώματος*, ήτοι του γνωστού *Αναχωματικού Δακτυλίου* (*Rimland*), επισημαίνοντας ορθώς ότι:

«Όποιος ελέγχει το Κρηπιδώμα εξουσιάζει την Ευρασία και όποιος εξουσιάζει την Ευρασία ελέγχει το πεπρωμένο του κόσμου»¹²

Πράγματι, ο Spykman απέδιδε ιδιαίτερα βαρύτητα στις ευρασιατικές παράκτιες περιοχές της *Παγκοσμίου Νήσου*, αναπόσπαστο τμήμα των οποίων είναι και η Μέση Ανατολή, καθώς τις αναγνώριζε ως «το κλειδί του αγώνα για την κυριαρχία στον κόσμο», ενώ, εκ παραλήλως, αναγνώριζε τον κίνδυνο αναδείξεως μίας δυνάμεως στην περιοχή διά της ακολουθίας επεκτατικής πολιτικής και οικοδομήσεως συμμαχιών που θα την καθιστούσε ικανή να δομήσει ένα δίκτυο/πλέγμα ναυτικών και αεροπορικών βάσεων στην περιοχή του μακιντεριανού *Marginal Crescent*¹³. Συνδυαστικώς με τα ανωτέρω και επικεντρωμένος στην περίπτωση της ρωσικής γεωγραφικής θέσεως, ο Spykman τοποθετείται αναγνωρίζοντας ότι «επί δύο αιώνες η Ρωσία μοχθεί ώστε να διαρρήξει τον δακτύλιο των κρατών που περιβάλλουν τα σύνορά της και να φτάσει στον ωκεανό αλλά η γεωγραφία και η θαλάσσια ισχύς στέκονται εμπόδιο»¹⁴. Η προσέγγιση αυτή ερχομένη σε άρρηκτη σύνδεση με τη μακιντεριανή θέαση του κόσμου διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο στο αμερικανικό Δόγμα Ανασχέσεως, όπως αυτό είχε διατυπωθεί από τον George Kennan στο *The long Telegraph*, όπου και τονιζόταν η μεγάλη σημασία της περικυκλώσεως της σοβιετικής επιρροής¹⁵.

iii. Η Εξάρτηση της Εκβάσεως του Ψυχρού Πολέμου από τα Γεωγραφικά Δεδομένα

Η συνεκτίμηση των ανωτέρω γεωπολιτικών θεωριών καθιστά τοις πάσι κατανοητό ότι, ο καθορισμός της εκβάσεως του Ψυχρού Πολέμου σχετίζεται άμεσα με την τελική επέκταση της σο-

8 Χάλφορντ Τζ. Μάκιντερ, «Δημοκρατικά Ιδεώδη και Πραγματικότητα & άλλες τρεις εισηγήσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2006, σ.220.

9 Nicholas J. Spykman, «Η Γεωγραφία της Ειρήνης», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 94.

10 Ο.π., σ.106.

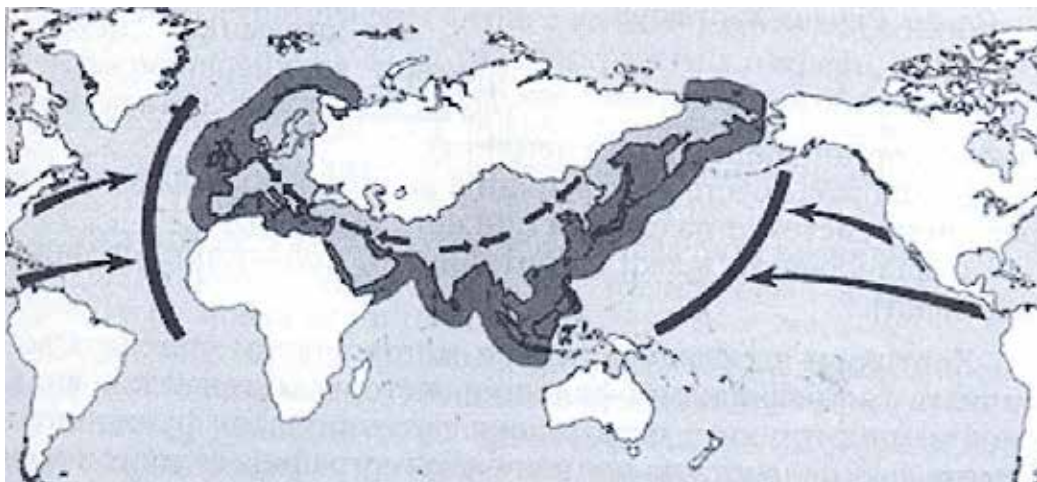
11 Χάλφορντ Τζ. Μάκιντερ, «Δημοκρατικά Ιδεώδη και Πραγματικότητα & άλλες τρεις εισηγήσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2006, σ. 316.

12 Nicholas J. Spykman, «Η Γεωγραφία της Ειρήνης», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 107.

13 Ο.π., σ.16,17.

14 Nicholas J. Spykman, «America's Strategy in World politics: The United States and the Balance of Power», Harcourt Brace & Co., New York 1942, p. 182.

15 Ρόμπερτ Ντ. Κάλβαν, «Η Εκδίκηση της Γεωγραφίας», Εκδόσεις Μελάι, Αθήνα 2017, σ. 204,205.

Χαρτογραφική απεικόνιση της θεωρίας του Rimland. (πηγή: Nicholas J. Spykman, «Η Γεωγραφία της Ειρήνης», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004)

βιετικής επιρροής στην *Παγκόσμια Νήσο* και την αποτελεσματική ή μη ανάσχεση της ορμής της από την αμερικανική/αγγλοσαξονική θαλάσσια και αεροπορική ισχύ. Επομένως, γνωστοποιείται ότι η βρετανική πολιτική και στρατηγική έναντι της τσαρικής Ρωσίας έμελλε να καθορίσει την αμερικανική πολιτική περικυκλώσεως της σοβιετικής απειλής κατά τη διάρκεια της ψυχροπολεμικής περιόδου. Από την άλλη πλευρά, η στρατηγική συνέχεια διαφαίνεται και στη ρωσική σκέψη, η οποία διαπνεόταν από στυγνή ρεαλιστική λογική και δίχως το ίχνος ιδεολογικού παρωπιδισμού, καθώς προέβaine στην εξισορρόπηση του οφέλους και του κόστους μίας ενέργειας, με μοναδικό γνώμονα την εξυπηρέτηση της ρωσικής ισχύος, ασφαλείας και επιβιώσεως ως το έσχατο εθνικό συμφέρον¹⁶. Άλλως τε, η μείζονα σημασία της γεωγραφίας καταδεικνύεται με τον πλέον πασιφανή τρόπο στα λεγόμενα του σοβιετικού Υπουργού Εξωτερικών Andrey Vyshinsky (1949-1953), όπου λίαν παραστατικώς εξήγησε ότι «σε περίπτωση που ένα πολεμικό πλοίο πρέπει να καταπλεύσει από τη Μεσόγειο στη Μαύρη Θάλασσα πρέπει να διασχίσει τα Δαρδανέλια, ανεξαρτήτως εάν η εν τη Μόσχα κυβέρνηση είναι τσαρική ή κομμουνιστική»¹⁷.

16 John J. Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 389-394.

17 Hans J. Morgenthau, «Η πολιτική μεταξύ των Εθνών: ο

3. Ο Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός του Morgenthau και το Φαινόμενο του «Νεοαποικισμού» Συναρτήσει των Δεικτών Ανακατανομής Ισχύος της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως

Η θεωρητική βάση της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως ορίζεται, πέρα από τη συγκεκριμενοποίηση του προς μελέτη *Γεωγραφικού Συμπλόκου* (*plexus géographique*), και από τον καθορισμό των θεμελιωδών Πυλώνων/Δεικτών εκ των δύο κατηγοριών της Σκληρής και της Ήπιες Ισχύος (Hard Power: Άμυνα/Ασφάλεια/Οικονομία και Soft Power: Πολιτική/Πολιτισμός/Πληροφορία) που κατανέμουν την ισχύ εντός του προς εξέταση συστήματος διά των επιρροών και μεταλλαγών (*mutations*) που προκαλούν μεταξύ των δρώντων¹⁸. Ομιλώντας, λοιπόν, περί της σοβιετικής δραστηριοποίησεως επί τη γεωγραφική περιοχή της Συρίας (Υποσύστημα), της Μέσης Ανατολής (Σύστημα) αλλά και παγκοσμίως (Υπερσύστημα), δύναται κανείς να διατυπώσει κατόπιν μελέτης την άποψη ότι στη σοβιετική εξωτερική πολιτική υπερίσχυσαν οι Γεωπολιτικοί Δείκτες

αγώνας για ισχύ και ειρήνη», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2018, σ. 187,188.

18 Ιωάννης Θ. Μάζης, «Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: το νεοθετικιστικό πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2012, σ. 398

της Άμυνας και του Πολιτισμού¹⁹.

i. Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός και Κομμουνιστική Ιδεολογία (Πυλώνας: Πολιτισμός)

Το ιδεολόγημα του υπαρκτού σοσιαλισμού/ κομμουνισμού και η διάδοση αυτού από το μπτροπολιτικό κέντρο, τη Μόσχα, αποτελεί αναπόσπαστο παράδειγμα πολιτιστικού ιμπεριαλισμού. Συγκεκριμένα, η ιθύνουσα σοβιετική πολιτική ελίτ αποσκοπούσε διά της ιδρύσεως κομμουνιστικών κομμάτων διάσπαρτων ανά την υφήλιο και της κατευθυνόμενης λειτουργία και δράση τους, όχι μόνο στην αύξηση της επιρροής της επί των άλλων κρατών, μέσω της πίεσεως των κομμουνιστικών κομμάτων προς τις εκάστοτε ηγεσίες, όσο και την ευθυγράμμιση των πολιτικών των κρατών αυτών με τα σοβιετικά κελεύσματα²⁰. Πάγιος σκοπός της ηγεσίας της Σοβιετικής Ενώσεως με την προώθηση του κομμουνιστικού ιδεολογήματος και την εργαλειοποίηση των κομμάτων-φερεφώνων ήτο η εξασφάλιση της αφοσίωσης των μαζών ανά τον κόσμο, ήτοι των εργατικών τάξεων του παγκοσμίου προλεταριάτου, την οποία μέχρι πρότινος έχαιραν οι έθνους και της θρησκείας²¹.

Συν τοις άλλοις, ο σοβιετικός ιμπεριαλισμός προέβη ψυχροπολεμικώς στην εντατική χρήση της θεωρίας περί παγκόσμιας επαναστάσεως και άμυνας έναντι της καπιταλιστικής περικυκλώσεως αποβλέποντας στην πλήρωση των ειδικών του συμφερόντων, με κυριότερο την απόκτηση ισχύος και την επιβίωσή της ως ισχυρότερη, εις βάρος του αντιπάλου πόλου ισχύος²². Δι' αυτόν ακριβώς τον απλούστατο λόγο ο θεμελιωτής του Πολιτικού Ρεαλισμού (*Realpolitik*) Hans J. Morgenthau εισήγαγε την αξιωματική θεώρηση περί επαναστατικής αποχρώσεως των βιολογικών ιδεολογιών του Κάρολου Δαρβίνου και του Χέρμπερτ Σπένσερ

περί επικρατήσεως του ισχυροτέρου έθνους και στρατιωτικής υπεροχής εντός του άναρχου διεθνούς συστήματος²³. Συνεπώς και βάσει των ανωτέρω, τα προλεταριακά έθνη οφείλουν, κατά το ιδεολογικώς κεκαλυμμένο πρόσταγμα της Μόσχας, να επαναστατήσουν και να εναντιωθούν στα καπιταλιστικά έθνη και να υπερισχύσουν αυτών, ακολουθώντας εμμέσως τις θεμελιώδεις αρχές του *Δαρβινισμού* και δικαιολογώντας τοιουτοτρόπως τον ισχυρισμό του John J. Mearsheimer για την προπαγανδιστική χρήση της κομμουνιστικής ιδεολογίας από τους ηγέτες της Σοβιετικής Ενώσεως κατά τις δοσοληψίες τους με τα κράτη του Τρίτου Κόσμου²⁴.

ii. Το Φαινόμενο του «Νεοαποικισμού», ο Σοβιετικός Ιμπεριαλισμός και ο Ατέρμονος Αγώνας των Όπλων: *Bellum Omnium Contra Omnes* (Πυλώνας: Άμυνα/ Ασφάλεια)

Καθίσταται πλέον ευρέως γνωστό από την ιστορία των Αραβικών λαών ότι η χρονικοϊστορική περίοδος του 19ου αιώνας σημαδεύτηκε από την ατέρμονη πάλη ενάντια τόσο στην ανατολική δεσποτεία, της οποίας άγιος αντιπρόσωπος ήταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία, όσο και κατά της δυτικής δυναστικής αποικιοκρατίας, ήτοι κατά του δυτικού ιμπεριαλισμού και υπέρ τόσο της εκάστης εθνικής ανεξαρτησίας όσο και του αραβικού εθνισμού, κύριος εκφραστής και αποκορύφωση της οποίας υπήρξε η ιουλιανή επανάσταση της Αιγύπτου με ηγέτη τον Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ (23/07/1952)²⁵. Εντούτοις, το καρκίνωμα στο σώμα του αραβικού κόσμου ενεφανίσθη σταδιακώς και μεθοδικώς, κατόπιν της συντριπτικής ήττας στον *Πόλεμο των Έξι Ημερών* (1967) και της αναπτώξεως ενός υποτελούς καπιταλισμού διά της διαδόσεως του πετρελαίου, με αποτέλεσμα την άνοδο καπιταλιστικών «νεοαποικιακών» κυβερ-

19 Δίχως να υπονοείται ότι οι υπόλοιποι Πυλώνες Ανακατανομής Ισχύος, ήτοι της Οικονομίας και της Πολιτικής, απείχαν από τη σοβιετική εξωτερική πολιτική.

20 Hans J. Morgenthau, «Η πολιτική μεταξύ των Εθνών: ο αγώνας για ισχύ και ειρήνη», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2018, σ. 130.

21 Ο.π., σ. 131.

22 Ο.π., σ. 166.

23 Ο.π., σ. 166.

24 John J. Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 393,394.

25 Κυριακός Ν. Πατραγάς, «Αραβοϊσλαμικός Κόσμος: Πηγαί Ιδεολογίας-Ιστορίας-Πολιτικής-Πολιτισμού», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2016, σ. 130.

νήσεων, πλήρως παραδομένων στα επιτακτικά προστάγματα των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και δεσμευμένων οικονομικώς στις «διαθέσεις» της διεθνούς αγοράς²⁶.

Στον αντίποδα, ο ίδιος ο Λένιν αναγνώρισε την καταπίεση ενός έθνους από ένα άλλο ως ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του καπιταλιστικού ιμπεριαλισμού, ενάντια στο οποίο όφειλαν να στραφούν σύσσωμοι όλοι οι «καταπιεσμένοι του κόσμου», αντιμετωπίζοντας έτσι το ζήτημα διεθνιστικώς και όχι υπό το πρίσμα της έννοιας του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνος²⁷. Προφανώς, η θέαση αυτή ήτο βολική προς υιοθέτηση από την μετεπαναστατική Σοβιετική Ένωση, ούσα ένα καθαρά πολυεθνотικό μόρφωμα, μία τρόπον τινά σύγχρονη αυτοκρατορία, συμβάλλοντας από κοινού με τις Ηνωμένες Πολιτείες τα μέγιστα στην ανάπτυξη του λεγομένου «νεοαποικισμού»²⁸.

Η σοβιετική ηγεσία εμφανίζεται τοιουτοτρόπως, από το έτος 1956 και εντεύθεν, να επικροτεί τη δημιουργία των νεοαποικιακού τύπου καθεστώτων στον Τρίτο Κόσμο (αποκαλώντας τα ως *καθεστώτα επαναστατικής δημοκρατίας!*) ερμηνεύοντάς τα (κατά το δοκούν) ως ριζοσπαστικά μικροαστικά καθεστώτα σοσιαλιστικού προσανατολισμού που πολεμούν τον ιμπεριαλισμό και τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις²⁹! Στην ουσία, η Σοβιετική Ένωση προέβη με την εκούσια συμμετοχή της στον «νεοαποικισμό» στην εμμέσως πλην σαφώς «αγιοποίηση» των, κατά τον Νίκο Ψυρούκη, «επαναστατικών δημοκρατικών δικτατοριών» της καπιταλιστικής περιφέρειας με απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση ειδικών της στρατηγικών συμφερόντων και σκοπιμοτήτων, με κυριότερη την επέκταση της επιρροής της. Το γεγονός αυτό είχε ως άμεσο απότοκο τη χρησιμοποίηση των καθεστώτων αυτών ως «πιόνια» σε ένα ψυχροπολεμικό παίγνιο επιδείξεως ισχύος μεταξύ δύο εκ διαμέτρου αντιθέτων (και, συνάμα, τόσο ομοίων) κόσμων, στους οποίους η ιδεολογία χρησίμευε μόνο και μόνο για την «περιτύλιξη» και ωραι-

οποίηση των συγγών εθνικών συμφερόντων. Άλλως τε, όπως προαναφέρθηκε, η κατίσχυση σε τελική ανάλυση του Πολιτικού Ρεαλισμού ήτο ιδίωμα τόσο των Σοβιετικών όσο και των Αμερικανών ηγετών ενώ, ειδικότερα, η διεθνιστική και οικουμενική ιδεολογία του μαρξισμού-λενινισμού διαφαίνεται να είχε υπονομευθεί τόσο από τον Στάλιν όσο και από τους διαδόχους του, οι οποίοι αποδέχθηκαν (πλην της τελευταίας τραγικής εξαιρέσεως) ένθερμοι θιασώτες της περιλαλήτου βισμαρκικής *Realpolitik*³⁰.

Η χρονική περίοδος, λοιπόν, μεταξύ του 1950 έως και το 1990 χαρακτηρίζεται από μία σειρά αποπειρών επέκτασης της σοβιετικής επιρροής σε χώρες του Τρίτου Κόσμου, ανασπαστο τμήμα του οποίου είναι το πλούσιο σε μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους γεωσύμπλοκο της Μέσης Ανατολής, το οποίο υπήρξε την περίοδο εκείνη θέατρο πολυαριθμίων πολεμικών συρράξεων. Ειρήσθω εν παρόδω, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο Zbigniew Brzezinski καταλογίζει την οικονομικώς εξαντλητική και συνάμα χρόνια προσπάθεια των Σοβιετικών για προέκταση της επιρροής των στον Τρίτο Κόσμο διά της κατασκευής κρατών-δορυφόρων (ιδίως κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980) ανάμεσα στους καθοριστικούς παράγοντες που συνέβαλαν στη σταδιακή κατάρρευση της σοβιετικής κρατικής και κοινωνικής δομής³¹. Η αδιάκοπη προσπάθεια υπερεπέκτασης με την οικονομικώς δυσβάσταχτη «συντήρηση» των δορυφορικών καθεστώτων ξεπερνούσε τις σοβιετικές δυνατότητες³². Οι διακρατικές σχέσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν τη δεδομένη περίοδο μεταξύ της Σοβιετικής Ενώσεως και των χωρών, εν προκειμένω της Μέσης Ανατολής και ιδίως της Συρίας, ήτο κατά κύριο λόγο πελατειακές διά της εμπορίας σοβιετικών οπλικών συστημάτων³³. Σχετικώς, ο

26 Ο.π., σ. 131.

27 Νίκος Ψυρούκης, «Αραβικός Κόσμος και Ελληνισμός», Εκδόσεις Αιγαίον, Λευκωσία 1992, σ. 131.

28 Ο.π., σ. 134.

29 Ο.π., σ. 134.

30 John J. Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 392.

31 Zbigniew Brzezinski, «Η Μεγάλη Σκακιέρα: Η αμερικανική υπεροχή και οι γεωστρατηγικές της επιταγές», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1998, σ. 161.

32 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 850,851.

33 Νίκος Ψυρούκης, «Αραβικός Κόσμος και Ελληνισμός», Εκδόσεις Αιγαίον, Λευκωσία 1992, σ. 169.

Νίκος Ψυρούκης καταγγέλλει τον πλουτισμό των μεγαλεμπόρων όπλων, ήτοι της Σοβιετικής Ενώσεως και των Ηνωμένων Πολιτειών, ο οποίος οφειλόταν στα έσοδα από τις ήδη πενιχρές οικονομίες των τριτοκοσμικών χωρών που καλούνταν, όμως, να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των τοπικών διενέξεων³⁴, δικαιώνοντας, τέλος, τη ρήση όχι μόνο του Λένιν περί συσχετισμού του ιμπεριαλισμού και της συνεχούς μιλιταροποίησης όλων των χωρών αλλά και του Vannever Bush, κατά την οποία:

«Τα διαλείμματα ανάμεσα στους πολέμους είναι πλημμυρισμένα από ενεργητικές δραστηριότητες (που)[...] έχουν ως κύριο καθήκον να προετοιμάσουν την επόμενη πολεμική σύρραξη»³⁵.

4. Η Εξέλιξη της Συμμαχικής Σχέσεως Συρίας και Σοβιετικής Ενώσεως κατά τη Δεκαετία του 1980

ι. Θεωρητική Αποτίμηση:

Η Περίπτωση Συμμαχίας Μεταξύ Ισχυρού και Μικρού Κράτους

Εκ των ανωτέρω, συνάγεται ευκόλως το συμπέρασμα ότι η περίπτωση της Συρίας αποτελεί μία πρώτης τάξεως αντιπροσώπευση της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής στον Τρίτο Κόσμο και, δη περισσότερο, στο γεωσύμπλοκο της Μέσης Ανατολής. Λαμβάνοντας, λοιπόν, ως αφετηρία την 6^η Αυγούστου 1957, ήτοι τα σπάργανα του Ψυχρού Πολέμου, όπου εν εξελίξει της μαινομένης τουρκοσυριακής κρίσεως υπεγράφη μεταξύ της Συρίας και της Σοβιετικής Ενώσεως το *Σύμφωνο Οικονομικής και Τεχνολογικής Βοηθείας*, διεφαίνεται η διάθεση αποδοχής της σοβιετικής επιρροής εκ μέρους της τότε συριακής ηγεσίας, ως αντιστάθμισμα απέναντι στο αγγλοσαξονικό οικοδόμημα του *Συμφώνου της Βαγδάτης*, και η δυνητική μετεξέλιξη της Συρίας σε δορυφόρο της Μόσχας στην περιοχή³⁶.

34 Ο.π., σ. 169.

35 Ο.π., σ. 165.

36 James Barr, *"Lords of the Desert: Britain's struggle with America to dominate the Middle East"*, Simon & Schuster, London 2018, p. 253,254.

Πράγματι, η αξία της συριακής επικρατείας για την εξυπηρέτηση των ρωσικών συμφερόντων στην οριζομένη περιοχή εντοπίζεται, άλλως τε, στη γεωγραφική της τοποθεσία και, κυρίως, τη θέση την οποία κατέχει εντός της περιφερειακής και διεθνούς ισορροπίας ισχύος³⁷. Ήδη από τη δεκαετία του 1960 τέθηκαν οι βάσεις για μία στενή συμμαχία των Σοβιετικών με τη συριακή ηγεσία, εφόσον για τη σοβιετική εξωτερική πολιτική το συγκεκριμένο αραβικό κράτος ήτο η κλειδολίθος της εδραίωσης της σοβιετικής επιρροής στην περιοχή³⁸.

Η Συρία, εάν και ένα σχετικώς αδύναμο κράτος, κατά το κοινόν λεγόμενον, χάρη στη γεωγραφική της θέση ως κομβικό κράτος στην περιοχή κατέληξε πολύτιμο για τη σοβιετική εξωτερική πολιτική, καθώς η ενδεχομένη κατάληψη/προσάρτησή του διά της συμμαχικής οδού εδύνατο να αναπτρώσει τη γεωπολιτική του αξία στην περιοχή, αναδεικνυόμενο ως ισχυρό³⁹. Όπως επιτυχώς έχει επισημάνει ο Παναγιώτης Κονδύλης:

«η μοίρα των μικρών εθνικών κρατών εξαρτάται αποφασιστικά από τη σπουδαιότητα της γεωπολιτικής τους θέσης»⁴⁰.

Εντούτοις, καθίσταται επίσης κατανοητό ότι η απόκτηση από ένα κράτος ισχύος και κύρους στη διεθνή πολιτική σκηνή και στην περιφέρεια όπου και εντάσσεται διά της συμμαχίας με μία ισχυρά, υπερσυστημική δύναμη (όπως η Σοβιετική Ένωση) δύναται να του εξασφαλίσει και μία σχετική αυτονομία κατά τη χάραξη της υψηλής στρατηγικής του⁴¹, ιδίως τη στιγμή που

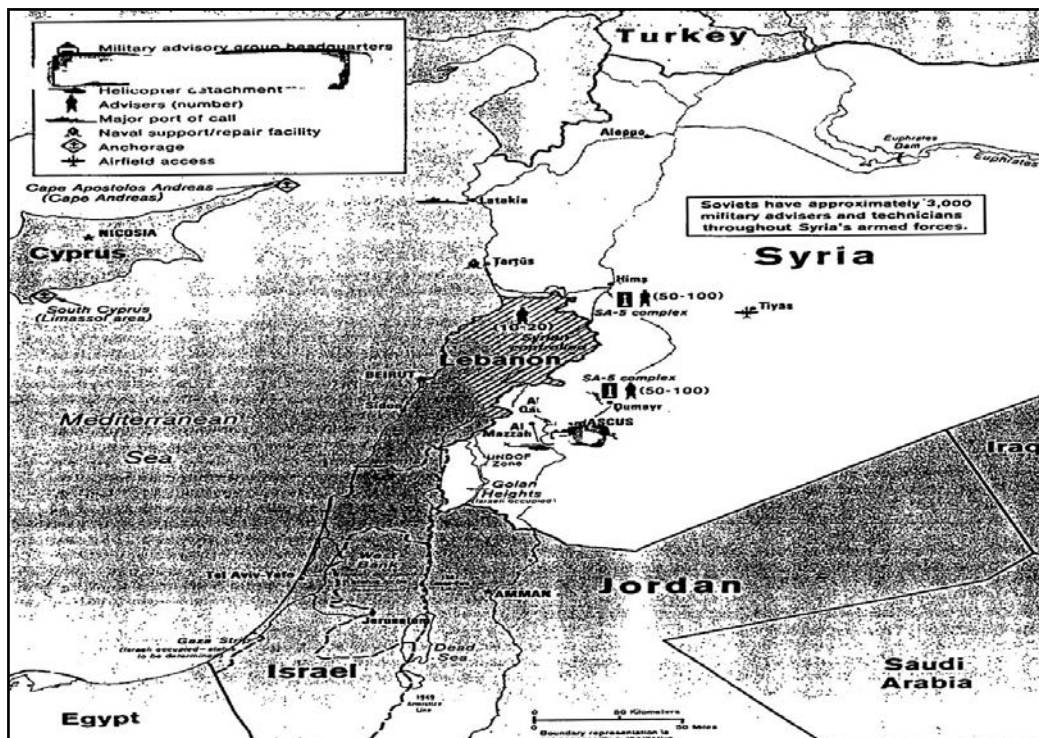
37 Μάρκος Τρούλινς, *«Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση»*, Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019, σ. 47.

38 Anna Borshchevskaya, *"Russia in the Middle East: Motives, Consequences, Prospects"*, The Washington Institute for Near East, Washington 2016, p. 36.

39 Μάρκος Τρούλινς, *«Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση»*, Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019, σ. 49,50.

40 Παναγιώτης Κονδύλης, *«Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα: Τομές στην πλανητική πολιτική περί το 2000»*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1998, σ. 97.

41 Μάρκος Τρούλινς, *«Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση»*, Εκδόσεις Λει-

Η στρατιωτική παρουσία της Σοβιετικής Ενότητας στη Συρία τον Δεκέμβριο του 1986. (πηγή: Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986)

η υπερσυστημική δύναμη από την οποία έχει αντλήσει ισχύ αρχίζει να φθίνει. Το ανίσχυρο κράτος, εν προκειμένω η Συρία, επιδιώκει τη σταδιακή αποδέσμευσή του από την εξαρτησιογόνο σχέση του με το ισχυρότερο μέρος της συμμαχίας ενώ, αντιθέτως, το ισχυρό μέρος προσπαθεί να αναδειχθεί σε ρόλο ηγεμονικού σταθεροποιητή⁴².

Συμφώνως με τον Τσέχο καθηγητή Πολιτικών Επιστημών, George Liska, η συμμαχία δύο κρατών δομείται κυρίως στη στρατηγική ευθυγράμμιση (*strategic alignment*) των συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών και στον ορισμό ενός κοινού κινδύνου, του οποίου η ισχύς πρέπει και για τα δύο μέρη να εξισορροπηθεί⁴³. Η βάση αυτή της συμμαχίας προκαλεί, με τη σειρά της, μία ιδιαίτερα σχέση

αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των δύο χωρών, μετατρέποντας την κατά τα άλλα άνιση συμμαχική σχέση των δύο μερών σε μία επί ίσους όροις συνδιαλλαγή⁴⁴. Ωστόσο, η περίπτωση της εξεταζομένης συροσοβιετικής συμμαχίας συνιστά αξιοσημείωτο και αντιπροσωπευτικό παράδειγμα δημιουργίας πλέγματος πελατειακών σχέσεων (*patron-client relations*) εντός μίας συμμαχίας. Ιδίως στη ψυχροπολεμική περίοδο, όπου οι τεχνολογικές εξελίξεις επί του πολέμου και της κατασκευής οπλικών συστημάτων καθίσταντο απαγορευτικές διά την ισχύ και τεχνογνωσία των μικρών δυνάμεων⁴⁵, η συμμαχική σχέση έτεινε να διολισθήσει σε εξάρτηση αγοράς όπλων από τη «φαρέτρα» της ισχυράς

44 Μάρκος Τρούλινς, «Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019, σ. 55.

45 David Vital, *The inequality of states: a study of the small power in international relations*, Oxford University Press, Oxford 1967, p. 117,118.

μούν, Αθήνα 2019, σ. 51

42 Ο.π., σ. 57.

43 George Liska, *"Nations in alliance: The limits of interdependence"*, The John Hopkins Press, Baltimore 1968, p.12.

δυνάμεις, πραγματικότητα η οποία διακρίνεται τόσο στις συρροσοβιτικές σχέσεις όσο και στις σχέσεις με άλλα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Εμβληματική περίπτωση αποτελεί η ομολογία διά στόματος του Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ σχετικά με τη σοβιετικής προελεύσεως αρωγή προς την Αίγυπτο στον Πόλεμο των Έξι Ημερών, όπου δήλωσε ότι,

«Η Σοβιετική Ένωση από της πρώτης ημέρας ιστάθη παρά το πλευρόν μας και μου έφθασεν επιστολή εκ μέρους του Μπρέζνιεφ [...] εις την οποίαν μας εξήτουν να αντισταθώμεν και μη παραδοθώμεν και ότι διατίθενται να μας αποζημιώσουν δωρεάν περί όλου του καταστραφέντος εις τον πόλεμον οπλισμού μας. [...] (Η) Σοβιετική Ένωση μας έδωκεν ό,τι εξητήσαμεν αλλά και υπεράνω αυτών[...]»⁴⁶.

Στην περίπτωση, όμως, των συρροσοβιτικών σχέσεων δεν υπήρξε σχέση μονομερούς εξαρτήσεως εις βάρος της Συρίας υπό το καθεστώς ηγεμονικής διαρθρώσεως και πατρωνίας αλλά, τουναντίον, μία ευδιάκριτη δοσοληπτική σχέση, εις την οποία η Συρία παρείχε εξυπηρετήσεις και διευκολύνσεις με αντάλλαγμα την εξασφάλιση ασφαλείας⁴⁷, δίχως όμως να λησμονεί τα εθνικά της συμφέροντα, ενθυμμένη την ιδιότητά της ως ανεξάρτητη κρατική οντότητα.

ii. Οι Συρροσοβιτικές Σχέσεις την Δεκαετία του 1980: Η Περίπτωση της Αραβοϊσραηλινής Συγκρούσεως και η Διαφορετική Αντιμετώπιση της PLO

Για την καλύτερη κατανόηση των συρροσοβιτικών σχέσεων κατά τη τελευταία δεκαετία της κομμουνιστικής Ρωσίας θα ήτο δέον να εξεταστεί αρχικώς η επιρροή του Πολέμου του Γιομ Κιπούρ (1973) στην πορεία των μεσανατολικών ζητημάτων. Η στρατιωτική ήττα των αραβικών δυνάμεων της Αιγύπτου και της Συρίας

από τον εξ Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής υποστηριζόμενο ισραηλινό στρατό⁴⁸ κατέστησε σαφές στο μεσανατολικό γεωπολιτικό παίγνιο ότι η αμερικανική παρέμβαση ήτο απαραίτητη για την πρόοδο προς την ειρήνη⁴⁹. Η αποτυχία της Σοβιετικής Ενώσεως για επέμβαση στις ειρηνευτικές διαδικασίες αναγνωρίζεται από τη στροφή προς τις ΗΠΑ όχι μόνο της Αιγύπτου αλλά και της ιδίας της Συρίας, καθώς το καθεστώς Άσαντ αρνήθηκε το εκ Μόσχας αίτημα για συμμετοχή στον συροϊσραηλινό διάλογο για τα Υψώματα του Γκολάν (*Συμφωνία Απεμπλοκής Συρίας-Ισραήλ*, 1974)⁵⁰. Παρ' όλα αυτά, το κείμενο πλήγμα στη σοβιετική διπλωματία επήλθε με την υπογραφή της αιγυπτοϊσραηλινής Συνθήκης Ειρήνης του Καμπ Ντέιβιντ (1978) υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, αποκλείοντας τοιουτοτρόπως τη Σοβιετική Ένωση ως παράγοντα στη Μέση Ανατολή, ενώ παράλληλα η Αίγυπτος του Ανουάρ Σαντάντ περιήλθε στην αμερικανική σφαίρα επιρροής⁵¹. Για το λόγο του αληθές, είναι πρόπον να σημειωθεί ότι η αμερικανική ιθύνουσα πολιτική ελπίε είχε επενδύσει στην επιτυχία μίας συμφωνίας, όχι μόνο επειδή επιθυμούσε την παρεμπόδιση της σοβιετικής επεκτάσεως διά του τείχους Αιγύπτου-Σαουδικής Αραβίας-Ισραήλ, αλλά και διότι ευελπιστούσε στο να δοθεί ώθηση προς την οριστική επίλυση της αραβοϊσραηλινής συγκρούσεως και, μετέπειτα, του λιβανικού εμφυλίου⁵².

Το κενό της σοβιετικής διπλωματίας, που δημιουργήθηκε ένεκα της αιγυπτιακής μεταστροφής, ήρθε τεχνικώς να καλυφθεί τα επόμενα χρόνια από το συριακό κράτος. Αν και ανάμεσα στο καθεστώς Άσαντ και τη σοβιετική ηγεσία είχε αναπτυχθεί από το 1970 και έπειτα μία αμοιβαία σχέση δυσπιστίας, η οποία

46 Ρέφαατ αλ-Σαήντ, «Νασερικά Φύλλα εις άκρως απόρητον φάκελον», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2018, σ. 111.

47 Μάρκος Τρούλης, «Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019, σ. 59,60.

48 Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 565.

49 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 821,823.

50 Henry Kissinger, «Years of Upheaval», Little Brown and Company, Boston 1982, pp. 956, 1033-3.

51 Francis Fukuyama, «The Soviet Union and the Iraq since 1968», Rand Corp. (USAF), 1980, p. 63.

52 John C. Campbell, «Number 185: The Soviet Union in the Middle East», Kennan Institute for Advanced Russian Studies/Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984, p.11.

Figure 10 Major Soviet Weapon Systems Delivered to Syria Since 1982			
Description		Introduced in Soviet Forces/ in Syria	
Air Defense Systems			
SA-5	Long-range (240-275 km), high-altitude SAM. Primary Soviet strategic defense against US bombers.	✓	
SA-6	Mobile, low-to-medium altitude, medium-range (24 km) SAM with improved ECCM.	✓	
SA-8	Mobile, low-altitude, short-range (12 km) SAM. Used by ground forces and for point defense.	✓	
SA-13	Low-altitude, short-range (7 km) SAM. Tracked and possibly improved version of older wheeled SA-9.	✓	
SA-14	Improved shoulder-fired SAM with cooled infrared detector to intercept target head-on.	✓	
MIG-13 Flagger G	Tactical fighter. Syrians have latest version (MLD), best in Soviet operational inventory.	✓	
Air Defense Systems			
MIG-25 Foxbat E	Advanced interceptor with improved airborne intercept radar. Has limited capability to track targets flying below it.	✓	
Ground Forces Systems			
T-72 M1	Probably the tank NATO has designated the T-72 (M-1981/3). Equipped with laser rangefinders and probably thicker frontal armor. May be vulnerable only to the latest and heaviest Western antitank systems.	✓	
SS-21	Tactical surface-to-surface missile with effective range of approximately 70 km. Capable of firing nuclear, chemical, high explosive, or improved conventional warheads. Syrians probably provided with latter two.	✓	
Electronics/Electronic Warfare Equipment			
Coele Dish	Electronic data link for ground-based air defenses; jam resistant	✓	
Big Cap Pole Horn Paint Box	Top-of-the-line Soviet electronic warfare equipment. Possibly operated by Soviets.	✓	
MI-8 HIP J/K	ECM-equipped helicopter for airborne jamming. Probably manned by Soviets.	✓	
Naval Systems			
SSC-1B	An antiship cruise missile on mobile launcher for coastal defense with a range of up to 300 km.	✓	
SSC-3	Antiship cruise missile on mobile launcher for coastal defense with a range of 80 km.	✓	

Επιλεγμένα σοβιετικά οπλικά συστήματα που ενδεχομένως προωθήθηκαν στη Συρία κατά τη δεκαετία του 1980. (πηγή: Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986)

ενδεχομένως οφειλόταν στην ταύτιση του Σύριου ηγέτη με την ανατροπή του αρχηγού της ριζοσπαστικής αριστερής ομάδας του συριακού Μπααθικού Κόμματος, Salah Jehid, στη θητεία του οποίου είχε επιτευχθεί ιδιαίτερα προσέγγιση μεταξύ των δύο κρατών⁵³, οι δύο δρώντες προέβλεψαν τα επόμενα χρόνια στην συγκρότηση μίας σχέσης αλληλεξαρτήσεως. Πράγματι, το έτος 1980 υπήρξε ορόσημο για τις διαβουλεύσεις των δύο κρατών, εφόσον τότε έλαβε χώρα το συροσοβιετικό *Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας*⁵⁴ μέσω του οποίου επιδιωκόταν από τη συριακή ηγεσία η ισοσκέλιση της αμε-

ρικανοϊσραηλινής στρατηγικής συνεργασίας⁵⁵. Ειδικότερα, στη δημιουργία μίας *quid pro quo* σχέσεως συνέβαλε, τόσο η έλλειψη της Συρίας σε στρατιωτικό υλικό, η οποία καλύφθηκε μεταξύ άλλων με την παροχή εξοπλισμού αξίας 17.000.000.000\$ και απαραίτητης τεχνονογασίας σε συνδυασμό με την αξιοηρόσεκτη αρωγή στη συριακή οικονομία συνολικού ύψους >1.000.000.000\$⁵⁶, όσο και η αδυναμία της σοβιετικής διπλωματίας μετά τη Συμφωνία του Καμπ Ντέιβιντ, η οποία θεραπεύτηκε με την εκ Συρίας παροχή των λιμένων της Ταρτούς και Λατάκιας για τον σοβιετικό μεσογειακό στόλο και την ελευθερία χρήσεως του αεροδιαδρόμου της συριακής πόλεως Τiyas⁵⁷. Τέλος, αξιοσημεί-

53 Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 19.

54 Ο.π., σ. 9.

55 Ο.π., σ. 20.

56 Ο.π., σ. 13-15.

57 Ο.π., σ. 15,16.

ωτη είναι και η διπλωματική αλληλοϋποστήριξη που σημειώθηκε μεταξύ των δύο κρατών, όπως η προβολή εκ μέρους της Συρίας των σοβιετικών θέσεων σε διεθνή φόρα (όπως λ.χ. για την επέμβαση στο Αφγανιστάν, το 1979), η οποία αμειβόταν αντιστοίχως με την αδρή συμμετοχή των Σοβιετικών σε συριακά οικονομικά και αμυντικά projects⁵⁸. Συνοπτικώς, η δράση των σοβιετικών ηγεσιών των αρχών της δεκαετίας του 1980 είχε ως πρωταρχικό χαρακτηριστικό την μετά πίστewς ακολουθία μίας μακροπεριόδου ψυχροπολεμικής και ρεαλιστικής στρατηγικής, ενώ οι σύντομες περίοδοι των Αντρώπων και Τσερνιένκο υπήρξαν στάσιμες, διατηρώντας στην εξωτερική πολιτική τα δεδομένα της εποχής του Μπρέζνιεφ, όπου η Μέση Ανατολή αντιμετωπιζόταν ως ουσιαστικής σημασίας για τη σοβιετική εθνική ασφάλεια αλλά και ως πρόσφορο έδαφος για οικοδόμηση συμμαχιών και πελατειακών σχέσεων⁵⁹.

Εντούτοις, ο εξαναγκασμός του Κρεμλίνου να συνειδητοποιήσει ότι, παρά τη σχέση αλληλεξαρτήσεως που μετά κόπου είχε δημιουργήσει με το κατά τα άλλα αδύναμο μέρος της συμμαχίας, δηλαδή το συριακό κράτος, η κυβέρνηση της Δαμασκού δεν διетίθετο να μετεξελιχθεί σε ένα καθεστώς-μαριονέτα ενώ, συνάμα, η στροφή της Αιγύπτου προς τον δυτικό κόσμο καθήλωσε τη σοβιετική ηγεσία σε μία ιδιόρρυθμη κατάσταση εξαρτήσεως από τον συριακό παράγοντα. Συμπεριλαμβανομένου, λοιπόν, των ιδεολογικών χασμάτων ως αιτία της περιορισμένης επιρροής επί του καθεστώτος Άσαντ⁶⁰, η διαφορετική στάση απέναντι σε καίρια μεσανατολικά ζητήματα υπήρξε ο βασικός λόγος της συριακής «ανυπακοής». Χαρακτηριστικό παράδειγμα προς εξέταση για την κατανόηση της διαφορετικής θεάσεως της μεσανατολικής πραγματικότητας, βάσει των εκάστων ιδιαιτέρων συμφερόντων, είναι ο λιβανικός εμφύλιος και η κρίση του 1982. Ζητήματα όπως, η χρόνια έλλειψη δικαίας αντιπροσωπεύσεως του λι-

βανικού λαού στο πολιτικό σύστημα βάσει της θρησκευοιολογικής συστάσεως του πληθυσμού, η αδήριτη ανάγκη για ανακατανομή του πλούτου ένεκα του μεγάλου χάσματος μεταξύ πλουσίων Χριστιανών και φτωχών Μουσουλμάνων και της πλούσιας πρωτεύουσας έναντι της υπανάπτυκτης περιφέρειας και η μετατόπιση της διενέξεως μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και των Παλαιστινίων, ήτοι της PLO, στον λιβανικό νότο και τα λιβανοϊσραηλινά σύνορα, μετά την εκδίωξη του συγκροτηθέντος εν Ιορδανία παλαιστινιακού αντάρτικου και τη φυγή του στη λιβανική επικράτεια, συνέβαλαν τα μέγιστα στην αποσταθεροποίηση της χώρας και την εξέλιξή της σε θέατρο συγκρούσεων ποικίλων συμφερόντων⁶¹. Τοιουτοτρόπως, η ισραηλινή εισβολή στον λιβανικό νότο το 1982 με σκοπό την αποδυνάμωση του εκεί παλαιστινιακού κινήματος υπήρξε μία πρώτης τάξεως αφορμή αντιπαραθέσεως των σοβιετικών και συριακών αντιλήψεων. Ο Λίβανος κατείχε περίοπτη θέση στην ημερήσια διάταξη του καθεστώτος Άσαντ και στο συριακό δόγμα εθνικής ασφαλείας, όντας ιστορικός τμήμα της συριακής επικρατείας που τεχνικώς είχε αποκοπεί και επιθυμεί να εγκολπώσει στη συριακή σφαίρα επιρροής⁶². Συν τοις άλλοις, η επίσημη προσάρτηση των Υψωμάτων του Γκολάν από την εθνικιστική κυβέρνηση του Ισραήλ το έτος 1981, ήτοι του φυσικού αμυντικού τείχους της Συρίας, αύξησε τη στρατηγική σημασία της εντός της λιβανικής επικρατείας Κοιλιάδας Μπεκάα στη χάραξη της συριακής πολιτικής ως γεωγραφικό σημείο εγκαίρου και επιτυχούς αποτροπής μίας δυνητικής αιφνιδίου ισραηλινής επιθέσεως.

Η αποφασιστική επιχείρηση των ισραηλινών δυνάμεων με την ονομασία «*Ειρήνη για τη Γαλιλαία*» το έτος 1982 ενέτεινε τον συροϊσραηλινό ανταγωνισμό καθώς ο Λίβανος είχε εξελιχθεί στο πολυπόθητο μήλον της έριδος μεταξύ των, ενώ τόσο οι Ηνωμένες Πολιτείες

58 Ο.π., σ. 17.

59 John C. Campbell, "Number 185: The Soviet Union in the Middle East", Kennan Institute for Advanced Russian Studies/Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984, p. 1,2.

60 Ο.π., σ. 12.

61 Albert Hourani, «*Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου*», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 579-581.

62 John C. Campbell, "Number 185: The Soviet Union in the Middle East", Kennan Institute for Advanced Russian Studies/Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984, p. 13.

Η κατάσταση στα Υψώματα του Γκολάν, το 1985. (πηγή: Thomas Collelo, "Syria: A country study", Federal Research Division/Library of Congress, Washington 1988)

Αμερικής του Δόγματος Ρίγκαν όσο και η Σοβιετική Ένωση του Δόγματος Μπρέζνιεφ αντιμετώπιζαν την υπόθεση ως τμήμα του ευρύτερου ανταγωνισμού των σφαιρών επιρροής. Αξίζει, ωστόσο, να υπογραμμισθεί ότι και οι δύο άμεσα αντικρουόμενες δυνάμεις ήτο ενάντια στην παλαιστινιακή επιρροή επί του Λιβάνου. Αναλυτικότερα, το καθεστώς Άσαντ, αν και αρχικώς τασσόταν υπέρ της PLO λόγω της διενέξεως της με το Ισραήλ, στράφηκε εν τέλει κατά του ηγέτη της, Γασέρ Αραφάτ, εξαιτίας της δυναμικής που είχε αναπτύξει στην περιοχή εντός της συριακής σφαίρας επιρροής⁶³. Η αψιμαχία μεταξύ των είχε ήδη διαφανεί από το 1976 με τη συριακή στρατιωτική επέμβαση στα λιβανικά εδάφη, η οποία απέβλεπε στην επίτευξη χειραγώγησης των εκεί Παλαιστινίων, έως και τις υποστηριζόμενες από τον Άσαντ επιθέσεις κατά του παλαιστινιακού στοιχείου το 1985 (*War of Camps*)⁶⁴, την περίοδο που η ισχύς της σιιτικής πολιτικοστρατιωτικής δυνάμεως του Λιβάνου ονόματι Αμάλ παγιωνόταν εν μέσω της εμφυλίου συρράξεως των μουσουλμάνων και των χριστιανών μαρωνιτών που ακολούθησε τη δολοφονία του προερχομένου από το Κόμμα των Φαλαγγιτών (*Καταΐμη*) Προέδρου Μπασίρ Τζεμαγιέλ, με αποκορύφωμα των διενέξεων το αιματοκύλισμα των παλαιστινιακών καταυλισμών Σάμπρα και Σατίλα⁶⁵.

Σε αυτή την ατέρμονη διαμάχη περί επικρατήσεως στον Λίβανο, η Σοβιετική Ένωση ήρθε άμεσα αντιμέτωπη με το δίλημμα περί επιλογής υποστηρίξεως μεταξύ των δύο αραβικών εθνών, Παλαιστινίων και Συρίων. Εκ πρώτης όψεως, οι ιθύνοντες της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής της περιόδου ταύτιζαν εαυτούς με την αγωνιστική ορμή της PLO διά της οποίας αποσκοπούσε, τόσο στην εξύψωση του σοβιετικού αναστήματος εμπρός του αραβικού κόσμου και στη φιλοϊσραηλινή αμερικανική διπλωματία, όσο και στην παρεμπόδιση εξελίξεως του λιβα-

νικού εμφυλίου σε μία ακόμη περίπτωση κηδεμονεύουσας από τις ΗΠΑ αραβοϊσραηλινής συμφωνίας τύπου Καμπ Ντέιβιντ⁶⁶. Είναι ηλίου φαεινότερον ότι εκ μέρους των Σοβιετικών δεν ήτο επιθυμητή η ολοκληρωτική κατίσχυση της κυβερνήσεως της Δαμασκού επί του Λιβάνου, αλλά τη σχετική υπεροχή των συριακών στρατευμάτων έναντι του Ισραήλ, σε συνεργασία με την δράση της PLO, με απώτερο στόχο την ισχυροποίηση της σοβιετικής επιρροής στη Μέση Ανατολή⁶⁷. Επιπροσθέτως, στην διάρκεια του 26^{ου} Συνεδρίου του ΚΚΣΕ (23/02/1982) αποφασίστηκε η ανάγκη σοβιετικής συμμετοχής στην εύρεση ειρηνευτικής λύσεως επί του ζητήματος διά της συγκλίσεως διεθνούς συνεδρίου⁶⁸. Εντούτοις, το σοβιετικό ιθύνον επιτελείο γνώριζε επ' ακριβώς ότι μία οριστική διευθέτηση του Παλαιστινιακού Ζητήματος θα έκλεινε αυτομάτως ένα άνοιγμα διά μέσω του οποίου η Σοβιετική Ένωση είχε την δυνατότητα να επεμβαίνει σε αόριστο χρόνο στο μεσανατολικό γίγνεσθαι⁶⁹, ενώ, συνάμα, υπήρχαν έντονες αμφιβολίες προς το πρόσωπο του Αραφάτ ένεκα της υποστηρίξεως της PLO από συντηρητικά, αντισοβιετικά καθεστώτα, όπως της Σαουδικής Αραβίας⁷⁰. Όπως γλαφυρώς περιγράφει η Galia Golan σχετικώς «[...]Η PLO είναι τόσο ασταθής, αβέβαιη και διαιρεμένη, απέχει παρασάγγας από το μαρξιστικό ιδεώδες και είναι τόσο εξτρεμιστική για να είναι προτιμητέος σύμμαχος της Μόσχας[...]»⁷¹.

63 Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 9.

64 Ο.π., σ. 20.

65 Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 582,583.

66 Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 44.

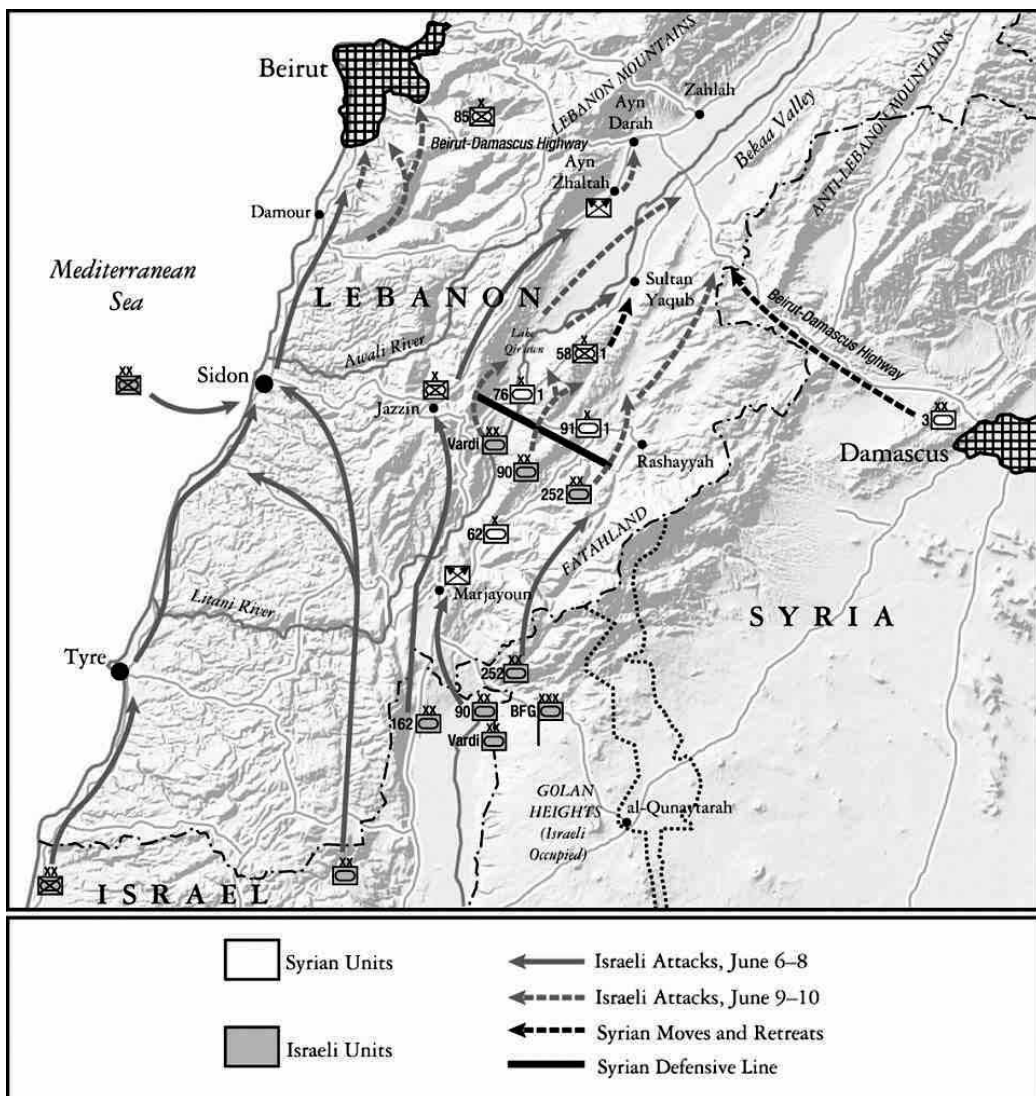
67 John C. Campbell, "Number 185: The Soviet Union in the Middle East", Kennan Institute for Advanced Russian Studies/Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984, p. 13,14.

68 Βιβή Κεφαλά, «Η Σοβιετική Ένωση στη Μέση Ανατολή», στο Χ. Παλουριδής και Χ. Τσαρδανίδης, «Η Σοβιετική Ένωση: Από τη μετεξέλιξη στην αποσύνθεση», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σ. 188.

69 John C. Campbell, "Number 185: The Soviet Union in the Middle East", Kennan Institute for Advanced Russian Studies/Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984, p. 2.

70 Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 44.

71 Galia Golan, "The Soviet Union and the Palestinian Libera-

5. Το θέατρο συγκρούσεων κατά την ισραηλινή εισβολή στον Λίβανο, τον Ιούνιο του 1982, και οι συριακές απαντήσεις. (πηγή: WeaponsandWarfare.com)

Η λειτουργία, όμως, του συριακού παράγοντος διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στην τελική απόφαση των Σοβιετικών. Η διαφορετική γραμμή επί του Παλαιστινιακού απέδειξε αυτομάτως την αδυναμία της σοβιετικής διπλωματίας να επιδράσει κατ' ουσίαν στην περιφερειακή συριακή πολιτική. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις επί του θέματος, συνδυαστικώς με την αδυνα-

μία επιβολής της σοβιετικής θελήσεως επί του συριακού δρώντος, φανέρωσε περιτράνως και την εξαρτησιογόνο σχέση μεταξύ των, από σοβιετικής πλευράς. Συγκεκριμένα, η αντιμετώπιση της Συρίας ως το επίκεντρο της σοβιετικής στρατηγικής μετά την ρήξη των σχέσεων με την Αίγυπτο και η ανικανότητα πράξεως ανεξαρτήτων διπλωματικών κινήσεων και πρωτοβουλιών υπό τον συλλογισμό και φόβο της αντιδράσεως του καθεστώτος Άσαντ προδίδει εμφανώς την ανικανότητα του Κρεμλίνου για

tion Organization: *An uneasy Alliance*, Praeger, New York 1980, p. 253,254.

εύρεση εναλλακτικών λύσεων και για ανάπτυξη διπλωματικών σχέσεων με άλλα κράτη και οργανισμούς, όπως η PLO⁷². Το ίδιο ακριβώς συνέβη και στην περίπτωση του πολέμου μεταξύ Ιράν και Ιράκ (1980-1988), καθώς η παροχή υποστήριξης εκ μέρους της Συρίας προς το αντιαμερικανικό και συνάμα αντισοβιετικό καθεστώς της ιρανικής επαναστάσεως⁷³ δέσμευε ουσιαστικώς τη σοβιετική εξωτερική πολιτική στην «απαγόρευση» τρόπον τινά ανάπτυξης σχέσεων με το αντίπαλο προς τη Συρία μπααθικό καθεστώς του Ιράκ⁷⁴. Άλλως τε, αξίζει να επισημανθεί για ακόμη μία φορά ότι την περίοδο εκείνη η Συρία ήτο το μοναδικό σοβιετικό πάτημα στο σύστημα της Μέσης Ανατολής και αναμφιβόλως το Κρεμλίνο δεν θα το διακινδύνευε, καθώς η υποστήριξη της PLO θα απέφερε ενδεχομένως πολιτικό λόγο στη Σοβιετική Ένωση στον μεσανατολικό διάλογο, αλλά θα προκαλούσε την απώλεια της φυσικής της παρουσίας στην περιοχή μέσω της Συρίας. Θα είχε επιτύχει, δηλαδή, μία πύρρειο νίκη! Ασφαλώς και αυτό δεν θα το επέτρεπε να συμβεί, δρώντας στις αρχές του Πολιτικού Ρεαλισμού, ιδίως όταν η πολιτική της «ανοιχτής πόρτας» (ινφιτάχ) προς την καπιταλιστική κοινωνία προσέκλυε όλο και περισσότερα αραβικά κράτη⁷⁵.

iii. Από το Δόγμα Μπρέζνιεφ στον «Νέο Τρόπο Σκέψεως» του Γκορμπατσώφ

Η διπλωματική νόρμα της σοβιετικής ιθυνούσης πολιτικής ελίτ έμελλε να αλλάξει στα μέσα της δεκαετίας του 1980, επηρεάζοντας επακολούθως όχι μόνο τις συροσοβιετικές σχέσεις αλλά και την ευρύτερη συμπεριφορά της Σοβιετικής Ενώσεως στον Τρίτο Κόσμο. Η γενικώς χαρακτηριζόμενη «εποχή της στασιμότητας»

των Ανθρώπων και Τσερνιένκο ακολουθήθηκε από μία νέα πολιτική περίοδο με πρωταγωνιστή τον τελευταίο ηγέτη της Σοβιετικής Ενώσεως, Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, ο οποίος πορεύθηκε βάσει μίας νέας συλλογιστικής συνυπάρξεως του καπιταλιστικού και κομμουνιστικού κόσμου, υπό το ευρύτερο πλαίσιο μίας επιτακτικής ανάγκης διεθνούς συνεργασίας για την ειρήνη⁷⁶. Αυτός ο «νέος τρόπος σκέψεως» φιλελευθεροποιήσεως της σοβιετικής οικονομίας και κοινωνίας και, συνάμα, απαγκιστρώσεως από το εν πολλοίς μακιαβελικής εμπνεύσεως Δόγμα Μπρέζνιεφ περί επεμβάσεως στα κράτη-δορυφόρους και σφαιρών επιρροής διατυπώθηκε ρητώς στην ομιλία του Σοβιετικού ηγέτη στο Συμβούλιο της Ευρώπης στο Στρασβούργο, τον Ιούλιο του 1989, κατά την οποία τόνισε ότι:

«Η κοινωνική και πολιτική τάξη σε κάποια κράτη άλλαξε στο παρελθόν, ενδεχομένως να αλλάξει και στο μέλλον αλλά [η αλλαγή αυτή] είναι αποκλειστική περίπτωση του κάθε λαού να αποφασίσει»⁷⁷.

Στο σημείο αυτό αξίζει να υπογραμμισθεί ότι παρά το γεγονός ότι η παραπεθείσα δήλωση αναφερόταν τη δεδομένη στιγμή στο σοβιετικό καθεστώς των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και στο γκορμπατσωφικής εμπνεύσεως ιδεολόγημα της «Κοινής Ευρωπαϊκής Στέγης» (Common European Home), στην ουσία σκιαγραφούσε επ' ακριβώς την ολοκληρωτική μεταστροφή σχετικώς με την ασκηθείσα πολιτική προς τα κράτη του επονομαζομένου Τρίτου Κόσμου, μεταξύ των οποίων ήτο και η Συρία του Άσαντ. Τω όντι, η αποκήρυξη των σφαιρών επιρροής από την σοβιετική ημερήσια διάταξη αποτυπώθηκε χαρακτηριστικώς στις αρχές του 1987, όπου επωαζόταν ήδη η απόφαση στα γραφεία της Μόσχας περί εγκαταλείψεως των ετεροκατευθυνομένων των πιονιών στο Αφγανιστάν⁷⁸. Παράλληλα, η αλλαγή που ση-

72 Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 21.

73 Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 583,584.

74 Thomas Collelo, "Syria: A country study", Federal Research Division/Library of Congress, Washington 1988, p. 250,251.

75 Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 568-571.

76 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 878.

77 The New York Times (1989). Excerpts from Speech by Gorbachev in France, *The New York Times*, July 7, Section A, p. 6.

78 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα

6. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ και ο Χάφεζ αλ Άσαντ στη Μόσχα, το 1987. (πηγή: GulfNews.com)

μειώθηκε στις αμερικανοσοβιετικές σχέσεις αποτυπώθηκε εμφανώς εκείνη τη περίοδο και στο παλαιστινιακό ζήτημα, δεδομένου του γεγονότος ότι η *Ιντιφάντα* του 1988 στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας παρέσχε την ωθητική δύναμη για συνδιαλλαγή των δύο ψυχροπολεμικών πόλων και εύρεση μίας κοινώς αποδεκτής λύσης⁷⁹.

Ωστόσο, ευκόλως δύναται να διακριθεί ο ανорθολογισμός αυτής της καινής θεάσεως του διεθνούς γίνεσθαι. Η εκ θεμελίων μεταβολή της σοβιετικής διεθνούς πολιτικής, γεγονός στο οποίο οφείλεται κατά κύριο λόγο η ήττα των Σοβιετικών στον Ψυχρό Πόλεμο⁸⁰, τεκμηριώνεται από την εγκατάλειψη του ρεαλιστικού τρόπου σκέψεως και την παράτολμη υιοθέτηση νέων, εναλλακτικών και εν ολίγοις κονστρουκτιβιστικών τρόπων τινά αρχών περί «κοινού αξιακού πλαισίου» και «συλλογικού σκοπού», όπως αυτές αποδίδονται από τον καθηγητή John G. Ruggie⁸¹, σε μία χρονικοϊστο-

ρική περίοδο όπου η παρωχημένη σοβιετική οικονομία χρειαζόταν μία ανάπαυλα από την αιματηρή συντήρηση των δορυφορικών καθεστώτων ενώ το κράτος βυθιζόταν στο «βάλτο της τεχνολογικής υπανάπτυξης»⁸². Πράγματι, ο Γκορμπατσώφ αναδείχθηκε στη σοβιετική εξουσία σε μία εποχή όπου η σοβιετική οικονομία αδυνατούσε να ακολουθήσει την δυτική τεχνολογική πρόοδο και η μοναδική λύση ήταν ο περιορισμός των δαπανών με την μείωση του διπολικού ανταγωνισμού⁸³.

Η πολιτική αποϊδεολογικοποίησεως της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής διά της εγκατάλειψεως της μαρξιστικής-λενινιστικής θεωρίας και του ταξικού αγώνα έναντι του δυτικού καπιταλιστικού οικονομικού μοντέλου⁸⁴ σήμανε και την επιβεβαίωση του ισχυρισμού του Ρίγκαν ότι ο κομμουνισμός δύναται να ηττηθεί⁸⁵. Τέλος, η αλόγιστη αυτή επιλογή είχε άμεσα αποτελέσματα στο μεσανατολικό γεωσύμπλοκο και ιδίως στο συριακό υποσύστημα, δεδομένου του

1995, σ. 879.

79 Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009, σ. 585.

80 John J. Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 411.

81 John G. Ruggie, «Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalism», Routledge, London 1998, p. 33.

82 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 878.

83 John J. Mearsheimer, «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007, σ. 412,413.

84 Henry Kissinger, «Διπλωματία», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995, σ. 878.

85 Ο.π., σ. 861.

γεγονότος ότι από το 1987 και εντεύθεν η Σοβιετική Ρωσία είχε πλέον περάσει σε ένα στάδιο όπου «αδιαφορούσε» για τη διάρρηξη της ανασχετικής αγγλοσαξονικής πολιτικής μέσω του *Αναχωματικού Δακτυλίου* αλλά, τουναντίον, κατέβαλε κάθε προσπάθεια διατηρήσεως της ήδη υπάρχουσας καταστάσεως (παγίωση του status quo), γεγονός το οποίο στρεφόταν ενάντια στη ζωτικής σημασίας και μακροχρόνια ρωσική στρατηγική περί διαρκούς επεκτάσεως, σε μία απέλπιδα προσπάθεια «επανανομιμοποίησης» της στη διεθνή κοινότητα.

5. Συμπεράσματα

Η υπογραφή της Συμφωνίας του Καμπ Ντέιβιντ το έτος 1978 μεταξύ της Αιγύπτου και του Ισραήλ και η επακόλουθη μετατόπιση της αιγυπτιακής ιθυνούσης πολιτικής ηγεσίας προς την Ουάσιγκτον είχε ως άμεσο απότοκο το έλλειμμα της Σοβιετικής Ενώσεως σε φυσική παρουσία στο μεσανατολικό γεωσύμπλοκο διά της υπάρξεως μίας συμμάχου δυνάμεως. Παράλληλα, η Συρία του καθεστώτος Άσαντ, ούσα απομονωμένη στις αρχές της δεκαετίας του 1980 από τον αραβικό κόσμο ένεκα της επιδείνωσης των διακρατικών της σχέσεων με την Αίγυπτο και την Ιορδανία, αντιμετώπισε την Σοβιετική Ένωση ως τη μοναδική πηγή παροχής όπλων και διπλωματικής υποστηρίξεως. Ο συνδυασμός των ανωτέρων στοιχείων διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη μίας πελατειακής σχέσεως (patron-client relation) μεταξύ των δύο δρώντων, στην οποία η Σοβιετική Ένωση παρείχε ασφάλεια, οικονομική και αμυντική αρωγή και η Συρία, με τη σειρά της, το εκ μέρους της Μόσχας πολυπόθητο *πάτημα* στη Μέση Ανατολή. Η επισημοποίηση της συμμαχίας μεταξύ των επήλθε διά της υπογραφής του Συμφώνου Φιλίας και Συνεργασίας τον Οκτώβριο του 1980.

Η εισβολή του Ισραήλ στον λιβανικό νότο και, κατ' επέκτασιν, η μετατόπιση του παλαιστινιακού ζητήματος στο επίκεντρο του γεωγραφικού άξονα Συρίας-Λιβάνου-Ισραήλ ήρθε, εντούτοις, να αποδείξει την αυτονομία όπου και η συριακή ηγεσία διέθετε εντός αυτής της συμμαχικής σχέσεως. Η «ανυπακοή» της εσωτερικής και περιφερειακής συριακής πολιτικής στο γενικό πρόσταγμα του Κρεμλίνου, ιδίως διά

της διαφορετικής θεάσεως του ζητήματος της παλαιστινιακής δράσεως στην λιβανική επικράτεια αιτιολογείται, εν μέρει από το ότι:

«Παρ' όλο που η Συρία είχε ευθυγραμμιστεί με τη Σοβιετική Ένωση, ο βασικός της προσανατολισμός ήταν προς τη Δύση [καθώς η ηγεσία είχε] χαμηλή εκτίμηση προς τον κομμουνισμό...]»⁸⁶.

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι η συροσοβιετική συμμαχική σχέση ήτο για τη Συρία μία κατ' ανάγκην, καθαρά συμφεροντολογική επιλογή η οποία αποσκοπούσε κυρίως στην εξισορρόπηση της αμερικανοϊσραηλινής στρατηγικής συνεργασίας, δίχως, ωστόσο, οι συριακές βλέψεις να είχαν αντίκρισμα και στα σοβιετικά σχέδια για αυτή τη συμμαχία. Αντιστοίχως, η σοβιετική εξωτερική πολιτική αντιμετώπισε την συριακή επικράτεια ως το καταλληλότερο, για την δεδομένη συγκυρία, ορμητήριο ασκήσεως επιρροής και προβολής ισχύος στην περιοχή χωρίς, όμως, να επιθυμεί την ανάληψη περεταίρω δεσμεύσεων προς τη Συρία. Η αλλαγή στη σοβιετική ηγεσία και η άνοδος του Αντρέι Γκορμπατσώφ υπήρξε καθοριστική για την επανάκαμψη των διακρατικών σχέσεων, καθώς τότε ικανοποιήθηκαν πολλά από τα συριακά αιτήματα ως ένδειξη εξομαλύνσεως των σχέσεων μετά τη διαφορετική θέαση του παλαιστινιακού ζητήματος στον Λίβανο και την επακόλουθη πίεση του Άσαντ προς την Σοβιετική Ένωση διά της τότε απορρίψεως του σοβιετικού αιτήματος για ναυτική βάση στην περιοχή της Ταρτούς⁸⁷.

Τέλος, το έτος 1985 ήτο καθοριστικό, ως τομή, για τις συροσοβιετικές σχέσεις. Ο Γκορμπατσώφ είχε εξασφαλίσει μία περίοπτη θέση για τη Συρία στο νέο τρόπο προσεγγίσεως της αραβοϊσραηλινής συγκρούσεως. Ειδικότερα, η άποψη της γκορμπατσώφικης ημερησίας διατάξεως περί συγκλίσεως ενός διεθνούς συνεδρίου με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων μερών, συμπεριλαμβανομένου και του κράτους του Ισραήλ, ασφαλώς αντλούσε τις ρίζες του

⁸⁶ Thomas Collelo, "Syria: A country study", Federal Research Division/Library of Congress, Washington 1988, p. 228.
⁸⁷ Ο.π., σ. 228.

στην ευρύτερα προσπάθεια για συνεργασία και ειρηνική συνύπαρξη με τις Ηνωμένες Πολιτείες σε έναν κόσμο όπου η σοβιετική οικονομία αδυνατούσε πλέον να στηρίξει το ιδιαίτερος δαπανηρό καθεστώς των σφαιρών επιρροής. Ωστόσο, η πάγια άποψη του καθεστώτος Άσαντ για την προοπτική ενός διεθνούς συνεδρίου τέτοιας φύσεως θα ήτο ένα κενό γράμμα εάν δεν είχε επιτευχθεί μέχρι τότε η ενοποίηση του αραβικού κόσμου για τη στρατηγική ισοσκέλιση της ισραηλινής δυνάμεως⁸⁸. Πράγματι, ευλόγως θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς την άποψη ότι η σύγκριση της πολιτικής Γκορμπατσώφ και Άσαντ αντικατοπτριζόταν με τον πλέον επιτυχή τρόπο στη διεθνοπολιτική σύγκρουση του ρεύματος του *Κονστρουκτιβισμού* και *Πασιφισμού* με εκείνο του *Πολιτικού Ρεαλισμού* και, συνάμα, στο αέναο δίλημμα της *Ισχύος του Δικαίου* και του *Δικαίου της Ισχύος*. Η φιλειρηνιστική πολιτική του Γκορμπατσώφ από τη μία, με παρακλάδια αυτής τις περιβόητες *Περεστρόικα* και *Γκλάσνοστ*, υπήρξε η Κερκόπορτα της Σοβιετικής Ενώσεως και της ιδεολογίας του υπαρκτού σοσιαλισμού, εν γένει. Από την άλλη, η ρεαλιστική εξωτερική πολιτική και διπλωματία του καθεστώτος του Χάφεζ αλ Άσαντ καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 δύναται να θεωρηθεί χαρακτηριστικό παράδειγμα όχι μόνο ρεαλιστικής αναγνώσεως του διεθνοπολιτικού γίνεσθαι της εποχής αλλά σεβασμού και κατισχύσεως της θεμελιώδους εννοίας του *εθνικού συμφέροντος* στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων και διαχειρίσεως κρίσεων εντός του γεωσυμπλόκου της Μέσης Ανατολής.

Βιβλιογραφία

1. Ηλίας Ι. Ηλιόπουλος, «*Διεθνείς Σχέσεις της Τουρκίας 1935-1945: Η Ημισέληνος μεταξύ βρετανικού λέντος, γερμανικής σβάστικας και ρωσικής άρκτου*», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2017.
2. Geoffrey Till, «*Sea Power: A guide for the Twenty-First Century*», Frank Cass, London 2004.

3. Ηλίας Ι. Ηλιόπουλος, «*Ιστορία, Γεωγραφία και Στρατηγική της Ναυτικής Ισχύος: Εισαγωγή στις θεμελιώδεις έννοιες*», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010.
4. Nicholas J. Spykman, «*Η Γεωγραφία της Ειρήνης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004.
5. Alfred T. Mahan, «*The problem of Asia and its effects upon International Policies*», Sampson Low Marston & Co., London 1900.
6. Χάλφορντ Τζ. Μάκιντερ, «*Δημοκρατικά Ιδεώδη και Πραγματικότητα & άλλες τρεις εισηγήσεις*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2006.
7. Nicholas J. Spykman, «*America's Strategy in World politics: The United States and the Balance of Power*», Harcourt Brace & Co., New York 1942.
8. Ρόμπερτ Ντ. Κάπλαν, «*Η Εκδίκηση της Γεωγραφίας*», Εκδόσεις Μελάι, Αθήνα 2017.
9. John J. Mearsheimer, «*Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2007.
10. Hans J. Morgenthau, «*Η πολιτική μεταξύ των Εθνών: ο αγώνας για ισχύ και ειρήνη*», Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2018.
11. Ιωάννης Θ. Μάξης, «*Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: το νεοθεωρητικό πλαίσιο*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2012.
12. Κυριακός Ν. Πατραγάς, «*Αραβοϊσλαμικός Κόσμος: Πηγαί Ιδεολογίας-Ιστορίας-Πολιτικής-Πολιτισμού*», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2016.
13. Νίκος Ψυρούκης, «*Αραβικός Κόσμος και Ελληνισμός*», Εκδόσεις Αιγαίον, Λευκωσία 1992.
14. Zbigniew Brzezinski, «*Η Μεγάλη Σκακιέρα: Η αμερικανική υπεροχή και οι γεωστρατηγικές της επιταγές*», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1998.
15. Henry Kissinger, «*Διπλωματία*», Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 1995.
16. James Barr, «*Lords of the Desert: Britain's struggle with America to dominate the Middle East*», Simon & Schuster, London 2018.

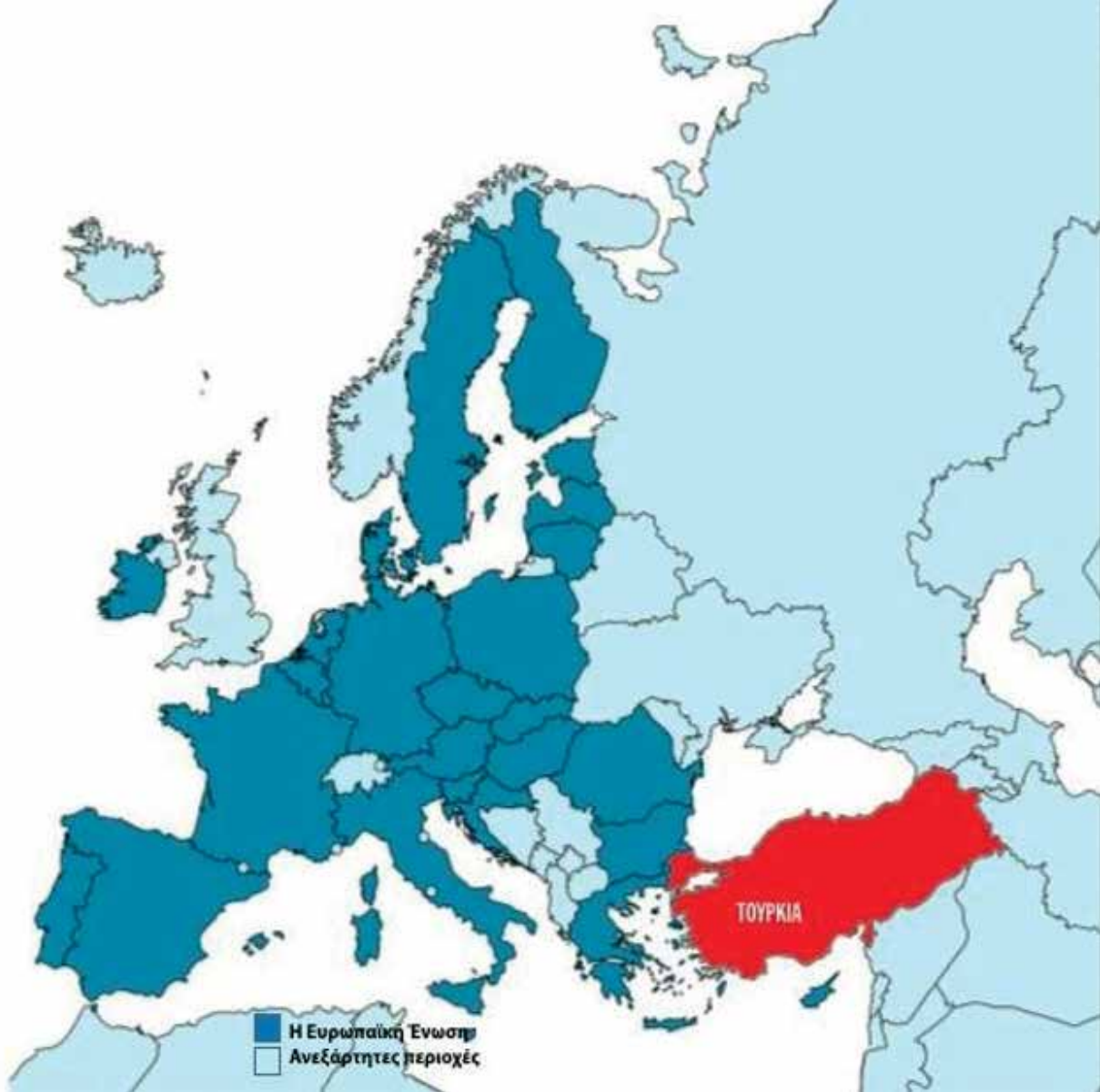
⁸⁸ Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, «*Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper*», Directorate of Intelligence/CIA, 1986, p. 21.

17. Μάρκος Τρούλης, «Αμερικανοτουρκικές Σχέσεις: Θεωρία συμμαχιών και γεωπολιτική συνεκτίμηση», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019.
18. Anna Borshchevskaya, "Russia in the Middle East: Motives, Consequences, Prospects", The Washington Institute for Near East, Washington 2016.
19. Παναγιώτης Κονδύλης, «Από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα: Τομές στην πλανητική πολιτική περί το 2000», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1998.
20. George Liska, "Nations in alliance: The limits of interdependence", The John Hopkins Press, Baltimore 1968.
21. David Vital, *The inequality of states: a study of the small power in international relations*, Oxford University Press, Oxford 1967.
22. Ρέφαατ αλ-Σαήντ, «Νασερικά Φύλλα εις άκρως απόρρητον φάκελον», Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2018.
23. Albert Hourani, «Η Ιστορία του Αραβικού Κόσμου», Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2009.
24. Francis Fukuyama, "The Soviet Union and the Iraq since 1968", Rand Corp. (USAF), 1980.
25. John C. Campbell, "Number 185: The Soviet Union in the Middle East", Kennan Institute for Advanced Russian Studies/ Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington 1984.
26. Office of Soviet Analysis/USSR-East European Division of the Office of Leadership Analysis/SOVA, "Soviet Policy Toward the Middle East: A Research Paper", Directorate of Intelligence/CIA, 1986.
27. Χ. Γιαλουρίδης και Χ. Τσαρδανίδης (Συλλογικό), «Η Σοβιετική Ένωση: Από την μετεξέλιξη στην αποσύνθεση», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1993.
28. Galia Golan, "The Soviet Union and the Palestinian Liberation Organization: An uneasy Alliance", Praeger, New York 1980.
29. Thomas Collelo, "Syria: A country study", Federal Research Division/Library of Congress, Washington 1988.
30. The New York Times (1989). Excerpts from Speech by Gorbachev in France, *The New York Times*, July 7, Section A.
31. John G. Ruggie, "Constructing the World Polity: Essays on International Institutionalism", Routledge, London 1998.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Δημήτριος Μελισσάρης είναι επί πτυχίω φοιτητής του Τμήματος Τουρκικών Σπουδών και Συγχρόνων Ασιατικών Σπουδών της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών/ΕΚΠΑ, με κατεύθυνση τις Ιστορικές, Κοινωνικές, Στρατηγικές Σπουδές και Γεωπολιτική. Το αντικείμενο σπουδών του επικεντρώνεται σε υποθέσεις Ανατολικής Μεσογείου, Τουρκίας και Ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Υπήρξε εκπαιδευόμενος στο Jean Monnet European Centre of Excellence/NKUA σχετικά με τη Διαχείριση του Μεταναστευτικού Ζητήματος στην Ανατολική Μεσόγειο. Έχει συμμετάσχει σε συνέδρια και σεμινάρια επιμορφώσεως, σχετικά με το επιστημονικό αντικείμενο το οποίο θεραπεύει. Έχει τελήσει καθήκοντα ενεργού ερευνητή διεθνών ζητημάτων στη SAFIA/Student Association for International Affairs, ενώ αναλύσεις του και κείμενα γνώμης δημοσιεύονται σε ενημερωτικούς ισotoτόπους, μεταξύ των οποίων στη HuffPost Greece. Αρθρογραφεί τακτικά στην έγκριτη εφημερίδα πανελλαδικής εμβέλειας «ΕΣΤΙΑ», ενώ η άποψή του φιλοξενείται και σε τοπικά ειδησεογραφικά έντυπα. Ακαδημαϊκές του δημοσιεύσεις και επιστημονικές μελέτες έχουν δημοσιευθεί από το Ινστιτούτο Εξωτερικών Υποθέσεων και από το Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Πέραν της μητρικής του γλώσσας, την ελληνική, ομιλεί άπταιστα την αγγλική ενώ παρακολουθεί μαθήματα εκμάθησης της τουρκικής γλώσσας.

Χάρτης 1: Ευρωπαϊκή Ένωση και Τουρκία

Δύση και Τουρκία

Του **Ιωάννη Παν. Οικονομόπουλου**
Υποναύρχου Π.Ν. ε.α. – Καθηγητή Σ.Ν.Δ.

Magna Charta Libertatum

Η **Μεγάλη Χάρτα** των (πολιτικών) Ελευθεριών εκδόθηκε στην Αγγλία το 1205 και ήταν ο πρώτος Ευρωπαϊκός Πολιτειακός Καταστατικός Χάρτης. Όριζε ότι ο Βασιλεύς κυβερνά σύμφωνα με το νόμο. Τα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα έχουν καταστατικό χάρτη το **Σύνταγμα**. Αμφότερα είναι εμπνευσμένα από την **Αρχαία Αθηναϊκή Δημοκρατία**.

Στο Λυκαυγές του Δυτικού Πολιτισμού

Κατά τον Βολταίρο, η Μυθολογία είναι η πρωτότοκη αδελφή της Ιστορίας

Οι Γάλλοι Φιλόσοφοι Antoine Fabre D'Olivét (1767-1825) και Édouard Schuré (1841-1929) με τα μνημειώδη έργα τους, αντίστοιχα, *Histoire Philosophique du Genre Humaine* (Φιλοσοφική Ιστορία του Ανθρώπινου Γένους) και *Les Grandes Initiés* (Οι Μεγάλοι Μύστες), μας οδηγούν στο Λυκαυγές του Δυτικού Πολιτισμού.

Πριν 4.000 με 5.000 έτη π.Χ., προς το τέλος της Προϊστορικής και την αρχή της Ιστορικής Περιόδου, αρχίζει ο πολιτισμός στην Ευρώπη: επινοείται η γραφή, συγκροτούνται οι φυλές (προ-οικονομικές τα έθνη), δημιουργείται υποτυπώδης οικογένεια, εγκαταλείπονται τα σπήλαια, κατασκευάζονται καλύβες, λίθινα εργαλεία - όπλα και πέτρινα μνημεία προς τιμήν των προγόνων, ενώ ο άνθρωπος εξημερώνει και αποκτά δύο πολύτιμους και αφοσιωμένους φίλους¹ τον σκύλο για φύλακα και το άλογο για εργασίες, μετακινήσεις, κυνήγι και πόλεμο.

Η έννοια της θρησκείας ήταν ανύπαρκτη και η λατρεία πρωτόγονη. Η δε ενστικτώδης συναίσθηση της αδυναμίας του, οδηγεί τον άνθρωπο να βλέπει «**οπτασίες**», ν' ακούει «**μυστηριακές φωνές**» και να κάνει «**προφητείες**» για τα άορα και άγνωστα που του προκαλούν φόβο. Τις προφητείες έκαναν γυναίκες και κάθε φυλή είχε την **προφήτισσά** της πλαισιωμένη από ιέρειες, π.χ. οι Σκανδιναυοί είχαν την Βελούσπα (Völuspá). Ο θεσμός έφθασε αργότερα και στην Ελλάδα, ως **Πυθία**. Αρχικά οι «προφήτισσες» αυτές ήταν εμπνευσμένες και καλοπροαίρετες, αλλά με τον καιρό έγιναν φιλόδοξες, σκληρές και **κακές μάγισσες** που με την βοήθεια «ιερέων» (το ιερέων, κατ' ευφημισμόν) καθιέρωσαν τις ανθρωποθυσίες συνοδευόμε-

νες από τους εξορκιστικούς ψαλμούς των ιερέων και τους αλαλαγμούς του πλήθους. Αυτά συνέβαιναν στην τότε παγωμένη, δασώδη και άγρια Βόρεια Ευρώπη¹ την **Σκυθία** όπου την πρωτόγονη λατρεία τελούσαν οι Δρυΐδες Ιερείς. Ο Ιούλιος Καίσαρ, πολύ αργότερα, τους περιέγραψε ως εξής:

«Οι Δρυΐδες ασχολούνται με την λατρεία των θείων, την εκτέλεση θυσιών και την ερμηνεία διαφόρων υπερφυσικών θεμάτων. Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός νέων μαζεύονται γύρω τους για να μαθητεύσουν, αποδίδοντάς τους μεγάλες τιμές. Ολόκληρο το έθνος των Γάλλων είναι ευλαβικά αφοσιωμένο στην εκτέλεση τελετουργιών και την θυσία ανθρωπίνων θυμάτων χρησιμοποιώντας τους Δρυΐδες ως ιερείς. Πιστεύουν δε ότι η θυσία όσων συνελήφθησαν να κλέβουν ή να εγκληματούν είναι η πιό ευχάριστη στους δυνατούς θεούς. Όταν όμως δεν υπάρχει αρκετή προσφορά τέτοιων ατόμων, καταφεύγουν στην εκτέλεση ακόμα και αθώων».

Ο **Ραμ** υπήρξε ο πρώτος από τους Μεγάλους Μύστες (βλέπε Ε. Schuré). Ήταν **Σκύθης** νεαρός ιερέας με ευαίσθητη ψυχή και στοχαστικό πνεύμα. Η πραότητα του, η γνώση του για τα θεραπευτικά βότανα και η ενασχόληση του με τα ουράνια σώματα, τον έκαναν ευρύτερα γνωστό και αγαπητό. Προσπάθησε να σταματήσει τις ανθρωποθυσίες αλλά οι ιερείς και οι μάγισσες αντέδρασαν με κατηγορίες και διαβολές. Εν τω μεταξύ, μία φοβερή ασθένεια (πανούκλα;) ενέσχυε στην Σκυθία. Ο Ραμ είδε μία οπτασία: ένας μεγαλοπρεπής άνδρας, φορώντας τον λευκό χιτώνα των ιερέων και κρατώντας ραβδί περιτυλιγμένο με φίδι, του δείχνει ένα δένδρο του δάσους, την **δρυ** περιτυλιγμένη με **ιξό** (παρσιτικό φυτό από το οποίο βγαίνει κολλώδης θεραπευτική ουσία). Ο Ραμ κατάλαβε τον οϊωνό, θεράπευσε τους Σκύθες και από τότε ο **ιξός** έγινε το ιερό **γκυ (gui)** των Δρυϊδών¹. Από τότε αρχίζει και η **πρώτη λατρεία**¹ αυτή του ιερού

1 Η ονομασία Δρυΐδες προέρχεται από την δρύ (βαλανιδιά ή πρίνος), με την μεγάλη διάρκεια ζωής (700 ή και περισσότερα χρόνια) και την εξαιρετική ποιότητα ξύλου. Φύεται στην Βόρεια Εύκρατη Ζώνη (πλάτη 23°,5 - 66°,5) αλλά και στις Βόρειες Τροπικές περιοχές (περί το πλάτος 23°,5) σε μεγάλο υψόμετρον. Ο συμβολισμός είναι αιωνιότης.

γκυ. Ο Ραμ την διαιώνισε καθιερώνοντας την εορτή **Νοέλ** ή «**Νέας Σωτηρίας**», την ονόμασε **Μπντέρα Νύχτα** (η σύγχρονη «αγία νύχτα») και την όρισε **αρχή του έτους** (**Νοέλ**, Χριστούγεννα-Πρωτοχρονιά των Δυτικών). Το δε μυστηριακό πλάσμα της οπτασίας του Ραμ, πέρασε στην Ευρωπαϊκή παράδοση ως «**Αέσκ - Χεώλ - Χόπα**» που σημαίνει «η ελπίδα της σωτηρίας είναι στο δάσος», τον οποίον οι αρχαίοι Έλληνες μετέλλαξαν σε **Ασκληπιό**, μυθικό θεραπευτή που κρατά το **κηρύκειον** (ράβδος του κήρυκος) περιτυλιγμένο επίσης με φίδι. Βέβαια, ο Ασκληπιός γεννήθηκε πολύ αργότερα, το 1247 (;) π.Χ. στην αρχαία Τρίκκη (Στράβων XIV 647), σημερινά Τρίκαλα, όπου υπήρχε (Στράβων Θ' 437) «αρχαιότατο και επιφανέστατο Ασκληπιείο». Υπάρχουν διάφορες ετυμολογικές εκδοχές του ονόματός του, αλλά αυτές, τόσο οι αρχαιοελληνικές όσο και οι μεταγενέστερες ερμηνείες **δεν** αναιρούν την πολύ προγενέστερη ευρωπαϊκή παράδοση του Αέσκ-Χεώλ-Χόπα, την οποίαν άλλωστε επιβεβαιώνει και η **ράβδος με το περιτυλιγμένο φίδι**, που κρατούν αμφότεροι οι μυθικοί θεραπευτές αφού, προφανώς, το μεταγενέστερο ανάγεται στο προγενέστερο.

Μετά την εξάλειψη της φοβερής αρρώστιας, η φήμη του Ραμ εξαπλώθηκε σ' όλη την Σκυθία, επιβλήθηκε στους άλλους ιερείς και προσπάθησε πάλι να καταργήσει τις ανθρωποθυσίες. Οι ιερείς και οι μάγισσες έβλεπαν ότι θα έχαναν όλη την εξουσία τους. Τον κατηγορήσαν ότι ήθελε ν' αλλάξει τα μυστήρια των προγόνων, και οι Σκύθες χωρίστηκαν σε εχθρούς και φίλους του Ραμ. Το δίλημά του ήταν τρομερό: εάν υποχωρούσε οι ανθρωποθυσίες θα συνειζόταν με μεγαλύτερη μανία και εναντίον των οπαδών του, εάν αντιστεκόταν θ' αλληλοεξοντώνοντο. Ένα νέον όραμα του έδωσε την λύση. Άκουσε μία φωνή να λέει: «*είμαι ο Ντέβα Ναχούσα (Θεία Διάνοια), εσύ Ραμ θα διαδώσεις το φώς μου στην Γη, τώρα πήγαινε*» και του έδειξε την **Ανατολή**. Έκτοτε, η έννοια της Ανατολής είναι κυρίαρχη στην λατρεία-εκκλησίες και παγανιστικά μνημεία έχουν προσανατολισμό Ανατολικό. Το σανσκριτικό όνομα του Ράμ, που πήρε στην Ανατολή, ήταν επίσης Ντέβα Ναχούσα (Θείος Αναμορφωτής). Πολύ αργότερα, στην αρχαία Ελλάδα το Ντέβα Ναχούσα έγι-

νε **Διόνυσος**, ο οποίος κατά τον Ορφέα, ιδρυτή των Ελευσινίων Μυστηρίων, αντιπροσώπευε επίσης την Θεία Διάνοια.

Ινδοευρωπαϊκή Φυλή και Πολιτισμός – Δυτικός Πολιτισμός

Ο **Ραμ**, υπακούοντας στην εντολή, ξεκίνησε με τους οπαδούς του Σκύθες, κατευθύνθηκε Ανατολικά κι έφθασε μέχρι την σημερινή Ινδία μεταφέροντας τον νεογέννητο ευρωπαϊκό πολιτισμό. Στην Ανατολή, ο πολιτισμός αυτός αναμίχθηκε και επηρεάστηκε από τον πολιτισμό των Αρίων.

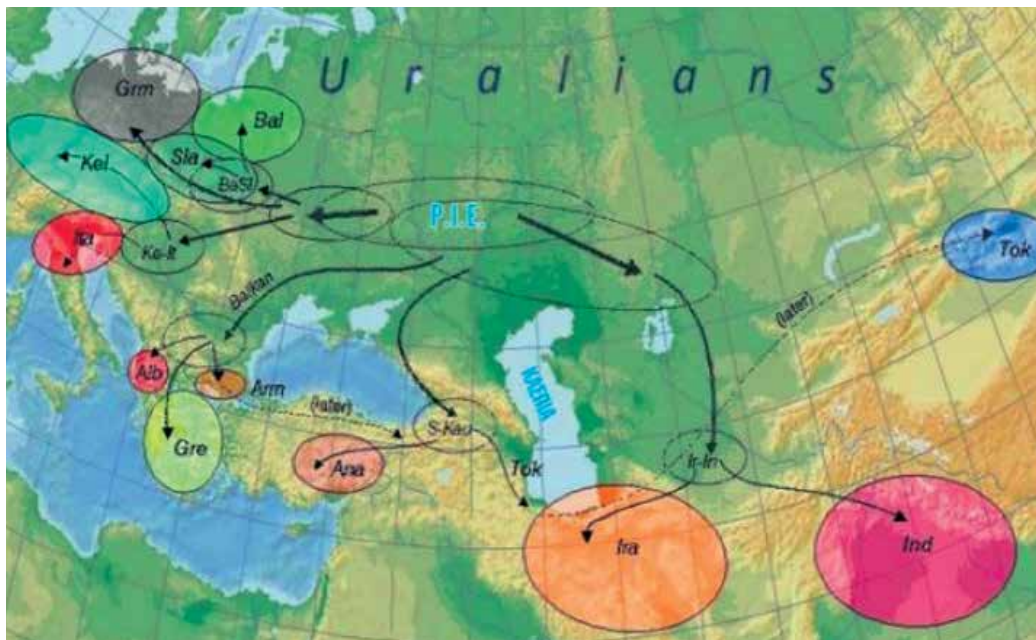
Οι **Άριοι** είχαν κοιτίδα την περιοχή της Κασπίας Θάλασσας την οποία οι Πέρσες (επίσης Άριοι) ονόμαζαν «εστία των Αρίων». Η εξάπλωση τους στην Ασία ανάγεται στην 7^η π.Χ. χιλιετηρίδα, η δε ευρεία διασπορά τους μαρτυρείται ιστορικά. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι Μήδοι ονομαζόταν Άριοι πριν την κυριαρχία τους σε Περσία και Μικράν Ασία από το 695 έως 459 π.Χ. Ο ιστορικός και λαογράφος Ελληνικός ο Λέσβιος (490-405 π.Χ.) ονομάζει Αρία (Arga ή Ariya) την Περσία. Οι δε αρχαίοι Έλληνες, μετά την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αποκαλούσαν **Αριανή** την ευρύτερη περιοχή μεταξύ Κασπίας Θάλασσας, Περσικού Κόλπου και ποταμών Ινδού και Ώξου. Εξ' άλλου, σήμερα η Περσία ονομάζεται επίσης Ιράν. Ο Άγγλος Sir Monier Williams (1819-1899) καθηγητής του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, όρισε ότι η λέξη **άριος** προέρχεται από την σανσκριτική ρίζα **ri-ar** που σημαίνει οργώνω. Από αυτή προέκυψαν οι λέξεις άροτρο (λατινικά aratrum), άρουρα (γν), αρουραίος, κλπ.

Ένας κλάδος αυτών των Ασιατών ήταν οι **Βραχμάνες ή Βεδικοί Άριοι**, των οποίων τον πολιτισμό και την θρησκεία συνάντησε ο **Ραμ**. Απ' αυτή, λοιπόν, την ανάμιξη προήλθε η ΙνδοΕυρωπαϊκή ή Αρία φυλή² που περιλαμβάνει τους λαούς της **Ευρώπης** και στην **Ασία** τους Κούρδους, Πέρσες, Ινδοίρανους, Ινδούς.

Η **ΙνδοΕυρωπαϊκή ή Αρία ή Ιαπετική³**

2 Αυτή την ιστορική πραγματικότητα, ο Ναζισμός διαστρέβλωσε και εκμεταλλεύτηκε, με τα περί «Αρίας φυλετικής καθαρότητας».

3 Ο **Ιαπετός** ήταν ένας από τους έξη Τιτάνες της Ελληνικής Μυθολογίας. Ο δε όρος Ιαπετική Φυλή δημιουργήθηκε από

Χάρτης 2: Η Διασπορά της ΙνδοΕυρωπαϊκής Φυλής

Φυλή περιλαμβάνει Λαούς που ανήκουν στην ίδια **γλωσσική ομάδα**, της οποίας η εξάπλωση φαίνεται στον Χάρτη 2. Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για την αρχική κοιτίδα της. Σύμφωνα με την ευρέως αποδεκτή υπόθεση **Kurgan** (χωμάτινος ταφικός τύμβος), οι **ΠρωτοΙνδοΕυρωπαίοι** αναμίχθηκαν στις στέπες της Ουκρανίας, όπου κατασκεύαζαν τα Kurgan, και μετανάστευαν συνέχεια μεταξύ 4.000 και 1.000 π.Χ. προς Δυσμās και Ανατολās υποτάσσοντες και αναμιγνυόμενοι με τις τοπικές φυλές και διαλέκτους.

Οι Γερμανοί γλωσσολόγοι Franz Bopp (1791-1867) και Friedrich Max Müller (1823-1900) κατέδειξαν την υπάρχουσα γλωσσική συγγένεια μεταξύ σανσκριτικής (SamsKrtam: η κλασική γλώσσα των Ινδών) και ελληνικής, λατινικής, περσικής, γοθτικής (αρχαία γερμανική με αλφάβητο επηρεασμένο από το ελληνικό). Μεταγενέστερες έρευνες ενέταξαν στην ίδια γλωσσική οικογένεια και τις γλώσσες: κελτική, σλαβική, λιθουανική, αλβανική και κατά τις αρχές του 20ού αι. την τοχαρική της επαρχίας Ξινγιάνγκ της σημερινής Κίνας. Στις προανα-

φερθείσες γλώσσες διαπιστώθηκε ομοιότητα βασικών λέξεων, η οποία οδήγησε στην υπόθεσιν υπάρξεως κοινών ριζών π.χ. Πατέρας: σανσκριτικά pita, αρχαία ελληνικά πατήρ, λατινικά pater, γερμανικά vater, αγγλικά father. Επίσης, Μητέρα: σανσκ. mata, αρχ. ελλ. μήτηρ, λατ. mater, γερμ. mutter, αγγλ. mother κλπ. Οι κοινές ρίζες θεμελίωσαν την θεωρία μιας πρωτογλώσσας, αποκληθείσης **ΠρωτοΙνδοΕυρωπαϊκή (P.I.E.)**. Η ΙνδοΕυρωπαϊκή Φυλή αποτελεί την σπουδαιότερη ομοεθνία όλης της Γης. Κατά δε την Αγία Γραφή (Γένεση 10, 2-5) οι ΙνδοΕυρωπαϊκοί Λαοί κατάγονται από τον Ιάφεθ γιό του Νώε, του οποίου η Κιβωτός διέσωσε το ανθρώπινο γένος στο όρος Αραράτ δυτικά της Κασπίας θάλασσας (οι συνειρμοί είναι προφανείς). Έτσι λοιπόν, ο αρχέγονος ευρωπαϊκός πολιτισμός (Σκύθες) και ο πολιτισμός των Αρίων αναμίχθηκαν, αλληλοεπηρεάσθηκαν και δημιουργήθηκε ο νέος **ΙνδοΕυρωπαϊκός πολιτισμός**. Από δε την πρωτογλώσσα (P.I.E.) και κατά την εξέλιξη των αρχέγονων φυλών σε Έθνη, προέκυψαν οι ευρωπαϊκές και ορισμένες ασιατικές γλώσσες καθώς, αυτές επλουτίζοντο και επλάθοντο.

Ο σύγχρονος Δυτικός Πολιτισμός είναι

τον Γερμανό γλωσσολόγο Lorenz Diefenbach (1806-1888).

συνέχεια και εξέλιξη αυτού του πολιτισμού⁴. Αρχικά, δημιουργήθηκε στην Ευρώπη μεταξύ 700 και 800 μ.Χ. και είναι έντονα επηρεασμένος από, αφενός την Αρχαία Ελλάδα και αφετέρου την Δυτική Χριστιανιστική. Αποτελεί δε και την ιστορική συνέχεια αφ' ενός του Ευρωπαϊκού «Συστήματος» της Συνθήκης του 1848 της Βεσφαλίας περί «**Κυρίαρχων Πολιτισμένων Κρατών**», και αφετέρου του «**Δικαίου**» του Ολλανδού Ούγκο Γκρότιους (1583-1645), άριστου γνώστη της ελληνικής γραμματείας από την οποία είχε έντονα επηρεαστεί. Απ' αυτό δε το αρχικό ευρωπαϊκό δίκαιο, προέκυψε το σύγχρονο **Διεθνές Δίκαιο**. Με την αποικιοκρατία και την μετανάστευση, ο Δυτικός Πολιτισμός διαδόθηκε σε όλη την Γη. Σήμερα κυριαρχεί σε Ευρώπη, Αμερικανική Ήπειρο, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία.

Η Σύγκρουση των Πολιτισμών

Τα ανθρώπινα συμφέροντα συγκρούονται, συνεπώς και οι πολιτισμοί

Ο Αμερικανός πολιτικός επιστήμων και συγγραφέας Francis Fukuyama (γεν. 1952) το 1992 στο βιβλίο του «**Το Τέλος της Ιστορίας και ο Τελευταίος Άνθρωπος**», υποστηρίζει ότι στην σύγχρονη εποχή, μετά την κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού: «*Η διαλεκτική που έθρεψε πολέμους και επαναστάσεις σταματά ελλείψει αντιπάλων. Η Ιστορία τελείωσε*» (σ.σ. τα γεγονότα τον διάψευσαν).

Ο επίσης Αμερικανός πολιτικός επιστήμων και συγγραφέας Samuel Huntington (1927-2008) απάντησε το 1996 με το βιβλίο: «**Η Σύγκρουση των Πολιτισμών και ο Ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης**». Στην σελίδα 24 εξηγεί: «*Η κεντρική ιδέα του βιβλίου είναι ότι οι πολιτισμικές ταυτότητες των λαών διαμορφώνουν την συνοχήν ή την διάσπαση και τις συγκρούσεις στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο..., η πιο επικίνδυνη εχθρότητα αναπτύσσεται, μετά*

το 1990, μεταξύ των μεγαλύτερων πολιτισμών του κόσμου». Στην σελίδα 26 συμπληρώνει: «*Οι άνθρωποι ορίζουν τον εαυτό τους σε σχέση με τους προγόνους, την θρησκεία, την γλώσσα, την ιστορία, τις αξίες, τα έθιμα, τους θεσμούς, (σ.σ. βλέπε ορισμό «Πολιτισμός» στην υποσημείωση 7) και χρησιμοποιούν την πολιτική για να προωθούν τα συμφέροντα τους αλλά επίσης για να ορίσουν την ταυτότητα τους*». Στην δε σελίδα 34 διαβάζουμε: «*Οι Διεθνείς Οργανισμοί που στηρίζονται σε χώρες με κοινή πολιτισμική βάση, π.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι πολύ πιο επιτυχημένοι από οργανισμούς που προσπαθούν να υπερβούν τις επιμέρους κουλτούρες⁵... οι φιλοσοφικές παραδοχές, οι κύριες αξίες, οι κοινωνικές σχέσεις, τα έθιμα και η γενική άποψη για την ζωή διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των πολιτισμών... Η Ισλαμική κουλτούρα εξηγεί, κατά μεγάλο μέρος, την αποτυχία της δημοκρατίας στο μεγαλύτερο μέρος του μουσουλμανικού κόσμου*» (σ.σ. η υπογράμμιση).

Ο S. Huntington καταγράφει 9 σημαντικούς πολιτισμούς: Δυτικός, Λατινοαμερικανικός, Αφρικανικός, Ισλαμικός, Σινικός, Ινδουιστικός, Ορθόδοξος, Βουδιστικός, Ιαπωνικός, με σειρά βασισμένη στην εδαφική τους έκταση (σελ. 32, 33 βιβλίου του). Ο Δυτικός Πολιτισμός (σ.σ. Δυτική Χριστιανιστική), μεγαλύτερος εδαφικά σήμερα, ήταν ακόμη μεγαλύτερος την εποχή του **Ψυχρού Πολέμου** (1960, σελ. 30-31), ενώ κατά το 1920 ήλεγχε την μεγαλύτερη έκταση της Γης (σελ. 28-29). Πληθυσμιακά, το 2025 ο Δυτικός Πολιτισμός θα έχει το ~10,1% των κατοίκων της Γης έναντι ~19,1% του Ισλαμικού. Εκτιμούμε ότι, εάν αυτή η πληθυσμιακή υπεροχή, σχεδόν διπλάσια επί του παρόντος, συνδυαστεί και με την εδαφική αύξηση του Ισλάμ μετά το 1960, ληφθούν δε υπ' όψην αφ' ενός η διαπίστωση του S. Huntington «περί ελλείψεως δημοκρατίας» στον μου-

4 Πολιτισμικά, η Ανατολή και Δύση είναι έννοιες σχετικές με την θέση μας και δεν ταυτίζονται απαραίτητα με την γεωγραφική τους έννοια (γεωγραφικό μήκος) π.χ. η απομακρυσμένη Ανατολική Ασία είναι Άπω Ανατολή για την Ευρώπη, αλλά για την Αμερική είναι Άπω Δύση. Συνεπώς, και ο Δυτικός Πολιτισμός ονομάστηκε έτσι, ίσως διότι η γενέτειρά του Ευρώπη ήταν Δυτικά στον ευρύτερο ΕυρωΑσιατικό χώρο των πολιτισμών της εποχής εκείνης.

5 Η λέξη **κουλτούρα** προέρχεται από την λατινική cultura= καλλιέργεια, άρα είναι συνώνυμη του πολιτισμού, αλλά με κάποιαν ασάφεια και πάντως με περιορισμένη τοπική, κοινωνική ή και θεματική έννοια π.χ. στον ελληνικό πολιτισμό, άλλη κουλτούρα έχουν οι Ηπειρώτες κι άλλη οι Κρητικοί. Επίσης, μπορεί να έχουμε κουλτούρα τεχνολογική, επιστήμης, τεχνών κλπ.

σουλμανικό κόσμο, και αφ' ετέρου η έξαρση της Ισλαμικής τρομοκρατίας, τότε οι οιωνοί είναι ζοφεροί. Ο S. Huntington αναλύει εκτενώς την «Μεταβαλλόμενη Ισορροπία των Πολιτισμών» και τους «Πολιτισμούς οι οποίοι προκαλούν» την Δύση, εξηγώντας την «Ασιατική και την Ισλαμική Αναβίωση», αλλά και την (σ.σ. κατά συνέπεια) «Ανατέλλουσα Τάξη των Πολιτισμών» (σελ.103-230). Ο S. Huntington οριοθετεί πολιτισμικά την Ευρώπη και γενικότερα την Δύση (σελ. 201 έως 209). Η συνοριακή γραμμή αρχίζει στα σύνορα Ρωσίας-Φινλανδίας στην Θάλασσα Barents, κινείται νότια και καταλήγει στο Μαυροβούνιο της Αδριατικής Θάλασσας, αφήνοντας εκτός Δύσεως την Ελλάδα, όπως φαίνεται στον Χάρτη 3. Δηλαδή, κατά την άποψη του Huntington αλλά και των ιθυνόντων της Ευρώπης: «η Ευρώπη τελειώνει εκεί που τελειώνει η Δυτική Χριστιανοσύνη (σ.σ. Καθολικοί, Προτεστάντες), κι' αρχίζει η Ορθόδοξη και το Ισλάμ».

Στην δε σελίδα 205 γράφει: «...η μεγάλη διαχωριστική γραμμή τοποθετείται μεταξύ της **Δυτικής και Ανατολικής Εκκλησίας** δηλαδή, αντιστοίχως, μεταξύ των λαών που ασπάστηκαν τον χριστιανισμό από την Ρώμη ή μέσω κελτικών ή γερμανικών φύλων, κι' αυτών που βρίσκονται ανατολικά και νοτιοανατολικά, στους οποίους ο χριστιανισμός μεταδόθηκε μέσω της Κωνσταντινούπολης και του Βυζαντίου». Από τα προηγούμενα συνάγεται σαφώς ότι, η Δύση και ο Πολιτισμός της οριοθετούνται, από τους Δυτικούς, ως προς την Ανατολή, με **κύρια κριτήρια** αφ' ενός το Χριστιανικό δόγμα κι αφ' ετέρου το Ισλάμ. Ο Άγγλος λόγιος Cristofer Dawson (1883-1970) έχει γράψει: «Οι μεγάλες θρησκείες συνιστούν τον θεμέλιο λίθο στον οποίο χτίζονται οι πολιτισμοί». Και πριν απ' αυτόν ο μεγάλος Έλληνας Μακρυγιάννης έγραψε: «Η πατρίδα του κάθε ανθρώπου και η θρησκεία του είναι το παν» (Απομνημονεύματα Α' 107). Ο S. Huntington γράφει στην σελίδα 59: «... από τις πέντε (σ.σ. μεγαλύτερες) θρησκείες ο Χριστιανισμός, το Ισλάμ, ο Ινδουισμός, και ο Κονφουκιανισμός σχετίζονται με μεγάλους πολιτισμούς, ενώ ο Βουδισμός δεν σχετίζεται..., και οι πέντε δημιουργήθηκαν στην Ανατολή αλλά μόνον ο **Χριστιανισμός** συνδέθηκε με την **Δύση**.

Χάρτης 3. Τα ανατολικά σύνορα του Δυτικού Πολιτισμού, στην Ευρώπη (S. Huntington)

Γιατί συμβαίνει αυτό...;» Η απάντηση μας, σε ό,τι αφορά τον Χριστιανισμό, είναι διαφορετική του Huntington. Εκτιμούμε ότι τούτο οφείλεται στην επιλογή από τον Χριστιανισμό, της ελληνικής γλώσσας για την διάδοσή του, καθ' όν χρόνον ο ελληνισμός μεταλαμπάδευε και τον πολιτισμό του στην Δύση. Επειδή όμως, τα αφορώντα την οριοθέτηση Δύσεως-Ανατολής στην Ευρώπη αποτελούν απόψεις και αυτών που διαμορφώνουν τις διεθνείς σχέσεις-ισορροπίες, πρέπει να προσεχθούν και τα επόμενα που αφορούν Ελλάδα και Τουρκία (σελ. 208 και 209).

«Η Ελλάδα, χώρα μη δυτική, είναι μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η Τουρκία είναι μέλος του NATO και υποψήφια για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι σχέσεις αυτές ήταν προϊόν του Ψυχρού Πολέμου. Όμως, έχουν θέση στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο των πολιτισμών;» και συνεχίζει:

«Η Τουρκία έχει πολλά προβλήματα με την υποψηφιότητα της για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ακόμη και για την συμμετοχή της στο NATO... Παρ' όλα αυτά δείχνει να παραμένει στο NATO, εκτός εάν απορρίψει συνειδητά την κληρονομιά του Ατατούρκ, και επαναπροσδιορίσει τον εαυτόν της ως **επικεφαλή του Ισλάμ** (σ.σ. η υπογράμμιση). Όποιος κι' αν είναι ο ρόλος της, η Τουρκία θα διεκδικεί συνεχώς τα δικά της ξεχωριστά συμφέροντα στα **Βαλκάνια** (σ.σ. η υπογράμμιση), στον Αραβικό κόσμο και στην Κεντρική Ασία».

«Η Ελλάδα δεν αποτελεί μέρος του Δυτικού πολιτισμού αλλά υπήρξε η πατρίδα του κλασικού πολιτισμού ο οποίος, με την σειρά του, υπήρξε σημαντική πηγή του δυτικού πολιτισμού... η ιστορία της εκτυλίσσεται μαζί με την ιστορία της Δύσεως... Δεν υπήρξε ποτέ εύκολο μέλος για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ούτε και για το NATO, και δυσκολεύεται να προσαρμοστεί στις αρχές και τα ήθη αμφοτέρων... Συνολικά, η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει έντονον ορθόδοξο προσανατολισμό... Αναμφίβολα, η Ελλάδα θα παραμείνει επισήμως μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης... (σ.σ. αλλά) ο ανταγωνιστής της Σοβιετικής Ένωσης κατά τον ψυχρό πόλεμο, εξελίσσεται σ' έναν μεταψυχροπολεμικό σύμμαχο της Ρωσίας».

Σχόλια γράφοντος

α. Ελλάδα και Τουρκία εξακολουθούν να είναι χρήσιμες στο NATO λόγω της συνεχιζόμενης αντιπαραθέσεως Δύσεως-Ρωσίας αλλά και Δύσεως-Ανατολής. Κι επειδή NATO χωρίς ΗΠΑ δεν νοείται, θα συνεχιστεί για το προβλεπτό μέλλον, και η συνεργασία τους με τις ΗΠΑ.

β. Εν τούτοις, είναι ήδη γεγονός ο αυτοπροσδιορισμός της Τουρκίας ως επικεφαλής του Ισλάμ, παρ' όλον ότι δεν έχει απορρίψει επισήμως (ακόμη;) την δυτική κληρονομιά του Ατατούρκ. Η δε υλοποίηση του νέου ρόλου της Τουρκίας, γίνεται με την αναθεωρητική πολιτική της (βλέπε επόμενα), διατυπούμενη από τον Πρόεδρό της σχεδόν καθημερινά. Στα δελτία ειδήσεων της 15ης Ιανουαρίου 2020 είδαμε την επαλήθευση της «προφητείας» του S. Huntington για τα συμφέροντα της Τουρκίας (βλέπε προηγούμενα) με τον Ερντογάν να λέει: «...Η ασφάλεια της Τουρκίας βρίσκεται στα Βαλκάνια, στην Αφρική και στην Ασία», την δε 17 Ιαν. 2022 τον είδαμε στην Αλβανία.

γ. Η Ελλάδα είναι αποδεκτή στην Δύση και στην Ευρωπαϊκή Ένωση λόγω πολιτισμικής κληρονομιάς, αν και διαφορετικού χριστιανικού δόγματος. Αλλά **ΔΕΝ** θα αγνοήσουν την Τουρκία.

Το βιβλίο του S. Huntington τελειώνει με την φράση: «...στην παγκόσμια "πραγματική σύγκρουση" μεταξύ πολιτισμού και βαρβαρότητας, οι μεγαλύτεροι πολιτισμοί του κόσμου... ή θα μείνουν μαζί ή θα χωριστούν... Στην εποχή που ανατέλλει, οι συγκρούσεις των πολιτισμών είναι η μεγαλύτερη απειλή...» (σελ. 424).

Η Παγκόσμια Πολιτισμική Σύγκρουση είναι ήδη σε εξέλιξη μετά την «προφητεία» της το 1996 από τον S. Huntington, ως οξεία και κλιμακούμενη αντιπαράθεση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων πληθυσμιακά πολιτισμών, **Δυτικού** και **Ισλάμ**, με όχημα την βάρβαρη ισλαμική τρομοκρατία και αφετηρία την καταστροφή των Διδύμων Πύργων της Νέας Υόρκης την 11 Σεπτεμβρίου 2001, όπου σκοτώθηκαν 2.973 αθώοι και ανυποψίαστοι άνθρωποι. Πρόκειται για τον **Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο** αλλά όχι με την συμβατική μορφή των δύο προηγούμενων. Τώρα, δεν υπάρχουν πολεμικά μέτωπα και αιχμάλωτοι, μετόπισθεν και άμαχοι, δίκαιο

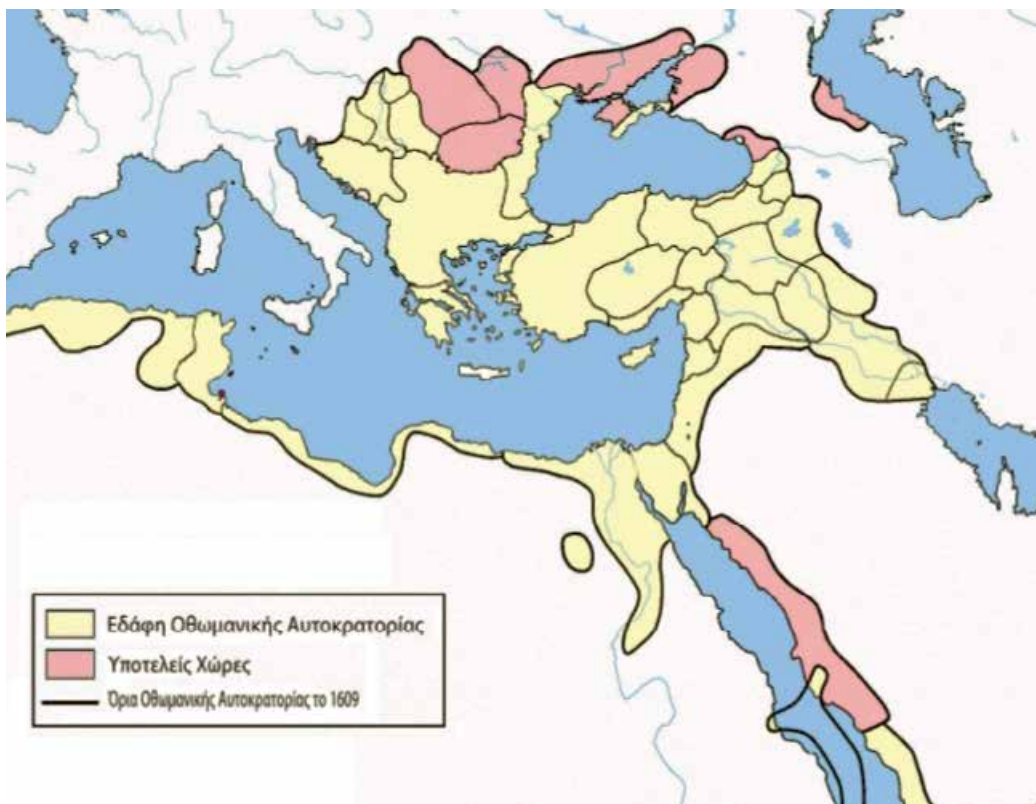
του πολέμου, εκχειρίδες, συμφωνίες και ειρήνη. Οι τρομοκράτες δεν έχουν την συμβατική στρατιωτική εμφάνιση για να αναγνωριστούν, δεν υπάρχει προειδοποίηση ή συναγερμός και καταφύγια παρά μόνο προληπτικά, και η επίθεση μπορεί να εκδηλωθεί οπουδήποτε και κατά προτίμηση εναντίον αμάχων συμπεριλαμβανομένων παιδιών. Και μπορεί μεν η τρομοκρατία να μην έχει τις απώλειες ενός συμβατικού πολέμου αλλά είναι επαχθέστερη λόγω ακριβώς της φύσεως της.

Στην Εγγύς και Μέση Ανατολή, ενώ δεν λείπει η προαναφερθείσα τρομοκρατία, η Σύγκρουση της **Δύσεως** με το **Ισλάμ**, οφείλεται κυρίως στην παράνομη δραστηριότητα της **Τουρκίας στο Αιγαίο, στην Κύπρο, στην Ανατολική Μεσόγειο και στο Μεταναστευτικό** με το οποίο εκβιάζει **ωμά** για την ικανοποίηση των παρανόμων διεκδικήσεών της εις βάρος του Ελληνισμού και της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Στην αντιπαράθεση αυτή η Τουρκία κατηγορείται και για την υποστήριξη τρομοκρατικών χωρών ή οργανώσεων της περιοχής. Η **Anne Speckhart** καθηγήτρια στο Georgetown University ερευνά την τρομοκρατία. Τον Νοέμβριο 2019 έγραψε: «...και είναι η Τουρκία, σύμμαχος μας στο NATO, η οποία εξοπλίζει, πληρώνει και υποστηρίζει μια νέα στρατιά τζιχαντιστών.... Υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία, από την εισβολή στο Afrin (Συρία, Μάρτιος 2018), ότι η Τουρκία συνεργάζεται απόλυτα με συγκεκριμένα άτομα-δυνάμεις, κι' αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα των ενεργειών τους, φαίνεται ν' ανήκουν στις τάξεις των τζιχαντιστών...» (<https://www.researchgate.net/3371>). Προσθέτομε ότι ο Al Bagdati (ηγέτης του ISIS) σκοτώθηκε από τους Αμερικανούς στην Idlib της Συρίας, **μόλις 5 χιλιόμετρα** από τα τουρκικά σύνορα και περιοχήν υπό τον **πλήρη έλεγχο (τότε) της Τουρκίας**⁶· δόθηκε το κρυσφύγετο έναντι ανταλλάγματος; Εξ' άλλου, την 19 Φεβ. 2020 ο Ρώσος ΥΠ.ΕΞ Λαβρόφ είπε: «...Η Ρωσία στηρίζει την Συρία κατά της τρομοκρατίας· κανένας τρομοκράτης δεν είναι αλώβητος». Την δε 28 Φεβ. τα Δελτία Ειδήσεων ανακοίνωσαν σοβαρές τουρκικές απώλειες και την δήλωση Λαβρόφ: «**Τούρκοι στρατιώτες βρέθηκαν μεταξύ των τζιχαντιστών**».

Την όλη κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο προσπαθούν αφ' ενός να ερμηνεύσουν διάφορες αναλύσεις και αφ' ετέρου να αμβλύνουν κάποιες διαπραγματεύσεις. Αλλά η εξομάλυνση των σχέσεων Δύσεως-Τουρκίας και ειδικότερα Τουρκίας-Ελλάδος **δεν** είναι δυνατή στο ορατό μέλλον διότι εμποδίζεται από τις **δύο ριζικές και μη απαλείψιμες αιτίες** του προβλήματος: **α) πολιτισμική ασυμβατότητα** και **β) αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας**. Την πολιτισμική ασυμβατότητα Δύσεως-Ισλάμ αναλύει διεξοδικά ο S. Huntington και την ζούμε άμεσα. Την αναθεωρητική πολιτική της και τις επιπτώσεις της εις βάρος της Ελλάδος, τεκμηριώνουμε στα επόμενα. Αμφότερες οι αιτίες αυτές αντιμετωπίζονται μόνο με **αξιόπιστη ΑΠΟΤΡΟΠΗ**.

Τηρουμένων των αναλογιών, ένα καλό παράδειγμα αυτής της αποτροπής είναι η Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας του Ισραήλ, όπως την εξέθεσε ο πρεσβευτής του στην Αθήνα, σε Ημερίδα που οργάνωσε ο Σύνδεσμος Επιτελών Εθνικής Άμυνας (Σ.Ε.ΕΘ.Α) την 2 Δεκ. 2019⁶. Σύμφωνα με τον πρέσβη κ. Yossi Amrani, η πολιτική αυτή έχει τρεις αρχές: **Πρώτη και βασική**, βασίζονται στον εαυτόν τους, δεν εκχωρούν την πολιτική τους σε κανένα κι ούτε ζητούν από κανένα να υπερασπιστεί την χώρα τους. **Δεύτερη**, πρέπει να έχουν έναν τουλάχιστον ισχυρό σύμμαχο (κατονόμασε τις Η.Π.Α.). **Τρίτη**, προληπτική πολιτική και αποκλιμάκωση μιας εξελισσόμενης απειλής. Εκτιμούμε ότι, κατά την παρούσα συγκυρία, **συντρέχουν και για την Ελλάδα** οι δύο πρώτες αρχές διότι: α) είναι σχεδόν καθημερινό το μήνυμα μας ότι μπορεί να επιζητούμε συμμαχίες αλλά έστω και μόνοι δεν θα δεχθούμε τετελεσμένα σε βάρος μας, β) έχομε δύο ισχυρές συμμαχίες: (1) την Γαλλική πολιτικοστρατιωτική και (2) την έμμεση Αμερικανική, αφού οι ΗΠΑ είναι ο ισχυρός σύμμαχος του Ισραήλ, ενεργειακού εταίρου μας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η τρίτη αρχή δεν ισχύει για την Ελλάδα, υπαιτιότητα της Τουρκίας.

⁶ Η ομιλία του κ. πρέσβη είναι κείμενο μεγάλης σημασίας για το παρόν και το μέλλον. Μπορεί ν' αναζητηθεί στο τεύχος 130 των «Εθνικών Επάλξεων» του Σ.Ε.ΕΘ.Α και τον δικτυακό τόπο: www.seetha.gr

Χάρτης 4. Η πρώην Οθωμανική Αυτοκρατορία

Οι Τούρκοι

Ιστορικά, οι Τούρκοι δεν είναι γηγενείς (ντόπιοι) Μικρασιάτες.

Ανήκουν στην Τουρκική ή Τουρανική Φυλή, η οποία απαρτιζόταν από δεκάδες νομαδικά φύλα με διαφορετικές διαλέκτους και κοινή κοιτίδα την περιοχή Μογγολίας και Ν.Α. Σιβηρίας, όπου δεν έφθασε ο αρχέγονος ΙνδοΕυρωπαϊκός πολιτισμός και η εξέλιξη του. Αρχική θρησκεία τους ήταν ο σαμανισμός, ο κόσμος του ασυνειδήτου που παραπέμπει στον ανιμισμό (από το λατινικό *animus*=ψυχή), δηλαδή στην πίστη ότι τα πνεύματα (οι ψυχές) εμψυχώνουν κάθε μορφή και εκδήλωση του φυσικού κόσμου. Οι μεταναστεύσεις αυτών των νομάδων έφθασαν μέχρι και τον αρκτικό ωκεανό, ιδρύοντας διάφορα κρατίδια (χαγιάτια - *hayat*) τα περισσότερα των οποίων ήταν βραχύβια και αφομοιώθηκαν από μεγαλύτερα κράτη.

Τα τουρκικά φύλα που κινήθηκαν δυτικά, ίδρυσαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία και μετέπειτα την σημερινή Τουρκία. Μεταξύ δε 6ου και

7ου αιώνος εξισλαμίσθηκαν υπό την επήρεια των Αράβων και Περσών.

Η Τουρκία εδραίωσε την κατοχή της με εξανδραποδισμούς που έφθασαν μέχρι και σε γενοκτονίες των πληθυσμών της Μικράς Ασίας και του Ευξείνου Πόντου, δηλαδή μιας περιοχής τελείως διαφορετικής ιστορίας την οποία προσπαθεί να διαστρεβλώσει, και προηγούμενου πολιτισμού τον οποίον κλέβει απροκάλυπτα και βάνασα: τον Όμηρο έκαναν Τούρκο (Ομέρ), τις ελληνικές αρχαιότητες παρουσιάζουν ως τουρκικές, και την Αγία Σοφία μετέτρεψαν σε τζαμί τον Ιούλιο του 2020. Επομένως, οι Τούρκοι είναι **καταπατητές** που νοιώθουν ανασφάλεια, την οποία προσπαθούν να καλύψουν με **πολεμική ρητορική**. Βέβαια, η σύγχρονη παγκοσμιοποίηση δεν εμποδίζει συνεργασίες ή συμμαχίες οικονομικές - ενεργειακές - γεωστρατηγικές και τελικά πολιτικές, παρά τις πολιτισμικές διαφορές (Ευρώπη-Τουρκία), ούτε αποκλείει αντιπαλότητες, παρά την πολιτισμική ώσμωση (Ρωσία - Ευρώπη).

Όμως, αυτό που παραμένει **αδιαπραγμάτευτο είναι ο τρόπος ζωής και σκέψης, ως έκφραση πολιτισμού**⁷, και ο Δυτικός είναι **ασύμβατος** με τον Τουρκικό.

Οι διαφορές του πολιτισμού Τούρκων (Ισλάμ) και Δύσεως (Χριστιανοί) είναι θεμελιώδεις. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο η Τουρκία **δεν** είναι αποδεκτή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Την δυσανεξία αυτήν επιτείνουν το τεράστιο δημογραφικό πρόβλημα και η αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας.

Οι Βούλγαροι ήταν επίσης τουρανικής καταγωγής. Αλλά μετά την εγκατάστασή τους στα Βαλκάνια (τέλη 7ου αιώνα) εκολαβίσθηκαν σε τέτοιο βαθμό, ώστε έχασαν τα τουρκικά χαρακτηριστικά τους, εκτός του ονόματός τους **Bulga** που σημαίνει «ανακατεύω». Έχοντας λοιπόν τα σλαβικά χαρακτηριστικά της Ανατολικής Ευρώπης, έγιναν εύκολα αποδεκτοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Αναθεωρητική Πολιτική της Τουρκίας έχει όραμα την πρώην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Χάρτης 4) και πήρε την επίσημη μορφή της το 2001 με το βιβλίο «**Το Στρατηγικό Βάθος: Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας**»⁸, του Αχμέτ Νταβούτογλου πρώην υπουργού εξωτερικών και πρωθυπουργού. Το βιβλίο προσπαθεί να καλύψει τη ΜΗ εντοπιότητα των Τούρκων. Εστιάζουμε στα εξής:

Σελίδα 118. «*Η Τουρκία δεν είναι οιοδήποτε εθνοκράτος προκύψαν από συγκυριακές περιστάσεις. Αντιθέτως, είναι έργο ιστορικής κληρονομιάς ενός ιδιαίτερα μακροχρόνιου αγώνα -διήρκησε αιώνες- κατά του κυρίαρχου πολιτισμού ο οποίος συνέστησε το Διεθνές Σύστημα.*

Σχολίαση. Ο κυρίαρχος πολιτισμός είναι ο «**ΙνδοΕυρωπαϊκός**», και μετέπειτα «**Δυτικός**». Αυτόν εννοεί ο Νταβούτογλου και αυτόν κατακρίνει ο Ερντογάν σχεδόν καθημερινά. Ο προαιώνι-

ος αγώνας εναντίον του αρχίζει τον 11ο αιώνα, ενισχύεται με την νίκη των Τούρκων το 1071 στο Μαντζικέρτ (μεταξύ Κασπίας και Μαύρης Θάλασσας) επί της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, την οποία κατέλυσαν το 1453 (άλωση της Πόλης) και ίδρυσαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία, την οποία η Συνθήκη της Λωζάνης περιόρισε το 1923 στην σημερινή Τουρκία (χαρ.1).

Σελίδες 83 και 193. «*Απαιτείται ενεργός ρόλος σε τρεις μείζονες περιοχές, χωρίς να δεσμεύεται η Τουρκία από το Status Quo σ' αυτές:*

1. *εγγύς χερσαίες περιοχές: Βαλκάνια - Μέση Ανατολή - Καύκασος.*

2. *εγγύς θαλάσσιες περιοχές: Εύξεινος Πόντος - Κασπία Θάλασσα - Περσικός Κόλπος - Ερυθρά Θάλασσα - Ανατολική Μεσόγειος-Αδριατική.*

3. *εγγύτερες ηπειρωτικές περιοχές: Ευρώπη-Βόρεια Αφρική - Ασία.»*

Σχολίαση. Μια ματιά στον Χάρτη 4 επιβεβαιώνει το όραμα για την πρώην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Αυτό ακολουθεί πιστά ο Ερντογάν, ο οποίος απέρριψε το status quo στις περιοχές-στόχους επισήμως κατά την επίσκεψη του στην Αθήνα την 7-8/12/2017. Ο ίδιος, σ' ένα αναθεωρητικό παραλήρημα, την 5/1/2019 είπε: «*οι ρίζες μας φθάνουν μέχρι την Βιέννη, την Κασπία, την Κρήτη και την Θεσσαλονίκη*». Ο ίδιος, σε συνέντευξή του την 24 Φεβ. 2019, είπε: «*σε χώρες της Ευρώπης υπάρχουν οι σπλές των αλόγων μας*». Εξ' άλλου, είναι πρόδηλο ότι «ο ενεργός ρόλος» της Τουρκίας στις περιοχές 1 και 2, αφορά και τις ελληνικές περιοχές: Θράκη-Νησιά Αιγαίου, Δωδεκάνησος-Κύπρος-Ήπειρος-Μακεδονία και τις Θάλασσες Αιγαίου-Κύπρου-Αδριατικής. Στο Αιγαίο, επιδιώκει την περίπου διχοτόμηση του στον Μεσημβρινό 25° Αν. Η δε Αεροναυτική άσκηση της 28ης Φεβ 2019 πήρε για πρώτη φορά, την επωνυμία «γαλάζια πατρίδα» και ο Τούρκος Υπουργός Άμυνας σε συνέντευξή του την 24η Φεβ 2019 αναφέρθηκε στην «γαλάζια πατρίδα της Μαύρης Θάλασσας, του Αιγαίου, της Κύπρου και της Ανατολικής Μεσογείου». Σε Αδριατική - Ήπειρο - Μακεδονία και Θράκη, ο αναθεωρητικός σκοπός της Τουρκίας υλοποιείται μέσω των Μουσουλμανικών πληθυσμών Αλβανίας, «Βόρειας Μακεδονίας» (Σκόπια), Βουλγαρίας και Ελληνικής Θράκης. Μέρος της τουρκικής

7 Πολιτισμός (civilization) είναι το σύνολο των πνευματικών αξιών και των υλικών χαρακτηριστικών (πολιτιστικά δρώμενα - εκδηλώσεις σχετιζόμενες ή αναφερόμενες στον πολιτισμό), με δύο λόγια ο τρόπος ζωής ενός έθνους. Τα πολιτισμικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά διαφοροποιούνται, ποιοτικά και ποσοτικά, μεταξύ των πολιτών ενός τόπου (Εγκυκλοπαίδεια).

8 Είναι μάλλον βέβαιο ότι το βιβλίο αυτό έχει επηρεαστεί, αν όχι εμπνευστεί, από το προγενέστερό του «Η Σύγκρουση των Πολιτισμών» του S. Huntington.

αναθεωρητικής πολιτικής αποτελεί και το ΤουρκοΛιβυκό Μνημόνιο, αλλά και η προσπάθεια προσεταιρισμού της Τυνησίας με την εκεί επίσκεψη του Ερντογάν την 25 Δεκ 2019. Ο ίδιος, σε ομιλία του την 15 Ιαν 2020, επιβεβαίωσε τα αναφερόμενα του Νταβούτογλου.

Οι σχέσεις Τουρκίας - Ελλάδος ουδέποτε ήταν ούτε και θα γίνουν πράγματι καλές, αφού δεν μπορούν να είναι τέτοιες οι σχέσεις μεταξύ κατ' εξακολούθηση θύτου και θύματος. Η Τουρκία διαχρονικά, και όπως προκύπτει από τα γεγονότα, караδοκεί να αυξήσει την λεία της. Τούτο επιβεβαιώνεται, ιδίως τις τελευταίες δεκαετίες με: την επιθετική ρητορική της, τις παραβιάσεις θαλασσιών και εναερίων συνόρων, διεκδικήσεις και απειλές, το πογκρόμ του 1955 κατά των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως και την εκδίωξη τους το 1964, την εισβολή στην Κύπρο το 1974, την κρίση στα Ίμια το 1996 και τους πρόσφατους χάρτες «τουρκικών περιοχών» στις ελληνικές θάλασσες, που αγνοούν την ύπαρξη των ελληνικών νησιών.

Στο μεταναστευτικό η Τουρκία εκβιάζει αισχύρα: 1. Την 28η Φεβ 2020, και υπό το βάρος των απωλειών της στην Συρία, επέβαλε σιγή για τα συμβαίνοντα στο μέτωπο και συγχρόνως ανακοίνωσε (ψευδώς) ότι η Ελλάδα άνοιξε τα σύνορά της για τους μετανάστες. 2. Προώθησε χιλιάδες μετανάστες στον Έβρο, βοηθούμενων υπό των τουρκικών αρχών στην Αδριανούπολη δημοσιογράφος ρωτά μετανάστη πόσα πλήρωσε, κι αυτός απαντά μπροστά στον φακό: *«τίποτα, ο Ερντογάν διάθεσε τα αυτοκίνητα, ο Θεός να τον έχει καλά»*. Στις Καστανιές, κύματα μεταναστών έκαναν εφόδους στα σύνορα, με την βοήθεια Τούρκων στρατιωτών. 3. Την 18η Μαρτίου αποφάσισε την απόσυρση των μεταναστών από τον Έβρο, ενημερώνοντας την Ευρώπη ότι, αυτή είναι προσωρινή λόγω κορωνοϊού, κι αφού προηγουμένως είχε πάρει από την Ευρώπη ένα παχυλό μπαξίσι. Έκτοτε, οι προωθήσεις και οι πνιγμοί λαθρομεταστών είναι συνεχείς. 4. Στρατιωτικές προκλήσεις στον Έβρο, το Αιγαίο και την Κύπρο.

Σε διεθνές επίπεδο έχουμε ερείσματα, όπως η Συνθήκη της Λωζάνης, το άρθρο 42 παραγρ. 7 του Συμφώνου Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως που προβλέπει βοήθεια και συνδρομή σε κράτος μέλος της Ε.Ε. το οποίο θα την ζητήσει,

και την Πολιτική της Ε.Ε. για το Μεταναστευτικό. Αλλά η **εμπλοκή των συμμάχων εξαρτάται από τα συμφέροντά τους**, γι' αυτό: α) Η συνήθης διπλωματική παρέμβασή τους αφορά προτροπές προς Τουρκία για σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου και προς Ελλάδα και Τουρκία για διευθέτηση των διαφορών β) Η Ευρωπαϊκή FRONTEX στον Έβρο και Αιγαίο συμμετέχει στην αναχαίτιση των μεταναστών, διότι έχουν τελικό προορισμό την Ευρώπη γ) Στα Δελτία Ειδήσεων της 1ης Μαρτίου του 2020 ακούσαμε την **εξοργιστική** πρόταση του Γ.Γ. του NATO για κοινή δήλωση συμπαράστασης της Τουρκίας στην Συρία, ενώ είχε εξαπολύσει χιλιάδες πρόσφυγες ΜΗ Σύρους στην Ελλάδα, η οποία άσκησε VETO στην πρόταση δ) Την 27η Μαρτίου νοτίως Καστελλόριζου η Γαλλική Φρεγάτα «PROVENCE» ανέκοψε τον πλου του τουρκικού φορτηγού Pray για Λιβύη, το οποίο προηγουμένως παρακολουθείτο από την Ελληνική Φρεγάτα «ΣΑΛΑΜΙΣ», λόγω του εμπόργκο όπλων για την Λιβύη, που συντονίζεται από την Νατοϊκή Διοίκηση του Νόρθγουντ της Αγγλίας ε) Μετά τις επιτυχίες των φιλοτουρκικών δυνάμεων στην Λιβύη την 18 Μαΐου, το μεν Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Διεθνών Σχέσεων εκτίμησε ότι «η Λιβύη είναι πλέον στα χέρια της Τουρκίας», το δε NATO άρχισε να βλέπει την Τουρκία, ως **«ανάχωμα»** της ρωσικής επιρροής στην περιοχή. Τελικά, ποιές οι επιπτώσεις για την Ελλάδα μετά τις εκλογές της Λιβύης;

Η Τουρκία, λοιπόν, παρακολουθεί τις αντιφατικές συμπεριφορές των «συμμάχων» και θα προσπαθήσει να δημιουργήσει τετελεσμένα γεγονότα εις βάρος μας όταν τα συμφέροντά της θα συγκλίνουν με αυτά της Δύσεως.

Μόνον ο φόβος ενός συντριπτικού πλήγματος, στα πλαίσια της **αξιόπιστης αποτροπής μας**, και η επακόλουθη εσωτερική κατάρρευσή της, θα αποθαρρύνουν την Τουρκία να πραγματοποιήσει τα σχέδιά της εναντίον της Ελλάδος, κι' ενώ η εσωτερική κατάσταση της είναι έκρυθμη.

Επίμετρον

Η Ιστορία δεν τελείωσε ούτε θα τελειώσει όσο υπάρχει το ανθρώπινο γένος, του οποίου οι πολιτισμοί θα προκαλούν συγκρούσεις στο προβλεπτό μέλλον. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι δημιουργείται ένας **νέος παγκόσμιος** πολιτισμός δυτικότροπος. Ο Huntington τον αναλύει διεξοδικά (σελίδες

70 έως 99) και θεωρεί ότι «ο πολιτισμός αυτός είναι προϊόν της Δύσεως για να δικαιολογήσει την κυριαρχία της στους ΜΗ Δυτικούς», που ενώ πιθηκίζουν τις δυτικές συνήθειες, ζώνονται και τα εκρηκτικά στο όνομα του Ισλάμ. Οι πολιτισμοί έχουν κυρίως πνευματικό υπόβαθρο, και κατά τον Huntington (σελ. 72-73): «...Το Επιχείρημα ότι, η εξάπλωση της δυτικής λαϊκής κουλτούρας σ' όλο τον κόσμο αποτελεί θρίαμβο του Δυτικού Πολιτισμού, τον εκχυδαίζει» (σ.σ. η υπογράμμιση). Πράγματι, η οικονομική/επιχειρηματική «κουλτούρα του Davos», (ορισμός του Huntington), μόλις 1% του παγκόσμιου πληθυσμού, η αχαλίνωτη διασκέδαση-κατανάλωση, και η υπεροπλία της Δύσεως **δεν** αποτελούν τον πολιτισμό της. «Η ουσία του είναι η Magna Charta κι όχι το Magna McDonald's, και το γεγονός ότι οι ΜΗ Δυτικοί γεύονται το δεύτερο, δεν σημαίνει ότι δέχονται και το πρώτο...» (S.Huntington).

Μέσα σ' αυτό το δυσμενές κλίμα των σχέσεων Δύσεως-Ισλάμ, η Ελλάδα βιώνει και την **κακή γειτονία** με την Τουρκία. Ο Ναύαρχος Κ. Α. Αλεξανδρής το 1930 (αντιπλοίαρχος) γράφει στην Ιστορία των Ναυτικών Αγώνων 1821-1829: «... οι εθνικοί πόλεμοι οι προερχόμενοι εκ κληρονομικής εχθρότητας και ριζικής διαφοράς αντιλήψεων και τρόπου ζωής (σ.σ. πολιτισμού) είναι πάντοτε μακροχρόνιοι και πείσμονες...». Η **κληρονομικής εχθρότης**, την οποία **δεν** επιδιώκει η Ελλάς, ξεκινά το 1453 με την άλωση της Πόλης

και φθάνει μέχρι σήμερα με την άλωση και της Αγίας Σοφίας (μετατροπή σε τζαμί). Συνεχίζεται (η εχθρότης) με το επίμονο αφήγημα διχοτόμησης του Αιγαίου, δύο κρατών στην Κύπρο, και αφοπλισμού των νησιών μας προφανώς για να είναι εύκολη λεία. Οι τουρκικές εσωτερικές αντιπαλότητες **δεν** αφορούν την επεκτατική της πολιτική. Την 15 Ιανουαρίου 2022 ο Νταβούτογλου κατηγόρησε τον Ερντογάν για την κατάσταση στην Τουρκία. Αλλά είναι ο εμπνευστής της **Νέο-Οθωμανικής Αναθεωρητικής Πολιτικής** που εφαρμόζει πιστά ο Ερντογάν, εξοργίζοντας την Δύση. Ας θυμηθούμε και την **Tansu Çiller**, πρωθυπουργό κατά την κρίση των Ιμίων το 1996 όταν, με πρωτοφανή **πολιτισμική κυδαιότητα** αποκάλυψε την ελληνική σημαία **κουρελού**. Η Ιστορία λοιπόν βεβαιώνει ότι η Τουρκία θα συνεχίσει την κληρονομική εχθρότητα, μεθοδεύοντας τετελεσμένα γεγονότα, η δε αιτία είναι προφανής. Οι Τούρκοι ως **καταπατητές** θέλουν να ξεριζώσουν ό,τι θυμίζει το παρελθόν. Την 29η Μαΐου 2020 ο Ερντογάν αφού διάβασε το Κοράνι στην Αγία Σοφία, κάλεσε την Ελλάδα ν' απαλλαγεί από τα ιστορικά της συμπλέγματα! Αλλά έτσι αποδέχτηκε την **ιστορική πραγματικότητα**, της οποίας και την μνήμη ακόμα θέλουν να ξεριζώσουν. Οι Καιροί ου Μενετοί.

Φύλακες Γρηγορείτε με Εθνική Ομοψυχία και πρωταρχική επιδίωξη την αποτρεπτική ισχύ των Ενόπλων Δυνάμεων μας.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Υποναύαρχος Π.Ν. Οικονομόπουλος Ιωάννης γεννήθηκε στον Φρε Κρήτης. Εισήλθε στην ΣΝΔ το 1953 και αποφοίτησε ως Μάχιμος Σημαιοφόρος το 1957. Υπηρέτησε ως Αξιωματικός, Ύπαρχος, Κυβερνήτης και Διοικητής Πλοίων Επιφανείας, και σε ΣΝΔ, Διοίκηση Ναυτικής Εκπαίδευσης, Διοίκηση Διοικητικής Μέριμνας, Αρχηγείο Στόλου, Γενικό Επιτελείο Ναυτικού και ΓΕΕΘΑ. Μετεκπαιδεύτηκε στην Αγγλία, στη Ναυτιλία/Κατεύθυνση, φοίτησε στη Ναυτική Σχολή Πολέμου και ως Πλωτάρχης παρέλαβε το Π/Φ Αριάνη στο Pearl Harbour της Χαβάης. Μετά την αποστρατεία του κατέλαβε την έδρα της Ναυτιλίας στην ΣΝΔ (1990-2002). Κατά την περίοδο αυτή: α) συνέγραψε τα βιβλία Ναυτιλίας που διδάσκονται στην ΣΝΔ: Αστρονομική Ναυσιπλοΐα, Γενική Ναυτιλία - Ακτοπλοΐα - Πλοήγηση, Χειρισμοί Πολεμικών Πλοίων και Προβλήματα Σχετικής Κινήσεως β) αναθεώρησε τους κανονισμούς Εκπαίδευσης στη Ναυτιλία γ) εξεπόνησε μελέτη για την βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης των μαχίμων Ν. Δοκίμων δ) βελτίωσε την πρακτική εκπαίδευση στη ναυτιλία, με τον εξοπλισμό και την οργάνωση της αιθούσας ναυτιλίας ε) οργάνωσε την εκπαίδευση στον Προσομοιωτή Ναυσιπλοΐας στ) εισηγήθηκε και καθιερώθηκε από το ΓΕΝ, για πρώτη φορά, το «Πτυχίο Μετεωρολογίας» στην αλλοδαπή. Μετά την εκπαιδευτική του δραστηριότητα συνέγραψε τις Μελέτες: α) «Η Τριλογία του Χρόνου», β) «Το Πάσχα», γ) «Σύμπαν και Γη», δ) «Ο καιρός», ε) «Ηλιακοί Προσανατολισμοί και Συμβολισμοί». Είναι παντρεμένος με την Ελένη το γένος Παππά, με την οποία έχουν τρία παιδιά πανεπιστημιακής μορφώσεως.

Εικόνα 1: Ανθυποπλοίαρχος Νικόλαος Ρίτσος. Πηγή: Συλλογή Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος.

16 Νοεμβρίου 1912: Ο ηρωικός θάνατος του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου στη Χίο: Τεκμήρια και Μαρτυρίες

Της Δρ. **Αγγελικής Αθανασακοπούλου**

ΜΠΥ Α', Ιστορικός της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού

Εισαγωγή

Ο Ανθυποπλοίαρχος Νικόλαος Ρίτσος ως διοικητής λόχου πεζοναυτών του αγήματος αποβάσεως για την 315494 Α -12 απελευθέρωση της νήσου Χίου έπεσε μαχόμενος κατά την επίθεση κατάληψης του όρους «ΑΙΠΟΣ» στις 16 Νοεμβρίου 1912¹.

Ο Νικόλαος Ρίτσος με καταγωγή από τη Μονεμβασιά γεννήθηκε το 1887. Ήταν μάχιμος Αξιωματικός του Ναυτικού. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1900, εισήλθε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων και αποφοίτησε ως μάχιμος Σημαιοφόρος στις 10 Ιουλίου 1904. Αργότερα, το 1909, συμμετείχε στο κίνημα του υποπλοίαρχου Κωνσταντίνου Τυπάλδου (1873-1945). Στις 29 Μαρτίου 1910, έγινε Ανθυποπλοίαρχος. Στη συνέχεια, έλαβε μέρος στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Αρχικά, βρισκόταν επί της ατμοβάριδος «ΑΜΒΡΑΚΙΑ» της μοίρας Ιονίου με επικεφαλής τον Πλοίαρχο Ι. Δαμιανό. Έτσι, συμμετείχε στις χερσαίες επιχειρήσεις της Νικόπολης και της Πρέβεζας τον Οκτώβριο του 1912². Τον επόμενο μήνα, έδωσε τις μάχες του με το Ναυτικό Άγημα. Μοιραίες για εκείνον στάθηκαν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις απελευθέρωσης της Χίου, αφού σε μία από αυτές τραυματίστηκε θανάσιμα και έχασε τη ζωή του. Μετά τον πρόωρο θάνατό του, ο υιός του Νικόλαος και ο εγγονός του Γεώργιος ακολούθησαν το παράδειγμα του προγόνου τους και υπηρέτησαν το Ναυτικό ως μάχιμοι Αξιωματικοί³.

Μετά από έρευνα στο αρχείο της Δημόσιας Κεντρικής Ιστορικής Βιβλιοθήκης Χίου «Κοραής», εντοπίστηκαν άρθρα εφημερίδων και περιοδικών της Χίου, από την εποχή των Βαλκανικών Πολέμων, που αναφέρονται στην απώλεια του Νικόλαου Ρίτσου. Μέσα σε αυτά, υπάρχουν και τρεις επιστολές συγγενών του ήρωα με παραλήπτη τον Χιώτη ιατρό Γεώργιο Πιταούλη. Ο τελευταίος επιχείρησε με ζήλο να σώσει τη ζωή του Ρίτσου, αλλά τα τραύματά του ήταν θανάσιμα. Ωστόσο, η οικογένεια του εκλιπόντος αναγνώρισε την προσφορά του τόσο στο επίπεδο της ιατρικής περίθαλψης του Ανθυποπλοίαρχου όσο και της φροντίδας του τάφου του στο νησί,

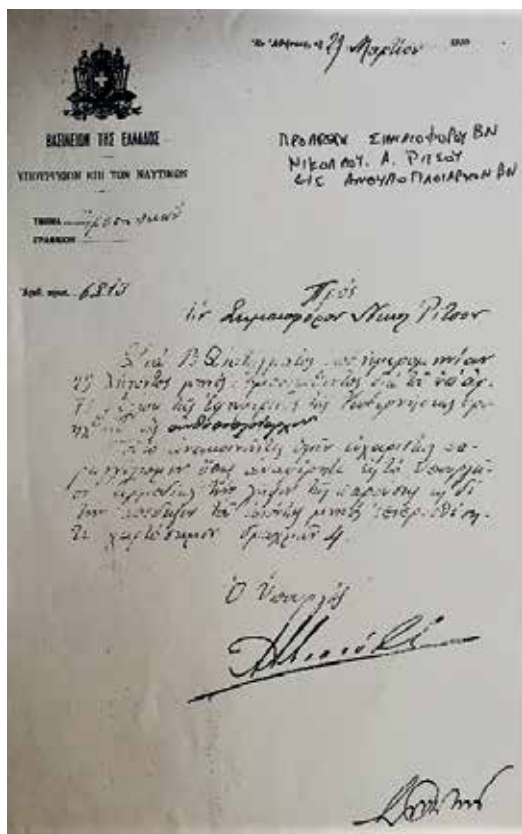
καθώς οι μετακινήσεις των συγγενών των θυμάτων ήταν δύσκολες εκείνη την εποχή. Κοντά σε αυτά, προστίθεται και η μαρτυρία ενός εφήβου για τα γεγονότα εκείνων των ημερών στη Χίο που επιβεβαιώνει τον ηρωισμό του Ρίτσου. Παράλληλα, μια σειρά άρθρων του ημερήσιου τύπου της Αθήνας περιλαμβάνουν τα ανακοινωθέντα του Υπουργείου Ναυτικών που συνδέονται με τις επιχειρήσεις απελευθέρωσης της Χίου. Πέρα από αυτά, παρατίθεται και υλικό για τη δημιουργία μαρμάρινης λάρνακας που βρίσκεται στον Νάρθηκα του Ναού του Αγίου Γεωργίου Βροντάδου και για τα αποκαλυπτήρια της προτομής του κοντά στον ίδιο χώρο. Το εν λόγω υλικό που βρίσκεται στον τοπικό Τύπο (*ΤΑ ΝΕΑ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ*) εντοπίστηκε με την πολύτιμη συνδρομή του Φιλοπρόοδου Όμιλου Βροντάδου.

Στη μελέτη που ακολουθεί παρουσιάζονται με συνοπτικό τρόπο οι εξελίξεις που οδήγησαν στην κρίσιμη επιχείρηση κατάληψης του «ΑΙΠΟΥΣ» και στη συμπλοκή που κόστισε τη ζωή του Ρίτσου. Η αφήγηση εμπλουτίζεται από την αναλυτική περιγραφή της μάχης του Αίπους από την εφημερίδα *Νέα Χίος* του 1912. Ακολουθούν οι αναμνήσεις ενός εφήβου από την απελευθέρωση της Χίου που δίνουν με παραστατικό τρόπο τις εικόνες του πολέμου και την επίδρασή τους σε έναν νέο άνθρωπο που ανδρώνεται σε εποχή εθνικής ανάτασης. Ακόμη, η παρουσίαση λεπτομερειών για την κηδεία του αποδίδουν το κλίμα που επικρατούσε στο νησί εξαιτίας της απώλειας του Ανθυποπλοίαρχου. Στη συνέχεια, η μελέτη του περιεχομένου των επιστολών της οικογένειας του Ρίτσου αναδεικνύει την ηθική της εποχής που συγκροτείται από συγκεκριμένες αξίες ανθρωπιστικής κατεύθυνσης. Ανάμεσα σε αυτές, ξεχωρίζει η τελευταία επιστολή του ίδιου του ήρωα στη γυναίκα του λίγες μέρες πριν από τον θάνατό του. Στο τέλος, ο αναγνώστης βρίσκεται μπροστά στα ίχνη του ήρωα που συναντά σήμερα (η στολή, το ξίφος και το μαντήλι του βρίσκονται στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος και η προτομή του ήρωα που βρίσκεται στη Μυροβόλο). Η δράση του Ρίτσου τιμάται και από το Πολεμικό Ναυτικό, καθώς η πυραυλάκατος ΤΠΚ «ΡΙΤΣΟΣ» υπενθυμίζει στον εχθρό την παράδοση των Ελλήνων να μάχονται με αυταπάρνηση για την πατρίδα τους.

1 <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-rousseau/tpk-ritsos.html>.

2 Δημητράκουλος, 2006:227.

3 Δημητράκουλος, 2015:287.

Εικόνα 2: Προαγωγή Σημαιοφόρου BN Νικολάου Ρίτσου σε Ανθυποπλοίαρχο BN

Πηγή: Αρχείο Φιλοπρόδου Ομίλου Βροντάδου από παραχώρηση μέρους αρχείου της Οικογένειας Ρίτσου

1.1 Η πορεία από την απελευθέρωση της πρωτεύουσας της Χίου μέχρι τη μάχη του Αίπους

Στις 10 Νοεμβρίου 1912, το Υπουργείο Ναυτικών εξέδωσε την παρακάτω διαταγή για την απελευθέρωση της Χίου:

“Σήμερον επιβιβάζεται σύνταγμα ἐν Θεσσαλονίκη και πυροβολαρχία λυομένη ἐν Πειραιῇ. Ταῦτα χρησιμεύσωσι καθ’ ἃς διαταγὰς ἤδη ἐξεδώκαμεν πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸν μοίραρχον τῆς Μοίρας τῶν Εὐδρόμων διὰ κατάληψιν Χίου. Ὡραν ἀπόπλου τελεγραφήσωμεν. Προετοιμάσατε ἐπιχείρησιν Χίου δι’ αὐριον, διεξαχθήσομένην διὰ Μοίρας Εὐδρόμων, ἐνισχυθησομένην, ἐάν κρίνητε ἀναγκαῖον, καὶ ὑπὸ ἄλλων πλοίων, ὑφ’ ὑμᾶς στόλου. Συμφώνως πε-

ριστάσεσι δύνασθε ἐνισχύσητε ἐπιχείρησιν Χίου διὰ πλεονάζοντος μέρους τῆς ὑφ’ ὑμᾶς πεζικῆς δυνάμεως, ἢ ἐνισχυθῇτε δι’ ἐπιχείρησιν Μυτιλήνης ὑπὸ προσωρισμένης διὰ Χίον δυνάμεως. Ἀνάγκη ὁμως ἵνα ἐντὸς αὐριον ἀπόβασις Χίου και κατάληψις πρωτευούσης συντελεσθῶσιν”⁴.

Η ελληνική πλευρά είχε συγκεντρώσει τις απαιτούμενες πληροφορίες για την τουρκική στρατιωτική δύναμη στη Χίο. Από την εποχή του ιταλοτουρκικού πολέμου, υπήρχε σημαντική φρουρά, για να απωθήσει ενδεχόμενη ιταλική επίθεση. Έτσι, η παρουσία 2.500 ανδρών και του πυροβολικού υπό τον Συνταγματάρχη Ζικνή Βέν είχαν αναλάβει την οργάνωση της άμυνας του νησιού⁵.

Ο Συνταγματάρχης πεζικού Ν. Δελαγραμμάτικας ενημερώνει ότι συνέταξε προκήρυξη στην οποία αναφέρεται η κατάληψη του νησιού από τις ελληνικές δυνάμεις. Σε αυτήν, όλοι οι πολίτες καλούνται να αποδεχτούν τη νέα κατάσταση με την υπόσχεση ότι η ασφάλεια, η τιμή και η περιουσία τους θα είναι δεδομένες χωρίς καμία θρησκευτική διάκριση.

«Ὡρα ογδόη πρωίας Ἑλληνικός Στρατός κατέλαβε πρωτεύουσαν Χίου. Ὁ ἐν αὐτῇ Τουρκικός Στρατός κι ὁ ἐν Κοντάρι τοιούτου συμποσούμενος και περί ὥρας 18:00 διεσπάρη εἰς τὰ ὄρη. Δημοσίευσα προκήρυσιν ὅτι κατέλαβα τὴν νήσον Χίον και ἐκάλεσα τοὺς πολίτας εἰς υποταγὴν ἐν υποσχθεῖς αὐτοῖς ἀσφάλειαν ζωῆς, τιμῆς περιουσίας ανεξαρτήτως του Θρησκεύματος».

Ἐν Χίῳ τῇ 12-11-1912 Ὡρα 08.45 π.μ.
Ν. Δελαγραμμάτικας⁶

Το Υπουργείο Ναυτικών εξέδωσε το παρακάτω ανακοινωθέν με θέμα την κατάληψη της Χίου, δίνοντας περισσότερες πληροφορίες για τη σύνθεση των ελληνικών δυνάμεων, τις συνθήκες που οδήγησαν στην ένοπλη σύγκρουση, τον αριθμό των θυμάτων και των Τούρκων αιχμαλώτων.

4 Φωκάς:1940:99-100.

5 Το ίδιο, 1940: 99.

6 <http://www.yin.mil.gr/wp-content/uploads/2016/10/%CE%944609.pdf>.

«Η τετάρτη μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἀποτελουμένη, ἐκ τῶν εὐδρόμων «Μακεδονίας», «Ἑσπερίας» καί «Ἀρκαδίας» καί τῶν ἀντιτορπιλικῶν «Νέας Γενεᾶς» καί «Κεραυνοῦ» ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πλοιάρχου Ι. Δαμianoῦ κατέπλευσεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου Χίου (Κάστρο) τῇ 11^η Νοεμβρίου ἡμέρα Κυριακῇ καὶ ὥρα 8^η π.μ. συνοδευομένη ὑπὸ δύο ταγματῶν τοῦ 7^{ου} πεζικοῦ συντάγματος καὶ μιᾶς πυροβολαρχίας ὀρειβατικῆς λυομένης ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ πεζικοῦ Ν. Δελαγραμμάτικα, ἐπιβαινόντων ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν «Πατρίδος», «Σαφροῦς» καί «Ἐρριέττας» καὶ ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τῆς νήσου. Αποτυχούσης τῆς παρεμβάσεως τῶν προξένων πρὸς εἰρηνικὴν παράδοσιν, ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, ἤρξατο ἀπόβασις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς θέσιν Κοντάρι, νοτίως τῆς πρωτεύουσας, ὥρα 8 μ.μ. Τουρκικὸς στρατὸς ἐνεδρεῦν ἐπετέθη ἐκ διαφόρων σημείων ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν, ἣτις ἐνηργήθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στόλου καὶ ἐπεραιώθη ἐπιτυχῶς, τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ ὑποχωρήσαντος βαθμυδὸν καὶ ἀποσυρθέντος περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὀλοσχερῶς ἀπὸ τῶν κατεχομένων ὑπ’ αὐτοῦ θέσεων. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐγκατέλιπε τὴν πόλιν περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Πρόβατον. Τὴν 8^{ην} ὥραν π.μ. τῆς Δευτέρας ὁ ἀποβατικὸς στρατὸς προελάσας κατέλαβεν τὴν πρωτεύουσαν ἀμαχητί, μεθ’ ὃ προῆλase κατὰ τοῦ ἔξω ταύτης παρατεταγμένου τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον ἀπεδίωξε μετὰ μάχην καὶ καταδιώκει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Ἐφονεύθησαν εἰς δεκαεὺς, δύο πεζοναῦται καὶ δύο στρατιῶται, ἐτραυματίσθη δέ εἰς ἀνθυπασπιστής. Συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι αἱ ἀρχαὶ τῆς νήσου, περὶ τοὺς 20, ἐξ ὧν ἀξιωματικοὶ ἀστυνόμοι 5, 2 χωροφύλακες, 2 στρατιῶται Τούρκοι, εἰς Ἀρμένιος καὶ λοιποὶ 4 χριστιανοὶ στρατιῶται ὥς καὶ 25 Τούρκοι στρατιῶται»⁷

7 Σκριπ, 1912.

Τὸ Υπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ναύαρχον Κουντουριώτη τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα, υπογραμμίζοντας τὰ αἰσθήματα υπερφάνειας καὶ ευγνωμοσύνης τῆς πατρίδας γιὰ τὸ κατόρθωμα τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Μυροβόλου ἀπὸ τὰ ἄγια τέκνα τῆς:

«13 Νοεμβρίου 1912. Γενομένης χθες καταλήψεως Χίου, στόλος Αἰγαίου ὑπὸ τὴν ὑμετέραν δεξιάν ἡγεσίαν δύναται νὰ εἶναι ὑπερήφανος, ὅτι [...] ἐτίμησε τὴν ἐνδοξον σημαίαν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ [...] καὶ κατέστησεν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς ευγνωμοσύνης τῆς Πατρίδος. Ἐκφράζω τὰ συγχαρητήρια τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν τετιμημένον Ἀρχηγὸν τοῦ Στόλου, πρὸς τὰ πολύτιμα ἐπιτελεῖα καὶ τὰ ἀνδρεία πληρώματα. Ἡ παρούσα νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν ἐπιθεωρήσει κατὰ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας.

Ὁ Υπουργὸς Ναυτικῶν Ν. Στράτος»⁸

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ παραπάνω τεκμήρια, ἡ κατάληψη τῆς Χίου ἦταν μὴ ἐπιχείρηση που ἀπαιτοῦσε χρόνο καὶ διάθεση δυνάμεων ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ πλευρά. Ἦταν ἓνα νησί που ὁ ἐχθρὸς ἀρνήθηκε νὰ παραδώσῃ καὶ πολέμησε με σφοδρότητα, γιὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν της ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες.

Στὴ συνέχεια, ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἐπικεῖρσε τὴν προέλασίν του στὸ ἐσωτερικόν, ἀφοῦ ὀλοκληρώθηκε ἡ κατάληψη τῆς πρωτεύουσας τῆς Χίου, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν τουρκικὴ δύναμιν που εἶχε ἀποσυρθεῖ σὲ δυσπρόσιτες καὶ οχυρὲς θέσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ νησιοῦ. Ὡστόσο, ἐγίνε φανερό ἀπὸ τὶς πρῶτες συμπλοκές ὅτι τὸ ἐλληνικὸ ἀποβατικὸ σῶμα δὲν εἶχε τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχή, γιὰ νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς Τούρκους, ἀν καὶ τὸ πυροβολικὸ τῆς Μοῖρας τῶν Εὐδρόμων καὶ τὰ ταχυβόλα τῆς «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ», που εἶχαν μεγαλύτερο βεληνεκές στήριζαν σημαντικὰ τὸ ἔργο τοῦ στρατοῦ καὶ τὴ βαθμιαία του προέλασιν. Μέσα σὲ ἓνα τέτοιο πλαίσιο, ἡ γενικὴ ἐπίθεσιν στὶς τουρκικὲς δυνάμεις τοῦ νησιοῦ μποροῦσε νὰ γίνῃ μόνο μετὰ τὴν ἀφίξιν ἐνισχύσεων (Φωκάς, 1940:104-105).

8 <http://www.yin.mil.gr/wp-content/uploads/2016/10/581.pdf>.

Εικόνα 3: Κανονιοφόρος Δ στη Χίο το έτος 1912

Πηγή: <https://www.politischios.gr/politismos/o-iroikos-thanatos-tou-anthropoploiarhou-nikolaou-ritsou-sti-hio-tekmiria-kai-marturies>

Στην ιστορική μελέτη του Επαμεινώνδα Μπαμπούρη για το *Ναυτικόν μας κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913*, αναφέρεται ότι, τρεις μέρες μετά την αποβίβαση του ελληνικού στρατού στο Κοντάρι ο αρχηγός των στρατιωτικών μας δυνάμεων αποφάσισε να καταλάβει όλα τα λιμάνια και τις κατοικημένες περιοχές και να περιορίσει τον εχθρό σε ορεινή και άγονη περιοχή του νησιού, εξαναγκάζοντάς τον σε παράδοση. Προηγουμένως, είχε πληροφορηθεί ότι κάθε επιθετική ενέργεια ήταν δύσκολη και θα προκαλούσε μεγάλες απώλειες, γιατί οι Τούρκοι κατείχαν οχυρές θέσεις⁹.

Χρειάστηκαν περίπου σαράντα μέρες για να επιτευχθεί η απελευθέρωση της Χίου μέσα από σφοδρές συγκρούσεις. Αναμφισβήτητα, μία από αυτές ήταν η επιχείρηση κατάληψης του Αίπους, που ξεκίνησε την 15η Νοεμβρίου. Η έκβασή της καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού από τη Μυροβόλο.

Ακολουθεί μια αναλυτική περιγραφή της μάχης του Αίπους από την εφημερίδα *Νέα Χίος* του 1912. Σε αυτήν, προβάλλεται η δράση του γενναίου λόχου των πεζοναυτών που επιθυμούσαν διακαώς να κάμψουν την αντίσταση των Τούρ-

κων. Σε μία θαρραλέα επιθετική τους ενέργεια υπό τον υποπλοίαρχο Δεμέστιχα, τραυματίστηκε θανάσιμα ο Ανθυποπλοίαρχος Νικόλαος Ρίτσος.

«Τὴν ἑσπέραν τῆς Τετάρτης ὁ ὑπὸ τὸν γενναῖον ὑποπλοίαρχον κ. Δεμέστιχαν λόχος τῶν πεζοναυτῶν ἐξ 80 περίπου ἀνδρῶν τῶν λοιπῶν ἀσθενῶν ἢ ἀπασχολημένων διαταχθεὶς μέτεβη εἰς Βροντάδον ἔνθα διανυκτέρευσεν εἰς τὴν παρ' αὐτὸ μόνην του Ἀγίου Μακαρίου.

Εἶχεν ἤδη αποφασισθῇ ἡ διάσπασις ὑπὸ τῶν ἡμετέρων τῆς ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Αἵπους ἐχθρικῆς ζώνης καὶ ἡ κατάληψις τῆς κορυφῆς αὐτοῦ διαταχθέντος τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 λήγοντος περί ὥραν 4 πρωινήν του 9 λόχου τοῦ 1^{ου} πεζικοῦ συντάγματος τοῦ λοχαγοῦ κ. Δημητρίου Μανρομιχάλη ὁδηγουμένον μὲν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ὑπὸ τοῦ ἐφέδρου ὑπολοχαγοῦ κ. Ἰωαννίδου καὶ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ κ. Λάμπρου Τζαβέλλα ὅπως καταλάβῃ αὐτὴν βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς «Μακεδονίας». Ὁ καθορισμὸς τῶν λεπτομερειῶν εἶχε ἀφεθῇ εἰς τοὺς ἀνωτέρω δύο ἀξιωματικούς. Τὸν λόχον τοῦτον ὁ ἕτερος λό-

9 Μπαμπούρης, 1939:106.

Εικόνα 4: Κατάληψη της Χίου (1912)

Πηγή: <https://www.politischios.gr/politismos/o-iroikos-thanatos-tou-anthropopoiarhou-nikolaou-ritsou-sti-hio-tekmiria-kai-marturies>

χος των πεζοναυτών είχε συναντήσει εν πορεία λαβών παρ' αὐτοῦ διαταγὴν του κ. Συνταγματάρχου ὅπως ὡς ὀπισθοπορεία τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Αἴπου. Ἡ ἐπιχειρήσις λόγω τοῦ ἀποτόμου καὶ ἀποκρήμνου τοῦ ὄρους καὶ τῆς ὀχυρότητος τῆς κορυφῆς ὑπερασπιζομένης ὑπὸ δυνάμεως Τουρκικοῦ στρατοῦ σημαντικῆς ἦτο ἀρκετὰ δυσχερής.

Ἡ ἀνάβασις ἤρξατο ἀκριβῶς τὴν 4^{ην} πρωινήν ἀναρριχομένων τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς ἀπορρώγας βράχους διὰ τε τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Τὴν πρωτοπορείαν εἶχεν ὡς ἀνιχνευτὴς ὁ νεαρός καὶ εὐελπὺς ἀνθυπολοχαγός κ. Α. Τσαβέλλας ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ σύνθημα « πάντοτε ἐμπρός ». (...)

Τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ ἐξηκολούθει ἀκάθεκτον ἐπιφέρον σημαντικὰς ἀπωλείας εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀλλ' ὁ ρηθεὶς ἀνθυπολοχαγός ἐν μεγίστῃ ψυχραιμίᾳ καὶ

γενναιότητι παρατάξας τοὺς λιγάρητους στρατιώτας τῆς προπομποῦ ὅσον καλεῖτερον ἠδυνήθη ἤνοιξεν σφοδρὸν πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβοηθήσας οὕτω τὴν ἀνάβασιν καὶ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ γενναῖος λόχος τῶν πεζοναυτῶν εὕρισκετο ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔτοιμος πρὸς ἐπέλασιν ὁ διοικητὴς τοῦ λόχου τοῦ πεζικοῦ ἠθέλησε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν προέλασιν πλὴν ο κ. Δεμέστικας φρονῶν ὅτι διὰ μίας ἀποφασιστικῆς ἐπελάσεως ἠδύνατο νὰ ἐκτοπισθῇ ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐκτεθειμένος καὶ μὴ θέλων νὰ ἀπολέσῃ εὐθετον εὐκαιρίαν προελάσεως διέταξεν ταχεῖαν πρὸς τα πρόσω ἐφοδον. Ἐνῶ δε μία τῶν δυμοιριῶν τοῦ ἐμάχετο κατὰ μέτωπον ἐμπρός, οὗτος παραλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀλλῆς ἐβάδισεν ἀριστερὰ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν Τουρκικοῦ

τινος ἀποσπάσματος ἐκ 40 ἀνδρῶν ὡς ἐξηκριβώθη κατόπιν ἐκ τῶν συλληφθέντων αἰχμαλώτων τό ὅποιον ἐπυροβόλει ἔκτινος χαράδρας ὅπου διέμενεν κατεσκηνωμένον.

Κατά τήν προχώρησιν ταύτην τοῦ πεζικοῦ λόχου καθυστερήσαντος το ἄγημα τῶν πεζοναυτῶν σχεδόν εἶχε ἀπομονωθῇ, ἀλλά και οὗτος ὁ σκοπός ἀπέτυχεν. Το Τουρκικόν ἀπόσπασμα αἰφνιδιασθέν ἐζήτησε νά σωθῇ διά τῆς φυγῆς ταύτης ὅμως καταστάσης ἀδυνάτου πλέον ἠναγκάσθη νά συνάψῃ μάχην ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως καθ' ἣν βοηθοῦντων και τῶν πυρῶν τοῦ πεζικοῦ λόχου κατεστράφη σχεδόν μόνον τοῦ ἀξιωματικοῦ αὐτῶν και τινων στρατιωτῶν δυνηθέντων νά διαφύγῃ ἐξ δε τούτων συλληφθέντων αἰχμαλώτων.

Κατά την συμπλοκήν ταύτην ἐπληγώθη θανάσιμως ὁ ἀνθυποπλοίαρχος Ν. Ρίτσος ἐφονεύθη εἰς ναύτης και δύο ἄλλοι ἐπληγώθησαν¹⁰.

Στις αναμνήσεις ενός εφήβου ἀπό την ἀπελευθέρωση της Χίου, γίνεται ἀναφορά στους Πεζοναύτες και στον ηρωικό θάνατο του Νικόλαου Ρίτσου που συμμετείχε σε μία σφοδρή μάχη σώμα με σώμα. Οι Ἕλληνες ἐπιδίωξαν νά ἐκμεταλλεῦν το πλεονέκτημα του αἰφνιδιασμοῦ, ἀλλά η οχυρή θέση του ἀντιπάλου και το χρώμα της στολῆς των Πεζοναυτῶν, που τους ἔκανε εὐκόλο στόχο καθιστοῦσαν το ἔργο τους ἐξαιρετικά δύσκολο. Πέρα ἀπό αὐτά, εἶναι φανερό ὅτι στα μάτια ενός εφήβου το θάρρος και η ὁρμή των Αξιωματικῶν ἦταν πρότυπα ἀξεπέραστης ἀνδρείας.

“(…) Ἐν τῷ μεταξύ ἐνέσκυνε βαρὺς ὁ χειμὼν με βροχὰς και ἐθανμάζαμεν τους ἐλευθερωτὰς μας νά μεταβαίνουν εἰς τὴν πρώτη γραμμὴ μέ βροχὴ καὶ νά κρατᾶν μέ τὰ δυο τους χέρια τὰ ἀτομικά τους ἀδιάβροχα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς των ἐν εἰδῇ ὀμπρέλας μέ ἐνθουσιασμόν καὶ καρτερίαν ἀντοί οι ἥρωες ὅχι μίᾳ ἢ δύο ἡμέρας ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ἕνα μῆνα,

νά ξημεροβραδιάζονται στα παγωμένα βουνά, καὶ νά νομίζεις ὅτι μεταβαίνουν σε πανηγύρι καὶ ὅχι στήν πρώτη γραμμὴ νά χύσουν τό αἷμα τους γιὰ νά μάς χαρίσουν τὴν Ἐλευθερίαν μας. Ἡ Χίος θὰ τοὺς ἐνγνῶμὴν ἔσσει. Ἐπειδὴ παρενοχλεῖτο το χωρίον Βροντάδος ἀπὸ τον ἐχθρόν, κείμενον εἰς τὴν παρυφὴν τοῦ ὄρους Αἵπους, δι-ετάρχη ἀγῆμα Πεζοναυτῶν νά καταλάβῃ τὴν οχυρὰν ταύτην θέσιν. Τότε εἶδον τον αείμνηστον Νικόλαον Ρίτσον ἐξῶθεν του Στρατῶνος ὅπου ἦτο παρατεταγμένον τό ἀπόσπασμα ἐτοιμον πρὸς ἐκκίνησιν νά διδῇ διαταγὰς. Κατὰ τὴν ἀνάβασιν του Αἵπους κατέλαβον τους Τούρκους σκοποὺς κοιμόμενους ἄλλως θὰ ἐξοντῶντο τελείως το ἀπόσπασμα λόγω τῆς οχυροτάτης θέσεως και του στόχου που παρουσίαζε ἡ στολὴ των Πεζοναυτῶν. Παρὰ ταῦτα συνήφθη πεισματώδης μάχη σώμα μέ σώμα ὁπότε εἰδοποιήθη το ἐξοπλισμένον (Μακεδονία) και ἐβομβάρδισε τὰς τουρκικὰς θέσεις. Ἐν τέλει κατελήφθη τό Αἶπος μέ ἀπωλείας μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Ρίτσος καὶ Παστρικάκης. Μιαν ἡμέραν οἱ Τούρκοι ἀπὸ το Προβάτειον ὄρος ἀπεπειράθησαν νά καταλάβουν τό χωρίον Καριές ἀλλὰ τοὺς ὑπεδέχθη τό ἐκεῖ ἐνρυσκόμενον Ἑλληνικόν ἀπόσπασμα καὶ τοὺς ἀπεδεκάτησε τελείως. Ἀλλοτε πάλιν ἐγκατέστησαν ἕνα πυροβόλον εἰς τὴν θέσιν Σταυρί παρὰ το μοναστήριον τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ ἔβαλε κατὰ των προφυλακῶν μας διά ἐντυπωσιακοὺς λόγους, ἀλλ' ἀμέσως ἀνεπτύχθη ὁ στρατὸς και με ἕνα κανόνι μακρὰς ἀκτίνος δράσεως τὸν ἠνάγκασε νά σιγήσῃ. Ὅσάκις οἱ ἐχθροὶ ἀπεπειράθησαν νά προχωρήσουν ἐξῶ ἀπὸ τὰ οχυρὰ τοὺς ἀποδεκατίσθησαν”¹¹.

1.2 Ἡ κηδεία του Ἀνθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου

Στις 22 Νοεμβρίου 1912, στὴν ἐφημερίδα *Νέα Χίος*, παρουσιάζεται ἡ μαρτυρία του δασκάλου Ἰωάννη Γλύκα γιὰ τὶς τελευταῖες στιγμὲς του

10 *Νέα Χίος*, 1912.

11 *Χιακὸς Λαὸς*, 1972

Εικόνα 5: Κηδεία Ανθυποπλοίαρχου Ν. Ρίτσου

Πηγή: φωτογραφικό αρχείο της Δημόσιας Κεντρικής Ιστορικής Βιβλιοθήκης Χίου "Κοραΐς"

Ρίτσου. «Ο Νικόλαος Ρίτσος ηθέλησε να μάθη το όνομα του περιποιημένου αυτόν Ιατρού και αφού τον ηυχαιρίστησεν, ρώτησε αυτόν, εάν νικώμεν, ότε δε ο Ιατρός τον επιστοποίησεν ότι καθόλα τα σημεία είμεθα νικηταί, τότε ως άλλος Επαμεινώνδας είπε τας τελευταίας μόνον ταύτας λέξεις, τότε και εγώ αποθνήσκω ευχαριστημένος και αυθωρεί εξέπνευσεν. Ο νεκρός του Ρίτσου έμεινε την νύχτα στο κελί της εκκλησίας και το πρωί κηδεύτηκε στην μητρόπολη Χίου και ενταφιάστηκε στο νεκροταφείο του Αγίου Ιωάννου»¹².

Σε συγκεκριμένο άρθρο της εφημερίδας Νέα Χίος του 1912 τονίστηκαν τόσο οι ψυχικές (γενναίος, λεοντόθυμος) όσο και οι πνευματικές αρετές (μορφωμένος Αξιωματικός) του Ρίτσου. Παράλληλα, υπογραμμίστηκε «η συ-

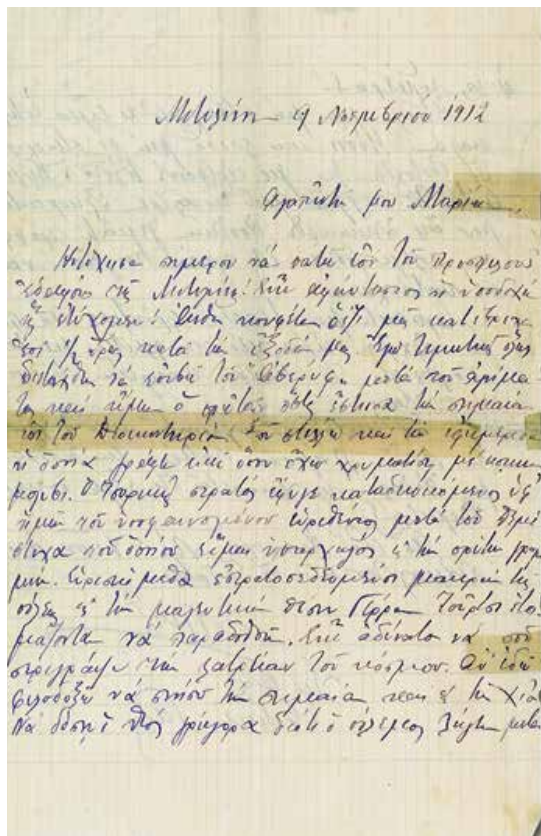
γκινητική συρροή των Χίων» στην κηδεία του, γεγονός που επιβεβαιώνει την αναγνώριση του πατριωτισμού του εκλιπόντος από την κοινωνία του νησιού.

Ο ένδοξος νεκρός Ν. Ρίτσος

«Η κατάληψις τής κορυφής του όρους Αίπους υπό των γενναίων πεζοναυτών και του 8^{ου} λόχου του 7^{ου} πεζικού συντάγματος έστοίχισε τήν ζωήν και του νεαρού και λεοντοθύμου ανθυποπλοίαρχου Ν. Ρίτσου τραυματισθέντος θανάσιμως κατά την έφ' όπλου λόγχην έφόδον τό ύπ' αυτόν λόχου των άνδρειων παλληκαριών καί αποθανόντος κατά την αυτήν νύκτα παρά τας παρασχεθείσας αὐτῷ ιατρικάς περιθάλψεις.

Ο ανθυποπλοίαρχος Ν. Ρίτσος έθεωρείτο ως εις εκ των γενναιοτάτων και πολύμορφωμένων αξιωματικῶν του Βασιλικού ναυτικού τής Ελλάδος παρασχών πολυτιμότητας ύπηρεσίας εις τόν άγῶνα πολεμή-

¹² <http://www.yin.mil.gr/wp-content/uploads/2016/10/%CE%Α4609.pdf>

Εικόνα 6: Ιδιωτική επιστολή του Ανθυποπλοίαρχου Νικολάου Ρίτσου στην οποία περιγράφεται η κατάληψη της Μυτιλήνης και η ενθουσιώδης υποδοχή των Ελλήνων από τους κατοίκους της νήσου. Μυτιλήνη, 9/11/1912. ΜΕΡΟΣ Α΄.

Πηγή: Συλλογή Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος.

σας γενναιώτατα μετά του υπ' αυτόν λόχου και πεσών ένδόξως ως αληθής πατριώτης. Τιμή κα δόξα εις τόν ήρωα άξιωματικόν.

Η κηδεία του ένδόξου νεκρού γενομένη τήν έπομένην υπήρξεν επιβλητικωτατη έν μέσω συγκινητικής συρροής τών Χίων υπέρ έλευθερίας τών όποιων έπese. Λόγους επικηδείους έξεφώνησαν ό άρχιδιάκονος κ. Ιερώννυμος, ό ύπαρχος του Κερανού κ. Κ. Μαλάμος και ο κ. Χαντέλης Γυμνασιάρχης. Στεφάνους δε κατέθεσαν ή Δημαρχία Χίου και οι άξιωματικοί του Βασιλικού ναυτικού.

Εις τόν ένδοxon νεκρόν άπεδόθησαν τιμαί στρατιωτικάί. Ολαι δέ αί σημαίαι έκυματίζον μεσίστιοι»¹³.

13 Νέα Χίος, 1912.

1.3. Μελέτη του περιεχομένου επιστολών του Ανθυποπλοίαρχου Νικολάου Ρίτσου και της οικογένειάς του

Ακολουθεί το τελευταίο γράμμα του Ανθυποπλοίαρχου Νικολάου Ρίτσου στη γυναίκα του, Μαρία από τη Μυτιλήνη, λίγες μέρες πριν από τον ηρωικό του θάνατο στη Χίο. Μέσα από τον λόγο του, ξεπηδούν με παραστατικότητα οι εικόνες της Μυτιλήνης που αναδεικνύουν τον ενθουσιασμό των κατοίκων για την απελευθέρωσή τους. Ο Ρίτσος διέπεται από το πάθος της υλοποίησης των εθνικών οραμάτων. Οι κακουχίες του πολέμου δεν κάμπουν το φρόνημά του, καθώς η βασική τροφός του είναι οι νίκες των Ελλήνων. Στο ύφος του, διακρίνεται ο συνδυασμός της ατσαλénιας θέλησης να υπηρετήσει την πατρίδα του και της ευαισθησίας ενός άνδρα που νοιάζεται τη σύντροφό του και μοιράζεται με αυτήν τις χαρές του. Έτσι, μέσα στις προσωπικές του ισορροπίες, σκιαγραφείται το πρότυπο του αγωνιστή που ξέρει να πολεμά χωρίς να αφυδατώνεται συναισθηματικά.

Μυτιλήνη, 9-11-12

Αγαπητή μου Μαρία,
Ευτύχησα σήμερα να πατώ επί του προσφιλούς εδάφους της Μυτιλήνης. Είναι αφάνταστος η υποδοχή ην ετύχομεν!

Άνθη, κουφέτα, ρύζι μας κατέβρεχον επί μισή ώρα κατά την έξοδό μας. Εγώ τιμητικώς διετάχθην να επιβώ του Αβέρωφ μετά του αγήματος και ήμην ο πρώτος όστις έστησα την σημαία επί του διοικητηρίου.

Σου στέλλω και την εφημερίδα η οποία γράφει εκεί όπου έχω χρωματίσει με κόκκινο μολύβι.

Ο Τουρκικός Στρατός έφυγε καταδιωκόμενος ηφ' ημών, του υποφαινομένου ευρεθέντος μετά του Δεμέστιχα του οποίου είμαι υπαρχηγός εις τη πρώτην γραμμή.

Ευρισκόμεθα εστρατοπεδευμένοι μακράν της πόλεως εις την μαγευτική θέση της Γέρας. Τούρκοι ετοιμάζονται να παρδοθούν. Είναι αδύνατον να σου περι-

γράψω τη λατρεία του κόσμου.

Αν και φιλοδοξώ να στήσω την σημαία μας και στη Χίον. Να δώσει ο Θεός γρήγορα διότι ο πόλεμος λήγει εις ολίγας ημέρας!

Κούκλα μου. Μην στεναχωριέσαι είμαι ευτυχώς καλά. Κόποι και λοιπά μην σε στεναχωρούν. Οι επιτυχίες μας με τρέφουν!!!

Ηλθεν η Βιργινία αυτή την στιγμή. Μου αναφέρει αξιωματικός μου ότι ανακαλύφθηκε αποθήκη γεμάτη τρόφιμα και πολεμοφόδια. Πηγαίνω να τα κατάσχω.

Αγαπητή μου Μαρία φρόντισε για φουστάνι. Αρχίζουν τώρα πια τα γλέντια με το νέο γαλόνι.

Απ' εδώ αναχωρώ διά Χίον αφού αιχμαλωτιστούν οι Τούρκοι.

Νίκος

Εν βία

στρατοπέδου Γέρας¹⁴

Επιστολές της οικογένειας του πεσόντος κατά την απελευθέρωση του 1912 Ανθυποπλοίαρχου Νικ. Ρίτσου προς τον γιατρό Γ. Πιταούλη

Εν Αθήναις τη 19 Νοεμβρίου 1912

Αγαπητέ Γιώργο,
Βεβαίως θά έμαθες τόν θάνατον τοῦ δυστυχούς γαμβροῦ μου Νικολάου Ρίτσου Ανθυποπλοίαρχου έπισυμβάντα κατά τήν γενομένην πρό ήμερῶν κατάληψιν της Νήσου σας.

Σέ παρακαλῶ θερμῶς ὅπως φροντίσης καί μάθης πῶς ἀκριβῶς καί ὑπό τίνας περιστάσεις συνέβη ὡς καί σχετικά περί τῆς γενομένης αὐτῷ κηδείας του. Ἐπίσης σέ παρακαλῶ νά φροντίσης νά τεθῇ ξύλινος Σταυρός μέ τό ὄνομά τοῦ προσωρινῶς, μέχρις ὅτου ἔλθω, ὅποτε θά φροντίσω διά μαρμάρινον τοιοῦτον.

Τό ταξίδιον μου θ' αποφασισθῇ μετά τήν λήξιν τοῦ πολέμου.

Καί πάλιν σέ παρακαλῶ νά φροντίσης δι'

ὅλα καί νά μου γράψης τί θά ἐξοδύσης διά νά σοῦ αποστείλῳ τά χρήματα.

Εὐχαριστῶν ἐκ των προτέρων σέ παρακαλῶ νά μοῦ ἀπαντήσης ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον¹⁵.

Σέ φιλῶ

Λ. ΚΑΒΡΑΣ

Αδελφέ μας Γεωργάκη,

Χθές ἐπέστρεψα ἀπό τήν Μακεδονίαν μας μέ δεκαήμερον ἄδειαν τοῦ Στρατηγείου, ὑποθέτω νά φαντάζεσαι πῶς βρήκα τό σπίτι κατόπιν τοῦ φοβεροῦ δυστυχήματος καί πρό παντός τήν χρυσή μας ἀδελφούλα Μαρίαν, ἡ ὁποία ἐπλήρωσε πολύ μά πολύ ἀκριβά τήν Ἐλευθερίαν τῆς μυροβόλου Χίου μέ τόν ἐνδοξον καί τετιμημένον θάνατον τοῦ γενναίου συζύγου της Ρίτσου.

Πόση, μά πόση ὁμως παρηγορία γιά μᾶς ὅλους, ἀλήθεια Γιωργο μου, εἶναι ὅτι εὐρέθης Σύ, Σύ ὁ ἀγαπημένος μας ἀδελφός, νά τόν περιποιηθῇ καί νά τοῦ κλείσῃς τά μάτια.

Τήν ἐπιστολή σου ἀνέγνωσα καί τήν καταφιλοῦσα χύνων δάκρυα λύπης γιά τό χρυσό μας Νίκο καί χαράς διά τήν τόση εὐτυχή σύμπτωσιν ὅτι στά χέρια ἀδελφοῦ παρέδωκε τήν εὐγενή του ψυχήν.

Ὅλοι, ὅλοι Γιώργο μου, Σέ ευχαριστοῦμεν πολύ πολύ. Δέν γνωρίζω ἐάν ὁ Λάμπρος πρὸς ὃν καί ἡ ἐπιστολή Σου, Σοῦ ἔγραψεν ὅτι ολόκληρος ἡ οἰκογένειά μας εἶχεν ἀποφασίσει ὅπως ἔλθῃ εἰς Χίον. Αὐτή ἦτο ἡ ἀμετράπτετος ἀπόφασις τῆς δυστυχούς μας Μαρίας, μάλιστα ἐπρόκειτο νά λάβῃ μαζί της καί τό ἀγγελουδι τοῦ δοξασμένου μας Ρίτσου. Τήν ἀπόφασιν αὐτήν κατώρθωσα νά μεταβάλω διότι ταξίδιον ἐν καιρῷ χειμῶνος διά τό μικρό ἀγγελουδι θα ἦτο δολοφονία, κι' ἔτσι Γιώργο μου το ταξίδι ἀνεβλήθη διά τήν ἄνοιξιν.

Ἡ πρὸς Σέ ἀγάπη μας, ἔμεινεν πάντοτε μεγάλη, μά τώρα πλέον Γιώργο μου μᾶς συνδέει ἕνας μέγας δεσμός.

Ἡ Μαρία μας δεν θέλει πλέον νά ζήσῃ εἰς

14 ΤΑ ΝΕΑ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ, 2009:8.

15 Χιακή Επιθεώρηση, 1970:116.

Αθήνας, θέλει νά ζήση κοντά στόν τάφο το Νίκου μας, θέλει νά ζήση στη Χίο, αὐτή εἶναι ἡ ἐπιθυμία της καί ἐλπίζω ὅτι Θεοῦ θέλοντος τώρα μετά τήν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων νά ζητήσω μίαν καλήν ὅπωςδήποτε θέσιν ἐν Χίῳ καί νά τήν πάρω μαζί μου ἐκεῖ. Αὐτά ὅμως εἶναι ζητήματα τοῦ μέλλοντος.

Ἡ οικογένειά μας Γιώργο μου ἐπλήρωσε ἀδρότατα τόν φόρον τοῦ αἵματος διότι ἐχάσαμεν δύο ἐξαδέλφους ἀξιωματικούς καί τό χρυσό καί γενναῖο μας Ρίτσο, εἶθε ἔως δώ νά σταματήσει.

Σέ παρακαλῶ πολύ πολύ νά μοῦ στείλῃς τήν ἐφημερίδα τῆς Χίου εἰς ἣν ἔχουνσι δημοσιευθῇ οἱ κατά τήν κηδεῖαν του ἐκφωνηθέντες λόγοι, καθώς καί μίαν φωτογραφίαν του τήν ὁποίαν κάποιος ἐν Χίῳ φωτογράφος ἔκαμε κατά τήν ἡμέραν τῆς κηδείας, καί ὅ,τιδήποτε ἄλλο σχετικόν τό ὁποῖον νά συνδέεται μέ τόν προσφιλή καί ἀγαπημένο μας ἥρωα.

Πόση μά πόση εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη ὅλων μας πρός Σέ τόν εὐγενή τήν ψυχὴν καί τὰ αἰσθήματα, ἐλπίζω νά φαντάζεσαι.

Χρυσέ μου Γιώργο ὁ Θεός ἄς ἀνταμείψῃ τὰ εὐγενή σου ἔργα, ἡμεῖς δέ Σέ λατρεύομεν πάντα πάντα.

Ὅλοι μας εὐγνωμονῶντες Σέ κατασπαζόμεθα. Τῇ εὐγενεστάτῃ Κα Πιταούλῃ τὰ σέβη ὅλων μας.

Σέ φιλῶ
Ὁ ἀδελφός Σου
N. KABPAΣ¹⁶

Αγαπητέ μου Φίλε,

Εὐχομαι τό νέον ἔτος ὅπως διέλθῃτε ἐν ὑγείᾳ, εὐτυχίᾳ καί χαρᾷ μετά τῆς ἀξιότιμου οικογενείας σας. Ἀπείρως σέ εὐχαριστῶ φίλτατέ μου δι' ὅσα πράττεις πρός τόν τάφον τοῦ πολυκλαύστου παιδιοῦ μου.

Εἶναι πολύ μέγας ὁ πόνος μου ἀγαπητέ μου τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας ἀναλογιζόμενος πῶς ἐπερνοῦσα αὐτές μέ τόν λαυτρευτόν μου ἄγγελον καί πόσον ἔρη-

μος καί δυστυχής εἶμαι σήμερον. Κλαίω ἀπαρηγόρητος τόν ἄγγελόν μου καί παρακαλῶ τόν Θεόν νά δώσῃ ὑγείαν καί ὅλα τὰ ἀγαθὰ του εἰς τόν μικρόν μας Νίκον, ὅπως τό χαριτωμένο αὐτό παιδάκι ζήσῃ εὐτυχέστερον τοῦ ἐκλιπόντος Πατρός του. Τά σέβη μου πρός τοὺς σεβαστοὺς γέροντάς σου καί πρός τήν ἀξιότιμον Κυρίαν καί σᾶς εὐχομαι ὁλοψύχως καλήν ἐλευθερίαν.

Σέ ἀσπάζομαι ὑμέτερος φίλος
ΑΘ. ΡΙΤΣΟΣ

Παρακαλῶ νά εὕρῃς ἓνα ἀνθοπώλην νά πηγαίνῃ δῖς, τρίς τοῦ μηνός ἀνθὲς εἰς τόν τάφον τοῦ Νίκου μου καί ὅταν ἔλθῃ λατρεύομαι πληρώνῃ ἢ πληρώσετε μέ χρέωσίν μου¹⁷.

Κατά τὴ διάρκεια των στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων στη Χίο, δόθηκαν σκληρές μάχες στὶς πλαγιές καὶ στὸ οροπέδιο τοῦ Αἰπίου. Οἱ κάτοικοι τοῦ Βροντάδου, στὸν ὁποῖο ἀνήκε το Αἶπος, διέθεσαν κάθε μέσο, γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸ ἀπελευθερωτικὸ ἔργο των Ελλήνων πολεμιστῶν. Συγκεκριμένα, χρησίμευαν στὸ ἐλληνικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα ὡς ἀνιχνευτές, τραυματιοφορεῖς καὶ ἀνεφοδιαστές – μεταγωγεῖς. Κοντὰ σὲ αὐτοὺς, οἱ γυναῖκες τοῦ Βροντάδου προσέφεραν στὸν τομέα τῆς περίθαλψης καὶ τοῦ ἐπισιτισμοῦ¹⁸.

Ἀνάμεσά τους ξεχώρισε ἡ μορφή τοῦ διακεκριμένου γιατροῦ καὶ διανοητῆ Γεωργίου Πιταούλη. Ὁ ἐν λόγῳ γιαντρός μαζί με ἄλλους συναδέλφους τοῦ καὶ με τὴ στήριξη τῆς ἐπιτροπῆς περίθαλψης ἐξόπλισαν ἐπαρκῶς τὸ σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βροντάδου ὡς πρόχειρο νοσοκομεῖο. Εκκεῖ, μεταφέρθηκε ὁ τραυματισμένος Ἀνθυποπλοίαρχος καὶ ἀφῆσε τὴν τελευταία τοῦ πνοή στα χέρια τοῦ ἱατροῦ Πιταούλη.

Ἡ γυναῖκα τοῦ πεσόντος Ἀξιωματικοῦ ἀνήκε στὴν οικογένεια Κάβρα. Ὁ ἀδελφός τῆς, Νικόλαος Κάβρας ἦταν στενός φίλος τοῦ γιατροῦ Πιταούλη. Ὅταν ὁ Ρίτσος ξεψύχησε στὴ Χίο, ὁ

17 Χιακή Επιθεώρηση, 1970:116-117

18 <https://www.politischios.gr/istories/i-apeleytherosi-toy-1912-se-1912-lexeis>.

16 Χιακή Επιθεώρηση, 1970:116-117.

Νικόλαος Κάβρας ήταν στη Μακεδονία. Έτσι, ο αδελφός του, Λάμπρος ζήτησε πληροφορίες από τον γιατρό για τον ηρωικό θάνατο του γαμπρού τους.

Ακολουθεί η επιστολή που έγραψε ο Λάμπρος Κάβρας στον Γεώργιο Πιταούλη στις 19 Νοεμβρίου 1912. Από τις πρώτες κιόλας γραμμές, επιβεβαιώνεται ο θάνατος του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσης της Χίου από τις ελληνικές δυνάμεις. Από τα γραφόμενα του Λάμπρου, είναι προφανές ότι οι οικογένειες των θυμάτων (πεσόντων και τραυματιών) δυσκολεύονταν να έχουν γρήγορη και έγκυρη πληροφόρηση για τους ανθρώπους τους εκείνη την εποχή. Ακόμα, φαίνεται ότι η μετακίνησή τους στον τόπο που έπεσαν οι συγγενείς τους δεν ήταν εφικτή εξαιτίας της εμπόλεμης κατάστασης. Πέρα από αυτά, η φροντίδα για την ταφή των ηρώων είναι ένα διαχρονικό καθήκον των οικογενειών, το οποίο ήθελε να αναλάβει πρόθυμα και το οικογενειακό περιβάλλον του Ρίτσου. Από το ύφος της επιστολής (χρήση β' ενικού προσώπου και καθημερινού λεξιλογίου), επιβεβαιώνεται ότι η οικογένεια Κάβρα συνδέεται με φιλικούς δεσμούς με την οικογένεια Πιταούλη.

Στην επόμενη επιστολή, δεν αναγράφεται ακριβής χρονολογία συγγραφής. Ωστόσο, μπορεί να γίνει σχετική χρονολόγηση αυτής, καθώς ο συντάκτης αναφέρεται σε γεγονότα μεταγενέστερα του θανάτου του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου. Από την προσφώνηση κιόλας, είναι έκδηλη η δυνατή φιλία του Νικόλαου Κάβρα με τον ιατρό Γεώργιο Πιταούλη. Μέσα από την αφήγηση του Νίκου, ο σύγχρονος αναγνώστης μπορεί να αντιληφθεί ότι η ελληνική οικογένεια βίωνε την απόλυτη διάσπαση εκείνη την εποχή. Με άλλα λόγια, ο ένας υιός πολεμούσε με τον στρατό ξηράς και ο άλλος αντιμετώπιζε τον κίνδυνο μέσα στα πολεμικά πλοία. Αυτό σήμαινε ότι δεν μπορούσαν να έρθουν σε επικοινωνία ή να στηρίξουν ο ένας τον άλλον, αφού η απομάκρυνσή τους από το μέτωπο απαιτούσε ειδική άδεια και γινόταν σε χρόνο που οι ανώτεροί τους έκριναν ότι δεν προκαλεί πρόβλημα στους σχεδιασμούς και στις ανάγκες του πολέμου. Σε αυτό το σημείο, αναδεικνύεται με τον πλέον γλαφυρό τρόπο η

ευάλωτη όψη του ανθρώπου την περίοδο του πολέμου. Τραγική φιγούρα έστεκε η σύζυγος του Ανθυποπλοίαρχου Ρίτσου, Μαρία. Η θλίψη και η μοναξιά της είναι το τίμημα που πλήρωσε, για να αξιωθούν όλοι οι Έλληνες να δουν τη Μυροβόλο Χίο ελεύθερη.

Ακόμα, επιβεβαιώνονται από τα γραφόμενα του συντάκτη της επιστολής οι προσπάθειες του Πιταούλη να κρατήσει τον Ρίτσο στη ζωή. Ωστόσο, τα τραύματά του ήταν βαριά και γι' αυτό κατέληξε. Ο γιατρός δεν περιορίστηκε στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, για να δείξει με έμπρακτο τρόπο την ευγνωμοσύνη του για τις υπηρεσίες του Ρίτσου στην πατρίδα. Μέσα σε δύσκολε συνθήκες, όπου υπήρχαν και άλλοι αγωνιστές που τον χρειάζονταν, ο Πιταούλης αποφάσισε να ενημερώσει με επιστολή την οικογένεια του Ρίτσου και συγκεκριμένα τον Λάμπρο Κάβρα για τον χαμό του.

Στη συνέχεια, γίνεται γνωστή και η ύπαρξη του παιδιού του Ανθυποπλοίαρχου, που έμεινε ορφανό σε μια τόσο τρυφερή ηλικία. Η μητέρα του, Μαρία θέλησε να ταξιδέψει αμέσως μαζί του, για να βρεθούν κοντά στον άνθρωπο που οριστικά είχε αγκαλιάσει η γη της Μυροβόλου. Τα αδέρφια της όμως τη συγκράτησαν και κατ'άφεραν να την πείσουν να αναβάλει αυτό το ταξίδι για την άνοιξη. Οι άνθρωποι κινδύνευαν εκείνη την εποχή τόσο από τα εχθρικά όπλα όσο και από τα έντονα καιρικά φαινόμενα ενός δύσκολου χειμώνα.

Η Χίος φάνηκε ότι θα ήταν πια το μόνο σπίτι μέσα στο οποίο θα μπορούσε να ζήσει η Μαρία μαζί με το παιδί της. Κοντά της ήταν πρόθυμοι να ζήσουν και τα αδέρφια της, αφού πρώτα ρύθμιζαν τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Με άλλα λόγια, προσπαθούσαν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και από την ψυχή τους αναδυσόταν συνάμα το άρωμα της εθνικής περηφάνιας, καθώς οι συγγενείς τους που ήταν Αξιωματικοί έπεσαν στο καθήκον τους για την πατρίδα και αυτό του πόνου, καθώς στερήθηκαν για πάντα τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

Πέρα από αυτά, αναδεικνύεται μέσα από την εν λόγω επιστολή και μία ακόμη αλήθεια: η χιακή κοινωνία τίμησε τον ήρωα και θέλησε να του κάνει μια μεγαλόπρεπη κηδεία. Το γεγονός προβλήθηκε στα τοπικά έντυπα και

Εικόνα 7: Μνημείο πεσόντων της μάχης του Αίνου

Πηγή: <http://local.e-history.gr/pages/viewpage.action?pageId=8487887>

εξέχουσες προσωπικότητες του νησιού εκφώνησαν λόγους για τον εκλιπόντα. Η οικογένειά του ζήτησε και φωτογραφικό υλικό που προφανώς είχε στη διάθεσή του ο Πιταούλης από εκείνη την ημέρα.

Μελετώντας αυτή την επιστολή, ο αναγνώστης δεν αντιλείβει μόνο πληροφορίες για τον Ανθυποπλοίαρχο Ρίτσο, αλλά μπορεί να αντιληφθεί και το αξιακό σύστημα των ανθρώπων που αγωνίστηκαν σε κάθε μετερίζι την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων. Η αξία της ελευθερίας, του ένδοξου θανάτου, της φιλίας και της αγάπης για την οικογένεια διαμόρφωσαν μια ηθική προσέγγιση που άνοιξε δρόμο στην ψυχική καλλιέργεια του ανθρώπου και του επέτρεπε να αντιλαμβάνεται ότι η ύπαρξή του έχει νόημα μόνο εάν μπορεί να υπηρετεί τις αρχές του και να συμβάλλει στο συλλογικό καλό. Αυτόν τον δρομοδείκτη είχε και ο Νικόλαος Ρίτσος και γι' αυτό υπηρέτησε την πατρίδα του με πνεύμα αυτοθυσίας.

Η επόμενη επιστολή συντάχθηκε από τον πατέρα του Νικόλαου Ρίτσου, Αθανάσιο

Ρίτσο. Στα λόγια του, είναι φανερή η πίκρα του ανθρώπου που υποχρεώθηκε να βιώσει την τραγωδία της απώλειας του παιδιού του. Με τις συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις: *κλαίω, έρημος, απαρηγόρητος, δυστυχής* αποδίδεται με τον πλέον γλαφυρό τρόπο η ψυχική κατάστασή του. Η μόνη του παρηγοριά είναι ο εγγονός του Νίκος. Μέσα σε αυτή τη ζοφερή για εκείνον πραγματικότητα, βρήκε τη δύναμη να συναισθανθεί τη χαρά του φίλου του για την απελευθέρωση και του δικού του νησιού και κυρίως να τον ευχαριστήσει, γιατί περιποιόταν τον τάφο του παιδιού του. Αυτό το γεγονός συνιστά μία ακόμη απόδειξη της ευγνωμοσύνης των κατοίκων της Μυροβόλου για τους ήρωες που χάρισαν την ελευθερία στο νησί τους. Τέλος, είναι φανερό από το ύφος του κειμένου ότι η ευγένεια, όταν συνιστά δομικό στοιχείο του χαρακτήρα του ανθρώπου, μένει αλώβητη σε κάθε συνθήκη και δίνει μια ξεχωριστή ποιότητα σε αυτούς που τη διαθέτουν.

1.4. Η στολή του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου

Εικόνα 8: Στολή και ξίφος Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου.
Πηγή: Συλλογή Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος.

Εικόνα 9: Ματωμένο μαντίλι Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου.
Πηγή: Συλλογή Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος.

Στο περιοδικό *Περίπλους της Ναυτικής Ιστορίας* γίνεται αναφορά στον καθαρισμό της στολής του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου. Το Ναυτικό Μουσείο ανέλαβε τη συντήρηση και έκθεση του εν λόγω κειμηλίου, που έγινε δωρεά σε αυτό από τον έγγονό του και Αξιωματικό του ΠΝ Γεώργιο Ρίτσο.

«Κατά τις εργασίες καθαρισμού που έγιναν στην στολή Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου,

που έχασε τη ζωή του στις επιχειρήσεις απελευθέρωσης Χίου (16 Νοεμβρίου 1912) βρέθηκε σε μια τσέπη το μαντίλι του με μία μεγάλη σκουρόχρωμη κηλίδα αίματος στο κέντρο. Η ανακοίνωση της εύρεσης αλλά και η θέα του συγκινητικού αυτού κειμηλίου, φόρτισε συναισθηματικά όλους μας και φροντίσαμε για την άμεση συντήρηση του αντικειμένου από επαγγελματίες συντηρητές και την ένθεσή του σε ειδικό πλαίσιο. Το αιματοβαμμένο μαντίλι τώρα είναι τοποθετημένο στην μόνιμη έκθεση μαζί με την διάτρητη στολή, το ξίφος και τα τουρκικά λάφυρα που συνθέτουν το σύνολο των αναμνηστικών κειμηλίων από τον ήρωα των Βαλκανικών Πολέμων. Η συλλογή των κειμηλίων του ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου δωρήθηκε στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος από τον έγγονό του, Αξιωματικό του ΠΝ κύριο Γεώργιο Ρίτσο»¹⁹.

1.5. Η Χίος τιμά τον Ανθυποπλοίαρχο Νικόλαο Ρίτσο

Τα οστά του Ρίτσου μαζί με αυτά των άλλων πεσόντων στις μάχες του Αίψου φυλάσσονταν αρχικά στην Αγία τράπεζα και αργότερα στο παλιό Κοιμητήριο του Αγίου Γεωργίου Βροντάδου στη Χίο. Στις 28 Νοεμβρίου 1954, τοποθετήθηκαν σε μαρμάρινη λάρνακα στον Νάρθηκα του Ναού κατά τη διάρκεια μεγαλοπρεπούς τελετής. Πάνω σε αυτήν, χαράχτηκε η επιγραφή:

**“ΜΝΗΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ
ΤΑ ΣΕΠΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΧΡΗΣΤΩΝ
ΗΡΩΩΝ
ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΙΠΟΥΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ ΝΑΟΝ
ΑΠΕΘΕΣΑΜΕΝ
ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ
ΑΙΩΝΙΑΣ ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ”**

Το Δημοτικό Συμβούλιο της Χίου με την 30-01-1980 απόφασή του, που επικυρώθηκε με την ΕΣ 2085 1-3-1980 απόφαση της Νομαρχίας, ενέκρινε να στηθούν οι προτομές του Νικόλαου Ρίτσου και Ιωάννη Παστρικάκη, για να τιμηθεί η θυσία τους στη μάχη του Αίψου. Κατά τη διάρ-

¹⁹ *Περίπλους της Ναυτικής Ιστορίας*, 2011:75

κεια της συνεδρίασης του Συμβουλίου αιρετός εκπρόσωπος ανέφερε: «*θεωρώ καθήκον μου να προτείνω οι προτομές των ηρώων να τοποθετηθούν πέριξ του Καθεδρικού Ναού και συγκεκριμένα έμπροσθεν επί της πλατείας του Φοφολείου σταδίου*». Αυτή του την πρόταση συνέδεσε με τους παρακάτω λόγους.

α) Σε αυτόν τον ναό, γινόταν κάθε χρόνο επίσημο μνημόσυνο για τους πεσόντες ήρωες του Αίπους με την παρουσία όλων των αρχών της Χίου.

β) Στον νάρθηκα του ναού του Αγίου Γεωργίου, φυλάσσονταν τα οστά των εν λόγω ηρώων.

γ) Μέσα σε αυτόν τον ναό, περιποιήθηκαν τα τραύματα του Ρίτσου και άλλων τραυματισμένων στη μάχη που έγινε στη Σελλάδα.

δ) Σε αυτόν τον χώρο, συγκεντρώνονταν σε κάθε εθνική εορτή όλες οι αρχές, για να τιμήσουν τους ήρωες²⁰ (1980:1).

Η πρωτοβουλία ανήκε στην ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων της Χίου και συγκεκριμένα στην 96 ΑΔΤΕ (πρόταση του Στρατιωτικού Διοικητή Ι. Γκόλφη) και στη συνέχεια έγινε η δωρεά των προτομών στον Δήμο, για να τις τοποθετήσει στον κατάλληλο χώρο.

Το Σάββατο, 21 Ιουνίου 1980, ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας αποκάλυψε τις προτομές των ηρώων Ρίτσου και Παστρικάκη σε μια λαμπερή τελετή με την παρουσία των στρατιωτικών αρχών της χώρας και των τοπικών αρχών της Χίου. Στην ομιλία του, τόνισε την αναγκαιότητα προσπάσιης των εθνικών εδαφών υπογραμμίζοντας ότι η μοίρα της ελληνικής φυλής είναι να μάχεται για την ειρήνη και τον πολιτισμό²¹.

1.6. Το Πολεμικό Ναυτικό τιμά τον Ανθυποπλοίαρχο Νικόλαο Ρίτσο

Το Πολεμικό Πλοίο ΤΠΚ «ΡΙΤΣΟΣ» ονομάστηκε προς τιμή του Ανθυποπλοιάρχου Νικόλαου Ρίτσου²².

20 ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ, 1980.

21 ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ, 1980.

22 <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/tpk-ritsos.html>.

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΛΟΙΟΥ

Μήκος:	61.9m
Πλάτος:	9.5m
Βύθισμα:	2,8 m
Εκτόπισμα:	670tn
Μέγιστη Ταχύτητα:	34.5 knots
Αυτονομία:	Πάνω από 1000 ν.μ.
Οπλισμός :	1. Οκτώ Κ/Β Ε-Ε EXOCET MM40 Blk2 / Blk3 2.Ένα πυροβόλο 76 mm / 62 SRGM ΟΤΟ-MELARA 3.Δύο πυροβόλα 30 mm ΟΤΟΒΡΕΔΑ 4.Αντιβληματικό σύστημα (CIWS) GMLS RAM με 21 Κ/Β
Πρόωση :	Τέσσερις κύριες μηχανές MTU με μέγιστη ιηποδύναμη 5790HP ανα μηχανή.
Πλήρωμα:	45 άτομα

Εικόνα 10: Θυρεός ΤΠΚ «ΡΙΤΣΟΣ»
πηγή: www.yin.mil.gr/warships

Στον θυρεό του, απεικονίζονται κατευθυνόμενο βλήμα και γλάρος που πετάει κοντά στην επιφάνεια της θάλασσας. Η παράσταση υποδηλώνει την ταχύτητα και τη δύναμη πυρός του συγκεκριμένου τύπου Π. Πλοίου²³.

23 <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/pyravlakatoi-tpk-typou-roussen.html>.

Εικόνα 11: ΤΠΚ ΡΙΤΣΟΣ

Πηγή: <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-rousseau/tpk-ritsos.html>

Εικόνα 12: ΤΠΚ ΡΙΤΣΟΣ

Πηγή: <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-rousseau/tpk-ritsos.html>

Ακολουθεί πίνακας με τους διατελέσαντες κυβερνήτες του εν λόγω Πολεμικού Πλοίου²⁴.

ΒΑΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΑΠΟ	ΕΩΣ
ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ	Ν. ΧΡΥΣΟΧΟΙΔΗΣ	30/01/2015	03/08/2016
ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ	Ε. ΜΠΟΥΡΤΖΗΣ	04/08/2016	06/12/2017
ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ	Β. ΛΕΡΗΣ	07/12/2017	29/07/2019
ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ	Ι. ΚΑΝΤΖΕΛΑΣ	30/07/2019	13/01/2021
ΠΛΩΤΑΡΧΗΣ	Γ. ΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ	14/01/2021	-

Επίλογος

Έτσι, η μελέτη του παραπάνω υλικού αναδεικνύει την αναγνώριση της θυσίας του Ανθυποπλοίαρχου Νικόλαου Ρίτσου από την κοινωνία της Χίου που θέλησε να προβάλλει τον εν λόγω Αξιωματικό ως πρότυπο αγωνιστικότητας και να συνδέσει με τρόπο οριστικό την απελευθέρωσή της και με τη δική του υπέρβαση κατά τη διάρκεια των χειρσαίων επιχειρήσεων στο όρος «ΑΙΠΟΣ». Είναι φανερό και μέσα από τη μελέτη περίπτωσης του Ρίτσου ότι οι Έλληνες Αξιωματικοί είχαν γαλουχηθεί με τις κατευθύνσεις της Μεγάλης Ιδέας, που έθετε την απελευθέρωση των σκλαβωμένων Ελλήνων ως βασική προτεραιότητα του νεοελληνικού κράτους με τα ασφυκτικά σύνορα εκείνη την εποχή. Από την άλλη πλευρά, οι υπόδουλοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας προσδοκούσαν την ημέρα της Αναστάσεως και όταν αυτή ερχόταν αισθάνονταν ευγνωμοσύνη για τους πρωτεργάτες της. Αυτοί δεν ήταν άλλοι από τον Στρατό Ήφρας και το Ναυτικό που συνεργάστηκαν με υποδειγματικό τρόπο και κατάφεραν να βγουν τροπαιούχοι από τις μάχες των Βαλκανικών Πολέμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρακόπουλος Α. (2006), *Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων-Οι τάξεις εισόδου 1884-1950*, τόμος Β', Αθήνα: Γενικό Επιτελείο Ναυτικού.

Δημητρακόπουλος Α. (2015), *Ιστορία του Πολεμικού Ναυτικού 1874-1912*, τόμος Β', Πειραιάς: Ναυτικόν Μουσείον της Ελλάδος.

Φωκάς Δ. (1940), *Ο Στόλος του Αιγαίου 1912-1913 - Έργα και Ημέραι*, Αθήνα: Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού.

Μπαμπούρης Ε. (1939), *Το Ναυτικόν μας κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913*, Αθήνα: χ.ε.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ-ΕΝΤΥΠΑ

Ακρόπολις (1912), τεύχος 10179.

Νέα Χίος (1912).

Παγχιακή (1912).

Περίπλους της Ναυτικής Ιστορίας (2011), τεύχος 75.

ΣΚΡΙΠ (1912), αρ.6291.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΒΡΟΝΤΑΔΟΥ (1980), αρ. 662.

100 ΧΡΟΝΙΑ ΧΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ-ΕΚΘΕΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΗΛΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ (2012), ΙΔΡΥΜΑ «ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΚΟΣ» ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΕΝΤΡΟ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Μ.Κ.Ο.

Χιακή Επιθεώρηση (1970), τεύχος 22.

Χιακός Λαός (1972), τεύχος 5516-5519.

²⁴ <https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/tpk-ritsos.html>.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/tpk-ritsos.html>
www.yin.mil.gr/wp-content/uploads/2016/10/581.pdf
<http://www.yin.mil.gr/wpcontent/uploads/2016/10/%CE%A4609.pdfhttps://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/tpk-ritsos.html>
<https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/pyravlakatoi-tpk-tyrou-roussen.html>
<https://www.hellenicnavy.gr/el/o-stolos-mas/taxea-peripolika-kv/taxea-peripolika/typou-roussen/tpk-ritsos.html>
[https://www.hmmuseum.gr/portals/O/Pd-](https://www.hmmuseum.gr/portals/O/Pd-f/5.%CE%88%CE%BD%CE%B1%20%CE%BC%CF%80%CE%B1%CE%B-F%CF%8D%CE%BB%CE%BF%20...%CE%B3%CE%B5%CE%B-C%CE%AC%CF%84%CE%BF%20CF%84%CE%B-F%CF%81%CE%AF%CE%B1.pdf)

[f/5.%CE%88%CE%BD%CE%B1%20%CE%BC%CF%80%CE%B1%CE%B-F%CF%8D%CE%BB%CE%BF%20...%CE%B3%CE%B5%CE%B-C%CE%AC%CF%84%CE%BF%20CF%84%CE%B-F%CF%81%CE%AF%CE%B1.pdf](https://www.hmmuseum.gr/portals/O/Pd-f/5.%CE%88%CE%BD%CE%B1%20%CE%BC%CF%80%CE%B1%CE%B-F%CF%8D%CE%BB%CE%BF%20...%CE%B3%CE%B5%CE%B-C%CE%AC%CF%84%CE%BF%20CF%84%CE%B-F%CF%81%CE%AF%CE%B1.pdf)

<https://www.politischios.gr/istories/i-apeleyth-erosi-toy-1912-se-1912-lexeis>
<http://local.e-history.gr/pages/viewpage.action?pageId=8487887>

Φωτογραφικό Αρχείο

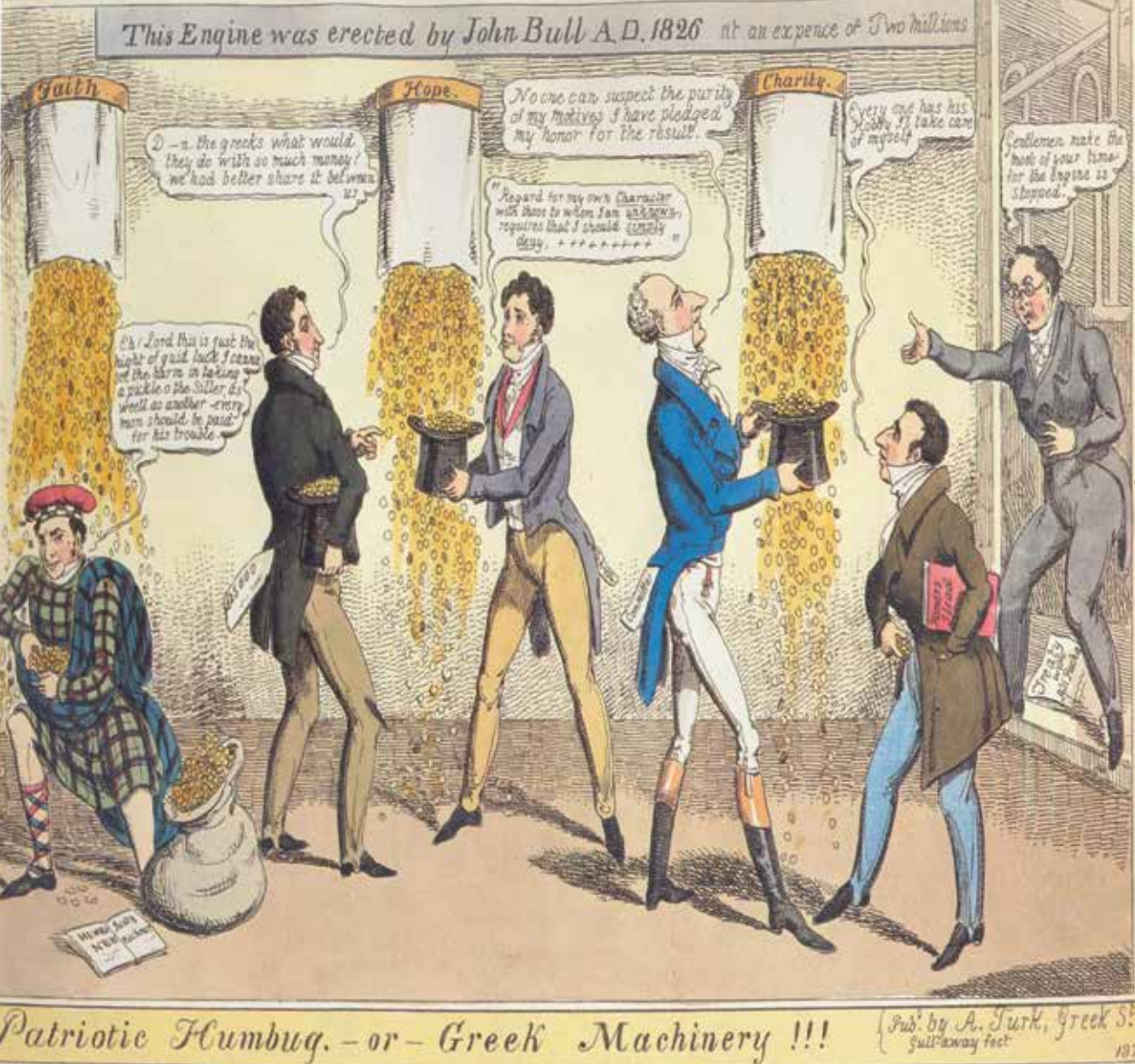
φωτογραφικό αρχείο από τη Συλλογή Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος
φωτογραφικό αρχείο της Δημόσιας Κεντρικής Ιστορικής Βιβλιοθήκης Χίου “Κοραΐς”,
φωτογραφικό αρχείο από τον Φιλοπρόοδο Όμιλο Βροντάδου

**Θερμές Ευχαριστίες
για την παραχώρηση αρχειακού υλικού
στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος, στη Δημόσια Κεντρική
Ιστορική Βιβλιοθήκη Χίου “Κοραΐς” και στον
Φιλοπρόοδο Όμιλο Βροντάδου.**

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Αγγελική Αθανασακοπούλου γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Καλλιθέα του Νομού Αττικής. Εισήλθε στο τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών το 2000 και ολοκλήρωσε τις σπουδές της με ειδίκευση στην Ιστορία το 2004. Το 2013, απέκτησε Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Master of Education) στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με Άριστα από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Στη συνέχεια, το 2020, ολοκλήρωσε τη διδακτορική της διατριβή με Άριστα στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Επιπροσθέτως, εργάστηκε στην ταξινόμηση και καταλογογράφηση ιδιωτικού εμπορικού αρχείου του δεκάτου ενάτου αιώνα, που βρίσκεται κατατεθειμένο στο Ίδρυμα Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Έχει εισηγήσεις σε Διεθνή και Πανελλήνια Συνέδρια. Είναι η συγγραφέας της επιστημονικής έκδοσης με τίτλο *ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΠΡΟΙΑΣ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ ΤΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΥ* και μία εκ των συγγραφέων της συλλογικής επιστημονικής έκδοσης της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού με τίτλο *ΠΑΡΩΝ «ΑΡΗΣ»*. Διορίστηκε στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων με γραπτό διαγωνισμό (Α.Σ.Ε.Π.) το 2010 και υπηρέτησε σε αυτό έως το 2020. Την παρούσα περίοδο, υπηρετεί ως Ιστορικός στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Βρετανική γελοιογραφία σχετικά με τη σύναψη των ελληνικών δανείων. Οι διάφοροι επιτήδειοι εκμεταλλεύονται τις περιστάσεις, την ελπίδα και την πίστη των αφελών για να πλουτίσουν.

Η Βρεττανική πολιτική έναντι των Ελλήνων από την αρχή της επαναστάσεως έως την Ναυμαχία του Ναυαρίνου

Το **Ιωάννη Σ. Παπαφλωράτου**

Νομικός-Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Η επανάσταση των Ελλήνων προκάλεσε την αντίδραση των κυβερνήσεων των Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίες είχαν συστήσει την «Ιερά Συμμαχία». Ως γνωστόν απώτερος σκοπός της «Ιεράς Συμμαχίας» ήταν η διατήρηση της τότε της ισχύουσας τάξης πραγμάτων στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Συμμαχία ιδρύθηκε στο Παρίσι, την 26η Σεπτεμβρίου 1815. Αρχικώς, σε αυτήν συμμετείχαν (εκτός της Ρωσσίας) η Αυστρία (μέσω του Αυτοκράτορος Φραγκίσκου Α΄) και η Πρωσσία (μέσω του Βασιλέως Φρειδερίκου-Γουλιέλμου Γ΄). Στο Λονδίνο (όπως και στην Βιέννη) πολλοί ιθύνοντες θεωρούσαν τους Έλληνες «ενοχλητικούς ταραξίες». Υπενθυμίζεται ότι στην αλληλογραφία που συνετάχθη μετά την σύσκεψη μελών της Φιλικής Εταιρείας, στο Ισμαήλι (τον Οκτώβριο του 1820), ο Αλεξ. Υψηλάντης ανέφερε τα εξής σε κείμενό του με αποδέκτες τους καπεταναίους των νήσων Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρρά:¹

«Γενναίοι Πλοίαρχοι της Ελλάδος

Συμπατριώται! προς σας αποτελεί η Ελλάς, η δυστυχής ημών μήτηρ και πατρίς, την φωνήν της. Περικυκλωμένη πανταχόθεν από παντοία δεινά, εις σας επιστηρίζει την άγκυραν των ελπίδων της, και από σας μόνον προσμένει μικράν ελάφρωσιν των δυστυχιών της. Η ιδική σας γενναιότης διετήρησεν έως σήμερον το εθνικόν εκείνο φρόνημα, το οποίον ανέδειξέ ποτε τους προπάτοράς μας Έλληνas υπερτέρους πάντων των εθνών. Η ιδική σας αφοβία και ευτολμία απεκατέστησε το ελληνικόν όνομα σεβαστόν εις όλον τον κόσμον, και τα εισέτι ζωντανά κατορθώματά σας απέδειξαν τρανώτατα, ότι το ελληνικόν έθνος ου μόνον δεν εξαλείφθη από τον κώδικα των εθνών, ως πολλοί το νομίζουσιν, αλλ' ότι μάλιστα εμπνευσμένον από το αυτό πνεύμα της φιλοπατρίας, το οποίον εδόξασε τους προπάτοράς του και τους ωδήγησεν εις τον ναόν της αθανασίας, καταφρονεί τους μεγαλωτάτους κινδύνους και τρέχει με γιγαντιαία βήματα εις το αυτό στάδιον, μιμούμενον τας αρετάς εκείνων.

Αλλ' εν ώ της Ευρώπης όλης αι φιλόανθρω-

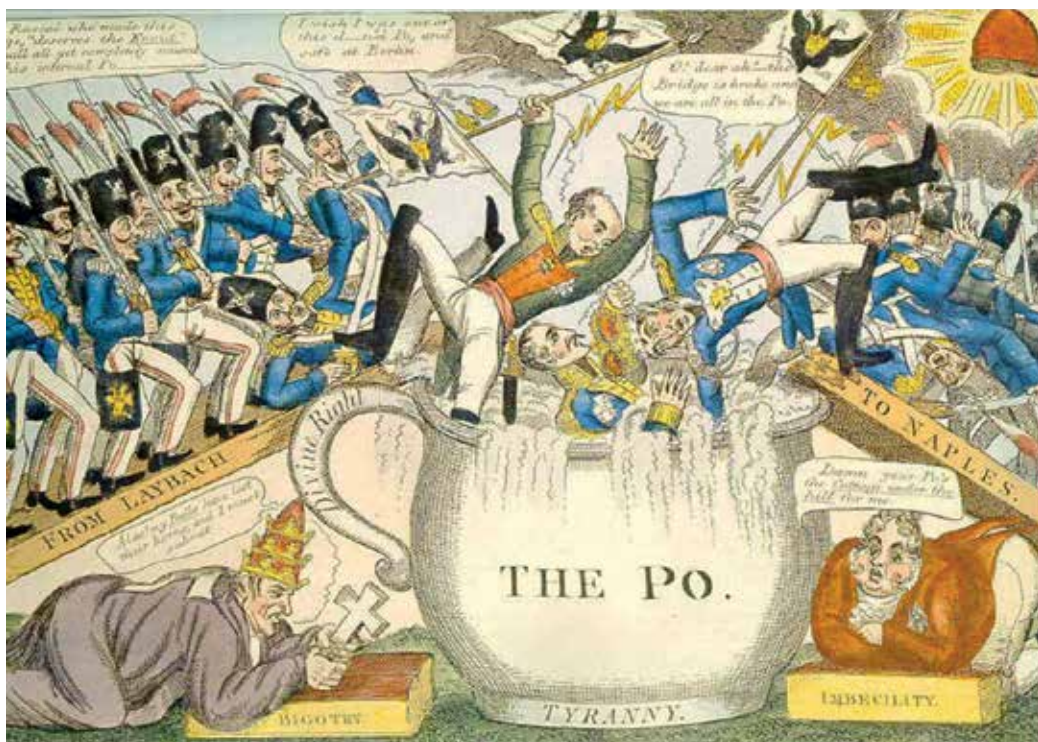

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (1792-1828)

ποι Διοικήσεις, όσαι θεωρούσι την άθικτον ιερότητα των εθνικών διακαιωμάτων ως την μόνην βάση της ευδαιμονίας παντός έθνους, μας δίδουσι καθημερινώς σημεία προφανέστατα της μεγάλης των χαράς δια τας προόδους της πατρίδος μας, η Αγγλία, η φιλοδέσποτος εκείνη και μισάνθρωπος, η εις τον ανώτατον βαθμός φίλαυτος Δύναμις, αγωνίζεται με παντοίους τρόπους, όχι μόνον εις τον ευροούντα δρόμον των ευτυχών προόδων μας να βάλει εμπόδια, αλλά και εντελή εξολοθρεμόν να μας επιφέρη. Οι σκοποί της αξιομισήτου ταύτης Διοικήσεως είναι ν' αποκτήση τελείαν θαλασσοκρατίαν, να αρπάξη της Ευρώπης το εμπόριον όλον, και επομένως καταπατώνουσα την Οικουμένην άπασαν να λάβη αυτή υπεροχήν, και ως από θρόνου υψηλού να διατάσση τας τύχας των εθνών...

Αυτή και τώρα θεωρεί τον επαυξάνοντα αριθμόν των εμπορικών ημών πλοίων με όμματα ζηλότυπα και φθονερά... Οι αδίκως και εν καιρώ ειρήνης αρπαγέντες στόλοι της Δανίας, της Ολλανδίας και Ισπανίας as μας διδάξωσι λοιπόν, τι πρέπει να προσμένωμεν και ημείς από την Αυλήν ταύτην. Τα προοίμια των επιβούλων και δολίων αυτής σχεδίων τα βλέπομεν ήδη με χρώματα ζωηρώτατα εις την Επτάνησον. Ναι, ω Έλληνες πλοίαρχοι, εν καιρώ της βαθυτάτης ειρήνης, χωρίς να σεβασθώσι συνθήκας και όρκους, θέλουν προσπαθήσει να αρπάξωσι, να

1 Ιωαν. Φιλήμων, *Δοκίμιον ιστορικόν περί της Ελληνικής Επανάστασεως*, τ. Α΄. Αθήναι: τυποίς Π. Σούτσα και Α. Κτενά, 1859-1861, σ.σ. 222-224.

«Το Συνέδριο του Λάυμπαχ». Γελοιογραφία της εποχής

κατακαύσωσιν, ή υπό διαφόρους προφάσεις να δημεύσωσι τα πλοία σας και επιφέροντες ούτως εις το γένος μας την καιριωτάτην ταύτην πληγήν, να μας στερήσωσι τους τρόπους της βιομηχανίας, και να μας αφήσωσι κληρονομίαν την αιωνίαν δουλείαν και ελεεινότητα.

As μην υποφέρωμεν, ω θαλασσοπόροι Γραικοί, να γίνωμεν κατανάλωμα της αχορταγίας του αγγλικού δεσποτισμού! As μην υποφέρωμεν να μας καταστήσωσιν ώστε να ήμεθα αναγκασμένοι να υποταζώμεθα εις τους δουλικούς αυτού νόμους, μόνον και μόνον δια ν' απολαύσωμεν ελεεινήν και άτιμον ύπαρξιν, αρεστήν εις μόνα τα ανδράποδα· άλλ' as πάρωμεν τα αναγκαία μέτρα, δια ν' απουκρούσωμεν τον επαπειλούντα ημάς κίνδυνον και να αποπνίξωμεν τους ολεθρίους της Αγγλίας σκοπούς εις αυτήν την γένεσιν! Μέτρα δε ασφαλέστερα να μας διδάξη άλλος δεν είναι ικανός, ειμή τα παθήματα των μέχρι τούδε καταστραφεισών επικρατειών...

Υδριώται, Σπετσιώται, Ψαριανοί και πάντες οι πλοίαρχοι της Ελλάδος, ο κίνδυνος είναι εγγύς, ο εξολοθρεμός σας απαραίτητος, αν δεν προλάβετε να ετοιμασθήτε. Τα προς την πατρίδα ιερά

χρέη με παρακινούσι να σας προειδοποιήσω και να σας προβάλω την γνώμην μου. Ακούσατέ την, βάλετέ την εις πράξιν, και σας ορκίζομαι εις το όνομα της πολυπαθούς πατρίδος μας, ότι η σωτηρία σας είναι βεβαιωτάτη»

Ισμαήλ, 8 Οκτωβρίου 1820

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Η Επανάσταση των Ελλήνων αντιμετωπίσθηκε αρνητικά από τους ξένους ιθύνοντες στα συνέδρια του Λάϋμπαχ και της Βερόνας. Τα σκάφη τους που έπλεαν στο Αιγαίο δεν ανεγνώριζαν και δεν εσέβοντο τους ναυτικούς αποκλεισμούς των τουρκικών παραθαλάσσιων φρουριών από τους Έλληνες. Αυτή ήταν μία συνήθης πρακτική ιδίως για τα βρετανικά πλοία. Γενικότερα, πολλοί Βρεταννοί οι οποίοι διαβιούσαν στην οθωμανική επικράτεια (με προεξάρχοντες τους κατά τόπους προξένους) ή είχαν συναλλαγές με υπηκόους του σουλτάνου ή έδειχναν εχθρότητα έναντι των επαναστατημένων Ελλήνων. Χαρα-

Βρεταννική γελοιογραφία, η οποία σατίριζε τα τεκταινόμενα στο Συνέδριο της Βερόνας

κτηριστικότερο παράδειγμα απέτελεσε ο εμπορικός πρόξενος στην Πάτρα, ονόματι Φίλιπ Γκρην (Philip Green). Μάλιστα, ο Παλαιών Πατρών Γερμανός έγραψε ότι ξεκάθαρα ότι «οι Άγγλοι πρόξενοι ήταν Τούρκοι απέναντι των Ελλήνων».

Σημειωτέον ότι, το Λονδίνο διαφοροποιήθηκε από τις κυβερνήσεις των υπολοίπων Μεγάλων Δυνάμεων ακόμη και στο ζήτημα της δολοφονίας του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' και των μελών της Ιεράς Συνόδου Μητροπολιτών Εφέσου Ανθίμου, Νικομήδειας Αθανασίου και Αγκιάλου Ευγενίου. Το αποτρόπαιο αυτό γεγονός συνεκλόνησε λαούς και κυβερνήσεις ανά την υφήλιο. Εντούτοις, το Λονδίνο φρόντισε να διαχωρίσει εγκαίρως την θέση του από την έντονη διαμαρτυρία της Πετρούπολης. Βεβαίως, σταδιακά άρχισαν να συγκροτούνται τα πρώτα φιλελληνικά σωματεία στην Ευρώπη. Εντούτοις, το κλίμα στην Δύση για την Επανάσταση των Ελλήνων παρέμενε αρνητικό, σε γενικές γραμμές.

Έχει γραφεί χαρακτηριστικά ότι το Λονδίνο έβλεπε «την Επανάσταση αρχικά εκθρικά σαν υπονομευτή της ακεραιότητας της Οθωμανι-

κής Αυτοκρατορίας, που για την Αγγλία αποτε-λεί προμαχώνα ενάντια στη Ρωσία. Ωστόσο, η εκθρόνηση της Αγγλίας αποδεικνύεται σύντομα πολύ ασταθής. Η Αγγλία, η οποία, ταυτόχρονα, παίζει ενεργό ρόλο στην ανεξαρτησία της Νότιας Αμερικής, αναγκαστικά κατανοεί την σημασία της Ελληνικής ανεξαρτησίας για τον ίδιο λόγο: Γιατί δημιουργεί νέες αγορές για τη βρετανική βιομηχανία. Από την άλλη (πλευρά), η βρετανική πολιτική ηγεσία γρήγορα καταλαβαίνει ότι η Ελληνική Ανεξαρτησία είναι, ούτως ή άλλως, αναπόφευκτη και θα γίνει οπωσδήποτε. Θα γίνει ακόμη και αν, με κάποιο τρόπο, νικήσει στρατιωτικά ο Σουλτάνος – τι αξία (θα) έχει μια στρατιωτική νίκη σε μια χώρα έτσι και αλλιώς ακυβέρνητη; Έτσι, από το 1822 κιόλας, η στάση του Λονδίνου αρχίζει να αλλάζει και ιδιαίτερα όταν στην εξουσία έρχεται ο Κάννινγκ, γνωστός και από το(ν) ρόλο του στη Νότια Αμερική. Αλλάζει, όμως, με την εξής έννοια : Αφού η κατάληξη είναι αναπόφευκτη και μπορεί να είναι και ωφέλιμη, δεν υπάρχει λόγος η Αγγλία να αντιτίθεται. Πρέπει, όμως, να γίνει με τρόπο όσο το δυνατόν

Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός (1771-1826)

Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' (1746-1821).

πιο επωφελή. Συγκεκριμένα, πρέπει να γίνει σαν ενέργεια παραχώρησης της Αγγλίας και όχι σαν κατάκτηση των Ελλήνων. Έτσι, το νέο κράτος θα είναι εξαρτημένο ακόμη περισσότερο από την ούτως ή άλλως κοσμοκράτειρα Αγγλία. Πράγμα που, πέραν των πολλών άλλων, θα σημαίνει και εξασφάλιση των Επτανήσων, που ανήκουν όχι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά στην Αγγλία και που η τελευταία δεν έχει καμία διάθεση να εγκαταλείψει».²

Την 12η Αυγούστου 1822, αυτοκτόνησε ο υπουργός Εξωτερικών Λόρδος Κάστελνργκ (Robert Stewart, 2nd Marquess of Londonderr). Σχετικά με αυτόν, ο ιστορικός Παυλ. Καρολίδης έγραψε τα εξής : «Ήτο και ελαφρόνους και υπερόπτης αριστοκρατικός, περιφρονητής, ως ο Μεττερνίκος, παντός όπερ ανεφέρετο εις το όνομα των λαών και των δικαιωμάτων αυτών, δουλόφρων, ώσπερ εκείνος, προς τους κυρίους αυτού, μισέλλην, ως ο Μεττερνίκος, και εκθρός της ελευθερίας ουχί τοσούτον ένεκα πολιτικών αρχών ή παραδόσεων, άλλ' ένεκεν αριστοκρατικής υπεροψίας και αυλικής δουλοφροσύνης, εξεγείρας δια ταύτα το βαθύ μίσος και την ευ-

γενή οργήν και αγανάκτησιν του φλογερού Βύρωνος». Τον διαδέχθηκε ο ομοϊδεάτης του Συντηρητικός Τζωρτζ Κάννινγκ (Georges Canning), ο οποίος άρχισε να μεταβάλλει την βρεταννική πολιτική αρχικώς προς την ουδετερότητα και κατόπιν προς την (περιορισμένη έστω) υποστήριξη του αγώνα των Ελλήνων. Απώτερος σκοπός του να μην αφήσει στον Τσάρο την δυνατότητα όπως εκμεταλλευθεί τις περιστάσεις (και δη το κοινό θρησκευτικό δόγμα) για να ενισχύσει την θέση του στην Εγγύς Ανατολή. Στο πλαίσιο αυτό, η βρεταννική κυβέρνηση ανεγνώρισε τους Έλληνες ως εμπολέμους.

Το 1823, είχε τεθεί πλέον ανοικτά το ζήτημα της συνάψεως δανείου για την ανεύρεση των απαιτούμενων πόρων που απαιτούσε η συνέχιση του αγώνα. Ο Λόρδος Βύρων «ενημέρωσε» τον Μαυροκορδάτο ότι η κυβέρνησή του θα δυσαρεστείτο εάν οι Έλληνες δεν κατέφευγαν σε αυτήν για την εξασφάλιση δανείου. Λίγο μετά, συνεκροτήθη επί τούτου μία επιτροπή με μέλη τους: Ιωαν. Ορλάνδο, γαμπρό των Κουντουριώτηδων, Ανδρ. Λουριώτη, επιστήθιο φίλο του Μαυροκορδάτου και Ιωαν. Ζαΐμη. Αυτοί εξουσιοδοτήθηκαν από το Εκτελεστικό να μεταβούν στο Λονδίνο με σκοπό την σύναψη δανείου ύψους 4.000.000 ισπανικών ταλλήρων. Η επιτροπή

² Θ. Παπαρήγας, «1821, Οι εμφύλιες συγκρούσεις», εφημ. Ριζοσπάστης (ένθετο «7 Μέρη μαζί»), 27/3/2005, σελ. 11.

Ο απαγχονισμός του Γρηγορίου Ε' από τους Τούρκους

καθυστέρησε να αναχωρήσει, λόγω ελλείψεως χρημάτων για τα έξοδα του ταξιδιού, τα οποία κάλυψε με δάνειο ο Λόρδος Βύρων. Την 26η Ιανουαρίου 1824, ο Ορλάνδος και ο Λουριώτης έφθασαν στην αγγλική πρωτεύουσα. Επηκολούθησαν σχοινοτενείς διαπραγματεύσεις, οι οποίες κατέληξαν στην σύναψη δανείου ύψους 800.000 λιρών με τον οίκο Λόφναν (την 9η/20η Φεβρουαρίου 1824). Το δάνειο είχε τόκο 5%, προμήθεια 3%, ασφάλιστρα 1,5% και περίοδο αποπληρωμής 36 χρόνια. Ως εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου ετέθησαν από ελληνικής πλευράς τα δημόσια κτήματα και όλα τα δημόσια έσοδα. Δυστυχώς, στην Ελλάδα έφθασαν μόλις 298.000 λίρες, αφού το παραχωρούμενο δάνειο είχε οριστεί στο 59% του ονομαστικού (472.000 λίρες) και από αυτό παρακρατήθηκαν 80.000 ως προκαταβολή τόκων δύο ετών, 16.000 για χρεολύσια, 2.000 ως προμήθεια και άλλες δαπάνες.

Πάντως, αξίζει να σημειωθεί ότι στην σύναψη του βοήθησε σημαντικά και το Φιλελληνικό Κομιτάτο του Λονδίνου, το οποίο είχε συσταθεί από 87 επιφανείς προσωπικότητες του δημοσίου βίου (αξιωματικούς, βουλευτές, διανοούμενους κ.α.). Επιπλέον, ως δείγμα απτής μεταβολής της πολιτικής του στο λεγόμενο «Ελληνικό Ζήτη-

μα», το Λονδίνο δήλωσε ότι όσοι διώκονταν ως επαναστάτες στον ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο θα μπορούσαν να βρίσκουν καταφύγιο στην νήσο Κάλαμο. Τέλος, ο Κάννινγκ διέταξε τον σεβασμό του ναυτικού αποκλεισμού των τουρκικών φρουριών από τους Έλληνες, ενώ διέλυσε την Levant Company, η οποία δραστηριοποιείτο ενεργώς υπέρ της Υψηλής Πύλης.

Την 7η Φεβρουαρίου 1825, συνήφθη ένα νέο δάνειο της ελληνικής κυβερνήσεως με τον τραπεζικό οίκο των αδερφών Ρικάρντο. Το ονομαστικό κεφάλαιο ανερχόταν σε 2.000.000 λίρες στερλίνες για έξοδα του τραπεζικού οίκου, προμήθεια πληρωμής τόκου, προμήθεια για τα μεσιτικά έξοδα συνομολογήσεως, καθώς και για όλες τις «εκδουλεύσεις», το ύψος του ποσού το οποίο θα παρελάμβαναν οι Έλληνες κατήλθε στις 816.000 λίρες, ενώ η χρέωση λόγω του δανείου ίσχυε για ολόκληρο το ποσόν, ήτοι για 2.000.000 λίρες. Γίνεται ευρέως αντιληπτόν το πόσον επαχθείς ήταν οι όροι και των δύο δανείων, καθώς οι Βρεταννοί τραπεζίτες εκμεταλλεύθηκαν στο έπακρο το γεγονός ότι δύσκολα οι Έλληνες θα εύρισκαν άλλους δανειστές στην διεθνή διατραπεζική αγορά. Ο Αδαμ. Κοραής έγραψε χαρακτηριστικά στον Γεωργ. Κουντουριώτη, την 12η Φεβρουαρίου 1825. «*Το δάνειον*

Ο Βρεταννός πολιτικός Τζωρτζ Κάννινγκ (1770-1827)

το γενόμενον από το Αγγλικόν Έθνος δεν πρέπει να στοχάζεσθε πολλά μεγάλην ευεργεσίαν· και εις αυτόν τον διάβολον ήθελαν μετά χαράς δανείσουν αργύρια, αν ο διάβολος είχε να τους ασφαλίσει με ενέχυρα».

Επικολούθησε η «αίτησις προστασίας» (η οποία έμεινε στην ιστορία ως πράξη υποτέλειας). Σημειωτέον ότι αυτή μεθοδευόταν από βρεταννικής πλευράς από τα πρώτα στάδια του αγώνα, όπως έχει αποδείξει ο Τ. Σταματόπουλος.³ Ο ιστορικός Τ. Βουρνάς αναφέρει τα κάτωθι: «Ο πολὺς Τζωρτζ Κάννινγκ, πρωθυπουργός τότε της Μ. Βρεταννίας, προετοίμασε μεθοδικά όλο το σχέδιο μαζί με τον κακό δαίμονα της Ελληνικής Επανάστασης και τυφλό όργανο της αγγλικής πολιτικής Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, και στις 20 Ιουλίου/2 Αυγούστου 1825 τον έστειλε στ' Ανάπλι με ειδικό πλοίο μαζί με τον Άγγλο σύμβουλο Χάμιλτον. Ο Μαυροκορδάτος, εκτελώντας τις μυστικές οδηγίες του Κάννινγκ, που για την πιστή τους εφαρμογή ήταν εντεταλμένος ο Χάμιλτον, συγκάλεσε εσπευσμένα στ' Ανάπλι το υπουργικό Συμβούλιο και του υπέβαλε «σχέδιον αναφοράς», με το οποίο “το ελληνικόν έθνος έθετεν εκουσίως την ιεράν παρακαταθήκην της

Ο Βρεταννός υπουργός Εξωτερικών Ρόμπερτ Στιούαρτ υποκόμης του Κάσλην (1769-1822).

αυτού ελευθερίας, εθνικής ανεξαρτησίας και πολιτικής του υπάρξεως, υπό την μοναδικήν υπεράσπισιν της Μ. Βρεταννίας”!».

Το σχέδιο του Μαυροκορδάτου (συνεχίζει ο Βουρνάς), ντοκουμέντο εθελοδοουλείας και μοναδικής στην ιστορία αγοραπωλησίας ενός Ευρωπαϊκού λαού, η (κατα)πτοημένη κυβέρνηση του Αναπλιού το είδε σα(ν) σανίδα σωτηρίας και το υπέγραψε αυθωρεί. Ο Μαυροκορδάτος, για να του δώσει περισσότερο κύρος, πήρε και τις υπογραφές των βουλευτών, των ιερarchών και μερικών οπλαρχηγών και το έστειλε στην Αγγλία. Να το επαίσχυντο τελευταίο μέρος εκείνου του κειμένου :

Α. Το ελληνικόν έθνος δυνάμει της παρούσης πράξεως θέτει εκουσίως την ιεράν παρακαταθήκην της αυτού ελευθερίας, εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής αυτού υπάρξεως, υπό την μοναδικήν υπεράσπισιν της Μεγ. Βρεταννίας.

Β. Η παρούσα οργανική πράξις του ελληνικού έθνους συνοδεύεται με επί τούτου διπλούν υπόμνημα προς την σεβασμίαν διοίκεισιν της Αυτής Βρεταννικής Μεγαλειότητας κατ' ευθείαν εις το Λονδίνον και συγχρόνως αποστέλλεται εμμέσως δια της αυτού εξοχότητος του λόρδου αρμοστού της Α.Μ. εις τας νηωμένες επαρχίας των Ιονίων Νήσων.

Γ. Οι πρόεδροι των εκτάκτων βουλευτηρίων

³ Τ. Σταματόπουλος, *Ο εσωτερικός αγώνας*, τ. Β'. Αθήνα: Κάβος, 1979, σ.σ. 432 – 441.

Ο Παύλος Καρολίδης (1849-1930).

του κράτους ξηράς και θαλάσσης θέλουν ετοιμώς εκπληρώσει τον παρόντα νόμον.⁴

Η ενοχή του Μαυροκορδάτου στο σχέδιο αυτό της προτεκτορατοποίησης της Ελλάδας τεκμηριώνεται και από το γράμμα που έστειλε στον Κάννινγκ και στο οποίο σημείωνε με κυνισμό μυστικού πράκτορα :

«Η Ελλάς θέλει αποβεί, θάπτον ή βράδιον η φυσική της Πύλης σύμμαχος, άμα η τελευταία αυτή γνωρίσει κάλλιον τα συμφέροντα αυτής. Εντεύθεν δε Αγγλία, Πύλη και Ελλάς δεν θέλουν αποτελέει ειμή μίαν, ούτως ειπείν, δύναμιν κατέναντι της Ρωσσίας και ως εκ της ενώσεως ταύτης η Αγγλία θέλει προσλάβει μείζονα πάσης άλλης εγγύησιν κατά των αποπειρών όπως η Ρωσσία και άλλη οιαδήποτε εν Ευρώπη δύναμις θέλωσι μετ' ου πολύ βεβαίως επιχειρήσει να βλάψωσι την αγγλικήν κυριαρχίαν και το εμπόριον εν τη Ινδική!». ⁵

Κατά τον γνωστό ιστορικό, ο Κάννινγκ μεταχειρίστηκε σατανικά μέσα για να αποσπάσει τις υπογραφές όσων διαφωνούσαν. Ένας από αυτούς ήταν ο Κολοκοτρώνης. Στην αρχή ήταν αμετάπειστος. Προς τούτο, ο κόντες Διον. Ρώ-

Ο Λόρδος Βύρων (1788-1824).

μας του έστειλε μία μακροσκελέστατη επιστολή με ημερομηνία 28 Μαΐου 1825. Σε αυτήν του ανέφερε πως «ούτε η Γαλλία, ούτε η Ρωσσία, ούτε η Αυστρία επιθυμούν την ανεξαρτησία της Ελλάδος, τονίζοντάς του, ανάμεσα σ' άλλα και τούτο εδώ: «Εάν σκεφθώμεν ποία από τας ευρωπαϊκάς Αυλές επιθυμεί την Ανεξαρτησίαν της Ελλάδος, εγώ έχω λόγον να κρίνω την μόνην Αγγλίαν, και τούτο διατί συμφέρει εις τα πολιτικά και οικονομικά της σχέδια επειδή και τούτο εμποδίζει τους στεριανούς βασιλείς να μεγαλώσωσι με την απόκτησιν της Γραικίας... Επειδή τα συμφέροντα των Ελλήνων συμφωνούσι τώρα με εκείνα των Αγγλων, πρέπει να προκρίνωμεν ετούτο από παν άλλο πράγμα. Σας εξορκίζω εις τον Θεόν και εις την πατρίδα να πάρετε τα λόγια μου ως του Ευαγγελίου ρητά και να εναντιωθήτε με αποφασιστικήν οργήν κατά παντός άλλου προβλήματος. Και, ως καθώς είμαι βέβαιος, ως φρόνιμος όπου είσθε, θέλει συμφωνήσετε εις την άδολον γνώμην μου, δεν θέλει λείψετε να μου αποκριθήτε εις όλα απλώς και αναλόγως δια να ημπορέσω και εγώ με την απόκρισίν σας

4 Τ. Βουρνάς, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας (1821 - 1909)*. Αθήνα: Αφοί Τολίδη, 1978, σ.σ. 155 - 156.

5 Τ. Βουρνάς, σελ. 156.

Ο Αδαμάντιος Κοραΐς (1748-1833)

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (1770-1843)

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865)

Ο Ιωάννης Γκούφας (1771-1826)

Ο Ιωάννης Κωλέττης (1774-1847)

να σας αποδείξω ως καθώς σας ελπίζω έμπροσθεν των Βρεταννών ως άξιον της ευνοίας και βοηθείας των, και ουχί ως σας είχαν παραστήσει οι παμμύριοι εχθροί σας. Και τούτο θέλει ωφεληθεί υπέρμετρα την πατρίδα». Για να τον κάμψουν τον έριξαν στην περιπέτεια της μάχης των Τρικόρφων και της ήττας. Μετά την συντριβή του αναγκάστηκε να υπογράψει σα(ν) λύση απελπισίας το έγγραφο.

Μόλις έφτασε στο Λονδίνο η αναφορά, κινήθηκε αμέσως ο νόμιμος και ο μυστικός μηχανισμός της Αυτοκρατορίας. Ο Κάννινγκ αντικατέστησε τον πρεσβευτή στην Πόλη και έστειλε στη θέση του τον ανεψιό του Στράτφορντ Κάννινγκ, δίνοντάς του ταυτόχρονα την εντολή να περάσει από την Ελλάδα, πριν πάει στη θέση του και να «διαπραγματευθεί» με το(ν) Μαυροκορδάτο.

Οι συζητήσεις έγιναν πράγματι το(ν) Γενάρη του 1826 ανάμεσα στον Στράτφορντ Κάννινγκ και τους Μαυροκορδάτο και Ζωγράφο. Οι αντιπρόσωποι της κυβέρνησης δέχτηκαν ολοκληρωτικά τις αγγλικές θέσεις ανάμεσα στις οποίες (ήταν) να εγκαταλείψει η Ελλάδα τις αξιώσεις της για πλήρη ανεξαρτησία και να δεχτεί την υποτέλεια στο(ν) Σουλτάνο.

Ό,τι αποφάσισαν, όμως, οι Άγγλοι και ο Μαυροκορδάτος τους τα γκρέμισαν οι Τούρκοι, που δεν δέχτηκαν καμία συζήτηση, γιατί οι πρώτες επιτυχίες του Ιμπραήμ είχαν δημιουργήσει στην Πύλη τη βεβαιότητα ότι η Ελληνική περιπέτεια θα τελείωνε με ολοσχερή κατάπνιξη της Επανάστασης. Ωστόσο η βρετανική εκείνη επέμβαση είναι η πρώτη ανοιχτή στα ελληνικά πράγματα και έδειξε καθαρά το ανανεωμένο αγγλικό ενδι-

Ο Σερ Φρέντερικ Άνταμ (1784-1853)

αφέρον για τον ελληνικό χώρο.⁶

Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, πολλές εκ των υπογραφών τις οποίες έφερε η «αίτησις προστασίας» προς την βρεταννική κυβέρνηση ήταν πλαστογραφημένες. Πέραν αυτού, όμως, προεκλήθη σάλος. Πολλοί υπεστήριξαν ότι έπρεπε να ζητηθεί η προστασία όλης της Ευρώπης και όχι μόνον μίας Μεγάλης Δυνάμεως, καθώς εφοβούντο ότι η Αγγλία θα κυρίευε «δυνάμει της πράξεώς ταύτης την Ελλάδα και κατεστρέφετο τοιοιουτρόπως η ανεξαρτησία της». Επίσης, δεν το υπέγραψε ούτε ο επικεφαλής της γαλλοφίλης ομάδος Ιωαν. Κωλέττης. Το ίδιο έπραξε και ο Κουντουριώτης. Ο τελευταίος θύμωσε διότι ο Μιαούλης το είχε υπογράψει ως «πρόεδρος των εκτάκτων συσσωματώσεων των νήσων του Αιγαίου και λοιπών μερών του ελληνικού κράτους και αρχιναύαρχος των κατά θάλασσαν δυνάμεων». Τέλος, αρνήθηκαν να το υπογράψουν ο οπλαρχηγός της Ρούμελης Ιωαν. Γκούρας, οι Μεσολογγίτες καπεταναίοι και 2 – 3 βουλευτές.

Το κείμενο, όμως, προκάλεσαν αντιδράσεις και εκτός Ελλάδος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε ο Κοραΐς, όπως προκύπτει από σχετική επιστολή του προς τους Ορλάνδο και Λουριώτη. Δύο ημέρες μετά την έγκριση του κειμένου, ο Γάλλος Στρατηγός Ρος (H. Roche) και ο Αμερικανός φιλέλληνας Ουίλλιαμ Τάουνσεντ

6 Τ. Βουρνάς, σ.σ. 156 – 157.

Προσωπογραφία του Ιωάννη Καποδίστρια, έργο του H. Müller.

Ουάσινγκτον (William Townsend Washington) έστειλαν μία έγγραφη διαμαρτυρία προς την ελληνική κυβέρνηση (με ημερομηνία 24η Ιουλίου 1825). Μάλιστα, ο δεύτερος έστειλε και μία άλλη έγγραφη διαμαρτυρία, μετά την πάροδο ολίγων ημερών. Σύμφωνα με αυτήν, το έγγραφο της υποτέλειας είχε συνταχθεί από τον αρμοστή των Ιονίων Νήσων Σερ Φρέντερικ Άνταμ (Sir Frederick Adam) στην Κέρκυρα. Μάλιστα, το πρωτότυπο κείμενο είχε συνταχθεί στα ιταλικά και μεταφράστηκε στην Κέρκυρα. Τελειώνει δε την αναφορά του, σημειώνοντας ότι μετά

από την παραχώρηση της ελληνικής κυριαρχίας στους Άγγλους ο ίδιος θα αποχωρούσε, καθώς δεν είχε έρθει στην Ελλάδα για να πολεμήσει για την μετατροπή της σε αγγλική αποικία.

Αντιδράσεις εσημειώθησαν και μεταξύ των μελών της κυβερνήσεως. Ο υπουργός Δικαιοσύνης Ι. Θεοτόκης έκανε λόγο για «συμφωνητικό της πωλημένης Ελλάδος» σε επιστολή του προς τον φίλο του Αν. Πετράκη. Άνθρωποι του Μαυροκορδάτου κατόρθωσαν να βρουν την επιστολή και να ενημερώσουν την κυβέρνηση, με αποτέλεσμα ο Θεοτόκης να εξαναγκασθεί σε παραίτηση. Αργότερα δε φυλακίσθηκε με την κατηγορία της προδοσίας. Συνεστήθη ανακριτική επιτροπή (υπό τους Θεοκλ. Φαρμακίδη, Ν. Γερακάρη και Ν. Πρασακάκη), η οποία επελήφθη της υποθέσεως. Ο Θεοτόκης αντέκρουσε τις κατηγορίες, αναφέροντας ότι δεν αντέδρασε σε επίσημη κυβερνητική πράξη, καθώς το συγκεκριμένο κείμενο «δεν είναι γράμμα του έθνους, αλλά συγκεκριμένων ατόμων». Τα τελευταία δεν είχαν κάποια επίσημη ιδιότητα. Σημείωνε δε ότι θεωρούσε ύποπτο το ενδιαφέρον του Λονδίνου και φοβόταν μήπως η χώρα καταντήσει βρεταννική αποικία. Τέλος, σημείωσε emphaticά, αρνούμενος ότι είχε διαπράξει «έγκλημα επικρατείας» (δηλαδή προδοσία). *«Έγκλημα επικρατείας δεν λέγεται ειμή το αφορών την δυστυχίαν της πατρίδος, ή την δουλείαν αυτής, ή αντιβαίνον εις τον νόμον. Η δ' επιστολή μου, δια την οποίαν ανακρίνομαι,*

Το πλοίο «Καρτερία»

είναι έκφρασις του φρονήματος ελευθέρου Έλληνος, ζώντος υπό δημοκρατικήν κυβέρνησιν, και μη γνωρίζοντος άλλον όρον ειμή τους ανωτέρω... Εγώ, έως σήμερον εφρόνουν ότι έξων εις δημοκρατίαν, της οποίας το πολίτευμα δεν απαγορεύει εις τον πολίτην ούτε να γράφη, ούτε να φρονή, ούτε να δώση εις τον Τύπον τους στοχασμούς του». Τελικώς, όμως, παρέμεινε στην φυλακή επί 3μηνο, αν και διαμαρτυρόταν συνεχώς για την παράνομη κράτησή του.

Η σφοδρότερη, όμως, αντίδραση προήλθε από τον Δημ. Υψηλάντη. Τον Αύγουστο του 1825, έστειλε στον Γκούρα μία επιστολή. Αυτή έχει ως εξής:

Εξοχώτατε αρχηγέ!

Λύω τώρα την μακρινήν σιωπήν μου, διότι έχω αφορμήν να ομιλήσω και επιθυμώ πολύ να ανοίγω ομιλίαν με τους υπερμάχους των νόμων και της ανεξαρτησίας μας, όταν το ζητούν τα συμφέροντα της πατρίδος. Έπειτα ιδών εκφρασμένον τον πατριωτισμόν σας και την προς τους νόμους αγάπην σας εκ γράμματά σας προς φίλους, τέτοια ομιλία, στοχάζομαι, είναι της αρεισίας σας. Ηξεύρετε πόσα εθυσίασεν η οικογένειά μου και πόσα ακόμη πάσχει, θέλουσα να γλυτώση την πατρίδα από την σκλαβιάν του Τούρκου, πόσον δε επολεμήσατε και η εξοχότης σας δι' αυτά· ως και επάνω εις τους ομογενείς σας εσηκώσατε άρματα δια να διαυθεντεύσετε τους νόμους και την Διοίκησιν εναντίον τους. Πόσα δεν έπαθον τόσοι άλλοι ομογενείς δια να ιδούν την πατρίδα ελεύθερην; Ε, λοιπόν! Όλοι αυτοί οι κόποι, όλαι εκείναι αι θυσίαι και όλαι αι τόσαι ζημίαι σήμερον ματαιώνονται πλέον, επειδή και ολίγοι κακοί πατριώται, βλέποντας ότι εις την κατάστασιν όπου κατήντησαν εξ αιτίας των τα πράγματα, αυτοί δεν θα ημπορέσουν να βασταχθούν εις τα πόστα των, απόφασιν έκαμαν να παραδώσουν την πατρίδα εις τα χέρια των Άγγλων, κάμνοντάς τους τελείους νοικοκυραίους εις όλα μας. Διατί αυτό σημαίνει η απόλυτος υπεράσπισις όπου ζητούν από τους Άγγλους. Πολλά ολίγον τους μέλλει ότι σκλαβώνουν την πατρίδα χειρότερα παρά όπου ήτον αποκάτω από τον Τούρκον. Αυτοί στοχάζονται ότι οι Άγγλοι αυτούς θα τους τιμήσουν με αξίαις και θα τους κυβερνήσουν, διατί τους έδωκαν αυτοί την

Ο Δημήτριος Υψηλάντης (1795-1832)

Ελλάδα. Όθεν άλλο δεν κάμνουν νύκτα και ημέραν παρά να τάζουν μεγάλα καλά τον ένα και τον άλλον, δια να τους κάμουν να υπογράψουν εις την πώλησιν ταύτην, και έτσι να την κάμουν ως από μέρους όλων των Ελλήνων.

Τώρα να σας ειπώ ότι οι Άγγλοι, σαν μας βάλουν εις το χέρι τους, έχουν πρώτα όλους τους σημαντικούς μας, αν δεν τους φαρμακώσουν, καθώς έκαμαν εις τας Ινδίας όλους τους μεγάλους, τ' ολιγώτερον να τους εξαρματώσουν δια να μην έχουν κανένα φόβον από αυτούς και να φέρουν εδικά τους άρματα εις τον τόπον μας, ύστερα δια να ημπορούν να κρατούν τον λαόν εις την εξουσίαν τους και να τον κάμουν ό,τι θέλουν, θα του σηκώσουν όλα τα μέσα πλουτισμού και ως πραγματευταί ιντερεσσάτοι θα εξοδεύουν ταις πραγματείαις των εις τον τόπον μας, ως εις τον καιρόν της Τουρκίας και ως νοικοκυραίοι θα παίρνουν αυτοί ταις εδικαίς μας· να σας ειπώ όλα αυτά, χρειά είναι να εμβώ εις βαθειαίς πολιτικάς θεωρίαις και να σας φέρω χιλιάδες παραδείγματα δια να τα αποδείξω. Στέκομαι μόνον εν ταις ακόλουθαις παρατήρησιν

Πορτραίτο του Βασιλέως της Μεγ. Βρεταννίας Γεωργίου Δ' (1762-1830), έργο του Sir Thomas Lawrence.

των φρονίμων πατριωτών: όσοι τάζουν τόσα καλά, αν υπογράψουν να έλθουν οι Άγγλοι, από λόγου τους μας τα τάζουν, ή το μινιστέριον της Αγγλίας τους τα υπεσχέθη; Αν είναι το πρώτον, θέλουν γρονθοκόπισμα, πρώτον να τάζουν εύκολα όσα δεν είναι εις το χέρι τους και δεύτερον ότι καταπιάνονται υποθέσεις, που ουδέ η Διοίκηση χωρίς πληρεξουσιότητα εθνικήν δεν ημπορεί να ταις αναλάβη. Αν πάλιν το μινιστέριον τα υπόσχεται, η Αγγλία από καλωσύνην της μόνον θ' ανοίξη πόλεμον με την Τουρκίαν και ακολουθήσας με όλην την Ευρώπην, που απεφάσισε να μην ανακατωθή καμιά δύναμις εις τα πράγματά μας ή δια ιντερέσσον της; Αν το πρώτον, πώς να το βεβαιωθώμεν; Αν το δεύτερον, διατί να μην ηξεύρωμεν και ημείς ποίον είναι το ιντερέσσον της; Έπειτα ποίος μας βεβαιώνει ότι η Αγγλία δεν θα βάξη πάλιν ημάς κατά την συνήθειάν της εις την φωτιάν, διατί η ίδια έχει πολλά ολίγους στρατιώτας, ώστε και να τους θυσιάξη δι' ημάς; Και εις καιρόν ειρήνης, δεν θα μας εξαρματώνη δι' ασφάλειάν της ωσάν γυναίκας; Και τότε τι μας

Ο Σπυρίδων Τρικούπης (1788-1873)

ωφελεί τέτοια υπεράσπισις από αφέντην προς σκλάβον; Τέλος πάντων οι πωληταί μας αποκρίνονται με το κεφάλι των, ότι οι Άγγλοι, αν ιδούν τα στενά, δεν θα μας παραδώσουν εις τα χέρια του Τούρκου, καθώς την Πάργαν, δια να πάρουν τα δάνειά των οπίσω, και έτσι να γλυτώσουν τα έξοδα και την τύχην ενός πολέμου τόσον εκτεταμένου;

Τι λοιπόν άλλο δείχνει η προσπάθεια των αντιπατριωτών να μας δώσουν εις τους Άγγλους, παρά την ελπίδα να αυθεντεύουν αυτοί εφ' όσου ζωής εις την πατρίδα μας; Αφ' ου τόσον τυφλά ενεργούν, τάχα δια το καλόν μας, εις ημάς λοιπόν μένει να ενωθώμεν όσοι αληθώς αγαπώμεν την πατρίδα και να εναντιωθώμεν εις τους τοιούτους, δια να μην την αφήσωμεν να σκλαβωθή χειρότερα και πρέπει να πάρωμεν... (σ.σ. : δυσανάγνωστη λέξη) και επιδεξίως τα μέτρα μας δια να εμποδίσωμεν το κακόν από την ρίζαν αυτήν, Εξοχώτατε! Έχομεν πάρα πολύ ακριβά αγορασμένην την ελευθερίαν μας ώστε να την χαρίσωμεν τόσον φθηνά εις τον (πρώτον) τυχόντα. Αρχηγέ! Η πατρίς είναι το αγιώτερον, το τιμιώτερον και το μεγαλύτερον πράγμα εις τους ανθρώπους· προσέξτε μη δώσητε υπογραφήν, οπού να την βλάβη ανίστα, διότι εκτός της ατιμίας, θέλετε αιώνια έχει την κατάραν του έθνους δια το οποίον επολεμήσατε και πολεμείτε ακόμη να δοξάσετε. Μένω με όλον το προσήκον σέβας.

Τη 3 Αυγούστου 1825, εν Ναυπλίω

Ο ως αδελφός και πατριώτης
Δημήτριος Υψηλάντης

Ο Υψηλάντης, όμως, δεν σταμάτησε εκεί αλλά έστειλε στην Γ' Εθνοσυνέλευση την περί-

φημη επιστολή του, η οποία ανέφερε επί λέξει τα ακόλουθα:

Κύριοι!

Και ως απλούς πολίτες και ως πρωταίτιος του σημερινού αγώνος χρεωστώ εις το έθνος μου, εις την οικογένειάν μου, εις εμέ τον ίδιο, να εκφράσω παρηρησία τα φρονήματά μου εις μίαν κρίσιμον περίστασιν εκ της οποίας κρίνεται η μέλλουσα τύχη της Ελλάδος.

Η εθνική συνέλευσις αποφασίζουσα να ζητήσει την μοναδικήν μεσιτείαν του εν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως της Αγγλίας δια να συμβιβάσῃ την Ελλάδα με τους τυράννους της, παρεκτρέπεται από τα ιερά χρέη της και από τον προς ον όρον της συγκροτήσεώς της.

Ο λαός, κύριοι, του οποίου παρηρησιάζετε το πρόσωπον, δεν σας έδωσε πληρεξουσιότητα να καταργήσετε την εθνικήν και πολιτικήν ανεξαρτησίαν του, αλλά να την στερεώσετε, να την διαιωνίσετε. Η ιστορία θέλει κρίνει μίαν ημέραν αδεκάστως την πράξιν σας.

Η Ευρώπη, κύριοι, ησθάνθη τώρα πλέον παρά ποτέ ότι η υπόθεσις των Ελλήνων είναι αρκετά προχωρημένη δια να μη υποπέση εφεξής εις τας εναντιότητας της τύχης : και πως γίνεται οι πληρεξούσιοι του ιδίου αυτού έθνους, δια μιας πράξεως ανηκούστου εις τα χρονικά των λαών, ν' αποδεικνύωσιν εις τον κόσμον ότι μόνοι αυτοί δεν γνωρίζουσιν αυτήν την αλήθειαν;

Σας φοβίζει η πτώσις του Μεσολογγίου; Αφιερωθείτε ως και εις τας αρχάς του αγώνος εις την χαρακτηριστικήν ενέργειαν και τον πατριωτισμόν των Ελλήνων : το σήθηος κάθε Έλληνας είναι δεύτερον Μεσολόγγι.

Σας θορυβεί η έλλειψις των πόρων; Καταφύγετε εις την γενναιοφροσύνην των πολιτών. Έλλην δεν εκώφευσε ποτέ εις την φωνήν της πατρίδος : τέλος πάντων, χρήματα δεν έχουμε; Ας επικυρώσωμεν τα χρέη μας.

Έχομεν όμως ανάγκην προστασίας; Ας καταφύγωμεν εις τους ηγεμόνας όλων των εθνών. Εξ ίσου όλα έχουνσι δικαίωμα εις την ευγνωμοσύνην μας : αι περιστάσεις μας, οι θέσεις των, εγγυώνται την επιθυμητήν βοήθειαν.

Τα μεγάλα έθνη και οι καλοί πατριώται φαίνονται εις τας κρίσιμους περιστάσεις της πατρίδος των : δούλος είναι εύκολον να γένη τις όταν

θέλῃ, αυθέντης είναι δύσκολον : επιθυμούμεν ειρήνην; Ας τρέξωμεν εις τα όπλα.

Αν, εξ εναντίας, δια λόγους αποκρύφους εις εμέ, η εθνική συνέλευσις επιμένη εις την προλαβούσαν απόφασίν της, κρίνω χρέος μου ιερόν και απαραίτητον να διαμαρτυρηθώ, ως και ήδη διαμαρτύρομαι επίσης κατ' αυτής, ενώπιον του ελληνικού λαού και όλων των λοιπών της Χριστιανικής Ευρώπης, ως και κατά μιας πράξεως παρανόμου, αντιελληνικής, και διόλου ανταξίας ενός έθνους, το οποίον υπεδουλώθη μεν πολλάκις, πλην ποτέ δεν εσυμβιβάσθη με τους τυράννους του.

Έλλην όμως, και φίλος άδολος της ελευθερίας του έθνους μου, δεν θέλω λείπει να συναγωνισθώ μετά των λοιπών συναδέλφων μου και να χύσω και την τελευταία ρανίδα του αίματός μου, εν όσω διαρκεί ο υπέρ ανεξαρτησίας πόλεμος. Παρακαλώ δε να μου δοθῇ επίσημον αντίγραφον της παρούσης μου διαμαρτυρήσεως.

Μένω με το ανήκον σέβας.

Εν Πιάδα, τη 12^η Απριλίου 1826
ο πατριώτης

Δημήτριος Υψηλάντης

Ο Βουρνάς έγραψε ότι «η γενναία και πατριωτική φωνή του αγνού πολεμιστή δεν είχε απήκηση στην Εθνοσυνέλευση, που την κατηύθυνε η “αγγλική φατρία». Και η ξενοκίνητη εκείνη παρασυναγωγή όχι μόνο απέρριψε «την διαμαρτύρησιν» του Υψηλάντη, αλλά πήρε και μέτρα εναντίον του», αποκλείοντάς τον «από κάθε πολιτικόν δικαίωμα και πατριωτικόν υπούργημα».⁷

7 Το πλήρες κείμενο έχει ως εξής.

Αριθμός γ' του κώδικος των ψηφισμάτων
Η Εθνική Γ' Συνέλευσις

Αναγνώσασα την προς αυτήν αναφοράν του κυρίου Δ. Υψηλάντου,

Παρατηρήσασα ότι δι' αυτής καθυβρίζει αυθαδώς τους νομίμους πληρεξουσίου του έθνους και διαμαρτύρεται εναντίον αυτών δια τας πράξεις των.

Ψηφίζει :

Α. Ο κύριος Δημήτριος Υψηλάντης αποκλείεται από κάθε πολιτικόν δικαίωμα και πατριωτικόν υπούργημα.

Β. Το παρόν ψήφισμα να καταχωρηθῇ εις τον κώδικα των ψηφισμάτων και να δημοσιευθῇ δια του Τύπου.

Εξεδόθη εν Επιδάυρω, τη 15^η Απριλίου 1826

Ο Πρόεδρος της Εθνικής Συνελεύσεως

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Χριστοφ. Ζαχαριάδης, επιθεωρητής του στρατού που πολιόρκουσε την Πάτρα και ένθερμος οπαδός της εξασφάλισης της αγγλικής «προστασίας», ενεχείρισε, μόνον στον Κολοκοτρώνη, ένα προσχέδιο επιστολής με παραλήπτη τον Κάννινγκ. Αυτό έπρεπε να αντιγραφεί ιδιοχείρως από τον Αρκάδα οπλαρχηγό.⁸ Τελείωνε δε ως εξής: «...Ο υπογεγραμμένος πρόεδρος των κατά ξηράν Παραστατών πασών των επαρχιών, συσσωματώσεων και τάξεων της Ελλάδος, ελπίζει ότι η Υμετέρα Εξοχότης γνωρίζει πώς να υποβάλει τα αυτών ζητήματα υπό την Βασιλικήν σκέψιν όχι μόνον της Βρεταννικής Αυτού Μεγαλειότητος, ἀλλ' ομοίως των Κοινοβουλευτηρίων, ώστε η Μεγάλη Βρεταννία να υποστηρίξη εις ταύτα την ευθύτητα και τον πολιτικόν συμβιβασμόν. Ο υπογεγραμμένος λαμβάνει την έξοχον τιμήν να διαμαρτυρήσῃ προς την Υμετέραν Εξοχότητα το σέβας του και την εκλεκτοτέραν αυτού υπόληψιν.

Της Υμετέρας Εξοχότητος Μυλόρδ, υποκλι-
νέστατος και υπόχρεος δούλος

Θ. Κολοκοτρώνης»

Σύμφωνα με τον Σπηλιάδη, ο ήρωας της Επανάστασης του 1821 του εκμυστηρεύθηκε ότι τον είχε «λούσει κρύος ιδρώτας». Δεν ήξερε κατά πόσον θα ωφελούσε τον αγώνα εκείνη η επιστολή και δεν μπορούσε να ζητήσει την γνώμη κανενός, καθώς ο Ζαχαριάδης του

Πανούτζος Νοταράς

Ο Αρχιγραμματέας
Α. Παπαδόπουλος

8 Σύμφωνα με τον Σταματόπουλο (τ. Β', σ.σ. 526 – 527), η προφορική «εντολή» του Ρώμα προς τον Κολοκοτρώνη είχε ως εξής: «Καμμία άλλη εκ των δυνάμεων της Ευρώπης δεν δύναται να βλάψῃ και καμμία άλλη δεν δύναται να σώσῃ την Ελλάδα εἰμὶ ἡ Ἀγγλία. Πλὴν δια να σώσῃ αὐτὴν ἡ Ἀγγλία ἔπρεπε να λάβῃ τα πιστά εκ μέρους του και εκ μέρους των προκρίτων της Πελοποννήσου. Επομένως, ο Κολοκοτρώνης οφείλει να γράψῃ προς τον Υπουργόν Κάννινγκ αυτογράφων, δια της οποίας (sic) να εκφράσῃ ὅτι "θα εἶναι πιστός εις την Ἀγγλίαν, και αὐτός να εγγυηθῇ και δια την πίστην των προκρίτων. Ἀν δε οὔτοι Ρωσσοφρονώσιν, να αποσπασθῇ ἐκείνος ἀπ' αὐτῶν" διότι οἱ Ἄγγλοι δεν ἀρκοῦνται εις την Κυβέρνησιν της Ελλάδος και εις τον Μαυροκορδάτον, ὅστις τους παριστάνει την Ελλάδα ως Ἀγγλοφρονούσαν. Θέλουσι να βεβαιώσωσιν αὐτοὶ και ἀπὸ τους ἰδίους Ἕλληνας, και μάλιστα ἀπὸ τους ἀρχηγούς των και τους κινούντας τους Ἕλληνας».

εἶχε ἀπαγορεύσει να το δημοσιοποιήσει. Τα κείμενα μετέφεραν κάποιοι Ἕλληνες στο Λονδίνο, με επικεφαλῆς τον Δημ. Μιαούλη. Ο Βρεταννός υπουργὸς Εξωτερικῶν ἀπῆντησε εὐχαριστημένος ὅτι αποτελούσαν «την λογικωτάτην πράξιν των Ἑλλήνων ἀπὸ της εποχῆς του Επαμεινώνδα». Εντούτοις, δεν ἀπεδέχθη την πρόταση. Ἀγνόησε την ἐλληνικὴ κυβέρνηση και ἀπέστειλε στον Κολοκοτρώνη και στον Μιαούλη την κάτωθι ἐπιστολὴ με ἡμερομηνία 13 Οκτωβρίου 1825.

Κύριοι,

Ἔλαβον δια της χειρὸς του κ. Μιαούλη την ἐπιστολήν, την ὁποίαν μ' ἐκάματε την τιμήν να με διευθύνετε χρονολογουμένην την 25 Ιουλίου, συνοδευούσαν δηλοποιήσιν, την ὁποία ἐπιθυμείτε να καθυποβάλω ὑπ' ὄψιν του Βασιλέως και Κυρίου μου. Επειδὴ ἀντίγραφον αὐτῆς της δηλοποιήσεως, συνωδευόμενον ἀπὸ τινος ἐπιστολήν του κ. Κολοκοτρώνη ἔλαβον προ τινος καιροῦ δια της Κυβερνήσεως των Ἰονίων Νήσων και ἡ ὑπόθεσις ἀνεπτύχθη ἐντελῶς δια της Κυβερνήσεως της Μεγαλειότητός του προ της ἐλεύσεως του κ. Μιαούλη, εἶμαι δια τοῦτο ἤδη ἔτοιμος να σας ἀπαντήσω θετικῶς περὶ αὐτῆς της υποθέσεως.

Ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐξ ἀρχῆς των ὑπαρχουσῶν ἐχθροπραξιῶν μεταξύ της Οθωμανικῆς Πύλης και των Ἑλλήνων προεκήρυξε και διετήρησεν αὐστηράν και ἀμερόληπτον ουδετερότητα. Ἡ Μεγ. Βρεταννία ἀπὸ πολλοῦ εὐρίσκεται συνδεδεμένη δια συνθηκῶν μετὰ της Υψ. Πύλης. Τίποτα δεν ἔχει να παραπονεθῇ δια τινὰ παραβίασιν των συνθηκῶν τούτων ὡς εκ μέρους της Πύλης, και ἀπὸ την πίστιν αὐτῶν τα πρόσωπα, ἡ ἰδιοκτησία και τα ἐμπορικὰ συμφέροντα μεγάλων ἐταιρειῶν ὑπηκόων της Αυτοῦ Μεγαλειότητος υπερασπίζονται ἐντὸς του Οθωμανικοῦ κράτους.

Οὕτως ἐχόντων των πραγμάτων, δεν νομίζει ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις συνάδον με την καλὴν πίστιν ὡς εκ μέρους της, οὐδὲ με τὰς ἀρχὰς των νόμων δι' ὧν αἱ προς ἄλληλα τα ἔθνη σχέσεις κανονίζονται και διατηρεῖται ἡ εἰρήνη του κόσμου, να κηρύξῃ πόλεμον κατὰ της Πύλης, ἐν ᾧ δεν την ἔδωσεν αὐτὴ ουδεμίαν δικαίαν ἀφορμὴν πάλης. Οὐδεὶς δ' ἐκέφρων ἀμφιβάλλει ὅτι το να παραδεχθῇ ἡ πρότασις των Ἑλλήνων κατὰ

Ο Βρεταννός Αντιναύαρχος Έντουαρντ Κόδρινγκτον (1770-1851).

την δηλοποίησίν των ήθελεν είναι πραγματικώς κήρυξις πολέμου εναντίον της Πύλης.

Και ήθελεν είν' έργον της μεγαλύτερας ποταπότητος και μωρίας το να παραδεχθή οποιαδήποτε Κυβέρνησις να τους υπερασπίση, και εν ταυτώ να μη τους χορηγήση οικονομικήν, πολιτικήν και στρατιωτικήν βοήθειαν καθ' όσον ήθελε δυνηθή και εις υον υπέρτατον βαθμόν. Η δε γενομένη πρότασις εις την αγγλικήν Κυβέρνησιν δεν είναι μόνον το να κηρύξη πόλεμον κατά της Πύλης, αλλά και το ν' αναδεχθή όλον το βάρος του πολέμου, και να υποχρεωθή αφ' εαυτής να μη καταθέση τα όπλα ειμή αφ' ου η Ελλάς κατασταθή ανεξάρτητος.

Δύναται τις λοιπόν ευλόγως ν' απορρίψη πρότασιν όλως διόλου ασυλλόγιστον και έχουσαν επί τοσοούτον σημαντικές συνεπειάς (όσον και αν είναι κολακευτικά τα οποία παρήγαγον αυτήν αίτια), όχι μόνον χωρίς να προξενήση υπονοίας ως προς το ειλικρινές των παραμυθιών εκείνων, τας οποίας εις προτέραν τινά περίστασιν διεύθυνα προς την ελληνικήν επαρχιακήν Κυβέρνησιν.

Αποφασισμένη η αγγλική Κυβέρνησις να διατηρήση αναλλοίωτον την ουδετερότητα, την οποίαν επανειλημμένως πολλάκις διεκήρυξε, ήθελε δράξει μετά χαράς την ευκαιρίαν

την οποίαν η τύχη του πολέμου και αι σχετικάί εκθροπραξίαι των διαμαχομένων μερών δύνανται να προσενέγκωσι, δια να συντελέση εις το να λάβη τέλος δια της μεσολαβήσεώς της η πάλη, ήτις επροξένησεν τόσην αιματοχυσίαν δια συνθήκης, καθ' ην τα συμφέροντα και η τιμή αμφοτέρων των μερών να μείνωσιν απρόσβλητα.

Γ. Κάννινγκ

Οι εξελίξεις, όμως, στο πολεμικό μέτωπο ήταν ραγδαίες, καθώς το Μεσολόγγι έπεσε στα χέρια των Τούρκων και των Αιγυπτίων, την 10η Απριλίου 1826. Πολλοί απέδωσαν την εξέλιξη αυτή στην προφανή αδυναμία του στόλου να διασπάσει τον στενό αποκλεισμό. Η ελληνική κυβέρνηση (η οποία είχε ήδη προχωρήσει στην σύναψη του δεύτερου δανείου) απεφάσισε την ενίσχυση του στόλου και την προμήθεια έξι ατμοκίνητων πολεμικών σκαφών. Εξ αυτών, μόνον ένα, η κανονιοφόρος «Perseverance» (που σημαίνει «επιμονή» αλλά μετεφράσθη ως «καρτερία»), παρελήφθη εγκαίρως. Το 1827, κατέπλευσε η «Επιχείρησις» και το 1828 ο «Ερμής», ενώ τα υπόλοιπα τρία σκάφη δυστυχώς σάπισαν στον Τάμεση και ουδέποτε παρελήφθησαν!

Εν τω μεταξύ, τον Ιανουάριο του έτους εκείνου (1827), το Λονδίνο αδιαφόρησε προκλητικά έναντι ενός γαλλικού σχεδίου ειρηνεύσεως της Ελλάδος. Την 3η Απριλίου, ο Καποδίστριας εξελέγη κυβερνήτης της Ελλάδος με θητεία επτά ετών, ύστερα από απόφαση της Γ' Εθνοσυνελεύσεως. Ο Βουρνάς έγραψε ότι η εκλογή του συνιστούσε ήττα της βρεταννικής πολιτικής εξαιτίας της μακροχρόνιας θητείας του στην υπηρεσία της ρωσικής διπλωματίας. Ο Καποδίστριας έσπευσε να διασκεδάσει τις εντυπώσεις, επισκεπτόμενος την Αγ. Πετρούπολη και ζητώντας την τυπική αποδέσμευσή του από την υπηρεσία του Τσάρου. Ακολούθως, κατευθύνθηκε προς το Λονδίνο, όπου έφθασε την προηγούμενη της κηδείας του Canning (την 15^η Αυγούστου 1827). Η υποδοχή των Βρεταννών ήταν παγερή.

Ο Βασιλέυς Γεώργιος Δ' δεν τον εδέχθη στην επίσημη αίθουσα υποδοχής ως αρχηγό κράτους, αλλά τον άφησε να περιμένει όρθιος σε μία ουδέτερη αίθουσα των ανακτόρων, επί μακρόν. Μετά από ώρες, εισήλθε στην αίθουσα με ανειπίσημη ενδυμασία, αγνόησε τον Κυβερνή-

Ο Γάλλος Αρχιεπίσκοπος Ερρίκος-Δανιήλ Γκωτιέ, κόμης του Δερινγύ (1782-1835).

τη της Ελλάδος, τον οποίον προσπέρασε επιδεικτικά και συνέχισε την πορεία του, κοιτάζοντας τους πίνακες ζωγραφικής. «Σε κάποια στιγμή, γύρισε προς τον κατάπληκτο Καποδίστρια και του είπε: «Α! Σεις, κύριε Κόμη». Και ανοίγοντας μία άλλη πόρτα έφυγε... Ο πρώτος Κυβερνήτης του ελληνικού κράτους κατάλαβε...», έγραψε η αείμνηστη καθηγήτρια Ελένη Κούκκου.⁹

Αξίζει να αναφερθεί πως ο ίδιος ο ίδιος ο Καποδίστριας διηγήθηκε το περιστατικό στον Σπυρ. Τρικούπη, ο οποίος ήταν τότε πρώτος γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου (κάτι αντίστοιχο με τον σημερινό πρωθυπουργό). Ο τελευταίος το περιέγραψε ως ακολούθως: «Φθάσας ο Καποδίστριας εις Αγγλίαν εξήτησε να προσκηνύση τον βασιλέα και μετά πολλὰς ημέρας αφιχθείς κατά διαταγήν αυτού εις Βινδσώρην (Ουίνδσορ), όπου διέτριβεν, εισήχθη εις την πινακοθήκην του παλατίου· μετά πολλήν δε ώραν ήνοιξεν άλλη θύρα, εισήλθεν άνθρωπος υψηλού αναστήματος ιδιωτικώς και αμελώς ενδεδυμένος, έκλεισε την θύραν και άρχισε να παρατηρή τας ανακειμένας εικόνας και να προχωρή όπου ίστατο ο Καποδί-

Πορτραίτο του Άρθουρ Ουέλσλυ Δούκα του Ουέλινγκτον, έργο του Sir Thomas Lawrence

στριας.

Ούτος και εκ του προσώπου και εκ του αναστήματος επείσθη ότι ήτο ο βασιλεύς, ον είχεν άλλοτε ιδεί συνοδεύων εις Αγγλίαν τον αυτοκράτορα Αλέξανδρον· απορών δ' επί τω παραδόξω τούτω τρόπω της εντεύξεως ανέμενε το αποβησόμενον όρθιος, άφωνος και ακίνητος. Προχωρών ο βασιλεύς κατήντησεν όπου ίστατο ο Καποδίστριας, και ως αν τον συνήντησεν απροσδοκήτως ανεφώνησεν «Αh! vous êtes ici, monsieur le comte! Je suis bien aise de vous voir» («Α, εδώ είσαστε, κύριε κόμη; Χαίρομαι που σας βλέπω»).

Ταύτα είπε και μηδ' απάντησιν αναμείνας απειραιέτησεν, απεμακρύνθη ησυχώς παρατηρών τας λοιπὰς εικόνας και εξήλθε δι' ης είχεν εισέλθει θύρας· τούτου γενομένου ήνοιξε τις την θύραν δι' ης εισήχθη ο Καποδίστριας, και τον προέπεμψεν εις την άμαξάν του».

Η προσβλητική αυτή συμπεριφορά δεν ήταν η μόνη δύσκολη στιγμή, που πέρασε στο Λονδίνο, καθώς και η βρεταννική κυβέρνηση του επεφύλαξε ψυχρή υποδοχή. Ο νέος υπουργός Εξωτερικών υποκόμης Τζων Ουόρντ Ντάντλεϋ ήταν ένας διπλωμάτης της σειράς, με ελάχιστες περγαμνές. Συνήντησε τον Καποδίστρια αλλά αρνήθηκε την παροχή οιασδήποτε οικονομικής

⁹ Ελένη Κούκκου, *Ιωάννης Α. Καποδίστριας, Ρωξάνη Σ. Στούρτζα, μια ανεκπλήρωτη αγάπη: ιστορική βιογραφία*. Αθήνα: Πατάκης, 2000, σελ. 531, υποσ. 1

βοήθειας προς τους Έλληνες με το («γελοίο», κατά την Κούκκου) επιχείρημα ότι αυτό συνεπαγόταν πόλεμο του Λονδίνου με την Υψηλή Πύλη.

Τέλος, τις ημέρες της παραμονής του Κυβερνήτη της Ελλάδος στο Λονδίνο, ο βρεταννικός Τύπος δημοσίευσε σωρεία άρθρων εναντίον του, που τον παρουσίαζαν ως πράκτορα των Ρώσων. Μάλιστα, η εφημερίδα *The Morning Post* (στο φύλλο της 22ας Αυγούστου 1827) ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: «Η βρεταννική κυβέρνηση δεν πρέπει και δεν θα επιτρέψει σε έναν άνθρωπο που είναι Ρώσος στα αισθήματα και στην συμπεριφορά να διοικεί, σύμφωνα με τα καπρίσια του, τη μοίρα της Ελλάδος... Η επέμβαση της Αγγλίας στην υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου έγινε για να εμποδίσουμε τους Ρώσους όπως εγκαταστήσουν βάσεις στο Αιγαίο. Η Τουρκία δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να σκατευθεί».

Ο έμπειρος Καποδίστριας αντελήφθη αμέσως την αιτία του εναντίον του κλίματος και έσπευσε να δηλώσει στον πρεσβευτή της συμμάχου των Βρετανών Αυστρίας στο Λονδίνο πρίγκιπα Πωλ Άνταλ Εστερχάζυ πως «Αηγηλάγην της ρωσικής υπηρεσίας και εδήλωσα εις τον Τσάρον ότι ουδέποτε θα στήσω εις την Ελλάδα την ρωσικήν σημαίαν».¹⁰

Μολαταύτα, οι Βρεταννοί συνέχισαν αταλάτευτα την εφαρμογή της πολιτικής τους. Αν και είχαν προσφερθεί να διαθέσουν ένα πλοίο για την μεταφορά του Κυβερνήτη της Ελλάδος από την Ιταλία στην Αίγινα, καθυστέρησαν την αποστολή του. Τελικώς, όταν ήρθε, επέβαλαν στον Καποδίστρια να μετεπιβιβασθεί σε άλλο πλοίο μεσοπέλαγα. Το χειρότερο, όμως, όλων ήταν πως του απαγόρευσαν να αποβιβασθεί στην Κέρκυρα, έστω για λίγο προκειμένου να προσκυνήσει τους τάφους των γονέων του.

Τελικώς, την 24η Ιουνίου/6η Ιουλίου 1827, οι αντιπρόσωποι της αγγλικής, της γαλλικής και της ρωσικής κυβερνήσεως υπέγραψαν την Συνθήκη του Λονδίνου. Αν και ήταν μυστική, το περιεχόμενό της διέρρευσε στην εφημερίδα

Ο Γάλλος Στρατηγός Νικολά Ζοζέφ, μαρκήσιος Μαιζόν (1770-1840)

The Times.¹¹ Ο Σουλτάνος την απέρριψε και λίγο μετά έλαβε χώρα η ναυμαχία του Ναβαρίνου (την 8η/20η Οκτωβρίου). Στο Λονδίνο «πάγωσαν» στο άκουσμα της ναυμαχίας και ο επικεφαλής της αγγλικής μοίρας Αντιναύαρχος Σερ Έντουαρντ Κόδρινγκτον (Sir Edward Codrington) επιτιμήθηκε σφόδρα για την στάση του, «η οποία ξεπερνούσε καταφανώς τις δοθείσες σε αυτόν

¹¹ Το κείμενο της συνθήκης προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την ανακωχή των εκδροπραξιών και την έναρξη διαπραγματεύσεων ανάμεσα σε Έλληνες και Τούρκους. Αυτές θα πραγματοποιούνταν επί τη βάσει της δημιουργίας ενός αυτόνομου ελληνικού κράτους, το οποίο θα ήταν φόρου υποτελές στον σουλτάνο. Επιπλέον, οι Τούρκοι θα αποζημιωνόνταν για όσες περιουσίες θα έχαναν στην Ελλάδα. Υπήρχε και ένα συμπληρωματικό άρθρο, το οποίο δεν δημοσιοποιήθηκε. Αυτό προέβλεπε την ύπαρξη προθεσμίας ενός μηνός για τον τερματισμό των εκδροπραξιών. Εάν οι δύο εμπόλεμοι (κατ' ουσίαν η Υψηλή Πύλη) δεν συναινούσαν, οι κυβερνήσεις των τριών Μεγάλων Δυνάμεων θα έδιναν σχετικές οδηγίες προς τους διοικητές των στόλων τους στη Μεσόγειο για να επιβάλλουν τους όρους της Συνθήκης. Οι προαναφερθέντες όροι προκάλεσαν τον ενθουσιασμό των Ελλήνων. Ο Καποδίστριας, όμως, εξέφρασε την δυσαρέσκειά του, θεωρώντας ότι οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις αποσκοπούσαν αποκλειστικώς και μόνον στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους. Μάλιστα, φέρεται να δήλωσε στον Τσάρο ότι είχε απαλλαγεί πλέον της ρωσικής υπηρεσίας και ουδέποτε θα έσπινε στην Ελλάδα την ρωσική σημαία, βλέπε Σπυρ. Μαρκεζίνης, *Πολιτική ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος, 1868-1924*, τ. Α'. Αθήναι: Πάπυρος, 1966-1968, σ.σ. 36-37.

¹⁰ Βλέπε έκθεση του Αυστριακού πρεσβευτή στο Λονδίνο Εστερχάζυ προς τον Μέττερνιχ, με ημερομηνία 6/18 Σεπτεμβρίου 1827, στο Σπυρ. Μαρκεζίνης, *Πολιτική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος 1828-1964*, τομ. Α'. Αθήναι: Πάπυρος, 1966, σελ. 37.

Η άφιξη των γαλλικών στρατευμάτων στην Πελοπόννησο, στα τέλη Αυγούστου του 1828.

οδηγίες». Σημειωτέον ότι ο Canning είχε πεθάνει, την 8η Αυγούστου. Στον πρωθυπουργικό θώκο ανήλθαν αρχικώς ο Υποκόμης Φρέντερικ Γκούντερπιτς (Frederick John Robinson, 1st Earl of Ripon) και κατόπιν ο νικητής της μάχης του Βατερλώ Στρατάρχης Δουξ του Ουέλλινγκτον (Field Marshal Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington). Και οι δύο (αλλά ιδίως ο δεύτερος) δεν έτρεφαν τα καλύτερα των αισθημάτων για τους Έλληνες και φοβούνταν ότι μία περαιτέρω αποδυνάμωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας θα άφηνε ελεύθερο το πεδίο στους Ρώσους. Pros τούτο, η βρετανική κυβέρνηση χαρακτήρισε την ναυμαχία «απαίσιο γεγονός», ενώ δεν έλειψαν οι φωνές από βουλευτές των Συντηρητικών περί παραπομπής του Κόδριγκτων σε δίκη! Λίγο μετά, ο Κόδριγκτων επαύθη από την ηγεσία του στόλου της Μεσογείου.¹²

¹² Το γεγονός αυτό προκάλεσε βαθύτατη θλίψη στον επικεφαλής της γαλλικής μοίρας στη ναυμαχία του Ναβαρίνου (και διοικητή της Μοίρας της Ανατολής) Ερρίκο-Δανιήλ Γκωτιέ κόμη Δεριγνύ (Henri-Daniel Gauthier, Comte de Rigny), ο οποίος έστειλε μία επιστολή προς τον Άγγλο συμπολεμιστή του στην προαναφερθείσα ναυμαχία. Σε αυτήν, ανέφερε, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Συμμερίζομαι όλη τη λύπη την οποία θα νιώσατε, διαβάζοντας τον λόγο του Βασιλέως της Αγγλίας. Κατάφερε να “φουσκώσει τις κεφαλές” των

Σημειωτέον ότι ο Βασιλεύς Γεώργιος Δ΄ απεκήρυξε κατ’ ουσίαν την ναυμαχία στον λόγο του θρόνου (της 29ης Ιανουαρίου 1828), στον οποίον ανέφερε τα ακόλουθα: «*Εἰς τὴν πορείαν των μέτρων, τα οποία εἶχον ἐγκριθεῖ καὶ ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Συνθήκης (σ.σ. του Λονδίνου «περί εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος»), ἐπηκολούθησε, ἐντελῶς ἀπροσδοκῆτως διὰ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, σύγκρουσις εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναβαρίνου μεταξύ των στόλων των υπογραψασών τὴν Συνθήκην Δυνάμεων καὶ τῆς Οθωμανικῆς Πύλης. Καίτοι ἐκτιμῶμεν τὴν ἀνδρείαν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ὁ ἠνωμένος στόλος, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θρηνεῖ διότι ἡ ἐν λόγῳ σύγκρουσις ἐγένετο μετὰς ναυτικὰς δυνάμεις παλαιού συμμάχου. Ἐντούτοις, ἀκόμη διατηρεῖ μετ’ ἐμπιστοσύνης τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ δυσάρεστον τοῦτο γεγονός δεν θα το ἀκολουθήσουν ἄλλαι ἐχθροπραξίαι.*»

Αντιθέτως, άλλοι πολιτικοί και το φιλελληνικό κομμάτι του Λονδίνου εξεφράσθησαν θετικά,

Τούρκων και των εμπόρων μας. Εάν τυχόν ακολουθήσει πόλεμος, ίσως η λέξη δυσάρεστο (σ.σ. γεγονός) να αποτελέσει την αιτία. Εάν και ελάβατε τις ευχαριστίες του Κοινοβουλίου, έχετε τοποθετηθεί, ακριβώς δια τούτο, ακόμη πιο ψηλά στη δημόσια εκτίμηση...».

Το Ναύπλιο κατά την εποχή της αφίξεως σε αυτό του Ιωάννη Καποδίστρια.

ενώ η κοινή γνώμη ήταν καταφανώς διχασμένη. Την 16η/28η Απριλίου 1828, ξέσπασε πόλεμος μεταξύ της Ρωσσίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Την 19η Ιουλίου 1828, οι τρεις εκ των Μεγάλων Δυνάμεων που έχουν εμπλακεί στο ελληνικό ζήτημα υπέγραψαν ένα πρωτόκολλο στο Λονδίνο, δυνάμει του οποίου ένα γαλλικό εκστρατευτικό σώμα, απαρτιζόμενο από 16.000 άνδρες με επικεφαλής τον μαρκήσιο Νικολά Μαιζόν (Nicolas - Joseph Maison) θα μετέβαινε στην Πελοπόννησο.

Το Λονδίνο είχε συναινέσει στην αποχώρηση των πρεσβευτών των τριών Μεγάλων Δυνάμεων που εμπλέκονταν ενεργά στο «Ελληνικό Ζήτημα» (ήτοι Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσσίας) από την Κωνσταντινούπολη, αρχικώς για την Κέρκυρα και εν συνεχεία για τον Πόρο. Ευρίσκοντο, όμως, πλέον πλησίον της έδρας της ελληνικής κυβερνήσεως (στην Αίγινα), με αποτέλεσμα ο πολύπειρος Καποδίστριας να αρχίσει όπως επιρεάζει τους τρεις πρεσβευτές υπέρ των ελληνικών θέσεων. Το γεγονός αυτό εξόργισε τον Βρεταννό υπουργό Εξωτερικών Τζώρτζ Χάμιλτον Γκόρντον 4^ο Δούκα του Άμπερντιν (George-Hamilton Gordon 4th earl of Aberdeen), ο οποίος δεν διέκειτο φιλικώς έναντι των Ελλήνων.

Κάλεσε, λοιπόν, εσπευσμένα τους πρεσβευτές της Γαλλίας και της Ρωσσίας στο Λονδίνο προκειμένου να υπογράψουν ένα πρωτόκολλο (την 4η/16η Νοεμβρίου 1828). Σύμφωνα με αυτό, το αυτόνομο ελληνικό κράτος περιοριζόταν μόνον στην Πελοπόννησο και τις Κυκλάδες.

Η απόφαση αυτή ξεπερνούσε κατά πολύ τις προτάσεις των ήδη φειδωλών πρεσβευτών, οι οποίοι έκαναν λόγο για τη γραμμή μεταξύ των κόλπων Άρτης και Βόλου, ενώ άφηναν στο ελληνικό κράτος τις Κυκλάδες, τις Σποράδες, την Σάμο και (υπό προϋποθέσεις) την Κρήτη. Αξιοσημείωτη είναι η φράση του Βρεταννού πρωθυπουργού Δουκός του Ουέλλινγκτον σε υπόμνημά του με ημερομηνία 2 Νοεμβρίου 1828: «*Εν σχέσει με την Ελλάδα, θα περιώριζον τα όρια εις την Πελοπόννησον ει δυνατόν ει όσον ένεστι πλησιέστερον εις τον Ισθμόν της Κορίνθου*».

Οι Έλληνες απογοητεύτηκαν και εξοργίστηκαν. Ο Καποδίστριας, όμως, παρέμεινε ψύχραιμος και οργάνωσε μεθοδικά την αντίδρασή του. Ήταν γνώστης των πεποιθήσεων του Δούκα του Άμπερντιν και θεωρούσε ότι αυτές πολύ δύσκολα θα μεταβάλλονταν. Προς τούτο, έστρεψε την προσοχή του αφ' ενός προς την Γαλλία και την Ρωσσία, αφ' ετέρου προς τους πρεσβευτές

Ο Βρεταννός υπουργός Εξωτερικών Τζώρτζ Χάμιλτον Γκόντον 4ος Δούκας του Άμπερντιν. (1784-1860)

των τριών Μεγάλων Δυνάμεων. Κατόρθωσε να πείσει τους τελευταίους για την ορθότητα των επιχειρημάτων του και τους ώθησε να την υιοθετήσουν στην έκθεση που υπέβαλαν επισήμως στην Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη του Λονδίνου. Η τελευταία αποτελούσε ένα κοινά αποδεκτό διπλωματικό forum για την συζήτηση και την επίλυση των όποιων διαφορών. Συνήθως, αυτή απαρτιζόταν από αντιπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων. Η συγκεκριμένη έδρευε στο Λονδίνο και συνεχόταν τακτικά από την εποχή της Συνθήκης της 24ης Ιουνίου/6ης Ιουλίου 1827. Αποτελείτο από τον Βρεταννό υπουργό Εξωτερικών και τους πρεσβευτές της Γαλλίας και της Ρωσσίας στο Λονδίνο.

Στην βρεταννική πρωτεύουσα, συνεχίστηκαν οι εργασίες της Πρεσβευτικής Συνδιασκέψεως, στις οποίες ο αντιπρόσωπος της Γαλλίας (με την παρασκηνιακή υποστήριξη του Ρώσου ομολόγου του) εξήτησε να γίνουν δεκτές οι προτάσεις των πρεσβευτών ως προς τα εδαφικά όρια του νέου κράτους. Μάλιστα, προσέθεσε ότι σε αυτό θα έπρεπε να περιλαμβάνονταν και η Κρήτη. Συνάντησε, όμως, την έντονη αντίδραση των Βρε-

ταννών, οι οποίοι αρνήθηκαν κατηγορηματικά την «παραχώρηση» τόσων εδαφών στους Έλληνες. Επιπλέον, το Λονδίνο αξίωσε να χρησιμοποιηθεί μία περισσότερο διπλωματική γλώσσα προς τον Σουλτάνο και να μην του κοινοποιούνται απλώς οι αποφάσεις των τριών Μεγάλων Δυνάμεων δίκην τελεσιγράφου. Τελικώς, επήλθε συγκερασμός των αντιτιθεμένων απόψεων και υπεγράφη το πρωτόκολλο της 10ης/22ας Μαρτίου 1829. Σε αυτό, υιοθετούντο σε γενικές γραμμές οι προτάσεις των ευρισκομένων στον Πόρο πρεσβευτών, καθώς η χώρα αποκτούσε φυσικά σύνορα, ικανά για την προβολή επιτυχούς αμύνης.

Το προαναφερθέν πρωτόκολλο προκάλεσε την αντίδραση τόσο των Ελλήνων όσο και των Τούρκων. Ο Κυβερνήτης «αδιαφόρησε» για όλους τους ευνοϊκούς για την Ελλάδα όσους και εστίασε την κριτική του στα αρνητικά σημεία. Εκ νέου «αγνόησε» τους Βρεταννούς, ενώ κατέκλυσε το Παρίσι και την Αγ. Πετρούπολη με υπομνήματα. Οι διεθνείς συγκυρίες τον βοήθησαν. Οι συνεχείς ήττες του ρωσικού στρατού είχαν ως αποτέλεσμα την υπογραφή της, ταπεινωτικής για την Υψηλή Πύλη, Συνθήκης της Αδριανουπόλεως (την 2α/14η Σεπτεμβρίου 1829),¹³ στο 10ο άρθρο της οποίας γινόταν σαφής αναφορά στην ελληνική υπόθεση.¹⁴ Η συνθήκη αυτή προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την αποδοχή εκ μέρους της Υψηλής Πύλης των όρων της Ιουλιανής Συνθήκης της 24ης Ιουνίου/6ης Ιουλίου 1827 και του Πρωτοκόλλου της 10ης/22ας Μαρτίου 1829.¹⁵ Ήταν η πρώτη

13 Χαρ. Νικολάου, *Διεθνείς πολιτικές και στρατιωτικές συνθήκες – συμφωνίες και συμβάσεις, από 1453 μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Φλώρος, 1996, σ.σ. 92 – 93.

14 Το άρθρο 10 προέβλεπε ότι «η Υψηλή Πύλη, ομολογούσα την τελείαν Αυτής συγκατάθεσιν εις τα ωρισμένα εν τη του Λονδίνου συνθήκη της 24^{ης} Ιουνίου (6^{ης} Ιουλίου) 1827 μεταξύ της Ρωσσίας, της Μεγ. Βρεταννίας και της Γαλλίας, συναποδέχεται και την πράξιν της 10ης/22ας Μαρτίου 1829, εκ συμφώνου μεταξύ των αυτών τούτων Δυνάμεων, αποφασισθείσαν επί τη βάσει της ειρηνέως συνθήκης και διαλαμβάνουσας τους προς την οριστικήν εκείνης εκτέλεσιν λεπτομερείς συμβιβασμούς. Ευθύς δε μετά την συναλλαγνήν των επικυρώσεων της παρούσης περί ειρήνης συνθήκης η Υψηλή Πύλη θέλει διορίσει πληρεξουσίους δια να συμφωνήσωσι μετά των της Ρωσσικής Αυτοκρατορικής Αυλής και των Αυλών της Αγγλίας και της Γαλλίας περί της εκπληρώσεως των ειρηνέων ορισμών και συμβιβασμών».

15 Επιπλέον, η Ρωσσία διασφάλιζε τα συμφέροντά της στον Καύ-

Βρεταννική γελοιογραφία. Η Ελλάδα κινδυνεύει να γίνει λεία της ρωσικής αρκούδας. Ο Άγγλος, ο Αυστριακός και ο Γάλλος διαμαρτύρονται.

φορά κατά την οποία η Οθωμανική Αυτοκρατορία ανεγνώριζε ως κράτος (έστω και αυτόνομο) την Ελλάδα.

Οι όροι της Συνθήκης της Αδριανουπόλεως μετέβαλαν σε μεγάλο βαθμό την ισορροπία δυνάμεων στον χώρο της εγγύς Ανατολής προς όφελος του Τσάρου. Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε αναταραχή στο Λονδίνο, το οποίο ευρίσκει σε φάση οξυτάτου ανταγωνισμού με τους Ρώσους σε πολλές περιοχές της Ασίας και τη Βαλκανική. Χαρακτηριστική ήταν η πρόταση του μονίμως εχθρικού έναντι των Ελλήνων Δούκα του Ουέλλινγκτον προς τον Δούκα του Άμπερντιν (σε επιστολή του με ημερομηνία 11 Σεπτεμβρίου 1829): «*Πρέπει να ανασυστήσωμεν μίαν Ελληνικήν Αυτοκρατορίαν!*». Αντιστοίχως, ο τελευταίος παρεδέχθη πολύ αργότερα ότι η ανεξαρτησία της Ελλάδος οφειλόταν αποκλειστικά και μόνον στις εντυπώσεις που προκάλεσε στην

ουπόλευς. Η μόνη λύση για να μετριαστούν κάπως οι (θετικές για την Αγία Πετρούπολη) εντυπώσεις ήταν να δημιουργηθεί ένα ανεξάρτητο ελληνικό κράτος. Το βρεταννικό γόπτρο θα ανυψωνόταν εκ νέου μεταξύ των Ελλήνων και ο Τσάρος δεν θα είχε την δυνατότητα να παρεμβαίνει διαρκώς στα τεκταινόμενα στην περιοχή (στο πλαίσιο της προστασίας που παρείχε σε όλους τους Ορθοδόξους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας).¹⁶ Το σχέδιο αυτό του Foreign Office έγινε αποδεκτό με βαρυθυμία από τον πρωθυπουργό Δούκα του Ουέλλινγκτον.

Οι Αγγλογάλλοι έθεσαν θέμα ανεξαρτησίας των Ελλήνων κατά την διάρκεια των εργασιών της Πρεσβευτικής Συνδιασκέψεως, αιφνιδιάζοντας τους Ρώσους. Οι τελευταίοι υπεχρώθησαν να αποδεχθούν την πρόταση αυτή για να μη δείξουν ότι δρούσαν προς ίδιον όφελος.

κασο και τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, ενώ η Υψηλή Πύλη αποδεχόταν την ανακήρυξη της Σερβίας σε αυτόνομη ηγεμονία.

¹⁶ Σε αντιστάθμισμα, το Λονδίνο θα προωθούσε την απομάκρυνση του κυβερνήτη. C. W. Crawley, *The Question of Greek Independence: A Study of British Policy in the Near East 1821-1833*. Cambridge: The University Press, 1930, p.p. 173 – 175.

Η δολοφονία του Καποδίστρια σύμφωνα με άγνωστο λαϊκό καλλιτέχνη.
Εικ. 32. Ο Τόμας Γκόρντον (1788-1841)

Πάντως, το νέο κράτος θα είχε ακόμη πιο περιορισμένα εδαφικά όρια ως αντάλλαγμα για την παροχή της ανεξαρτησίας.¹⁷ Επίσήμως, αυτό γινόταν προς κατευνασμό του Σουλτάνου. Εντούτοις, κατ' ουσίαν επρόκειτο για ικανοποίηση αξιώσεως της βρετανικής κυβερνήσεως, η οποία επ' ουδενί λόγω ήθελε την γειτνίαση της ανεξάρτητης Ελλάδος με τα αγγλοκρατούμενα Επτάνησα.

Λίγο μετά, ανέκυψε ένα σοβαρό πρόβλημα, σχετικό με τον επιλεγέντα από τις τρεις Μεγάλες Δυνάμεις νέο ηγεμόνα της Ελλάδος πρίγκιπα Λεοπόλδο του Σαξ-Κοβούργου. Αυτός είχε θέσει ορισμένους όρους για να αποδεχθεί το ελληνικό Στέμμα. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι ο Γερμανός πρίγκιπας ευρίσκετο σε παρασκηνιακές επαφές με τον Καποδίστρια, προς τον οποίον είχε αποστείλει και τον προσωπικό του φίλο Καρλ Στόκμαρ (Karl Stockmar). Άλλωστε, ο Έλληνας κυβερνήτης είχε υποστηρίξει θερμά

την υποψηφιότητα του Λεοπόλδου για τον ελληνικό θρόνο. Οι Βρεταννοί, όμως, δεν συναίνεσαν στην ικανοποίηση των αιτημάτων του, ιδίως αυτών που προέβλεπαν την διεύρυνση των συνόρων και την δέσμευσή τους για εμπλοκή σε πολεμική σύγκρουση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η επίσημη απάντηση των τριών Μεγάλων Δυνάμεων συμπεριελήφθη σε ένα πρωτόκολλο, το οποίο συνετάχθη την 8η/20η Φεβρουαρίου 1830. Οι όροι του έφεραν σε δύσκολη θέση τον νέο ηγεμόνα. Εκείνος συνέχισε τις άοκνες προσπάθειές του υπέρ των Ελλήνων, συντονίζοντας τις ενέργειές του με τον Καποδίστρια. Εντούτοις, αυτές δεν ετελεσφόρησαν. Τελικώς, την 8η/21η Μαΐου του ιδίου έτους, παραιτήθηκε, καταγγέλλοντας την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων (κατ' ουσίαν της Αγγλίας) επί του εδαφικού.

Αξίζει να παρατεθεί η άποψη που εξέφρασε ο Λεοπόλδος (όταν πλέον είχε αναρριχηθεί στον θρόνο του Βελγίου) στον Βασιλέα των Ελλήνων Γεώργιο Α', το 1863. «Μία των κυριωτέρων αιτιών, δια τας οποίας απειποιήθην το στέμμα της Ελλάδος ήτο η πεποίθησίς μου ότι δεν θα

17 Αλεξ. Δεσποτόπουλος, *Ο κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωσις της Ελλάδος*. Αθήνα: ΜΙΕΤ, 1996, σ.σ. 198-199.

Ο Τόμας Γκόντον (1788-1841)

Ο Αναστάσιος Πολυζωίδης (1802-1873)

ημπορούσα να πράξω ό,τι σκεπτόμουν αγαθόν εις τον τόπον σας... Η Αγγλία τότε δεν είχε απολύτως καμμίαν αγαθήν προαίρεσιν δια την Ελλάδα. Ακριβώς η τοιαύτη της Αγγλίας δυσμένεια με ηνάγκασε να αποποιηθώ της Ελλάδος».

Το επόμενο διάστημα, η βρεταννική κυβέρνηση αντιμετώπισε πολλά εσωτερικά προβλήματα. Τελικώς, ύστερα από σχοινοτενείς διαπραγματεύσεις εκάμφθη και συναίνεσε στην οριογραμμή που είχε προτείνει ο Κυβερνήτης της Ελλάδος. Την 18η/30η Αυγούστου 1832, παρεχωρήθη οριστικά στην Ελλάδα ολόκληρη η Ρούμελη, δικαιώνοντας την ανυποχώρητη, στις ξενικές επιταγές, αλλά και συνάμα απολύτως πραγματιστική εξωτερική πολιτική του Καποδίστρια και εξασφαλίζοντας για το νέο κράτος βιώσιμα πλέον σύνορα. Δυστυχώς, όμως, ο Κυβερνήτης είχε ήδη δολοφονηθεί την 27η Σεπτεμβρίου 1831, δίχως να δει τα αποτελέσματα των προσπαθειών του.

Σημειωτέον ότι υπάρχει πληθώρα στοιχείων για την ανάμειξη του Λονδίνου στα εσωτερικά της Ελλάδος, με σκοπό την υπονόμευση του έργου του Κυβερνήτη. Ενδεικτικώς, αναφέρονται τα παρακάτω. Την 28η Αυγούστου 1828, ο Γάλλος Συνταγματάρχης Τεοφίλ Φεμπουριέ (Theophile Feburier) συνέταξε μία έκθεση προς τον ευρισκόμενο στον Πόρο αντιπρόσωπο της Γαλλίας κόμης ντε Ρενεβάλ (de Rayneval). Σε αυτήν, σημείωσε την αντίδραση εναντίον του

Κυβερνήτη, που οργανωνόταν στο παρασκήνιο από τους Άγγλους και τους Γάλλους.¹⁸

Την 20η Μαΐου 1829, ο διοικητής των επαρχιών Νησίου, Ανδρουσών, Εμπλακίων και Λεονταρίου Σταμάτης Σεραφείμ έστειλε στον Καποδίστρια μία επιστολή, στην οποία ανέφερε την ανατρεπτική δράση ενός Άγγλου στην περιοχή της δικαιοδοσίας του. Αυτός ωθούσε τους κατοίκους να διακηρύξουν την επιθυμία τους όπως έρθει ξένος ηγεμόνας. Οι κάτοικοι της Τριπολιτσάς αντέδρασαν και ο Άγγλος αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πόλη.¹⁹

Την 17η Ιουλίου του έτους εκείνου, η Γραμματεία της Επικρατείας συνέταξε ένα έγγραφο προς τον επί των Εξωτερικών Γραμματέα της Κυβερνήσεως, στο οποίο αναφέρονταν η κατασκοπευτική δράση και οι σκοτεινές ενέργειες του τοποθετημένου από το Λονδίνο αντιπροξένου της Μεγ. Βρεταννίας στον Πύργο Αναστασίου Πασχουάλη ή Πασχουαλίνου ή Πασχουαλινού.²⁰ Αυτός υποσχόταν μέχρι και χρήματα για να προσελκύσει οπαδούς εναντίον του Καποδίστρια.²¹ Η δράση του προαναφερθέντος καταγγέλθηκε

18 Βλέπε Ελένη Κούγκκου, Εχθρικές ενέργειες των Άγγλων εναντίον του Ιωάννη Καποδίστρια» στο συλλογικό έργο *ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, 170 ΜΕΤΑ, 1827-1997* (πρακτικά επιστημονικού συμποσίου). Ναύπλιο: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αργολίδας, 1998, σ.σ. 159-172, (σελ. 159).

19 Ελένη Κούγκκου, Εχθρικές..., σ.σ. 165-166.

20 Ibidem, σ.σ. 160-161.

21 Ibidem, σελ. 163.

Η πρώτη σελίδα της εφημερίδας Απόλλων.

εγγράφως και από άλλους Έλληνες, λίγο αργότερα,²² ενώ διετάχθησαν και ανακρίσεις, οι οποίες διεξήχθησαν με μεγάλη διακριτικότητα από τον Παναγ. Αναγνωστόπουλο.

Η οικία του Πασχουάλη είχε μετατραπεί σε κέντρο ανατρεπτικής δράσεως για την ευρύτερη περιοχή, σύμφωνα με την αναφορά του Αναγνωστόπουλου, που φέρει ημερομηνία 15 Δεκεμβρίου 1829. Μάλιστα, είχε συσταθεί και οργανωμένη ομάδα («εταιρεία», την αποκαλεί ο Αναγνωστόπουλος),²³ ενώ ο Πασχουάλης φαίνεται ότι εισέπραττε ετήσιο μισθό για τις υπηρεσίες του από τους Βρετανούς.²⁴ Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο, ο Πασχουάλης δρούσε κατ' εντολήν της βρετανικής κυβερνήσεως με σκοπό να αποδείξει την αντιδημοφιλία του Κυβερνήτη, εξ αιτίας της δήθεν εκ μέρους του παραβιάσεως των υπεσχημένων.²⁵

Έντονη ανατρεπτική στάση επεδείκνυε και ο Υποστράτηγος Τόμας Γκόρντον (Thomas Gordon) αρχικώς στο Ναύπλιο και εν συνεχεία

Ο Χένρυ Τζων Πάλμερστον (1784-1865)

σε περιοδείες του ανά την Πελοπόννησο, σύμφωνα με καταγγελία του εκτάκτου επιτρόπου Αργολίδος Κων. Ράδου προς τον Κυβερνήτη, την 30η Δεκεμβρίου 1829.²⁶ Μάλιστα, στο ίδιο έγγραφο ο συντάκτης του προσέθεσε ότι «πολλοί ραδιούργοι φλυαρούν ασυστόλως κατά της Κυβερνήσεως... Η υπόσχεσις του Λη (Georges Lee, σ.σ. Αγγλου πράκτορα) και του Μάσσων (Edward Masson, σ.σ. Σκωτσέζου φιλέλληνα εκδότη) διαμερικόν δάνειον (σ.σ. στους αντικυβερνητικούς) αγνοείται εις τι αποβλέπει».

Σημειωτέον ότι υπάρχει και άλλη μία αναφορά του προεστού της Λεβαδείας Νικολάου Νάκου προς τον Αυγουστίνο Καποδίστρια, την ίδια περίπου περίοδο, με ημερομηνία 15 Ιανουαρίου 1830.²⁷ Σε αυτήν, αναφέρει την αντικυβερνητική δράση πολλών Βρεταννών, προεξάρχοντος του Γκόρντον.²⁸

Την 25η Μαρτίου 1831, ανεφέρθησαν εγγράφως στην κυβέρνηση πληροφορίες σχετικά με την αντιπολιτευτική δράση μελών της οικογε-

22 Ibidem, σ.σ. 161-162.

23 Ibidem, σελ. 161.

24 Ibidem, σελ. 161.

25 Ibidem, σελ. 162.

26 Ibidem, σ.σ. 166-167.

27 Ελένη Κούκκου, Εχθρικές..., σελ. 168.

28 Ibidem.

νείας Μαυρομιχάλη, τα οποία μοίραζαν αγγλικά χρήματα στην περιοχή.²⁹ Αυτά είχαν φθάσει στα χέρια τους, μέσω Ζακύνθου.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η επιστολή του Ι. Μελά, από την Πάτρα προς τον Αυγουστίνο Καποδίστρια (με ημερομηνία 31 Ιουλίου 1831), στην οποία, μεταξύ άλλων, ο συντάκτης της έγραφε ότι ο εκδότης της σφόδρα αντικυβερνητικής εφημερίδας *Ο Απόλλων* Αναστάσιος Πολυζωίδης «με την ταραχοποιόν του λύραν, ταραττει και τας ενταύθα ακοάς και την λύραν αυτήν την χρεωστούμεν του ενταύθα προξένου της Μ. Βρετανίας».³⁰

Υπενθυμίζεται ότι την περίοδο εκείνη, είχε ήδη ξεσπάσει αντικυβερνητικό κίνημα στην Σύρο, ενώ οι Υδραίοι είχαν προχωρήσει στην εκδήλωση ανοικτής ανταρσίας. Ο Κυβερνήτης είχε αντιληφθεί την κατάσταση αλλά και τους πραγματικούς υποκινητές της. Προς τούτο, την 9η Ιουλίου 1831, έστειλε στον Βρεταννό υπουργό Εξωτερικών υποκόμην Χένρυ Τζων Πάλμερστον (Henry John Temple, 3rd Viscount Palmerston) ένα πολυσέλιδο διάβημα, δια του οποίου εγκαλούσε το Λονδίνο ευθαρσώς για συνέργεια «ξένων πρακτόρων» (Αγγλίας και Γαλλίας) με εντοπίους μνηστήρες της εξουσίας (Φαναριώτες, προεστώτες κ.α.), με σκοπό την ανατροπή της ελληνικής κυβερνήσεως δια «στασιώδους ραδιουργίας».³¹ Μάλιστα, τις ημέρες εκείνες, είχε κυκλοφορήσει η φήμη για επικείμενη απαγωγή του Καποδίστρια, όπως προκύπτει από βρετανικές πηγές.³²

Οι αντιπολιτευόμενοι είχαν τη βεβαιότητα ότι οι Αγγλογάλλοι ευρίσκοντο στο πλευρό τους. Ακόμη και ο εκθρικό διακείμενος προς τον Κυβερνήτη Σπύρος Μελάς έγραψε στη βιογραφία του Ανδρέα Μιαούλη ότι οι πρεσβευτές των Αγγλογάλλων πολεμούσαν τον Καποδίστρια.³³ Η

Ο Έντμουντ Λάιους (1790-1858)

Ο Καρλ φον Νέσσελροντ (1780-1862)

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, σ.σ. 168-169.

³¹ Βλέπε *Επιστολαί Ι. Α. Καποδίστρια, κυβερνήτου της Ελλάδος. Διπλωματικά, διοικητικά και ιδιωτικά, γραφείσαι από 8 Απριλίου 1827 μέχρι 26 Σεπτεμβρίου 1821*, τομ. Δ'. Αθήναι: εκ της τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος, 1843, σ.σ. 224-231 και Διον. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τ. ΙΒ'. Αθήναι: Μέλισσα, 1960, σ.σ. 450-455.

³² Κ. Βάρφης, *Πόρος 1831: Το κίνημα - οι πρωταγωνιστές*. Αθήνα: Φιλιππότης, 1986, σελ. 23, υποσ. 3.

³³ Σπ. Μελάς, *Ο Ναύαρχος Μιαούλης*. Αθήναι: Μιχαήλ Σαλίβερος, 1932, σ.σ. 577-578.

Ο Άντον Πρόκες φον Όστεν (1795-1876)

Ο Φρειδερίκος Τίπς (1784-1860)

γενικότερη αυτή αίσθηση υπήρχε σε πολλούς Έλληνες, όπως φαίνεται από συνεχείς αναφορές προς την κυβέρνηση, π.χ. του διοικητή του Πόρου την 22α Ιουλίου 1831, του Λεοντίου Καμπάνη την 31η Ιουλίου 1831, του Δ. Χοϊδά την 10η Αυγούστου 1831, του Αστυνόμου από την Αίγινα Γ. Φωτόπουλου την 4η Αυγούστου 1831, του Συριανού Θεοδ. Ξένου την 5η Αυγούστου 1831 κ.α.³⁴

Την ανάμειξη των διπλωματών των Αγγλογάλλων στην ανταρσία είχε αντιληφθεί και ο Ρώσος Ναύαρχος Πιοτρ Ιβάνοβιτς Ρίκορντ (Pyotr Ivanovich Ricord), όπως φαίνεται και από την κάτωθι αναφορά του προς τον προϊστάμενό του υπουργό κόμη Καρλ Νέσσελροντ (Karl Robert von Nesselrode). «Τα γεγονότα επέρχονται ενταύθα όχι εκ της ισχύος των πεποιθήσεων αλλά δια της δυνάμεως των ευτελεστέρων ορμών. Πας ο μετασχών του υπέρ της πατρίδος αγώνας ζητεί αποζημιώσεις και δώρα και ζητεί ταύτα ανώτερα των κατά τον πόλεμον ζημιών του. Όλοι λησμονούν την πτωχείαν του δημοσίου ταμείου και την αρχήν ότι οι ικανώτατοι πρέπει

να καταλάβουν τας καλλίστας των θέσεων. Ένεκα τούτου η Κυβέρνησις έχει τόσους εκθρούς. Οι Αντιπρέσβεις της Αγγλίας και της Γαλλίας κατακρίνουν μεν εις το φανερόν της Αντιπολίτευσιν, αλλ' εις το κρυπτόν δεν παύουν να την υποστηρίζουν και συνδουλίζουν κατ' αυτόν τον τρόπον την φωτιάν εκ της οποίας κινδυνεύει να προέλθη γενική και καταστρεπτική πυρκαυίδα».³⁵

Στο διάβημα της 9ης Ιουλίου, ο Κυβερνήτης προσδιόριζε ποιοί ήσαν οι πρωτεργάτες της αντιπολιτεύσεως, υπαινισσόμενος ότι πολλοί εξ αυτών είχαν προχωρήσει στην τέλεση αντεθνικών πράξεων, δεδομένου ότι εν καιρώ πολέμου απειπειράθησαν να υπονομεύσουν την διαπραγματευτική θέση της Ελλάδος έναντι των Μεγάλων Δυνάμεων. Εν συνεχεία, κατήγγειλε τη βρετανική και τη γαλλική πολιτική, όπως αυτή εκδηλωνόταν μέσω των πρακτόρων αλλά και των πρεσβευτών τους. Χρησιμοποίησε διπλωματική γλώσσα για να κατηγορήσει το Λονδίνο ότι η παρελκυστική τακτική του κατά τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των Προστατίδων Δυνάμεων (1830-1831) για την προς βορράν επέκταση

34 Ελένη Κούγκκου, *Εκθρικές...*, σ.σ. 169 και 170.

35 Διον. Κόκκινος, τ. Στ'. Αθήναι: Μέλισσα, 1957, σελ. 639.

της ελληνικής επικράτειας στην οροθετική γραμμή Αμβρακικού-Παγαστικού υπεδαύλιζε «την διαφθορά, τον εμφύλιο πόλεμο, την ανατροπή και την αναρχία» στην Ελλάδα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αποτελούσε τον βασικό συντελεστή προπαγανδιστικής ενδυναμώσεως των στασιαστών το 1831, οι οποίοι δρούσαν υπό τις εντολές της τριανδρίας Κουντουριώτη-Μιαούλη-Μαυροκορδάτου.

Μάλιστα, ο Καποδίστριας υπαινισσόταν ότι ο ίδιος γνώριζε τις «μυστικές» μεθοδεύσεις της Αγγλίας και των ψευδών διαδόσεων των στασιαστών, καθώς «δεν δύναται να υπάρξει μυστήριο εν Ελλάδι». Ζητούσε, λοιπόν, από τον Βρεταννό υπουργό να εγκαταλείψει την τακτική του, να πάψει την ανάμειξη στα εσωτερικά των Ελλήνων και να βοηθήσει την Ελλάδα στα δύο εκκρεμή ζητήματα, ήτοι α. της εκλογής του νέου ηγεμόνος της και β. της οριοθετήσεως των προς βορράν συνόρων της, με την απελευθέρωση της Κρήτης και της Σάμου.

Δυστυχώς, λίγες ημέρες αργότερα, ο Μιαούλης πυρπόλησε πλοία του ελληνικού στόλου στον Πόρο, ενώ οι επικεφαλής των ναυτικών μοιρών των Βρεταννών και των Γάλλων Έντμουντ Λάιονς (Edmund Lyons, 1st Baron Lyons) και Ζυλιέν Λαλάντ (Julien Pierre Anne Lalande) αντιστοίχως τήρησαν ουδέτερη στάση, που ευνοούσε καταφανώς τους στασιαστές. Αν και ουδέποτε εξακριβώθηκαν με ακλόνητα πειστήρια τα ονόματα των ηθικών αυτουργών της αποτρόπαιας πράξεως, ο πρέσβυς της Αυστρίας στην Ελλάδα κόμης Άντον Πρόκες φον Όστεν (Anton Graf Prokesch von Osten) έγραψε στο έργο του υπό τον τίτλο «Ιστορία της Επανάστασεως των Ελλήνων και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους» τα εξής: «Οι αντιπρεσβευταί της Γαλλίας και της Αγγλίας, Ρουάν³⁶ και Ντώκινς,³⁷ ήσαν τα κύρια στηρίγματα της συνωμοσίας... Ο στρατηγός Ζεράρντ περιεπλέχθη εις όλας τα ραδιουργίας όπως και ο στρατηγός Σνεϊντέρ».

³⁶ Επρόκειτο για τον βαρόνο Achille Jean Marie Rouen (1785-1855), γενικό πρόξενο (1828-1833) και κατόπιν αντιπρεσβή (:) της Γαλλίας στην Ελλάδα (1833-1836).

³⁷ Επρόκειτο για τον Edward James Dawkins (1791/2-1865), προξενικό πράκτορα (1828-1833) και κατόπιν πληρεξούσιο υπουργό της Μεγ. Βρεταννίας στην Ελλάδα (1833-1835).

Ο Πετρόμπεης Μαυρομυχάλης (1765-1848)

Σύμφωνα με τον Διονύσιο Κόκκινο, ο Πρόκες φον Όστεν ήταν πολύ καλά πληροφορημένος, καθώς μετέβαινε και σε άλλες ελληνικές πόλεις πέραν του Ναυπλίου, όπου έδρευε. Μάλιστα, αυτός έγραψε ότι, στο Άργος γινόταν έρανος για να πληρωθούν οι δολοφόνοι του Καποδίστρια. Προς τούτο, προσεγγίστηκε και ο Δημήτριος Υψηλάντης, ο οποίος ανήκε στην αντιπολίτευση. Ο τελευταίος, όμως, τους είπε ότι ο Κυβερνήτης δεν ήταν τύραννος. Εάν ήταν, θα τον σκότωνε ο ίδιος.³⁸ Πάντως, πολλοί θεωρούν το θλιβερό συμβάν της πυρπόλησης του στόλου (που αμαύρωσε στο διηνεκές την έως τότε ένδοξη φήμη του Μιαούλη) την τελευταία «προειδοποίηση» στον Καποδίστρια. Μάλιστα, το βρεταννικό εβδομαδιαίο περιοδικό «The Spectator» (το οποίο ιδρύθηκε το 1828) στο φύλλο της 10ης Σεπτεμβρίου προανήγγειλε την πτώση της ελληνικής κυβερνήσεως!³⁹

³⁸ Διον. Κόκκινος, τ. ΙΒ', σελ. 519.

³⁹ Πιο συγκεκριμένα, έγραψε στην σελ. 5: «The government of CAPO D'ISTRIAS in Greece is drawing to a close. The secret probably is, that he has come to the end of his money ; while, at the same time, he is accused of keeping a full chest on board a Russian frigate, where he has a kind of headquarters. The country seems to be breaking up into separate little independencies, as of old. Hydra takes the lead with the Islands ; Maina has already formed a local and independent government ; Roumelia is in insurrection ; and the want of money to pay volunteers is the only circumstance which now, as well as at all previous times, restrains the inhabitants of the remaining, districts from doing the same», δηλαδή «η κυβέρνηση του Καποδίστρια στην Ελλάδα πλησιάζει στο τέλος της. Το μυστικό πιθανότατα είναι ότι του τελείωσαν τα χρήματα, ενώ, την ίδια ώρα, κατηγορείται ότι κρατά προς όφελός του μία ρωσική φρεγάτα, την οποία χρησιμοποιεί εν είδη αρχηγείου. Η χώρα δείχνει να διασπάται σε μικρά ανεξάρτητα φέουδα, όπως παλιά. Η Ύδρα είναι επικεφαλής των νήσων. Η Μάνη έχει

Την 14η Σεπτεμβρίου 1831, ο Κυβερνήτης έστειλε στον Έλληνα πρέσβη στο Παρίσι Μιχαήλ Σούτσο⁴⁰ επιστολή, με την οποία διαμαρτυρόταν εντόνως για την ανεπίτρεπτη ανάμιξη Γάλλων και Άγγλων αξιωματικών στις αντικυβερνητικές ενέργειες, που ελάμβαναν χώρα στην Ύδρα και τη Μάνη, καθώς και για την απροκάλυπτη σύμπραξη και τη βοήθειά τους προς τους ταραχοποιούς. Προς τούτο, του ζήτησε να προβεί σε σχετικά διαβήματα στη γαλλική κυβέρνηση. Σημειωτέον ότι, ήδη από το προηγούμενο έτος, είχε ξεσπάσει ανταρσία στη Μάνη υπό την ηγεσία του Τζανή Μαυρομιχάλη, αδελφού του Πετρόμπεη.

Λίγες ημέρες αργότερα, ο Καποδίστριας έπεφτε νεκρός από τους Μαυρομιχαλαίους. Δεν θα γίνει εκτενής αναφορά στα γεγονότα της δολοφονίας του. Θα παρατεθούν μόνον κάποιες μαρτυρίες, που φωτίζουν την εθνικότητα όσων είχαν οπλίσει το χέρι των δραστών. Ο αδερφός του Κυβερνήτη Αυγουστίνος είπε στον Γερμανό φιλέλληνα (αλλά επικριτή του Καποδίστρια) Φρειδερίκο Τιπς (Friedrich Wilhelm von Thiersch),⁴¹ σύμφωνα με τα γραφόμενα του τελευταίου: «*Ναι κύριε, η Γαλλία και η Αγγλία είναι που δολοφόνησαν τον αδελφό μου*». *Καθώς του δήλωνα (σ.σ. προσέθεσε ο Τιπς) ότι δεν καταλάβαινα τίποτα από αυτά τα εκκλησιαστικά λόγια και ότι ίσως ήθελε να πει ότι ο αδελφός του είχε χαθεί εξ αιτίας της αντιδράσεως που υπετίθετο ότι την είχαν υποθάψει αυτές οι δύο δυνάμεις, διαμαρτυρήθηκε εναντίον αυτής της ερμηνείας, διετύπωσε ακόμα μια φορά την κατηγορία με τα ίδια λόγια και έφθασε μάλιστα να μου προτείνει να το γράψω στην αυλή της Βαβαρίας*».⁴²

Το 1840, ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης είπε

ήδη σχηματίζει μία τοπική και ανεξάρτητη κυβέρνηση. Η Ρούμελη έχει εξεγερθεί. Και η ανάγκη για χρήματα προκειμένου να πληρωθούν οι εθελοντές είναι ο μόνος λόγος, που τώρα, όπως και κατά το παρελθόν, οι κάτοικοι των υπολοίπων περιοχών δεν πράττουν το ίδιο».

40 Η Ελένη Κούκκου τον αναφέρει (σελ. 575) ως Αλέξανδρο Σούτσο.

41 Το όνομά του εξελληνίστηκε ως Ειρηνάιος Θεόριος. Ήταν ουμανιστής φιλόλογος, ο οποίος απεκήλη και «πατέρας της ουμανιστικής εκπαιδεύσεως» στη Βαυαρία. Η συνδρομή του για την ανάπτυξη της εκπαιδεύσεως στη Βαυαρία θεωρείται ότι ήταν ισάξια του αντίστοιχου Χούμπολντ στην Πρωσία.

42 Φρειδερίκος Τιπς, *Η Ελλάδα του Καποδίστρια*, τομ. Α'. Αθήνα, χ.ε., 1980, σελ. 105.

στον ιατρό και δάσκαλο Αρχιμανδρίτη Διονύσιο Πύρρο, ο οποίος κατηγόρησε τον δολοφονηθέντα Καποδίστρια, τα ακόλουθα: «*Δεν μετράς καλά φιλόσοφε... Ανάθεμα στους Αγγλογάλλους που ήσαν η αιτία κι εγώ έχασα τους δικούς μου, και το Έθνος έναν άνθρωπο που δε θα τονε μεταβρεί και το αίμα του με παιδεύει ως τώρα*...».⁴³ Ο Ρώσος διπλωμάτης κόμης Ι. Ριμπωπιέρ (J. Ribaupierre) δήλωσε: «*(Το Λονδίνο) εξήτει πάσαν πρόφασιν να εγείρει εις τον κόμητα Καποδίστριαν προσκόμματα, να εξεγείρει τους εχθρούς της τάξεως και παρείχε εις τον Κυβερνήτην πάσαν δυσχέρειαν. Έχω δε πλήρη πεποίθησιν ότι η χειρ ήτις εφόνευσε τον Καποδίστρια εξωπλήσθη παρά πράκτορος της απεχθούς Αγγλίας*».⁴⁴

Εν κατακλείδι, η βρετανική πολιτική έναντι των επαναστατημένων Ελλήνων ήταν ευμετάβλητη. Αρχικώς, επέδειξε σταθερή εχθρότητα, βοηθώντας ποικιλοτρόπως τον εχθρό. Ακολούθως, επέδειξε χαρακτηριστική προσαρμοστικότητα στις νέες περιστάσεις. Μετεβλήθη σε ουδέτερη, καθώς το Λονδίνο συνειδητοποίησε ότι αργά ή γρήγορα θα δημιουργείτο ένα κράτος αυτόνομο ελληνικό κράτος και αργότερα σε φιλική. Φρόντισε, λοιπόν, να προσεταιριστεί τους Έλληνες με πολλούς και ποικίλους τρόπους (π.χ. παροχή δανείων, ανάμειξη στις εσωτερικές τους υποθέσεις κ.α.) προκειμένου αυτοί να «χρωστούν ευγνωμοσύνη» στους Βρετανούς, καθώς κύριος και εκπεφρασμένος στόχος της αγγλικής διπλωματίας ήταν η παρεμπόδιση της καθόδου της Ρωσσίας στις θερμές θάλασσες. Προς εκπλήρωση δε του προαναφερθέντος διεκδηρυγμένου στόχου έθεσε πάσης φύσεως εμπόδια στο έργο του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάν. Καποδίστρια, μη διστάζοντας κατά πολλούς να φθάσει μέχρι την δολοφονία του.

Ενδεικτική αρθρογραφία και βιβλιογραφία

Βάρφης Κ., *Πόρος 1831 : Το κίνημα - οι πρωταγωνιστές*. Αθήνα: Φιλιππότης, 1986.

Βλαχογιάννης Γ., *Ιστορική ανθολογία, Ανέκδοτα, γνωμικά, περίεργα, αστεία εκ του βίου διά-*

43 Γ. Βλαχογιάννης, *Ιστορική ανθολογία, Ανέκδοτα, γνωμικά, περίεργα, αστεία εκ του βίου διάσημων Ελλήνων*. Αθήνα: Εστία, 2000, σελ. 59.

44 Ελένη Κούκκου, *Εχθρικές...*, σελ. 160.

- σημων Ελλήνων. Αθήνα: Εστία, 2000.
- Βουρνάς Τ., *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας (1821 - 1909)*. Αθήνα: Αφοί Τολίδη, 1978.
- Δεσποτόπουλος Αλεξ., *Ο κυβερνήτης Καποδίστριας και η απελευθέρωση της Ελλάδος*. Αθήνα: ΜΙΕΤ, 1996.
- Επιστολαί Ι. Α. Καποδίστρια, κυβερνήτου της Ελλάδος. Διπλωματικά, διοικητικά και ιδιωτικά, γραφείσαι από 8 Απριλίου 1827 μέχρι 26 Σεπτεμβρίου 1821, τομ. Δ'. Αθήναι: εκ της τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος, 1843.
- Καρολίδης Παυλ., *Ιστορία της Ελλάδος (1453-1863)*. Αθήναι: χ.ε., 1923.
- Κόκκινος Διον., *Η Ελληνική Επανάσταση*, τ. Στ'. Αθήναι: Μέλισσα, 1957.
- Κόκκινος Διον., *Η Ελληνική Επανάσταση*, τ. ΙΒ'. Αθήναι: Μέλισσα, 1960.
- Κούκκου Ελ., «Εχθρικές ενέργειες των Άγγλων εναντίον του Ιωάννη Καποδίστρια» στο συλλογικό έργο *ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, 170 ΜΕΤΑ, 1827-1997* (πρακτικά επιστημονικού συμποσίου). Ναύπλιο: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αργολίδας, 1998.
- Κούκκου Ελ, *Ιωάννης Α. Καποδίστριας, Ρωξάνη Σ. Στούρτζα, μια ανεκπλήρωτη αγάπη: ιστορική βιογραφία*. Αθήνα: Πατάκης, 2000.
- Μαρκεζίνης Σπυρ., *Πολιτική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος 1828-1964*, τομ. Α'. Αθήναι: Πάπυρος, 1966.
- Μαρκεζίνης Σπυρ., *Πολιτική ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος, 1868-1924*, τ. Α'. Αθήναι: Πάπυρος, 1966-1968.
- Μελάς Σπ., *Ο Ναύαρχος Μιαούλης*. Αθήναι: Μιχαήλ Σαλίβερος, 1932.
- Νικολάου Χαρ., *Διεθνείς πολιτικές και στρατιωτικές συνθήκες - συμφωνίες και συμβάσεις, από 1453 μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Φλώρος, 1996.
- Παπαρήγας Θ., «1821, Οι εμφύλιες συγκρούσεις», εφημ. *Ριζοσπάστης* (ένθετο «7 Μέρες μαζί»), 27/3/2005.
- Σταματόπουλος Τ., *Ο εσωτερικός αγώνας*, τ. Β'. Αθήνα: Κάλβος, 1979.
- Τις Φρειδερίκος, *Η Ελλάδα του Καποδίστρια*, τομ. Α'. Αθήνα, χ.ε., 1980.
- Φιλήμων Ιωαν., *Δοκίμιον ιστορικών περί της Ελληνικής Επαναστάσεως*, τ. Α'. Αθήναι: τύποις Π. Σούτσα και Α. Κτενά, 1859-1861.
- Crawley C.W., *The Question of Greek Independence: A Study of British Policy in the Near East 1821-1833*. Cambridge: The University Press, 1930.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Ιωάννης Παναφλωράτος γεννήθηκε το 1973. Εισήχθη μεταξύ των πρώτων στη Νομική Σχολή Κομοτηνής, το 1992. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του, εργάστηκε ως ερευνητής στο Ελληνικό Ίδρυμα Αμυντικής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛ.ΙΑ.Μ.Ε.Π.) και η εργασία του υπό τον τίτλο "Οι αποφάσεις των διεθνών οργανισμών επί της Γιουγκοσλαβικής κρίσεως (ΟΗΕ, ΝΑΤΟ, Ευρωπαϊκή Ένωση, Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση), 1991 - 1996" (η οποία εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του καθηγητή κ. Ιωάννη Βαλινάκη) εκδόθηκε υπό την μορφή Background Paper σε 4 τόμους για τις διπλωματικές μας υπηρεσίες. Το 1997, έλαβε το πτυχίο του και την ίδια χρονιά μετέβη στην Ολλανδία για μεταπτυχιακές σπουδές. Το 1998, απέκτησε μεταπτυχιακό τίτλο εξειδίκευσης στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σχέσεις από το Amsterdam School of International Relations. Το 1999, άρχισε την εκπόνηση της διεπιστημονικής διδακτορικής διατριβής του υπό την επίβλεψη του καθηγητή και ακαδημαϊκού κ. Κωνσταντίνου Σβολοπούλου. Το 2004, αναγορεύθηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών με "άριστα". Κατόπιν, εργάστηκε ως ερευνητής στην Ακαδημία Αθηνών επί διετία. Τον Ιανουάριο του 2009, ανεδείχθη τακτικός εταίρος κατόπιν προτάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου της "Εταιρείας των Φίλων του Λαού", ενός εκ των παλαιότερων επιστημονικών σωματείων, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρος της Ελλάδος. Τον Σεπτέμβριο του 2009, υπήρξε διαλέκτης στο Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαιδεύσεως Επιχειρήσεων Υποστηρίξεως Ειρήνης του ΝΑΤΟ. Σήμερα, διδάσκει στην Σχολή Εθνικής Αμύνης (Σ.ΕΘ.Α.), την Σχολή Εθνικής Ασφαλείας (Σ.Ε.Α.), την Σχολή Διοικήσεως Επιτελών Αεροπορίας και το Λαϊκό Πανεπιστήμιο, ενώ έχει διδάξει στην Σχολή Ικάρων, την Σχολή Μετεκπαιδεύσεως και Επιμορφώσεως της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) και την Σχολή Νομικών Συμβούλων. Τον Δεκέμβριο του 2010, βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών για το σύγγραμμά του υπό τον τίτλο "Η ελληνοϊταλική κρίση του 1923 - Το επεισόδιο Tellini/Κερκύρας". Είναι μέλος της "Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας", της "Εταιρείας Μελέτης Έργου Ιωάννη Καποδίστρια" και της "Ακαδημίας Στρατηγικών Αναλύσεων". Έχει συμμετάσχει ως ομιλητής σε 21 διεθνή και ελληνικά επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες, καθώς και ως συγγραφέας σε 6 συλλογικά έργα. Έχουν ήδη εκδοθεί 11 βιβλία του, καθώς και περισσότερα από 230 άρθρα του σε εφημερίδες και περιοδικά

Ο Ελ. Βενιζέλος κατά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης.

Πηγή: Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, *Συνθήκη Λωζάννης: Αναλυτικά η Διακρατική Συμφωνία του 1923*, <https://www.kathimerini.gr/politics/938341/synthiki-lozannis-analytika-i-diakratiki-symfonia-toy-1923/>, (επεργό 21/2/22).

Η Ελληνική Κυριαρχία των Νησιών του Αιγαίου υπό το Πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου: Εφαρμογή των Συνθηκών της Λωζάννης του 1923 και των Παρισίων του 1947

Του **Κωνσταντίνου Αργυρόπουλου**,

Ανθυποπλοιάρχου (Ε) ΠΝ, Επιτελής Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού

Υποψήφιος Διδάκτορας Διεθνούς Δικαίου της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

1. Εισαγωγή

Στο πεδίο των διεθνών σχέσεων τα Κράτη εργάζονται για την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών τους (ΑΝΣΚ) μέσα σε ένα περιβάλλον ανταγωνισμού και συχνά δεν διστάζουν να χρησιμοποιούν μέσα πειθαναγκασμού και επιβολής τους. Σε ακραίες περιπτώσεις, όχι όμως σπάνιες, χρησιμοποιούν την απειλή ή ακόμα και τη χρήση βίας (χρήση ενόπλων δυνάμεων) έναντι έτερου Κράτους. Ωστόσο, οι ενέργειες αυτές απαγορεύονται κατά τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου, παραβιάζοντας το θεμελιώδες Άρθρο 2, παράγραφος 4¹ του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (ΧτΗΕ), κανόνα αναγκαστικού δικαίου (*jus cogens*)², τον οποίο οφείλουν να τηρούν απαρέγκλιτα τα Κράτη και οι Διεθνείς Οργανισμοί (Δ.Ο.). Για το λόγο αυτό παρατηρείται ότι όταν επιλέγονται οι ανωτέρω μεθοδεύσεις τα Κράτη προσπαθούν να «νομιμοποιήσουν» τις σχετικές έκνομες πράξεις τους, είτε τουλάχιστον να δημιουργήσουν μία ερμηνευτική “ασάφεια” των γεγονότων εφευρίσκοντας ή αναπαράγοντας διαστρεβλωμένες θεωρίες και αποδώσεις των κανόνων του διεθνούς δικαίου. Μέλημά τους, η αποφυγή ή η ελαχιστοποίηση τυχόν διεθνούς αντίδρασης ή καταδίκης για τις πράξεις τους. Σε περιπτώσεις πράξεων παραβίασης θεμελιωδών δικαϊκών κανόνων από ένα Κράτος καθορίζεται η απόδοση σχετικής «κρατικής ευθύνης» και παρέχεται η δυνατότητα άσκησης κυρώσεων εναντίων του με σκοπό την επίτευξη άμεσης παύσης των πράξεων παραβίασης και την αποκατάσταση τυχόν προκληθείσας ζημίας από τον παραβάτη.³

1 Άρθρο 2, Παράγραφος 4 του ΧτΗΕ:

«Όλα τα Μέλη στις διεθνείς τους σχέσεις θα απέχουν από την απειλή ή τη χρήση βίας, που εκδηλώνεται εναντίον της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας οποιοδήποτε κράτους είτε με οποιαδήποτε άλλη ενέργεια ασυμβίβαστη προς τους Σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών.»

2 Οι κανόνες αναγκαστικού διεθνούς δικαίου «*jus cogens*» δημιουργούν υποχρέωση εφαρμογής τους για όλους «*erga omnes*» (για Κράτη και Διεθνείς Οργανισμούς). Ειδικότερα, η Συνθήκη της Βιέννης του 1969, στο Άρθρο 53 αναφέρει ότι, «...αναγκαστικός κανόνας του γενικού διεθνούς δικαίου είναι ένας κανόνας αποδεκτός και αναγνωρισμένος από την κοινότητα των κρατών στο σύνολο της ως κανόνας από τον οποίο δεν επιτρέπεται εξαίρεση και δεν μπορεί να τροποποιηθεί παρά μόνο με άλλο κανόνα του γενικού διεθνούς δικαίου που έχει τον ίδιο χαρακτήρα.»

3 Κυρώσεις επιβάλλονται από τον ΟΗΕ σύμφωνα με τα Κεφά-

Πέραν των ανωτέρω, τα Κράτη παραβάτες, τα οποία προσπαθούν να επιβληθούν με την απειλή πράξης πολέμου, είτε εκδηλώνουν μία πράξη «επίθεσης» έναντι άλλου Κράτους, έχουν ως κύριο μέλημα τους την αποφυγή σχετικής αντίδρασης του αρμόδιου οργάνου του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ).⁴ Το Συμβούλιο αποτελεί το καθ' ύλην αρμόδιο όργανο για την εξέταση και έκδοση Απόφασης (Resolution) με την οποία μπορεί να «καλεί» τα υπόλοιπα Κράτη-Μέλη του Οργανισμού να ενεργήσουν με σκοπό την «επιναφορά» του Κράτους παραβάτη στη νομιμότητα. Το ΣΑ εάν διαπιστώσει ότι υπάρχει πιθανή απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια μπορεί να ενεργήσει με την επιβολή «ειρηνικών» μέτρων εναντίων του παραβάτη, σύμφωνα με το Κεφ. 6 του ΧτΗΕ, δηλαδή την επιβολή οικονομικών μέτρων (δέσμευση χρηματικών κεφαλαίων, απαγόρευση εμπορίας καυσίμων, όπλων και πυρομαχικών κλπ.). Επιπλέον, το ΣΑ, όταν διαπιστώσει ότι συντρέχουν λόγοι απειλής της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας δύναται να αποφασίσει την εξουσιοδότηση χρήσης βίας εναντίων του παραβάτη, σύμφωνα με το Κεφ. 7 του ΧτΗΕ, δηλαδή την ενεργοποίηση μίας ειρηνευτικής δύναμης η οποία θα επιβάλει την τάξη.

Αποτελεί γεγονός ότι οι πράξεις και οι επιδιώξεις της Τουρκίας δείχνουν να εφαρμόζει πολιτικές επιβολής και πειθαναγκασμού με σκοπό να επιβάλει τις μη νόμιμες διεκδικήσεις της έναντι των γειτονικών κρατών της. Ειδικότερα τα τελευταία χρόνια, ασκεί συνεχή πολιτική δράση για να επιτύχει τη διαστρέβλωση του κανονιστικού πλαισίου του διεθνούς δικαίου με στόχο τη δικαιολόγηση των διεκδικήσεών της. Ιδιαίτερα έναντι της Ελλάδας, η πολιτική της ασκείται με την επίκληση της απειλής χρήσης βίας (*casus belli*) με σκοπό τον περιορισμό της άσκησης αρμοδιοτήτων και δικαιωμάτων του Ελληνικού Κράτους, αλλά επιπλέον εκτείνεται και στην αμ-

λαία 6 και 7 του καταστατικού ΧτΗΕ. Για το θέμα βλέπε ειδικότερα τα Άρθρα της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου του ΟΗΕ περί Ευθύνης των Κρατών από Διεθνώς Άδικες Ενέργειες (2001).

4 Ειδικότερα για το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΣΑ ΟΗΕ) στο Κεφάλαιο 5 του ΧτΗΕ, <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%B-%CE%B7%CE%B5/>, (ενεργό στις 21/1/22).

φοισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νήσων του Αιγαίου. Επίσης, εργάζεται συστηματικά για την “παρερμηνεία” και διαστρέβλωση των Διεθνών Συνθηκών και ιδιαίτερα της Σύμβασης του Διεθνούς Δικαίου Θαλάσσης (ΣΔΘ) επιδιώκοντας να θεμελιώσει αμφισβητήσεις και υποτιθέμενες δίκαιες διεκδικήσεις της επί δικαιωμάτων στην θάλασσα του Αιγαίου. Παράλληλα, θέλει να πείσει την εσωτερική και διεθνή κοινή γνώμη, μέρος της οποίας δεν έχει τη δυνατότητα αξιολόγησης των ειδικών νομικών κανόνων, για το νόμιμο των πράξεών της.

Στόχος της παρούσας μελέτης αποτελεί η ανάλυση και η παράθεση των νομικών επιχειρημάτων για την αντιμετώπιση των τουρκικών “έντεχνων” ερμηνευτικών διαστρεβλώσεων των κανόνων δικαίου, αλλά και την αντιμετώπιση της προπαγανδιστικής περιρρέουσας ατμόσφαιρας που προσπαθεί να καλλιεργήσει. Για το σκοπό αυτό είναι αναγκαία και επιτακτική, τόσο η αναφορά στους «ιστορικούς σταθμούς, που σηματοδοτούν, νομιμοποιούν και πιστοποιούν τα θεσμοθετημένα, αδιαπραγμάτευτα και μη αναστρέψιμα, δίκαια της Ελλάδας»,⁵ όσο και η δικαιοτική ερμηνεία των κανόνων όπως ορίστηκαν στις σχετικές συνθήκες. Η παρούσα μελέτη θα εστιάσει στην εξέταση του βάσιμου ή μη χαρακτηριστή των τουρκικών επιχειρημάτων αναφορικά με το ισχύον νομικό καθεστώς των νησιών του Αιγαίου. Ειδικότερα, θα εξετασθούν οι σχετικές συνθήκες και οι κανόνες δικαίου, αλλά και θα συλλεχθούν χρήσιμα συμπεράσματα μέσα από τη νομολογία των διεθνών δικαστηρίων, καθώς και της ερμηνείας των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου. Το σύνολο των επιχειρημάτων που θα παρουσιασθούν, μέρος των οποίων αποτελούν πάγια επιχειρήματα του Ελληνικού Κράτους, προσφέρονται για την επαρκή κατανόηση του θέματος και τη θεμελίωση ενός ικανού υπόβαθρου αντιμετώπισης, τόσο της τουρκικής προσπάθειας διαστρέβλωσης του θέματος, καθώς και της έντονης προπαγανδιστικής πολιτικής που ασκεί.⁶

2. Τουρκική Ρητορική Αλλαγής του status quo

Η ρητορική που έχουν αναπτύξει ηγετικά πολιτικά πρόσωπα της Τουρκίας, με πρωτεργάτη τον Τούρκο Προέδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, στρέφεται ολοένα και συχνότερα στην αμφισβήτηση εφαρμογής της Συνθήκης της Λωζάννης, καθώς και στην αναγκαιότητα αναθεώρησης της. Επιπλέον, η ίδια ρητορική υιοθετείται από όλες τις πλευρές του πολιτικού κόσμου της γείτονος, από τον πρωθυπουργό, κυβερνητικά στελέχη και συμβούλους της κυβέρνησης, όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση.⁷ Παρατηρείται ότι οι ανωτέρω δρώντες προσπαθούν να «επικαλύψουν» αυτές τις επιδιώξεις τους, οι οποίες αφορούν στην ανατροπή του status quo (της υπάρχουσας κατάστασης κυριαρχίας) και ειδικότερα επί διεκδικήσεων στη θαλάσσια περιοχή του Αιγαίου. Περαιτέρω, εργάζονται για να παρουσιάσουν μία αντίθετη από την πραγματικότητα κατάσταση και να πείσουν ότι η Τουρκία αποτελεί το «θύμα» των μεγαλεπήβολων ελληνικών επιδιώξεων, παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα εργάζεται μόνο υπέρ των νομίμων δικαιωμάτων της κατά το διεθνές δίκαιο. Πρωταρχική θέση στην επιχειρηματολογία της γείτονος κατέχει η αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε αριθμό νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, της Δωδεκανήσου, των Σποράδων, καθώς ακόμα και σε νησίδες που περιβάλλουν την Κρήτη.⁸

Εξετάζοντας τις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών, από τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (ΠΠ) έως τη δεκαετία του ΄70, διαπιστώνεται ότι η Τουρκία δεν προβάλλει θέματα αμφισβήτησεως επί του καθεστώτος της Ελληνικής κυριαρχίας στο Αιγαίο, που είχε καθοριστεί με τις Συνθήκες της Λωζάννης του 1923 και των Παρισίων του 1947. Οι διεκδικήσεις της Τουρκί-

Ιμίων, στο, *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ: Η Κρίση στα Ίμια-Εξοηλιστικό Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ, Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ιμίων*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997, σελ. 140-152.

7 Βλ. ειδικότερα για το θέμα στον ιστότοπο του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών στο λήμμα, *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>, (ενεργό στις 21/1/22).

8 Συρίγος Μ. Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2015, σελ. 480-490.

5 Τούντα-Φεργάδη Αρετή, Άντε, Πάλι από την Αρχή, για τα Νησιά, HUFFPOST, https://www.huffingtonpost.gr/entry/ante-pali-apo-ten-arche-via-ta-nesia_gr_5a86fa37e4b-05c2bcaca3e9f, (ενεργό στις 21/1/22).

6 Περράκης Στέλιος, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κρίση των*

ας ουσιαστικά ξεκίνησαν το 1973 με το ζήτημα οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας του Βορείου Αιγαίου εποφθαλμιώντας θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες τα επόμενα έτη συνεχώς θα αυξάνονταν για να καταλήξουν στη διεκδίκηση του μισού της θαλάσσιας περιοχής του Αιγαίου.⁹ Προγενέστερα το 1964 η Τουρκία, έθετε για πρώτη φορά, ζήτημα αμφισβήτησης της δυνατότητας στρατικοποίησης των ανατολικών νησιών του Αιγαίου και των νήσων Ρόδος και Κως. Με τον τρόπο αυτό αμφισβήτησε τη δυνατότητα άσκησης της “πλήρους” κυριαρχίας της Ελλάδος επί των σχετικών νήσων. Η εν λόγω αβάσιμη αμφισβήτησή επεκτάθηκε και για το καθεστώς της Λήμνου, το 1969.¹⁰ Πρόσφατες δηλώσεις τούρκων πολιτικών και στρατιωτικών αξιωματούχων προσπαθούν να αναβαθμίσουν την εν λόγω αμφισβήτηση με σκοπό να τη θέσουν ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νήσων.¹¹

Η εν λόγω νεότερη μεθόδευση της Τουρκίας δεν μπορεί να εγείρει νομική αμφισβήτηση επί της κυριαρχίας των ελληνικών νησιών. Οι σχετικές προβλέψεις για μερική στρατικοποίηση και αποστρατικοποίηση (ύπαρξη τριών διαφορετικών καταστάσεων) που είχαν τεθεί στις Συνθήκες δεν αποτελούν προϋποθέσεις για την αναγνώριση της κυριαρχίας των ελληνικών νησιών.¹² Επιπλέον, οι εν λόγω περιορισμοί αποτελούν απαρχαιωμένες διατάξεις που δεν βρίσκουν λόγω ύπαρξης σήμερα διότι δεν επιτελούν τον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν.

Εμφάνιση τριών περιοχών περιορισμών στρατικοποίησης των νησιών του Α.ν. Αιγαίου.

Πηγή: Συρίγος Μ. Άγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο (60 χάρτες)*, Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ειδική Έκδοση 2020.

Ο εξοπλισμός των νήσων, όπως και οποιουδήποτε εδάφους, αποτελεί ζήτημα άσκησης εθνικής κυριαρχίας. Επίσης, έναντι της ελληνικής στρατιωτικής χρήσης των εν λόγω νήσων δεν τίθεται αμφισβήτηση από κανένα άλλο Κράτος (πλην της Τουρκίας), καθώς και από κανένα διεθνή οργανισμό που συμμετέχει η Χώρα μας, όπως το NATO και η ΕΕ. Αναπόδεικτα, έναντι της τουρκικής “επιθετικότητας”¹³ η προστασία των ελλήνων πολιτών και των ελληνικών νησιωτικών εδαφών αποτελεί υποχρέωση της Ελληνικής Δημοκρατίας και θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα, εάν τυχόν χρειαστεί, να ασκήσει το οριζόμενο ως «φυσικό δικαίωμα» της Νόμιμης

9 Οικονομίδης Κων/νος, *Το Νομικό Καθεστώς του Αιγαίου: Η Νομιμότητα Εξοπλισμού των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου*, στο, *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου (Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), επιμ.: Περράκης Στ., ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 1996, σελ. 31.

10 Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 211.

11 Βλ. ειδικότερα τη σχετική επιστολή του Αντιπρόσωπου της Τουρκίας στις 30/9/21, προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, στο Νέδος Βασιλίας, «*Η Ελλάδα δεν έχει Δικαιώματα στα Νησιά*» – Η «Κ» Αποκαλύπτει την Επιστολή της Τουρκίας στον ΟΗΕ, στην Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 6/10/21, <https://www.kathimerini.gr/politics/561525679/i-ellada-den-echei-dikaiomata-sta-nisia-i-k-apokalypte-tin-epistoli-tis-toyrkias-ston-oie/>, (ενεργό στις 21/1/22).

12 Ειδικότερα παραθέτονται οι ελληνικές θέσεις στον επίσημο ιστότοπο του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/tourkiko-i-shirismo-i-apostratikopoiisis-nison-aigaiou.html>, (ενεργό στις 21/1/22).

13 Παράνομη εισβολή και κατοχή εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας από το 1974, απειλές πολέμου κατά της Ελλάδας, παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου και θαλάσσιου χώρου, διατήρηση σημαντικών στρατιωτικών μονάδων με εναέρια μέσα και αποβατικά σκάφη σε περιοχές της ακτής της Μικράς Ασίας με “προσανατολισμό” ενάντια των ελληνικών νησιών.

Άμυνας, σύμφωνα με το Άρθρο 51 του ΧτΗΕ.¹⁴

Για να γίνει αντιληπτό το ιστορικό πλαίσιο της έναρξης των ανωτέρω αμφισβητήσεων θα πρέπει να εξετασθούν παράλληλα με τα γεγονότα της εκάστοτε εποχής. Πρέπει να σημειωθεί ότι τη δεκαετία του '60 διαδραματίζονταν τα μεγάλα προβλήματα συνύπαρξης και συγκυβέρνησης μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στην ανεξάρτητη και νεοσύστατη (από το 1960) Κυπριακή Δημοκρατία. Η μεθόδευση της Τουρκίας να αποκτήσει ενεργό ρόλο στο κυπριακό χώρο οδήγησε στη σχεδιασμένη αποχώρηση των τουρκοκυπρίων από τη συνδιακυβέρνηση το 1963 και τη συσπείρωσή τους σε «τουρκικούς θύλακες». Οι μεθοδεύσεις της συνεχίστηκαν και κορυφώθηκαν με την παράνομη τουρκική διπλή εισβολή το 1974, καθώς και με τη συνεχιζόμενη, έως σήμερα, παράνομη κατοχή από τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις του 36,3% των εδαφών της Κύπρου.¹⁵

Τα γεγονότα που εξελίχθηκαν στο κυπριακό έδαφος κορύφωσαν την ένταση μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας, δίνοντας συνέχεια στη μεταξύ τους αντιπαράθεση που είχε δημιουργηθεί από την περίοδο του επαναστατικού αγώνα των ελληνοκυπρίων για την ανεξαρτησία τους και την απο-αποικιοποίηση της «Μεγαλόνησου» από τη Μ. Βρετανία, τη δεκαετία του 1950.¹⁶ Εν μέσω των γεγονότων στο Κυπριακό ζήτημα και αντεγκλήσεων μεταξύ των δύο χωρών, η Τουρκία αποφασίζει να στρέψει το ενδιαφέρον της στο Αιγαίο, δημιουργώντας έναν ακόμα «μοχλό» πίεσης κατά της Ελλάδας και βάζοντας σε εφαρμογή νέες διεκδικήσεις.

Παράλληλα, στη διεθνή σκακιέρα, αλλά και στην παγκόσμια οικονομία, κατά τη δεκαετία του '60 τίθεται ως προτεραιότητα η εύρεση και εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πηγών. Ο «πολλά υποσχόμενος» θαλάσσιος χώρος του Αιγαίου και τα πιθανά «τεράστια» οικονομικά κέρδη, τα οποία δύναται να προσφέρει, έθετε σε νέες βάσεις τις διεκδικήσεις της τουρκικής πολιτικής. Τα ζητήματα έρευνας και εξόρυξης των ενεργειακών κοιτασμάτων του Αιγαίου και της Αν. Μεσογείου βρίσκονται, ακόμα και σήμερα, στο επίκεντρο των προβλημάτων.¹⁷

Η Τουρκία, από την εκδήλωση των πρώτων διεκδικήσεων της, εφαρμόζει πάγια την τακτική αξιοποίησης όλων των «μέσων» / εργαλείων για την επίτευξη των στόχων της. Επενδύει σταθερά και με συνέπεια στη στρατηγική των αμφισβητήσεων, τόσο επί της ερμηνείας των άρθρων, όσο και επί της εφαρμογής της ουσίας των διεθνών συνθηκών. Υπό αυτή τη μεθόδευση, το 1989, η Τουρκία με μονομερή δήλωσή της όρισε ως περιοχή αρμοδιότητάς της για Έρευνα και Διάσωση (Ε-Δ) (Search and Rescue - SAR) τη μισή θαλάσσια περιοχή του Αιγαίου, εκτεινόμενη από τις ακτές της Ανατολίας. Με τον τρόπο αυτό παρουσίαζε την ταύτιση των διεκδικήσεων της για τη σχετική περιοχή στο Αιγαίο, τόσο για την παροχή υπηρεσιών Ε-Δ, όσο και της διεκδίκησης περιοχής κυριαρχικών δικαιωμάτων της Υφαλοκρηπίδας (ΥΦ). Η μεθόδευσή της για την αλλαγή της περιοχής Ε-Δ (SAR) συνεχίζεται, παρά το γεγονός ότι έρχεται σε αντίθεση με τα συμφωνηθέντα στις περιοχικές συσκέψεις του ICAO το 1953 και το 1958, τις οποίες έχει υπογράψει η Τουρκία.¹⁸ Ακολουθώντας την πάγια πρακτική της εστιάζει στη δημιουργία ασάφειας υποδεικνύοντας «κενά» που ενδεχομένως

14 Άρθρο 51 ΧτΗΕ:

«Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια[...]».

15 Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 219-235.

16 Χαρακτηριστικό της έντασης αποτελεί το πογκρόμ που εκδηλώθηκε από τον τουρκικό όχλο εναντίον της πολυληθούς και ευημερούσας ελληνικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης, υπό την καθοδήγηση της τουρκικής κυβέρνησης Μεντερές στις 6 και 7 Σεπτεμβρίου 1955. Ειδικότερα βλ. την περιγραφή της Αθηναϊκής Εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ στο αφιέρωμα, *Τα Σεπτεμβριανά (1955)*, στο ιστότοπο Σαν Σήμερα, <https://www.sansimera.gr/articles/169>, (ενεργό στις 21/1/22).

17 Αναλυτικότερα βλ. συνέντευξη του Καθηγητή Λιάκουρα Πέτρου, *Οι Γεωτρήσεις στην Κυπριακή ΑΟΖ και η στάση της Τουρκίας*, στην τηλεοπτική εκπομπή του καναλιού ΣΚΑΪ, οι Αταίριαστοι, στις 17/7/17, <https://www.youtube.com/watch?v=c9y6zi6Lx4g>, (ενεργό στις 21/1/22).

18 Γιόκαρης Άγγελος, *Η "Κακή Χρήση" Κατά την Τουρκία και η "Καλή Χρήση" Κατά την Ελλάδα, Άσκηση των Διεθνών Δικαιοδοσιών της εντός του FIR ΑΘΗΝΩΝ*, στο, *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ : Η Κρίση στα Ίμια-Εξοηλιστικό Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ, Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ίμίων*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997, σελ. 22-48.

Τουρκική αμφισβήτηση 18 ελληνικών νήσων.

Πηγή: Συρίγος Μ. Άγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο (60 χάρτες)*, Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ειδική Έκδοση 2020.

υπάρχουν, είτε μπορούν να «δημιουργηθούν» κατά την ανάγνωση των άρθρων μίας συμφωνίας ή συνθήκης.¹⁹

Η συνέχιση της ανωτέρω πάγιας τουρκικής στρατηγικής των προκλήσεων οδήγησε σε μία περαιτέρω αμφισβήτηση κατά της κυριαρχίας της Ελλάδας. Τα γεγονότα της κρίσης των Ιμίων του 1996 αποτελούν σταθμό των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Η Τουρκία αναβάθμισε ποιοτικά τις διεκδικήσεις της θέτοντας υπό έμπρακτη αμφισβήτηση την κυριαρχία των ελληνικών νησιαίων εδαφών του Αιγαίου.²⁰ Από τότε έως σήμερα, η εν λόγω αμφισβήτηση στηρίζεται στην καινοφανή τουρκική θεωρία περί «γκρίζων ζωνών», στην οποία υποστηρίζεται ότι το *status quo* (η υπάρχουσα κυριαρχία επί των νησιών) στο Αιγαίο δεν έχει καθοριστεί πλήρως, θεωρία η οποία ουδέποτε έγινε αποδεκτή από την Ελληνική Δημοκρατία.²¹ Συγκεκριμένα, στην

περίπτωση των δύο νησιωτικών εδαφών των Ιμίων (μικρή και μεγάλη Ίμια) η Τουρκία υποστήριξε ότι δεν είχε καθοριστεί το καθεστώς κυριαρχίας τους με τις Συνθήκες της Λωζάννης του 1923 και των Παρισίων του 1947. Στην ίδια επιχειρηματολογία βασίστηκε η πρωθυπουργός της Τουρκίας (Τανσού Τσιλέρ) αμέσως μετά τα γεγονότα των Ιμίων για να αμφισβητήσει 1000 νησίδες στο Αιγαίο. Ομοίως, η κυβέρνηση της Τουρκίας τον Φεβρουάριο του 1996 αναφερόταν στην αμφισβήτηση 3000 βράχων και νησίδων και, τελικώς, το καλοκαίρι του ίδιου έτους ο αριθμός περιορίστηκε στα 100 με 150 μικρά νησιά του Αιγαίου. Ακολούθησε μία σταθερή πολιτική αμφισβητήσεων, η οποία εκδηλωνόταν (και συνεχίζει να εκδηλώνεται) με πολιτικές δηλώσεις και με στρατιωτικές παραβιάσεις. Το 2013 τη σκυτάλη της προπαγάνδας παρέλαβε η τουρκική αντιπολίτευση, η οποία κατηγορούσε τον Πρόεδρο Ερντογάν ότι άφησε τους Έλληνες να καταλάβουν 18 νησιά. Η σχετική αναφορά στα περισσότερα νησιά εννοούνταν ως νησιωτικά συγκροτήματα με αριθμό νησιαίων εδαφών, γεγονός που αυξάνει τον αριθμό των διεκδικήσεων και ομοιάζει με εκείνο που προσδιόριζαν οι παλαιότερες διεκδικήσεις.²²

Στο ζήτημα αμφισβήτησης της ελληνικής

(ενεργό στις 21/1/22).

19 Βλ. ειδικότερα για το θέμα στο Ανεψιού Γεώργιος - Αργυρόπουλος Κων/νος, *Το Νομικό Πλαίσιο της Ναυτικής και Αεροπορικής/Αεροναυτικής Έρευνας και Διάσωσης (Ε-Δ): Η Περίπτωση της Ελλάδας*, στο <https://tinyurl.com/2p98y7mf>, (ενεργό στις 21/1/22).

20 Τσάλλας Γρηγόρης, *Οι Ελληνοτουρκικές Διαφορές στο Αιγαίο και οι Εξελίξεις του Δικαίου της Θάλασσας*, στο *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ: Η Κρίση στα Ίμια-Εξοπλιστικό Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ, Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ιμίων*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997, σελ. 58-64.

21 Ειδικότερα βλ. στον ιστότοπο του ΥΠΕΞ, *Τουρκικές Διεκδικήσεις. Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων – Ειδικότερα Κείμενα*, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinoturkikon-she-seon/eidikotera-keimena/tourkikes-diekdikeseis.html>,

22 Συρίγος Άγγελος – Ντόκος Θάνος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. 60 Χάρτες – Αλφαβητάρι των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, Ειδική Έκδοση Εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2020, σελ. 38.

κυριαρχίας, η τουρκική επιχειρηματολογία υποστηρίζει ότι με τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 δεν μεταβιβάστηκε στην Ελλάδα η κυριαρχία επί του συνόλου των νήσων και των βράχων του Ανατολικού Αιγαίου, των Σποράδων και πλησίον των Στενών. Συγκεκριμένα, αναγνωρίζει το καθεστώς κυριαρχίας μόνο σε εκείνα που ρητά αναφέρονται, δηλαδή αναγράφονται ονομαστικά, στο Άρθρο 12 της Συνθήκης. Ωστόσο, δεν προχωράει περαιτέρω την ανάλυση του άρθρου που καθορίζεται ότι στην Τουρκία θα ανήκουν μόνο νήσοι που βρίσκονται σε μικρότερη απόσταση των 3 μιλίων από τις ακτές της. Επιπλέον, παραλείπει εντέχνως τα σχετικά με το θέμα αναγραφόμενα στα Άρθρα 6 και 16 με τα οποία προσδιορίζεται ότι η Τουρκία αποποιείται οποιουδήποτε δικαιώματος επί νήσων και βράχων που βρίσκονται πέραν των 3 μιλίων από τις μικρασιατικές ακτές. Το Άρθρο 6 καθορίζει το ανωτέρω όριο με τον όρο «θαλάσσια όρια» και συγκεκριμένα αναφέρει ότι, «[...]Εκτός αντιθέτων διατάξεων της παρούσης Συνθήκης, τα θαλάσσια όρια περιλαμβάνουν τις νήσους και νησίδες τις κείμενες εις απόστασιν μικροτέραν των τριών μιλίων από τις ακτές...». Επίσης, στο Άρθρο 16 της Συνθήκης αναγράφεται η τουρκική παραίτηση οποιουδήποτε δικαιώματος πέραν αυτού του θαλάσσιου ορίου. Ειδικότερα αναφέρει ότι, «Η Τουρκία δηλοί ότι παραιτείται παντός τίτλου και δικαιώματος πάσης φύσεως επί των εδαφών ή εν σχέση προς τα εδάφη άτινα κείνται πέραν των προβλεπομένων υπό της παρούσας Συνθήκης ορίων[...]».²³ Πέραν των ανωτέρω, στο Άρθρο 15 παραιτείται υπέρ της Ιταλίας του δικαιώματος στο Σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου και του Καστελλόριζου, ολοκληρώνοντας την απώλεια κυριαρχίας της από το σύνολο των νησιών εδαφών του Αιγαίου.

Ωστόσο, η αβάσιμη επιχειρηματολογία της Τουρκίας, όπως παρουσιάστηκε ανωτέρω, με την παρερμηνεία των σχετικών άρθρων της Συνθήκης, δεν την αποτρέπει στη συνέχιση της προπαγανδιστική της ρητορική, η οποία σε διάφορες εκφάνσεις της επεκτείνεται στην αμφισβήτηση της ισχύς του συνόλου των διατάξεων της Συνθήκης της Λωζάννης και τον καθορισμό των συνόρων

που έχει επιβάλει μεταξύ των γειτονικών Κρατών.²⁴ Η συγκεκριμένη μεθόδευση της, καθόλα επικίνδυνη για την ειρήνη και την ασφάλεια της περιοχής, δεν έχει κανένα νομικό έρεισμα. Αρχικά, επί του θέματος θα πρέπει να τονισθεί ότι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο η αρχή της σταθερότητας και της μονιμότητας των συνόρων κατέχει ύψιστη σημασία και οι σχετικές συνθήκες που καθορίζουν σύνορα δεν τίθενται υπό αμφισβήτηση. Χαρακτηριστική για το θέμα είναι η Γνωμοδότηση του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης (ΔΔΔΔ) για το σύνορο της Μοσούλης, το 1925, η οποία αναλύει το Άρθρο 3, παράγραφος 2, της Συνθήκης της Λωζάννης τονίζοντας το «οριστικό» της φύσης ενός καθορισμένου συνόρου. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι, «αυτή καθαυτή η φύση ενός συνόρου και οιασδήποτε συνθήκης το εγκαθιδρύει συνεπάγεται ότι ένα σύνορο πρέπει να αποτελεί την οριστική οροθετική γραμμή σε όλο το μήκος του». Επιπλέον, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης των Ηνωμένων Εθνών (ΔΔΧ), ως διάδοχο δικαστήριο του ανωτέρω ΔΔΔΔ, μέσα από τη νομολογία του έχει προσδιορίσει την εν λόγω θέση ως απαρέγκλιτη «γενική αρχή» του διεθνούς δικαίου. Η εφαρμογή της επιβεβαιώνεται από την πρακτική των Κρατών θέτοντάς την σε θεμελιώδη αρχή των διεθνών σχέσεων. Αποτελεί τη βάση θεμελίωσης και διατήρησης της ύπαρξης μίας ειρηνικής διεθνούς κοινότητας, δηλαδή της συνύπαρξης των Κρατών. Δρώντες, οι οποίοι εργάζονται ενάντια σε αυτή τη γενική αρχή χαρακτηρίζονται ως μία «αναθεωρητική δύναμη», που η ιστορία μας έχει υποδείξει ως τους δρώντες ολέθριων συνεπειών στο παρελθόν, όπως στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω, η ρητορική της Τουρκίας συνεχίζει να εκδηλώνεται με διάφορα επιχειρήματα προκειμένου να πείσει, όχι τόσο για την άμεση παύση της ισχύς των άρθρων της Λωζάννης, αλλά περισσότερο για να επιτύχει την αποδόμησή της και επομένως να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να επικαλεσθεί την ανάγκη αντικατάστασής της. Ωστόσο, η διεθνής κοινότητα έχει θεσμοθετήσει την οριστική υπό-

23 Ειδικότερα για το θέμα στην Ενότητα 5 της παρούσας μελέτης.

24 Ειδικότερα στην επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, *Τουρκικές Διεκδικήσεις*, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/tourkikes-diekdikeseis.html>, (ενεργό στις 21/1/22).

στασης μίας συνθήκης που καθορίζει σύνορα μέσα από τα άρθρα της Συνθήκης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969, έχοντας ως σκοπό την αποφυγή οποιασδήποτε παρερμηνείας. Συγκεκριμένα, στο Άρθρο 62, παράγραφος 2, αναφέρει ότι, «Δεν μπορεί να γίνει επίκληση θεμελιώδους αλλαγής των περιστάσεων ως λόγου λήξεως της συνθήκης μεταξύ δύο ή περισσότερων Κρατών και ενός ή περισσότερων διεθνών οργανισμών ή αποχωρήσεως από αυτήν, εάν πρόκειται για συνθήκη που καθορίζει σύνορο.»²⁵ Συνεπώς, ο καθορισμός συνόρων, καθώς και η τεκμαιρόμενη εδαφική κυριαρχία, τα οποία έχουν καθοριστεί με διεθνή συνθήκη παραμένουν αμετάβλητα και διαρκή. Καμία από τις περιπτώσεις λύσης/αλλαγής μιας διεθνούς συνθήκης, για παράδειγμα η «θεμελιώδης αλλαγή των περιστάσεων», είτε ακόμα η επίκληση ανάγκης χρονικής λήξης της ισχύς μιας συνθήκης, πολλώ δε μάλλον η μονομερής επίκληση ενός Κράτους για την τροποποίηση, δεν δύναται να επιφέρει κατάργηση μίας συνθήκης που προσδιορίζει σύνορα.²⁶ Η μοναδική περίπτωση ειρηνικής αλλαγής (τροποποίησης) μίας τέτοια συνθήκης αποτελεί η ύπαρξη της σύμφωνης βούλησης όλων των συμβαλλόμενων Κρατών-Μερών της.

Πέραν των μεθοδεύσεων που έχουν αναφερθεί ανωτέρω, η αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε αριθμό νησιών του Αιγαίου αποτελεί βασική παράμετρο της τουρκικής στρατηγικής γιατί προσπαθεί να δημιουργήσει έρεισμα στη διαμόρφωση «ανοικτών» θαλασσίων περιοχών προς διεκδίκηση «κυριαρχικών δικαιωμάτων». Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας των Ηνωμένων Εθνών (ΣΔΘ), του 1982, έχει καθορίσει το νομικό πλαίσιο για το σύνολο των θαλασσίων ζωνών,²⁷ και θέτει τα «παράκτια» Κράτη ως τον

καθοριστικό δρώντα για τη διεκδίκηση των θαλασσίων ζωνών. Ως παράκτια ορίζονται εκείνα που έχουν ακτές, δηλαδή ηπειρωτικά εδάφη με «έξοδο» στη θάλασσα, είτε νησιωτικά εδάφη. Η Τουρκία προβαίνει στη διαστρέβλωση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου και προσπαθεί, στη «γεμάτη» από ελληνικά νησιά θάλασσα του Αιγαίου (έως το σύμπλεγμα του Καστελλόριζου), να δημιουργήσει διεκδικήσεις περαιτέρω των νόμιμων δικαιωμάτων της. Με το επιχείρημα αμφισβήτησης της κυριαρχίας προσπαθεί να δημιουργήσει περιπτώσεις νησιών που θα πρέπει να καθοριστεί η κυριαρχία τους «εκ νέου» και επομένως η θαλάσσια περιοχή γύρω από αυτά θα πρέπει να τεθεί υπό διεκδίκηση.

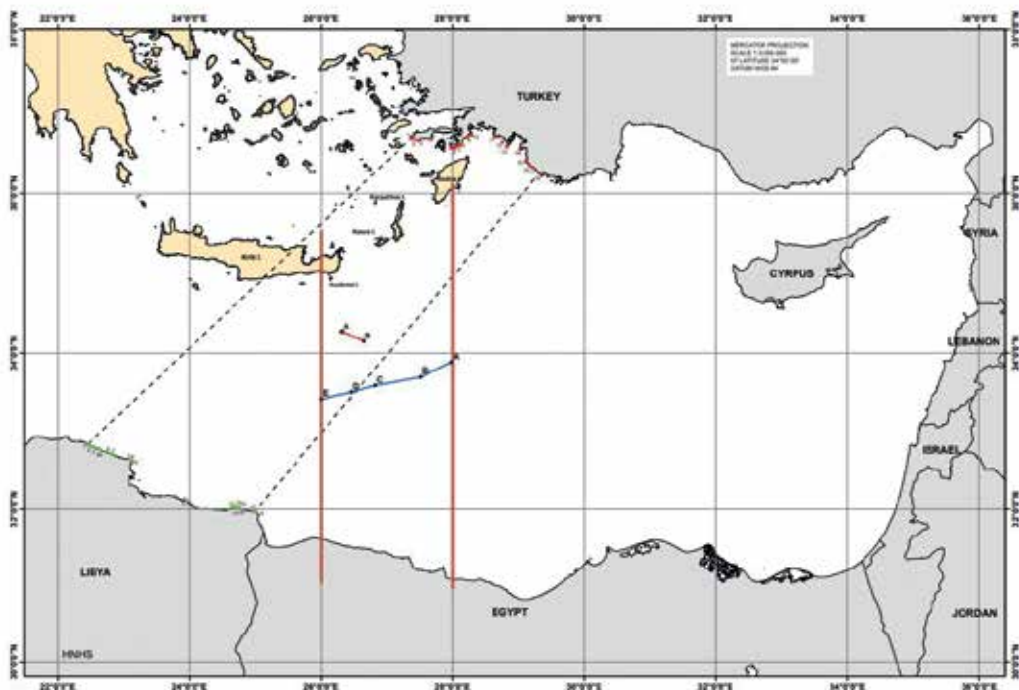
Ωστόσο, το ανωτέρω αβάσιμο επιχείρημά της δεν επαρκεί για να επιτύχει τον μεγαλεπήβολο στόχο της, ο οποίος είναι η δημιουργία αποκλειστικά δικών της ζωνών ΥΦ και/ή ΑΟΖ στην περιοχή, είτε τουλάχιστον τη δημιουργία τεράστιων τέτοιων ζωνών εις βάρος των δικαιωμάτων των γειτονικών Κρατών και ειδικότερα της Ελλάδας και της Κύπρου. Για το λόγο αυτό, από την προηγούμενη δεκαετία, έχει αναπτύξει ένα περαιτέρω επιχείρημα που αφορά στην αμφισβήτηση του δικαιώματος των νησιών να κατέχουν θαλάσσιες ζώνες ΥΦ και ΑΟΖ. Το σχετικό επιχείρημα έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο, όπως αυτό καθορίζεται από το Άρθρο 121 της ΣΔΘ και αποτελεί επιπλέον κανόνα του εθιμικού δικαίου (υποχρεωτική εφαρμογή για όλα τα Κράτη και τους Δ.Ο.). Για πρώτη φορά το καλοκαίρι του 2020, η Τουρκία εφάρμοσε την ανωτέρω επιχειρηματολογία της. Σφετερίστηκε την ανάγκη του τότε Λίβυου Προέδρου, της προσωρινά αναγνωρισμένη Κυβέρνησης, για να διατηρηθεί και να επικρατήσει στον εμφύλιο πόλεμο που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και χρόνια στη Λιβύη. Επέτυχε την υπογραφή ενός «ανυπόστατου» τουρκολιβυκού Μνημονίου Συνεργασίας (ΜοΥ) για τον καθορισμό ζωνών ΥΦ και ΑΟΖ μεταξύ των δύο Κρατών, παραβιάζοντας κατάφωρα το

25 ΦΕΚ 187/Α/9-12-1991, *Κύρωση Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών*, Άρθρο 62, <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheikes/nomos-1981-1991-phke-187a-9-12-1991.html>, (ενεργό στις 21/1/22).

26 Αντωνόπουλος Κων/νος, *Ο Εδαφικός Διακανονισμός της Συνθήκης της Λωζάννης και η Νομολογία Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων*, <https://duth.gr/DesktopModules/EasyDNNNews/DocumentDownload.ashx?portalid=0&moduleid=432&articleid=86&documentid=7>, (ενεργό στις 21/1/22).

27 Η ΣΔΘ του 1982 (UNCLOS III) καθόρισε τις Θαλάσσιες Ζώνες: Αιγιαλίτιδα Ζώνη (ΑΖ), άσκηση απόλυτης κυριαρχίας του Κράτους,

Συνορεύουσα Ζώνη (ΣΖ), άσκησης συγκεκριμένων μέτρων αστυνόμευσης, Υφαλοκρηπίδα (ΥΦ) και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ), άσκηση «κυριαρχικών δικαιωμάτων», Ανοικτή Θάλασσα (ΑΘ), δεν “ανήκει” σε κανένα Κράτος.

Παρουσιάζεται με μπλε γραμμή η ΑΟΖ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΑΙΓΥΠΤΟΥ και με κόκκινη γραμμή το τουρκολιβικό μνημόνιο.

Πηγή: Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 6-8-20, <https://www.tovima.gr/2020/08/06/politics/aytos-einai-o-xartis-me-ti-symfonia-elladasaigyptou-gia-tin-aoz/>, (ενεργό στις 21/2/22).

πλαίσιο καθορισμού των θαλασσίων ζωνών μεταξύ των «αντικείμενων» γειτονικών κρατών, σύμφωνα με τη ΣΔΘ και αγνοώντας παντελώς τα δικαιώματα των ελληνικών νησιών.

Τα γεγονότα, οδήγησαν στην εύλογη ένταση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, αλλά και στην καταδίκη της συμφωνίας αυτής από αριθμό Κρατών, καθώς και των άμεσα ενδιαφερόμενων Αίγυπτο, Ισραήλ και Κύπρο, αλλά και της ΕΕ. Η αντίδραση της Ελλάδας πραγματοποιήθηκε με την υπογραφή της τμηματικής οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο, εφαρμόζοντας το νομικό πλαίσιο σύναψης των σχετικών συμφωνιών οριοθέτησης και αμφισβητώντας/ακυρώνοντας εν τοις πράγμασι το τουρκολιβικό μνημόνιο. Η Τουρκία προέβη σε περαιτέρω κλιμάκωση των προκλήσεων της με την άσκηση παράνομων «μονομερών» ερευνών σε μη οριοθετημένη θαλάσσια περιοχή με το τουρκικό ερευνητικό ΜV ΜΤΑ Oruc Reis, από το καλοκαίρι έως τον Νοέμβριο του 2020. Οι παράνομες μονομερείς έρευνες της, καταρχήν, παραβίασαν τα ορισθέντα

στην κοινή παράγραφο 3, των Άρθρων 74 και 83 της ΣΔΘ, η οποία αναφέρει ότι τα ενδιαφερόμενα Κράτη που δεν έχουν συμφωνήσει στην οριοθέτηση μίας θαλάσσιας περιοχής (ΥΦ και ΑΟΖ) εργάζονται «σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας», καταβάλλοντας κάθε προσπάθεια για την επίτευξη της και δεν προβαίνουν σε μονομερείς ενέργειες που μπορούν να «θέσουν σε κίνδυνο ή [να] παρεμποδίσουν την επίτευξη οριστικής συμφωνίας».²⁸ Επιπλέον

28 Τα σχετικά Άρθρα 74 και 83 της ΣΔΘ ομοιάζουν:

«1. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας [ή αποκλειστικής οικονομικής ζώνης] μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου, με σκοπό την επίτευξη δικαίης λύσης.

2. Αν η συμφωνία δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε εύλογο χρονικό πλαίσιο, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV.

3. Εκκρεμύσης της συμφωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη, σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την επίτευξη προσωρινών διευθετήσεων πρακτικού

της ανωτέρω παραβίασης, χρίζουν ειδικότερης μελέτης οι περαιτέρω έρευνες που άσκησε η Τουρκία πλοσίον του εξωτερικού ορίου της ελληνικής χωρικής θάλασσας των νησιών της περιοχής (6νμ). Με τον τρόπο αυτό προχώρησε στη διεξαγωγή ερευνών σε περιοχή εντός του εύρους των 12νμ από τις ακτές των ελληνικών νησιών. Υπό το Άρθρο 3 της ΣΔΘ, το εν λόγω εύρος αποτελεί το μέγιστο επιτρεπόμενο όριο για την επέκταση της χωρικής θάλασσας ενός Κράτους και αποτελεί μονομερές δικαίωμα άσκησης του.²⁹ Επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι σχετικές ενέργειες διεξήχθησαν στην «εν δυνάμει» περιοχή επέκτασης της ελληνικής χωρικής θάλασσας. Ως συνέπεια αυτών, μπορεί να εκτιμηθεί ότι αποτέλεσαν μία αμφισβήτηση του δικαιώματος της Ελλάδας στην επέκταση της χωρικής θάλασσας, αλλά και κατά συνέπεια του δικαιώματος άσκησης επέκτασης της κυριαρχίας της.

3. Διαμόρφωση του Κανονιστικού Πλαισίου από τους Βαλκανικούς Πολέμους έως τη Συνθήκη Λωζάννη (1923)

Στην παρούσα μελέτη, σχετικά με την κυριαρχία των ελληνικών νησιών, η εξέταση του σκοπού και του κανονιστικού πλαισίου των σχετικών Συνθηκών θα ασκείται παράλληλα με την εξελικτική τους πορεία υπό το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων που διαδραματίστηκαν. Αρχικά, η διαμορφωθείσα κατάσταση μετά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο οδήγησε στη Συνθήκη του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913), η οποία καθόρισε *de jure* (νομική αναγνώριση) την κατάρρευση της πττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, καθορίζοντας τα σύνορα της περιοχής. Αναφορικά με τα

νησιά του Αιγαίου, στο Άρθρο 5 της Συνθήκης αναφέρεται ότι ο Αυτοκράτορας των Οθωμανών και οι σύμμαχοι Ηγεμόνες εξέφραζαν ότι εμπιστεύονταν σε Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ιταλία και Ρωσία «τη φροντίδα να αποφασίσωσι περί της τύχης πασών των Οθωμανικών νησιών του Αιγαίου Πελάγους, εκτός της Κρήτης...».³⁰ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ο ελληνικός στόλος είχε απελευθερώσει σταδιακά τα νησιά του Αιγαίου πελάγους την περίοδο 1912-13, εξαιρουμένων των νησιών της Δωδεκανήσου, που είχαν προηγουμένως καταληφθεί από την Ιταλία κατά τη διάρκεια του Ιταλο-τουρκικού πολέμου το 1911-12.³¹

Ακολούθησε η Συνθήκη των Αθηνών, στις 1/14 Νοεμβρίου 1913, μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, με την οποία τα δύο κράτη ανέλαβαν την υποχρέωση να σεβαστούν την προρρηθείσα Συνθήκη του Λονδίνου, καθώς επίσης αναγνώρισε επιπλέον την Ελληνική κυριαρχία επί της ν. Κρήτης. Συγκεκριμένα, στο Άρθρο 15 αναφέρει ότι, «υποχρεούνται να τηρήσωσι τας αφορώσας εις αυτά διατάξεις της εν Λονδίνω Συνθήκης της 30ης Μαΐου 1913, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων του άρθρου 5 της ρηθείσης Συνθήκης».³² Από το συγκεκριμένο άρθρο παρατηρείται ότι στη Συνθήκη των Αθηνών υπάρχει για δεύτερη φορά η έμπρακτη αναγνώριση από την Τουρκία του γεγονότος ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις κατείχαν τη δικαιοδοσία καθορισμού της κυριαρχίας των νησιών του Αιγαίου, τα οποία δεν θα ανήκαν πλέον στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στην επόμενη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου 13 Φεβρουαρίου 1914 οι Κυβερνήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων (Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ιταλία και Ρωσία), ως απορ-

χαρακτήρα και, κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, για να μην θέσουν σε κίνδυνο ή παρεμποδίσουν την επίτευξη οριστικής συμφωνίας. Οι διευθετήσεις αυτές δεν επηρεάζουν την τελική οριοθέτηση

4. Όταν υφίσταται συμφωνία εν ισχύ μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών, θέματα τα σχετιζόμενα με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας θα καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις εκείνης της συμφωνίας.»

29 Άρθρο 3 της ΣΔΘ, Εύρος της Χωρικής θάλασσας, «Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος της χωρικής του θάλασσας. Το εύρος αυτό δεν υπερβαίνει τα δώδεκα ναυτικά μίλια, μετρούμενα από γραμμές βάσεως καθοριζόμενες σύμφωνα με την παρούσα σύμβαση.»

30 Συνθήκη Λονδίνου 1913, στο <https://geetha.mil.gr/wp-content/uploads/2019/10/1-SYNTHIKI-EIRHNHS-TOU-LONDINOY.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

31 1912-1913. Εκατό Χρόνια από τη Ναυτική Εποποιία των Βαλκανικών Πολέμων, Τιμητική Έκδοση Περιοδικού Ναυτικής Επιθεώρησης, Τεύχος 581, 2012 <http://www.yin.mil.gr/wp-content/uploads/2016/10/581.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

32 Τούντα-Φεργάδη Αρετή, Η Σύμβαση Περί Ειρήνης των Αθηνών, της 1/14 Νοεμβρίου 1913, HUFFPOST, https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-semvase-peri-eirenes-ton-athenon-gr_5a5cab0fe4b003efadb6afb1 (ενεργό στις 21/1/22).

ρέουσα ενέργεια του Άρθρου 5 της Συνθήκης Λονδίνου του Μαΐου 1913, αποφάσισαν να αναγνωρίσουν την κυριαρχία της Ελλάδας επί, «*όλων των νησιών του Αιγαίου που έχουν καταληφθεί από αυτήν, με την εξαίρεση της Ίμβρου, της Τενέδου και του Καστελλόριζου*». Ως εκ τούτου, το εν λόγω άρθρο αποτέλεσε την *de jure* (νομική αναγνώριση) της *de facto* (έμπρακτης) ελληνικής κυριαρχίας επί του συνόλου των νησιών του Αιγαίου που είχε καταλάβει, αλλά επίσης την επιστροφή στην Τουρκία των νήσων Ίμβρος, Τένεδος και Καστελλόριζο. Παρόλα τα ανωτέρω άρθρα, η τουρκική επιχειρηματολογία αμφισβήτησης υποστηρίζει ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν αποδέχτηκε την απόφαση του Λονδίνου (1913). Το επιχείρημα αυτό είναι αβάσιμο από τις πράξεις, πρώτων, της ίδιας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και δεύτερων, του Τουρκικού Κράτους ως μετέπειτα διαδόχου. Οι υπογραφές των ανωτέρω δύο Συνθηκών προσδιορίζουν ότι συγκατατέθηκαν στον προσδιορισμό της τύχης των νησιών του Αιγαίου από τις Μεγάλες Δυνάμεις, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω (Συνθήκη Λονδίνου Μάιος 1913 και Συνθήκη Αθηνών Νοέμβριος 1913).

Επιπλέον των ανωτέρω, η ελληνική κυριαρχία επί των νησιών επιβεβαιώθηκε και στη νομολογία του Διαρκούς Δικαστηρίου Διεθνούς Δικαιοσύνης της Χάγης (ΔΔΔΔ), στην «*Υπόθεση των Φάρων στη Σάμο και στην Κρήτη*» (Lighthouses in Crete and Samos), το 1937. Το Δικαστήριο στην αιτιολογική του ερμηνεία έπρεπε να εξετάσει το υπάρχον κυριαρχικό καθεστώς για τα σχετικά νησιά και απεφάνθη ότι αυτά, «*είχαν ήδη αποκοπεί από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, με την πλήρη έννοια του όρου της αποκοπής, δηλαδή την εξαφάνιση κάθε πολιτικού δεσμού με αυτή[...]* Η Σάμος πέρασε υπό την κυριαρχία της Ελλάδας με την Απόφαση των Δυνάμεων της 13 Φεβρουαρίου 1914».³³ Επομένως, το δικαστήριο επιβεβαίωσε την ισχύ του Άρθρου 5 της Συνδιάσκεψης του Λονδίνου ως η κύρια πηγή και ιδιαίτερης βαρύτητας για την ερμηνεία του κυριαρχικού καθεστώτος και ως συνέπεια επιβεβαίωσε την ύπαρξη ελληνι-

κής κυριαρχίας επί των συγκεκριμένων νήσων.

Επόμενο ιστορικό κείμενο ενδιαφέροντος αποτελεί η Συνθήκη των Σεβρών του 1920, της οποίας το κείμενο και το περιεχόμενο της δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Καταληκτικός παράγοντας στη μη εφαρμογή της Συνθήκης διαδραμάτισε ο έντονος ανταγωνισμός που υπήρχε μεταξύ της Αγγλίας και της Γαλλίας. Ωστόσο, στα άρθρα της Συνθήκης επαναλαμβάνονταν η βούληση των Μεγάλων Δυνάμεων να αναγνωρίσουν την ελληνική κυριαρχία επί του συνόλου των νησιωτικών συμπλεγμάτων του Αιγαίου, πλην εκείνων της Δωδεκανήσου, τα οποία η Τουρκία παραχωρούσε στην Ιταλία, καθώς και του Καστελλόριζου.³⁴ Αυτή η διαμορφωθείσα κατάσταση δεν μεταβλήθηκε μετά τα γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής και των «εγκληματικών» πράξεων που διέπραξε ο τουρκικός στρατός. Την επαύριον του «τραγικού» 1922 καθόρισε η Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, με την οποία αποκτούν οριστικό περιεχόμενο όλες οι διευθετήσεις που όριζαν οι προαναφερόμενες συμφωνίες και συνθήκες.³⁵ Η πράξη υπογραφής της Συνθήκης από την Τουρκία αποτέλεσε την τελική και οριστική νομική αναγνώριση (*de jure*) διάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Επίσης, έθετε τον εαυτό της ως το διάδοχο κράτος, το οποίο υποχρεούται στην αποδοχή των προσυμφωνηθέντων, δηλαδή εκείνων των οποίων είχαν συναφθεί σε συμφωνίες και συνθήκες μεταξύ του προηγούμενου καθεστώτος και άλλων υποκειμένων του διεθνούς δικαίου (κράτη και διεθνείς οργανισμούς).

Επιπλέον, στη Συνθήκη της Λωζάννης η Τουρκία αποδεχόταν την εδαφική κυριαρχία της Ελλάδας σε ηπειρωτικά και νησιωτικά εδάφη για τρίτη φορά και τη διαμόρφωση των τελικών συνόρων.³⁶ Συγκεκριμένα, τα ανωτέρω καθορίζονταν από το Άρθρο 12, το οποίο αναφέρει ότι,

34 Καραπαρμπούνης Χάρης, *Γιατί η Συνθήκη της Λωζάννης Είναι Ακόμα Ισχυρή*, στο περιοδικό FOREIGN AFFAIRS, Τεύχος Απρίλιος-Μάιος 2018, σελ. 103.

35 Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 50-71.

36 Βλ. ειδικότερα στο Συρίγος Μ. Άγγελος, *Άποψη: Στο ίδιο Έργο Θεατές*, στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, <http://www.kathimerini.gr/959336/article/epikairothta/politikh/apoyh-sto-idio-ergo8eates>, (ενεργό στις 21/1/22).

33 PCIJ, *Lighthouses in Crete and Samos*, Ser. A/B, No 71, 1937, σελ. 103.

«[...]αφορώσα εις την κυριαρχίαν της Ελλάδος επί των νήσων της Ανατολικής Μεσογείου, εκτός της Ίμβρου, Τενέδου και των Λαγουσών νήσων (Μαυρωύν), ιδία των νήσων Λήμνου, Σαμοθράκης, Μυτιλήνης, Χίου, Σάμου και Ικαρίας, επικυρούνται, υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων της παρούσης Συνθήκης των συναφών προς τας υπό την κυριαρχίαν της Ιταλίας διατελούσας νήσους, περί των διαλαμβάνει το άρθρον 15. Εκτός αντιθέτου διατάξεως της παρούσης Συνθήκης, αι νήσοι, αι κείμεναι εις μικροτέραν απόστασιν των τριών μιλλίων της ασιατικής ακτής, παραμένουσιν υπό την τουρκικήν κυριαρχίαν.»³⁷

Ωστόσο, όπως έχει προαναφερθεί, το εν λόγω άρθρο προσπαθεί να παρερμηνεύσει η Τουρκία. Με σκοπό την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας, ανατρέχει στην προγενέστερη Συνθήκη του Λονδίνου του 1913 και υποστηρίζει ότι η βούληση ήταν να μεταβιβαστούν στην Ελλάδα μόνο οι νήσοι εκείνοι που βρίσκονταν υπό ελληνική κατοχή τη συγκεκριμένη περίοδο και για το λόγω αυτό στο Άρθρο 12 της Λωζάννης καταλήγουν να κατονομάζονται ρητά μόνο συγκεκριμένα νησιά. Κατά την επιχειρηματολογία της Τουρκίας αυτές οι νήσοι είναι η Λήμνος, η Σαμοθράκη, η Μυτιλήνη, η Χίος, η Σάμος και η Ικαρία. Ωστόσο, για να στηρίξει το επιχείρημά της, θεωρεί ότι στην Ελλάδα ανήκουν επιπλέον και τα νησιά Θάσος, Άγιος Ευστράτιος και Ψαρά, τα οποία αν και δεν κατονομάζονται ρητά στη Συνθήκη βρίσκονταν υπό Ελληνική κατοχή την περίοδο εκείνη (1913) και επομένως αναγκάζεται να τα αναφέρει. Παρατηρείται, όμως, ότι το επιχείρημά της εμπεριέχει μία αντίφαση σχετικά με το πως ερμηνεύει το σκεπτικό της απόφασης των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής και τελικώς πως υλοποιήθηκε στο σχετικό άρθρο. Αποδέχεται ότι τα ονομαζόμενα νησιά εξέφραζαν τον στόχο των Συνθηκών να καθορίσουν την ελληνική κυριαρχία μόνο σε εκείνα που είχε απελευθερώσει και έλεγχε ο ελληνικός στρατός, ωστόσο, υποπίπτει σε αναίρεση

προβαίνοντας στην αναγνώριση έτερων νήσων (Θάσο, Άγιο Ευστράτιο, Ψαρά), τα οποία φαίνεται να αμελήθηκαν από τις Μεγάλες Δυνάμεις και να μην αναφέρονται ονομαστικά.

Ειδικότερα, όμως, η Τουρκική επιχειρηματολογία καταρρίπτεται από το ιστορικό αιτιολόγησης των διατάξεων. Ανατρέχοντας στο Άρθρο 5 της Συνθήκης του Λονδίνου του 1913, διατυπώνεται ευκρινώς ότι το άρθρο αναφέρεται σε όλα («πασών») τα νησιά του Αιγαίου, εκτός της Ίμβρου, Τενέδου και του Λαγουσών. Συγκεκριμένα αναφέρεται, «περί της τύχης πασών των Οθωμανικών νησιών του Αιγαίου Πελάγους», χωρίς περαιτέρω εξαιρέσεις. Το γεγονός ότι δεν αναγράφηκαν όλα τα νησιά και οι βράχοι, ένα προς ένα, απορρέει από την πρακτική ότι την εποχή εκείνη ενδιαφέρονταν αποκλειστικά για τις μεγάλες νήσους που είχαν στρατιωτική σπουδαιότητα και η κατοχή τους καθόριζε τον έλεγχο της σχετικής θαλάσσιας περιοχής και την κυριαρχία επί των εξαρτημένων και διοικητικά εξαρτώμενων νησιών εδαφών της.

Υπό το ίδιο πνεύμα, η Τουρκία εκείνη την περίοδο ενδιαφερόταν μόνο για τα μεγάλα νησιά, τα οποία θεωρούσε απαραίτητα για την άμυνα των Μικρασιατικών παραλίων και για το λόγω αυτό ασπάσθηκε την ίδια πρακτική και δεν επιδίωξε να γίνει ρητή αναφορά σε εξαρτώμενα νησιά εδάφη που θα κατείχε υπό την κυριαρχία της. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, αποδεικνύεται ότι δεν υπήρχε πρόθεση το 1914 οι Μεγάλες Δυνάμεις να μεταβάλουν αυτά που είχαν αρχικά οριστεί στο Λονδίνο το 1913 αναφορικά με το καθεστώς επί του «συνόλου» των νησιών του Αιγαίου και πολύ περισσότερο να προβούν σε διάσπαση της γεωγραφικής και διοικητικής ενότητας του χώρου, είτε ακόμα και να εξαιρέσουν κάποια νησιά. Ως εκ τούτου, η Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 συνέχισε τον ίδιο συλλογισμό των προγενέστερων Συμφωνιών. Επικουρικά των όσων λεχθέντων, στο Άρθρο 12 της Λωζάννης επισημαίνεται ότι διαφορετικό κυριαρχικό καθεστώς υπάρχει μόνο για τα νησιά που βρίσκονται πλησίον των τριών ναυτικών μιλίων (το θαλάσσιο όριο τερματισμού οποιονδήποτε τουρκικών διεκδικήσεων) από τις ακτές της

37 Η Συνθήκη της Λωζάννης 1923, <https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/DOD/011-057.pdf>, (εργεγό στις 21/1/22).

Μικρά Ασίας και δεν θα αποδοθούν στην Ελλάδα όπως το σύνολο των υπολοίπων.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να προσδιορισθεί η νομική έννοια της ενότητας ενός θαλάσσιου χώρου και της διοικητικής συνέχειας του. Για τον προσδιορισμό του «όλου» μιας θαλάσσιας περιοχής υπάρχουν στη διεθνή νομολογία αναφορές που καθορίζουν τον όρο της «γεωγραφικής ενότητας». Συγκεκριμένα, οι αρχικές αναφορές προσδιορίζουν τη γεωγραφική έννοια ενός αρχιπελάγους, στο οποίο συναντάμε αριθμό νησιών και στον προσδιορισμό την «ενότητα» της περιοχής του. Η νομική προσέγγιση του θέματος συναντάται στην Υπόθεση *Minquiers et Ecrehos* του 1953, ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (ΔΔΧ). Συγκεκριμένα, ο Δικαστής Carneiro επισήμανε τον προσδιορισμό της γεωγραφικής ενότητας του αρχιπελάγους, ο οποίος κατά τις διεθνείς συνθήκες και άλλες νομικές πράξεις προσδιορίζεται μόνο με την αναφορά σε μερικά από τα νησιά και με τον τρόπο αυτό μπορεί να προσδιοριστεί το σύνολο του αρχιπελάγους.³⁸ Υπό το ίδιο πρίσμα, ο Διαιτητής Δικαστής Max Huber, στην προγενέστερη Διαιτητική Απόφαση *Las Palmas* του 1928, σημείωνε ότι «ένα σύνολο νησιών, είναι δυνατό κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, να θεωρείται ως μονάδα στο δίκαιο και η τύχη του κύριου μέρους να επηρεάζει και τα υπόλοιπα».³⁹ Επίσης, στη νεότερη Διαιτητική Απόφαση *Ερυθραίας* κατά *Υεμένης* του 1998, τονίστηκε το γεγονός της επέκτασης ενός υφιστάμενου νομικού τίτλου και σε άλλες περιοχές εφόσον όλες είναι «*τμήμα της ίδιας ενότητας*».⁴⁰ Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω καταδεικνύεται ότι ο τρόπος περιγραφής περιπτώσεων θαλασσιών περιοχών που αναφέρονται σε πλήθος νησιαίων εδαφών, από την εποχή της Συν-

θήκης Λωζάννης έως και σήμερα, μπορεί να γίνει με την αναφορά βασικών νήσων. Η έννοια του συνόλου των νησιών του Αιγαίου αποδίδεται πλήρως υπό τη σκοπιά της γεωγραφικής και διοικητικής ενότητας τους και δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η πλήρης αναγραφή του συνόλου των ονομάτων τους.

Καταληκτικά, η επιβεβαίωση των ανωτέρω διαπιστώνεται από την πρακτική της Τουρκίας, η οποία αποδεχόταν το καθεστώς κυριαρχίας επί του συνόλου των νησιαίων εδαφών του Αιγαίου από το 1923, κατά τον καθορισμό της κυριαρχίας σε Ελλάδα και Ιταλία και από το 1947 εξολοκλήρου στην Ελλάδα, χωρίς να εκδηλώνει καμία αντίρρηση. Όπως παρουσιάστηκε στην εισαγωγή, οι διάφορες τουρκικές αντιδράσεις ξεκίνησαν τη δεκαετία του '60 και ειδικότερα επί της αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας των νησιαίων εδαφών το 1996.

4. Αμφισβήτηση Κυριαρχίας των Ελληνικών Νησιαίων Εδαφών

Οι τουρκικές αμφισβητήσεις αναφορικά με το καθεστώς του Αιγαίου πέρασαν σε ένα διαφορετικό επίπεδο το 1996 θέτοντας ως σημείο βαρύνουσας σημασίας, για πρώτη φορά, την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί νησιωτικού εδάφους.⁴¹ Έως τότε, οι τουρκικές αμφισβητήσεις έθεταν διεκδικήσεις επί των θαλασσιών ζωνών και των δικαιωμάτων που εκπορεύονται από αυτές στην περιοχή του Αιγαίου, εποφθαλμιώντας στην εκμετάλλευση των ζώντων πόρων και των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 1996 η προσχεδιασμένη προκληθείσα ένταση από την Τουρκία εστίασε στην αμφισβήτηση κυριαρχίας των δύο νησιών των Ιμίων και περαιτέρω ξεκίνησε η αμφισβήτηση επί της κυριαρχίας σε αριθμό νησιών του συμπλέγματος της Δωδεκανήσου καθώς και ευρύτερα του Αιγαίου.

Η Τουρκία από το 1996 και έκτοτε παρουσιάζει μια σταθερή και συνεχή στρατηγική αναδείξεις των Ιμίων ως τον κεντρικό γεωγραφικό χώρο πρόκλησης και αμφισβήτησης της Ελληνικής κυριαρχίας αναπτύσσοντας την καινοφα-

38 International Court of Justice (ICJ), *Minquiers and Ecrehos (France/United Kingdom)*, Recueil, 1953, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/17/017-19530917-ORA-01-00-BI.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

39 Μπρεδήμας Αντώνης, *Το ζήτημα των Γκρίζων Ζωνών στο Αιγαίο*, στο (επιμ.) Περράκης Στέλιος, *Αιγαίο – Εξελίξεις και Προοπτικές Επίλυσης των Ελληνοτουρκικών Διενέξεων*, Αθήνα, 2002, σελ. 54.

40 Permanent Court of Arbitration (PCA), *Eritrea/Yemen - Sovereignty and Maritime Delimitation in the Red Sea*, Πρώτη Φάση, Παράγραφος 462, σελ. 129, <https://pcacases.com/web/sendAttach/517>, (ενεργό στις 21/1/22).

41 Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 465-479.

νή τουρκική θεωρία περί “γκρίζων ζωνών”.⁴² Η εν λόγω θεωρία προετοιμάστηκε από τούρκους αξιωματούχους από τα μέσα της δεκαετίας του ‘90, με σκοπό την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε μία σειρά νήσων και βράχων στο Αιγαίο. Η δημιουργία της ανωτέρω θεώρησης στηρίχθηκε στην «παρερμηνεία» των διεθνών Συνθηκών, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Τον ισχυρισμό αυτό δεν αποδέχεται η Ελληνική Δημοκρατία, καθώς επίσης ούτε ότι επέχει κάποια υπόστασή. Συγκεκριμένα στον επίσημο ιστότοπο το Ελληνικού Υπουργείου των Εξωτερικών αναφέρεται ότι,

«Την καινοφανή θεωρία περί «γκρίζων ζωνών» ανέπτυξαν Τούρκοι αξιωματούχοι από τα μέσα της δεκαετίας του ‘90. Η θεωρία αυτή «επαερμηνείας» των διεθνών Συνθηκών συνίσταται στην αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε μία σειρά νήσων, νησίδων και βραχονησίδων στο Αιγαίο. Ειδικότερα, η Τουρκία ισχυρίζεται ότι η ελληνική κυριαρχία υφίσταται μόνο σε εκείνα τα νησιά του Αιγαίου, τα οποία αναφέρονται ονομαστικά στα κείμενα των Συνθηκών με τις οποίες αυτά τα νησιά παραχωρήθηκαν στην Ελλάδα».⁴³

Για την υποστήριξη της ανωτέρω θεωρίας, η Τουρκία, έχει αναπτύξει σειρά επιχειρημάτων αποδίδοντας την ερμηνεία των άρθρων των συνθηκών με τρόπο τέτοιο ώστε να ανταποκρίνονται στις διεκδικήσεις της.⁴⁴ Αναλυτικότερα, η βασική επιχειρηματολογία της στηρίζεται, ως αναφέρθηκε, στην άρνηση της ελληνικής κυριαρχίας σε οποιοδήποτε νησιωτικό έδαφος που δεν αναφέρεται ρητά στις συνθήκες, τόσο της

Λωζάννης το 1923 όπου τα Δωδεκάνησα περιήλθαν στην Ιταλική κυριαρχία, όσο και συνακόλουθα του Παρισιού το 1947, με την οποία τα νησιά εδάφη πέρασαν στην κυριαρχία της Ελλάδας. Παράλληλα, αμφισβητεί την ισχύ μίας άλλης συμφωνίας, της Ιταλοτουρκικής Συμφωνίας τον Δεκέμβριο του 1932. Η συμφωνία αυτή είχε υπογραφεί από τα δυο μέρη και επιβεβαίωνε σαφώς την Ιταλική κυριαρχία επί των νησιών της Δωδεκανήσου, αλλά η Τουρκία μεταγενέστερα (το 1996) ανέφερε ότι δεν έχει ισχύ γιατί δεν είχε κατατεθεί στην ΚτΕ.

Επιπρόσθετα, υποστηρίζει ότι η εν λόγω Ιταλοτουρκική Συμφωνία, αλλά και η προγενέστερη αυτής τον Ιανουάριο του 1932, συνήφθησαν «στο πλαίσιο μιας ειδικής καταστάσεως της εποχής πριν από το Β΄ΠΠ», υπονοώντας ότι της επιβλήθηκαν.⁴⁵ Παρόλα ταύτα, αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι, στις διεθνείς σχέσεις η διαμόρφωση των συνόρων μεταξύ των κρατών επήλθε ως αποτέλεσμα των μεταξύ τους συγκρούσεων και ανταγωνισμών. Οι νίκες, αλλά και οι ήττες, τόσο σε στρατιωτικό, όσο και σε διπλωματικό επίπεδο, καθόρισαν τη διαμόρφωση της υπάρχουσας κατάστασης των συνόρων και της κυριαρχίας των Κρατών, το επικαλούμενο *status quo*, το οποίο και κωδικοποιήθηκε στις σχετικές Συνθήκες και Συμφωνίες. Όπως αναλύθηκε ανωτέρω στην παρούσα μελέτη, αποτελεί βασική αρχή του διεθνούς δικαίου ότι σύνορο το οποίο ορίστηκε με διεθνή συνθήκη παραμένει αμετάβλητο και διαρκές και η όποια αμφισβήτηση του «αποτελεί πηγή έντασης στις σχέσεις μεταξύ δύο Κρατών και εν δυνάμει απειλεί τη διεθνή ειρήνη».⁴⁶

Συνεχίζοντας την εξέταση των συνθηκών που καθόρισαν το καθεστώς των νήσων του συμπλέγματος της Δωδεκανήσου, έως και το σύμπλεγμα του

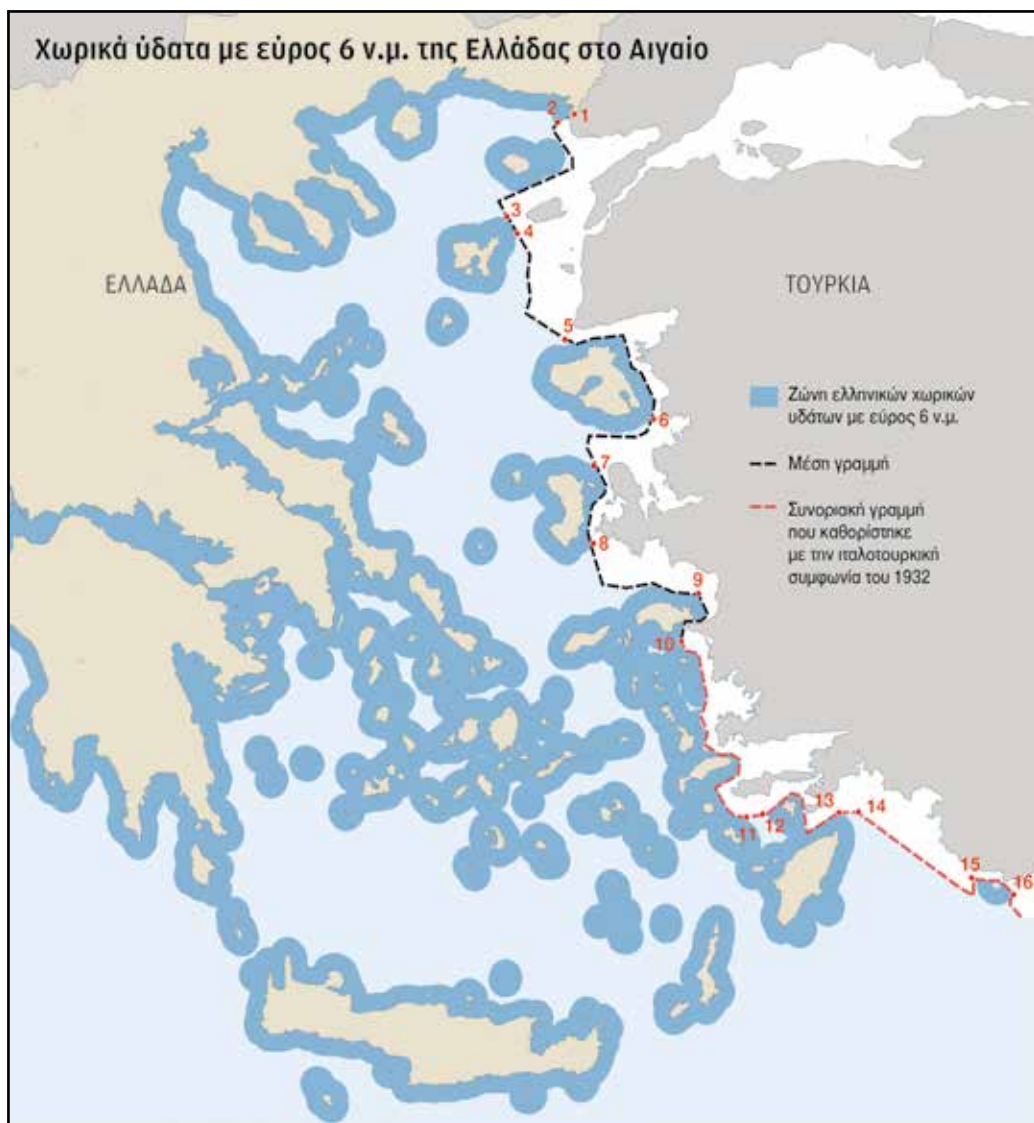
42 Τσάλτας Γρηγόρης, *Οι Ελληνοτουρκικές Διαφορές στο Αιγαίο και οι Εξελίξεις του Δικαίου της Θάλασσας*, στο *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ: Η Κρίση στα Έμια-Εξοηλιτικά Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ, Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ιμίων*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997, σελ. 58-64.

43 ΥΠΕΞ, *Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων - Ειδικότερα κείμενα*, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-she-seon/eidikotera-keimena/tourkikes-diekdikeseis.html>, (ενεργό στις 21/1/22).

44 Παύλος Γ. Φωτίου, *ΠΕΡΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ-ΔΙΚΑΙΟΥ ΘΑΛΑΣΣΗΣ-ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ Β΄ ΜΕΡΟΣ*, στο περιοδικό «Προβληματισμοί», τεύχος 71, σελ. 11, έκδοση Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ), ΙΑΝ – ΜΑΡ 2013, https://perialos.blogspot.com/2013/05/blog-post_26.html, (ενεργό στις 21/1/22).

45 Συρίγος Μ. Άγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο*, στο Συρίγος Α. – Ντόκος Θ., *Σειρά: Ελληνοτουρκικές Σχέσεις. 35 Χάρτες που Εξηγούν τις Διαφορές Ελλάδας-Τουρκίας*, στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2018, σελ. 50.

46 Αντωνόπουλος Κων/νος, *Ο Εδαφικός Διακανονισμός της Συνθήκης της Λωζάννης και η Νομολογία Διεθνών Δικαιοδοτικών Οργάνων*, <https://docplayer.gr/46085943-Eidikotera-o-edafikos-diakanonismos-tis-synthikis-tis-lozannis-kai-i-nomologia-diethnon-dikaiodotikon-organon-konstantinos-antonopoulos.html>, (ενεργό στις 21/1/22).

Παρουσιάζεται με κόκκινη διακεκομμένη γραμμή η καθορισθείσα συνοριακή γραμμή με την Ιταλοτουρκική συμφωνία του 1932.

Πηγή: Συρίγος Μ. Άγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο (60 χάρτες)*, Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ειδική Έκδοση 2020.

Καστελλόριζου, αφετηρία θα αποτελέσει η ήττα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από την Ιταλία, στον Ιταλοτουρκικό πόλεμο του 1911-1912. Το αποτέλεσμα ήταν να απολέσει η Αυτοκρατορία οριστικά και δια παντός το σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου. Το διαμορφωθέν καθεστώς της περιόδου εκείνης επιβεβαιώθηκε λίγα χρόνια αργότερα στην Συνθήκη της Λωζάννης το 1923, με την οποία ρυθμίστηκε το σύνολο της κυριαρχίας των νησιών του Αιγαίου. Ακολούθησε η Συμφωνία του 1932, μεταξύ της

Ιταλίας και της Τουρκίας, με την οποία τα δύο μέρη ρύθμισαν επακριβώς την κυριαρχία και τα θαλάσσια όρια (σύνορα) μεταξύ της Ιταλικής Δωδεκανήσου -συμπεριλαμβανομένου του συμπλέγματος του Καστελλόριζου- και των τουρκικών Ανατολικών ακτών και νησιαίων εδαφών. Η τελική πράξη εκχώρησης από την Ιταλία στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε με τη Συνθήκη των Παρισίων του 1947, η οποία καθόρισε εν γένει το καθεστώς κυριαρχίας των νικητών του Β΄ ΠΠ.

Ειδικότερα, με το Άρθρο 15 στη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας επί της κυριαρχίας των νησιών της Δωδεκανήσου και «των νησίδων εξ αυτών εξαρτωμένων», καθώς και του Καστελλόριζου. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι,

«Η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας παντός δικαιώματος και τίτλου επί των κάτωθι απαριθμουμένων νήσων, τουτέστιν της Αστυπάλαιας, Ρόδου, Χάλκης, Καρπάθου, Κάσσου, Τήλου, Νισύρου, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Λειψούς, Σύμης και Κω, των κατεχομένων νυν υπό της Ιταλίας και των νησίδων των εξ αυτών εξαρτωμένων, ως και της νήσου Καστελλορίζου».

Στο επόμενο, Άρθρο 16, η Συνθήκη της Λωζάννης, καθόρισε ότι η Τουρκία προβαίνει στην εκχώρηση των νήσων του Αιγίου, πέραν των προβλεπομένων ορίων. Συγκεκριμένα αναφέρει,

«Η Τουρκία δηλοί ότι παραιτείται παντός τίτλου και δικαιώματος πάσης φύσεως επί των εδαφών ή εν σχέσει προς τα εδάφη άτινα κείνται πέραν των προβλεπομένων υπό της παρούσης Συνθήκης ορίων, ως και επί των νήσων, εκτός εκείνων των η κυριαρχία έχει αναγνωρισθή αυτή δια της παρούσης Συνθήκης, της τύχης των εδαφών και των νήσων τούτων κανονισθείσης ή κανονισθησομένης μεταξύ των ενδιαφερομένων»,⁴⁷

Υπό την ανωτέρω φράση, «προβλεπομένων υπό της παρούσης Συνθήκης ορίων», η Συνθήκη αναφέρεται στο όριο των 3 μιλίων αρχής μετρήσεώς τους τις μικρασιατικές ακτές, όπως αναλύθηκε ανωτέρω στην 2^η ενότητα της παρούσας μελέτης. Τα εν λόγω όρια καθορίζονται τόσο με το Άρθρο 6, όσο και με το Άρθρο 12 της Συνθήκης της Λωζάννης, όπου η Τουρκία παραιτείται παντός διεκδίκησης των νησιών πέραν των τριών μιλίων από τις ανατολικές ακτές της. Συγκεκριμένα, στο Άρθρο 6 αναφέρεται ότι, «[...]Εκτός αντιθέτων διατάξεων της παρούσης Συνθήκης, τα θαλάσσια όρια περιλαμβάνουσι τας νήσους και νησίδας τας κειμένας εις από-

στασιν μικροτέραν των τριών μιλίων από της ακτής».⁴⁸ Επίσης, το Άρθρο 12 της Λωζάννης, όπως έχει αναφερθεί, αποδίδει το σύνολο των νησιαιών εδαφών στην ελληνική κυριαρχία καθώς και στην ιταλική υποδεικνύοντας το Άρθρο 15, και αναφέρει ότι, «[...]Εκτός αντιθέτου διατάξεως της παρούσης Συνθήκης, αι νήσοι, αι κείμεναι εις μικροτέραν απόστασιν των τριών μιλίων της ασιατικής ακτής, παραμένουσιν υπό την τουρκικήν κυριαρχίαν».⁴⁹

Επιπρόσθετα, σχετικά με το καθεστώς του Καστελλόριζου, οποιεσδήποτε διευκρινίσεις υποτυπώθηκαν στην πρώτη Ιταλοτουρκική Συμφωνία της 4ης Ιανουαρίου 1932 στην Άγκυρα. Σκοπός της Συμφωνίας ήταν να καθορίσει τα «σύνορα» μεταξύ των δύο κρατών στην περιοχή του Καστελλόριζου και να ρυθμίσει το καθεστώς νησίδων και βραχονησίδων πέριξ αυτού. Συγκεκριμένα, στο Άρθρο 2 καθορίστηκε ότι, «Η νησίς του Καρά – Αντά κειμένη εντός του κόλπου του Μπουντρούμ, θα ανήκει επίσης εις την Τουρκίαν», και προχωράει στο Άρθρο 3 όπου ορίστηκε ότι,

«Αντιθέτως, η Τουρκική Κυβέρνησις αναγνωρίζει την κυριαρχίαν της Ιταλίας επί των νησίδων των κειμένων εντός της ζώνης της οριζόμενης υπό της περιμέτρου του κύκλου ο οποίος έχει ως κέντρο τον θόλο της εκκλησίας της πόλεως του Καστελλόριζου και ως ακτίνα την απόσταση μεταξύ του κέντρου τούτου και του ακρωτηρίου του Αγίου Στεφάνου τουτέστιν: Ψωραδιά, Πολύφαδος, Άγιος Γεώργιος (δύο νήσοι αναφερόμενοι εις τον Αγγλικόν χάρτην αρ. 236), Ψωμί (Στρογγυλό, Αγγλικός χάρτης 236), Κουτσουμπόρα (βράχοι), Μαύρο Ποινάκι, Μαύρο Ποινί.

Εκτός των νήσων τούτων των κειμένων εντός της ανωτέρω αναφερομένης περιμέτρου αι νησίδες του Αγίου Γεωργίου (Ρω), Δραγονέρα, Ροσσ και Υψηλή (Στρογγυλή) θα ανήκουν επίσης εις την Ιταλίαν».⁵⁰

48 Η Συνθήκη της Λωζάννης 1923, <https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/DOD/011-057.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

49 Ibid., υπ. 48.

50 Ιταλοτουρκική Συνθήκη, 4 Ιανουαρίου 1932, <http://hellas0099.com/TREATIES/italotourkiki%20synthiki%20Kastelorizo%201932%20Ellinika.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

47 Οικονομίδης Κων/νος, Το Νομικό Καθεστώς των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου: Απάντηση σε Τουρκική Μελέτη του Χουσεϊν Παζαρτζί, ΓΝΩΣΗ, 1989, σελ. 137.

Ειδικότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δεύτερη Συμφωνία μεταξύ της Ιταλίας και της Τουρκίας, η οποία συντάχθηκε στις 28 Δεκεμβρίου του 1932. Αναφερόμενο ως Πρακτικό (*procès-verbal*) οριοθέτησε την περιοχή και διαμόρφωσε τα θαλάσσια «*όρια-σύνορα*» ανάμεσα στις τουρκικές ακτές και τα Δωδεκάνησα.⁵¹ Με τη συμφωνία αυτή αποδεικνύεται η αποδοχή από τη μεριά της Τουρκίας της Ιταλικής κυριαρχίας επί του συνόλου των νησιαίων εδαφών του συμπλέγματος της Δωδεκανήσου, πέραν αυτών των βασικών που ονομάζονται ρητά στο Άρθρο 15 της Συνθήκης της Λωζάννης. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι στην εν λόγω συμφωνία αναφέρονται ονομαστικά και ρητώς τα νησιά των Ιμίων (είτε με την τουρκική ονομασία *Kardac*) μεταξύ αναφορών άλλων νήσων και επιβεβαιώνει ότι ανήκαν κυριαρχικά στην Ιταλία (στη συνέχεια του άρθρου παραθέτονται σχετικοί χάρτες). Το εν λόγω στοιχείο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον γιατί διαψεύδει την επιχειρηματολογία της Τουρκίας περί αμφισβήτησης του καθεστώτος κυριαρχίας των Ιμίων και καταρρίπτει την επιχειρηματολογία της για τη μη ρητή αναφορά της νήσου στις Συνθήκες και ως εκ τούτου, μη ορθής μεταβίβασης το 1947 στην Ελλάδα.⁵² Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επίσης, αποτελεί η στάση της Τουρκίας κατά την κρίση του 1995-1996, όπου κατόπιν της δημοσιοποίησης των ανωτέρω στοιχείων των συμφωνιών, αλλά και χαρτών που αποδεικνύουν την ονομαστική αναφορά των Ιμίων, έσπευσε να δισκευάσει την επιχειρηματολογία της και να εστιάσει σε διαφορετικό επίχειρημα υποστηρίζοντας τη μη αναγνώριση της ισχύς της ανωτέρω Ιταλοτουρκικής Συμφωνίας.

5. Ελληνική Κυριαρχία Συμπλέγματος της Δωδεκανήσου και Καστελλόριζου: Συνθήκη των Παρισίων (1947)

Στην πορεία προς την ολοκλήρωση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νησιών του συμπλέγ-

ματος της Δωδεκανήσου και του Καστελλόριζου αποτελούν τα γεγονότα και οι συμφωνίες μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Συγκεκριμένα, στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων, το 1947, καθορίζεται το οριστικό καθεστώς κυριαρχίας με την παραίτηση της Ιταλίας υπέρ της Ελλάδας επί των νησιωτικών εδαφών του Αιγαίου. Ως υπαγόρευε η Συνθήκη της Λωζάννης του 1923,⁵³ τα «*ενδιαφερόμενα μέρη*» για το καθορισμό του καθεστώτος των νήσων αποτελούσε η Ιταλία. Έδρασε ως το νόμιμο κυρίαρχο Κράτος και εκχώρησε την κυριαρχία επί των νησιών της Δωδεκανήσου και του Καστελλόριζου, καθώς και των παρακείμενων νησίδων αυτών, στην Ελλάδα. Η ιταλική κυριαρχία αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, και κατείχε το δικαίωμα της διαχείρισης και παράδοσής τους στην Ελλάδα. Πράξη, η οποία αφορούσε το σύνολο των νησιαίων εδαφών που κατείχε στο Αιγαίο. Ο καθορισμός των ανωτέρω λεχθέντων εντοπίζεται στο Άρθρο 14 της Συνθήκης Παρισίων του 1947, το οποίο αναφέρει συγκεκριμένα,

*«Η Ιταλία εκχωρεί εις την Ελλάδα εν πλήρη κυριαρχία τας νήσους της Δωδεκανήσου τας κατωτέρω απαριθμουμένας, ήτοι: Αστυπάλαιαν, Ρόδον, Χάλκη, Κάρπαθον, Κάσον, Τήλον, Νίσυρον, Κάλυμνον, Λέρον, Πάτμον, Λειψών, Σύμην, Κω και Καστελλόριζον, ως και τας παρακείμενας νησίδας»*⁵⁴

Σε καθολική αντίθεση με τα ανωτέρω η Τουρκία ισχυρίζεται ότι δεν υφίσταται συμφωνημένο θαλάσσιο σύνορο στο σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου,⁵⁵ το οποίο αναγνωρίζει στην Ελλάδα κυριαρχία επί των νήσων, τα οποία δεν αναφέρονται ονομαστικά στις Συνθήκες. Σύμφωνα με την Τουρκία συμφωνημένα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας υπάρχουν μόνον σε δύο πολύ στενές περιοχές.

53 Οικονομίδης, *Το Νομικό Καθεστώς των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου*, σελ. 137.

54 Κύρωση της Συνθήκης Ειρήνης της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1947, <https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/POD/069-088.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

55 Συρίγος Αγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο*, στο Συρίγος Α. – Ντόκος Θ., *Σειρά: Ελληνοτουρκικές Σχέσεις. 35 Χάρτες που Εξηγούν τις Διαφορές Ελλάδας-Τουρκίας*, στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2018, σελ. 47-55.

51 Συνθήκη Ιταλίας-Τουρκίας, Πρακτικό (*procès-verbal*), 28 Δεκεμβρίου 1932, στο <http://hellas0099.com/TREATIES/italotourkiki%20synthiki%20Kastelorizo%201932%20Ellinika.pdf>, (ενεργό στις 21/1/22).

52 Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, σελ. 469-471.

Αναφέρεται, αφενός στη ρύθμιση που καθορίζεται έως 3 μίλια από τις εκβολές του ποταμού Έβρου και ρυθμιζόταν με το Πρωτόκολλο των Αθηνών (3 Νοεμβρίου 1926) και αφετέρου στην περιοχή του Καστελλόριζου, η οποία ρυθμιζόταν με την πρώτη Ιταλοτουρκική Συμφωνία της 4ης Ιανουαρίου 1932. Ειδικότερα ως προς το πρώτο σύνορο, η Τουρκία υποστηρίζει ότι πρέπει να υπάρξει καινούργια ρύθμιση καθόσον αυτό θεσπίστηκε όταν τα χωρικά ύδατα των δύο χωρών ήταν στα 3νμ και να λαμβάνεται υπόψη η επέκταση των χωρικών υδάτων στα υπάρχοντα όρια των 6νμ.

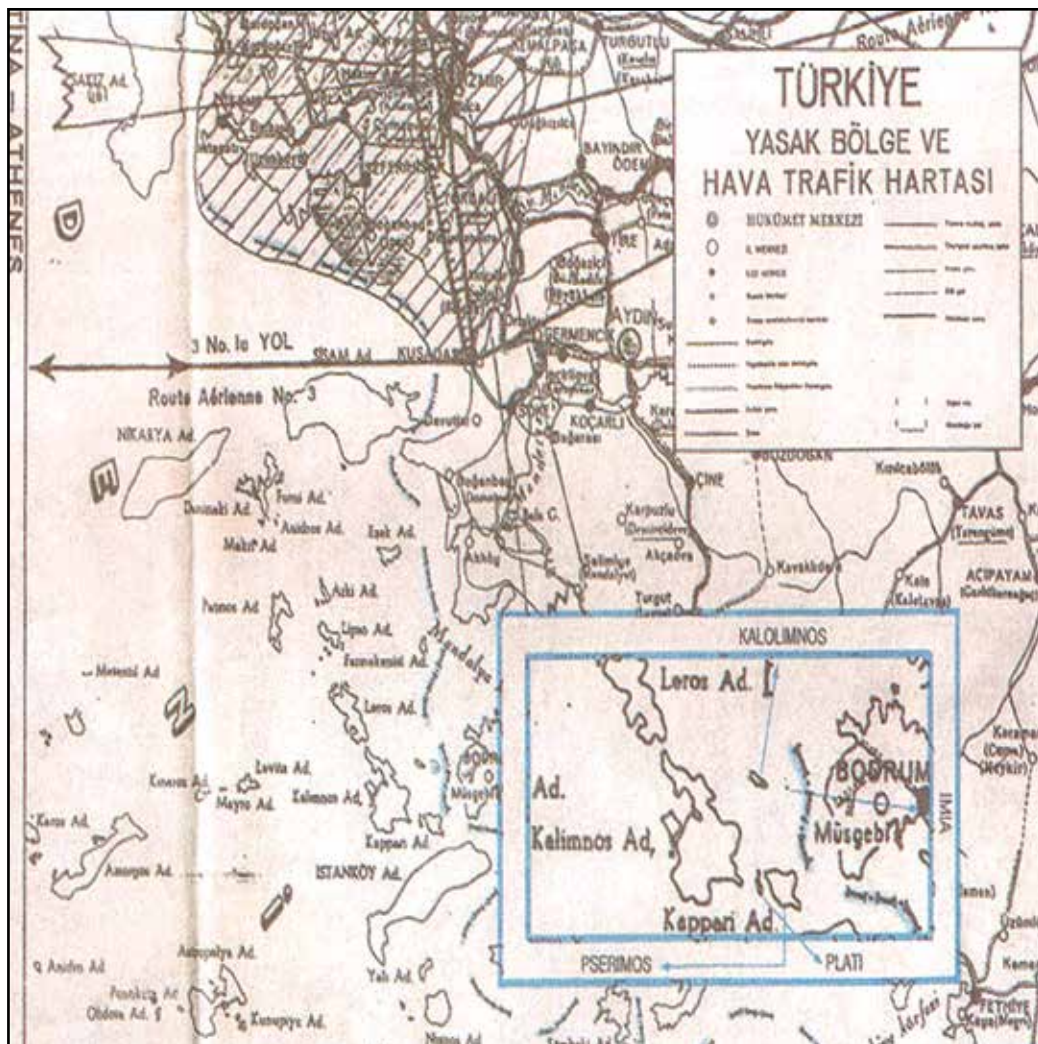
Επιπλέον των ανωτέρω, σχετικά με το Ιταλοτουρκικό Πρωτόκολλο του Δεκεμβρίου 1932 η Τουρκία αρνείται ότι βρίσκεται εν ισχύ με το επιχείρημα ότι το εν λόγω πρωτόκολλο δεν κατατέθηκε στην ΚτΕ και ως εκ τούτου δεν αποτελεί έγκυρη διεθνή συμφωνία, γεγονός που επιφέρει την ακυρότητά του.⁵⁶ Για την εξέταση του ανωτέρω επιχειρήματος είναι αναγκαία η μελέτη του τρόπου εφαρμογής μίας διεθνούς συνθήκης, ειδικότερα τη εν λόγω περίοδο. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο το εν λόγω Πρωτόκολλο ήταν τεχνικής φύσης διότι όριζε τα “σημεία” που αποτελούσαν τα ακριβή θαλάσσια όρια μεταξύ των δύο κρατών ως απόρροια των όσων είχαν ήδη ρυθμιστεί αναφορικά με την κυριαρχία των νήσων της Δωδεκανήσου. Η φύση αυτή του πρωτοκόλλου δεν απαιτούσε την κατάθεσή του στην ΚτΕ και η νομική δεσμευτικότητά του αντλούνταν από την ισχύ της κύριας Συμφωνίας του Ιανουαρίου 1932 και η οποία αφενός είχε κατατεθεί και αφετέρου αποδείκνυε τη βούληση των δύο μερών (Ιταλίας και Τουρκίας). Επί του ζητήματος εγκυρότητας των διεθνών συμφωνιών είχε αποφανθεί η Πρώτη Επιτροπή της Συνέλευσης της Κοινωνίας των Εθνών με απόφασή της στις 5 Σεπτεμβρίου 1921, στην οποία συγκεκριμένα ανέφερε ότι, «*οι πράξεις τεχνικού ή διοικητικού χαρακτήρα που δεν επηρεάζουν τις διεθνείς πολιτικές σχέσεις και εκείνες που αποτελούν τεχνικούς κανονισμούς διευκρινί-*

ζουσες χωρίς να μεταβάλλουν, μία πράξη που ήδη πρωτοκολλήθηκε ή εκείνες που προορίζονται να εξασφαλίσουν την εκτέλεση μίας τέτοιας πράξης, μπορούν να μη κατατεθούν προς πρωτοκόλληση».

Η πρακτική των περισσότερων κρατών, τη χρονική περίοδο της ΚτΕ, αναφορικά με τη κατάθεση των διεθνών συμφωνιών αποτελεί ενισχυτική απόδειξη της ισχύς της ανωτέρω διάταξης. Η πάγια τακτική των κρατών συνιστούσε στη μη πρωτοκόλληση όλων των διεθνών συμφωνιών τους στην ΚτΕ, ιδίως εκείνων που θεωρούντο ήσσονος σημασίας. Επιπρόσθετα, ένα ακόμα στοιχείο που δείχνει το αβάσιμο του εν λόγω επιχειρήματος της Τουρκίας αποτελεί το γεγονός ότι η νομική δεσμευτικότητα του Πρωτοκόλλου του 1932 αναγνωρίστηκε από την ίδια την Τουρκία σε επιστολές που ανταλλάχθηκαν μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών της Ιταλίας και της Τουρκίας τη δεκαετία του '30. Οι επιστολές αυτές δεν αποδομούνται και δεν απωλένουν την ισχύ τους ακόμα και υπό το επιχείρημα της Τουρκίας ότι υπογράφηκαν παρά τη θέλησή της. Η Τουρκία με συνεχείς ρηματικές διακοινώσεις προς την Ιταλία, τόσο στις 3 Ιανουαρίου 1933, όσο και στις 20 Νοεμβρίου 1935, καθώς και στις 26 Σεπτεμβρίου 1936, επιβεβαιώνει την ισχύ του Πρωτοκόλλου και επομένως πρώτη εκείνη αποδέχεται ότι αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Συμφωνίας της Άγκυρας του Ιανουαρίου του 1932.

Πέραν των ανωτέρω, η ελληνική κυριαρχία επί των νησιών των Ιμίων ασκείται αδιαλείπτως και έμπρακτα από τα καθορισμένα της Συνθήκης Παρισίων του 1947 χωρίς καμία αμφισβήτηση έως την προκληθείσα κρίση του 1996 από την Τουρκία. Το γεγονός ερμηνεύεται ως ειρηνική και συνεχής πρακτική άσκησης της ελληνικής κυριαρχίας χωρίς καμία ύπαρξη ασκούσας αμφισβήτησης. Για το διεθνές δίκαιο, η συνεχής πρακτική εφαρμογή των καθορισμένων σε μία συνθήκη από τα ενδιαφερόμενα Κράτη αποτελεί στοιχείο έμπρακτης επιβεβαίωσης και αποδεικνύει τη βούληση ειρηνικής συνύπαρξης των Κρατών. Η σχετική τουρκική επιχειρηματολογία αποτελεί μεταγενέστερη προσπάθεια και ως φαίνεται επικάλυψη της «αναθεωρητικής» στάση της. Η Τουρκία,

⁵⁶ Το άρθρο 18 της Συνθήκης της Κοινωνίας των Εθνών προέβλεπε την κατάθεση στην ΚτΕ, μόνο, των Διεθνών Συμφωνιών.

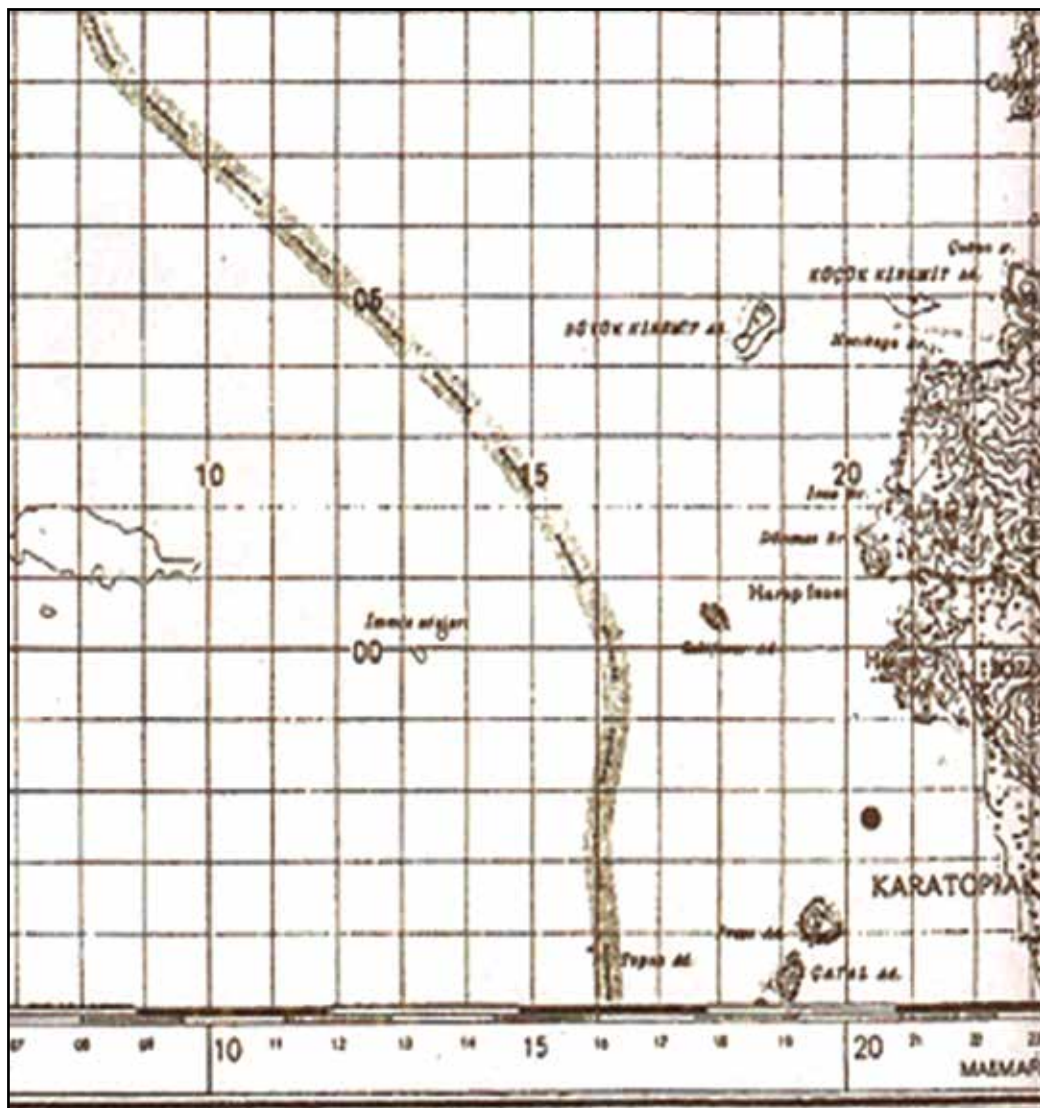
Παραθέεται επίσης ο «Τουρκικός Χάρτης έκδοσης 1953 της Ετήσιας Έκθεσης του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών για τη Διέλευση Πλοίων από τα Στενά Βοσπόρου-Δαρδανελίων». Παρουσιάστηκε στη Βουλή των Ελλήνων το 1996 από τον τότε Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών. Ο χάρτης εμφανίζει τα νησιωτικά εδάφη των Ίμια εντός της Ελληνικής Επικράτειας.

Πηγή: Τζανέτος Α. Γρηγόρης, *Η Ευρωπαϊκή Διάσταση των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων στο Αιγαίο και η Γεωπολιτική Στρατηγική της Δύσης. Ανασκόπηση της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής (1992-2005)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2007, Παράρτημα Χαρτών.

έως τη στιγμή που αποφάνθηκε να διεκδικήσει την αλλαγή του *status quo* επί της κυριαρχίας των νησιών του Αιγαίου δεν είχε προβάλει καμία ένσταση για την πρακτική, αλλά και την ερμηνεία των σχετικών Συνθηκών. Ενισχυτικά της άποψης περί της τουρκικής αποδοχής του υπάρχοντος καθεστώτος των νησιών είναι η ύπαρξη τουρκικών χαρτών που δείχνουν τα καθοριζόμενα των Συνθηκών. Ενδεικτικά παραθέτονται δύο τουρκικοί χάρτες οι οποίοι

εμφανίζουν και επιβεβαιώνουν την Ελληνική κυριαρχία επί των νήσων Ίμια.⁵⁷

⁵⁷ Χρυσόχου Γεώργιος, *Το Εύρος της Αιγαίτιδας ζώνης της Ελλάδας και η Ελληνικότητα των Αμφισβητούμενων από την Τουρκία Νήσων του Αιγαίου*, https://www.researchgate.net/publication/299528314_To_Euros_tes_Aigialitida_zones_tes_Ellados_kai_e_Ellenikoteta_ton_Amphisbetoumenon_apo_ten_Tourkia_Neson_tou_Aigaiou_The_width_of_Greek_territorial_waters_and_the_Hellenic_sovereignty_of_the_disputed_, (επεργό στις 21/1/22).

Παραθέεται «Τουρκικός Χάρτης της Δωδεκανήσου» το 1969, ο οποίος παρουσιάζει με την ελληνική ονομασία τους τα νησιά Ίμια και τα τοποθετεί πλησίον της νοτιής γραμμής θαλασσίων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, από την πλευρά της Ελλάδας.
 Πηγή: Τουρκική Γεωγραφική Υπηρεσία, Χάρτης Νο 18, 1969.

6. Συμπερασματικά

Η παρούσα μελέτη κατέδειξε την ύπαρξη ισχυρών νομικών στοιχείων τα οποία αποδομούν τα τουρκικά επιχειρήματα σχετικά με την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νησιών του Αιγαίου. Ωστόσο, αποτελεί γεγονός ότι η Τουρκία δεν αποθαρρύνεται, αλλά εμφανίζει μία συνεχή επιμονή στην εν λόγω στρατηγική ενισχύοντάς την με προπαγανδιστικές ενέργειες, καθώς και με τη διαστρέβλωση των κανόνων

των του διεθνούς δικαίου και των συνθηκών. Επιπλέον, χρησιμοποιεί κάθε μέσο για την επίτευξη του στόχου της, συνδυάζοντας πολιτικές και διπλωματικές ενέργειες σε όλα τα επίπεδα και τα φόρουμ εργασιών. Περαιτέρω, δεν διστάζει να προβεί σε λεκτικές και στρατιωτικές προκλήσεις, καθώς και σε απειλές για πιθανή άσκηση «χρήσης βίας» με σκοπό την επίτευξη των στόχων της, πράξη καταδικαστέα ως σαφή

παραβίαση ενός αναγκαστικού κανόνα δικαίου (Άρθ. 2, παρ. 4 του ΧτΗΕ), όπως τονίσθηκε στην παρούσα έρευνα.

Η ύπαρξη νομικού αβάσιμου των τουρκικών αμφισβητήσεων είναι εις γνώση της και για το λόγω αυτό καταστεί αναγκαία την προσπάθεια της να καλύψει με ένα «πέπλο νομιμοποίησης» τις διεκδικήσεις της, με στόχο την αποφυγή αφενός τυχόν κυρώσεων εναντίων της, αφετέρου να χαρακτηριστεί ως Κράτος που απειλεί τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Για το λόγω αυτό συχνά η Τουρκία επικαλείται το Διεθνές Δίκαιο, αλλά ερμηνευόμενο κατά τον τρόπο που την εξυπηρετεί (*à la carte*). Μέλημά της να προβληθεί ως τηρητής του δικαίου και ότι εφόσον οι διεκδικήσεις της εδράζουν, κατά τα λεγόμενά της, σε δικαϊκούς κανόνες τότε νομιμοποιείται να πράξει τα αναγκαία για την υλοποίησή τους. Παράλληλα, η άσκηση μίας συνεχούς στρατηγικής προπαγάνδας υπέρ των θέσεών της έχει ως σκοπό την εξοικείωση και τον επηρεασμό της διεθνούς κοινότητας. Ειδικότερα, αναφορικά με την κυριαρχία των νησιών του Αιγαίου προσπαθεί να διαμορφώσει μία εικόνα “διαστρέβλωσης” της νόμιμης κατάστασης επηρεάζοντας την κοινή γνώμη, τόσο στο εσωτερικό της, όσο και της διεθνούς κοινότητας.

Καταληκτικά, η Ελλάδα εργάζεται με γνώμονα την αξιοποίησή του Διεθνούς Δικαίου για να μπορέσει να αποτρέψει χειρότερες καταστάσεις στο μέλλον, χωρίς βέβαια να αποτελεί το μοναδικό εργαλείο της. Η διπλωματία και η εφαρμογή του δικαίου πρέπει να ενισχύονται από στρατηγικές που δρουν σε όλους τους τομείς των διεθνών σχέσεων του κράτους και σε όλα τα θεσμικά επίπεδα. Τα Ελληνοτουρκικά θέματα χρειάζονται μια πολυδιάστατη και συνεχή πρακτική προς την εφαρμογή μίας στρατηγικής υπεράσπισης των εθνικών θέσεων. Από τη μία πλευρά μπορεί να αξιοποιηθούν τα εργαλεία του δικαίου για να αποδημήσουν τα επιχειρήματά της Τουρκίας και από την άλλη για να ενισχύσουν τη διεθνή θέση της χώρας μας. Για τη βαρύνουσα σημασία «αξιοποίησης» του Διεθνούς Δικαίου έχει αναφερθεί διεξοδικά ο Καθηγητής κ. Στέλιος Περράκης, τονίζοντας ότι,

«Η αξιοποίηση του Διεθνούς Δικαίου οδηγεί ασφαλώς σε μια αποτελεσματικότερη ελληνική

εξωτερική πολιτική, ενισχύοντας ταυτόχρονα τη θέση της χώρας στη διεθνή σκηνή. Η αξιοποίηση αυτή, συνδέεται με τον τρόπο που αντιλαμβάνεται η χώρα την εκάστοτε θεσμική της θέση στη διεθνή οργάνωση, διακυβερνητικής συνεργασίας και ολοκλήρωσης. Η πολυμέρεια και η παρουσία πολλών και αναπτυσσόμενων χωρών (π.χ. Ηνωμένα Έθνη) δίνει πλεονεκτήματα, αλλού υπάρχει θεσμική υπεροχή (Ε.Ε.) έναντι π.χ. της Τουρκίας, παραδοσιακά δύστροπο και διεκδικητικό γείτονα, και αλλού οι δυνατότητες κινήσεων εμφανίζονται περιορισμένες (ΝΑΤΟ), λόγω παρουσίας της υπερδύναμης αλλά και του κανόνα της ισοψηφίας.»⁵⁸

Βιβλιογραφία

Αρβανιτόπουλος Κων/νος – Κοππά Μαριλένα. (επιμ.), *30 Χρόνια Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής 1974-2004*, Λιβάνης, Αθήνα, 2005

Γιόκαρης Άγγελος, *Η “Κακή Χρήση” Κατά την Τουρκία και η “Καλή Χρήση” Κατά την Ελλάδα, Άσκηση των Διεθνών Δικαιοδοσιών της εντός του FIR ΑΘΗΝΩΝ*, στο, *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ : Η Κρίση στα Ίμια-Εξοπλιστικό Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του Άμστερνταμ, Α ΈΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ίμίων*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997

Ιωάννου Κρατερός, *Η Κύρωση και Επικύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας*, στο Περράκης Στ., *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου Ρόδος 4 – 6 Νοεμβρίου 1994, Σάκκουλας, Αθήνα, 1996

Καραμπαρμπούνης Χάρης, *Γιατί η Συνθήκη της Λωζάννης Είναι Ακόμα Ισχυρή*, στο περι-

58 Περράκης Στέλιος. – Μαρούδα Μ. Ντανιέλλα., *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και το Διεθνές Δίκαιο 1974-2011: Διασταυρούμενες Ματιές*, στο Περράκη Στ. (επιμ.), *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Διεθνές Δίκαιο*, Όστρια 2014, σελ 99-101, <https://tinyurl.com/Sn6fb9ny>, σελ 57-59, (ενεργό στις 21/1/22).

οδικό FOREIGN AFFAIRS, Τεύχος Απρίλιος-Μάιος 2018

Μπρεδήμας Αντώνης, *Το ζήτημα των Γκρίζων Ζωνών στο Αιγαίο*, στο (επιμ.) Περράκης Στέλιος, *Αιγαίο – Εξελίξεις και Προοπτικές Επίλυσης των Ελληνοτουρκικών Διενέξεων*, Αθήνα, 2002

Οικονομίδης Κων/ος, *Θέματα Διεθνούς Δικαίου και Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής*, Σάκκουλα, Αθήνα, 1983

Οικονομίδης Κων/ος, *Το Νομικό Καθεστώς των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου: Απάντηση σε Τουρκική Μελέτη του Χουσεΐν Παζαρτζί*, ΓΝΩΣΗ, 1989

Οικονομίδης Κων/νος, *Το Νομικό Καθεστώς του Αιγαίου: Ή Νομιμότητα Εξοπλισμού των Ελληνικών Νησιών του Αιγαίου*, στο, *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου (Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), επιμ.: Περράκης Στ., ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 1996

Περράκης Στέλιος, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κρίση των Ιμίων*, στο, *Οι Ημερίδες του ΙΣΤΑΜΕ : Η Κρίση στα Ίμια-Εξοπλιστικό Πρόγραμμα-Διακυβερνητική Διάσκεψη του*

Άμστερνταμ, Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι Θέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην Κρίση των Ιμίων, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών Ανδρέας Παπανδρέου, 1997

Περράκης Στέλιος. - Μαρούδα Μ. Ντανιέλλα, *Η Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και το Διεθνές Δίκαιο 1974-2011: Διασταυρούμενες Ματιές*, στο Περράκη Στ. (επιμ.), *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική και Διεθνές Δίκαιο*, Όστρια 2014

Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010

Συρίγος Μ. Άγγελος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, ΠΑΤΑΚΗΣ, Αθήνα 2015

Συρίγος Μ. Άγγελος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο*, στο Συρίγος Α. - Ντόκος Θ., *Σειρά: Ελληνοτουρκικές Σχέσεις. 35 Χάρτες που Εξηγούν τις Διαφορές Ελλάδας-Τουρκίας*, στην εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2018

Συρίγος Μ. Άγγελος - Ντόκος Θάνος, *Τουρκικές Διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. 60 Χάρτες - Αλφαβητάρι των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων*, Ειδική Έκδοση Εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2020

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Κωνσταντίνος Αργυρόπουλος ΠΝ αποφοίτησε από τη ΣΜΥΝ το 1998. Είναι Υποψήφιος Διδάκτορας Διεθνούς Δικαίου της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 2015 αποφοίτησε από το Τμήμα ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ του ΠΑΝΤΕΙΟΥ Πανεπιστημίου και το 2017 αρίστευσε στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ του ίδιου Τμήματος. Είναι μέλος της ερευνητικής ομάδας του Κέντρου Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (Athens PIL) της Νομικής Σχολής Αθηνών. Υπηρέτησε: 1998-2014 σε Φ/Γ, Κ/Φ και στη Διεύθυνση Επιχειρησιακής Αξιολόγησης του ΑΣ // 2014-2017 Επιτελής στη Γενική Διεύθυνση Εθνικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων του ΥΠΕΘΑ σε θέματα ΕΕ, ΝΑΤΟ και ΟΑΣΕ // 2017-2019 στο Τμήμα Διεθνούς Δικαίου Θαλάσσης και Ενόπλων Συρράξεων του ΓΕΝ // 2019-2021 στο Επιτελικό Γραφείο του Υπαρχηγού ΓΕΝ. Σήμερα υπηρετεί στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού. Διδάσκει μαθήματα Διεθνούς Δικαίου, από το 2017 σε Σχολεία σταδιοδρομίας Αξιωματικών και Υπαξιωματικών του ΠΝ και από το 2018 στη Ναυτική Σχολή Πολέμου. Τα έτη 2019-2020 δίδαξε στη Διακλαδική Σχολή Πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ. Είναι ειδικός διαλέκτης θεματικών Διεθνούς Δικαίου στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Καταταγόντων Στρατεύσιμων Ναυτών.

Χειραψία με την Ιστορία

Ἡ Ναυμαχία τῆς Ἑλλης 3 Δεκεμβρίου 1912

Επιμέλεια: Πλωτάρχης (Ο) Αθανάσιος Παπαδημητρώπουλος ΠΝ, Ιστορικός - Επιτελής ΥΙΝ
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ, Ιστορικός - Επιτελής ΥΙΝ

Απόσπασμα από το βιβλίο «Ταξείδια και Πολεμικά Γεγονότα, αναμνήσεις ενός παλαιού Ναυάρχου» του Αντιναυάρχου Σταματίου Πλατσούκα κατά την διάρκεια της Ναυμαχίας της "ΕΛΛΗΣ" (3 Δεκεμβρίου 1912)

Η Ναυμαχία της Έλλης την Τρίτη 3 Δεκεμβρίου 1912, ήταν η πρώτη από τις δύο κορυφαίες ναυμαχίες μεταξύ του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και του Οθωμανικού Στόλου κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο (1912) που πραγματοποιήθηκε στην έξοδο των Στενών των Δαρδανελλίων (ή Ελλησπόντου). Η ναυμαχία έληξε με τη νίκη του Ελληνικού Στόλου και τον εγκλεισμό του Οθωμανικού εντός των Στενών.

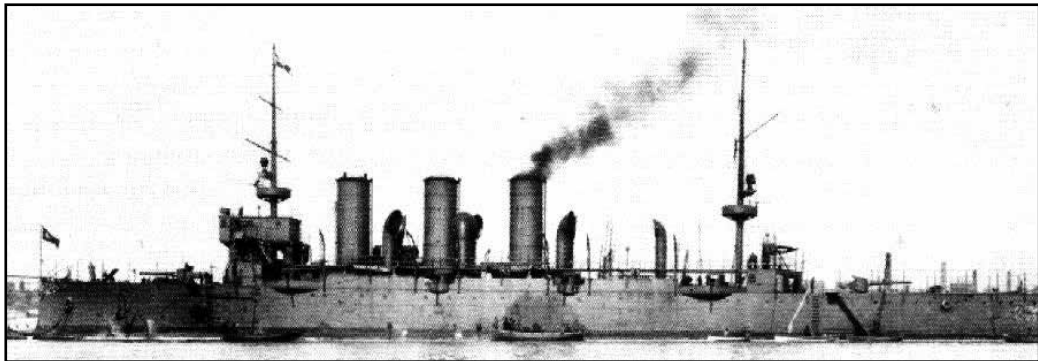
Την έκβαση την ναυμαχίας έκρινε η σκέψη και η τόλμη του Αρχηγού Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη. Ο Κουντουριώτης αποδέσμευσε τον Στόλο από τις κινήσεις της ναυαρχίδας του, θωρακισμένο Καταδρομικό «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ», υψώνοντας την σημαία "Ζ" (κινούνται ανεξάρτητα), και εκμεταλλευόμενος την μεγαλύτερη ταχύτητα του θωρακισμένου Καταδρομικού όρμησε ακάθεκτος με ταχύτητα 21 κόμβων, διαγράφοντας τόξο μπροστά από την γραμμή του Οθωμανικού Στόλου με σκοπό να υπερφαλαγγίσει τα τουρκικά θωρηκτά και να τα βάλει μεταξύ των πυρών του «ΑΒΕΡΩΦ» και των υπολοίπων ελληνικών θωρηκτών. Αυτός ο ελιγμός λέγεται «Ταύ» και πραγματοποιήθηκε με επιτυχία από τα Ιαπωνικά θωρηκτά εναντίον των Ρώσων στην ναυμαχία της Τσουσίμα. Καθώς η ταχύτητα της θωρηκτής μοίρας τύπου «ΥΔΡΑ» ήταν μικρή (14 κόμβοι), ο «ΑΒΕΡΩΦ» υπερφαλάγγισε τον εχθρό μόνος του και ανάμεσα σε πυκνά πυρά του Οθωμανικού Στόλου και των απέναντι φρουρίων έφτασε σε απόσταση 2.850 μ. από τον αντίπαλο. Οι Οθωμανοί όταν κατάλαβαν ότι ο ελιγμός θα εκτελούνταν με απόλυτη επιτυχία, έκαναν διαδοχική στροφή 160° και μπήκαν με φοβερή αταξία ξανά στα Στενά, κάτω από την κάλυψη των επάκτιων πυροβόλων των φρουρίων «Σεντούλμπαχιρ» και «Κουμ-καλέ».

Στο Ιστορικό Αρχείο (Ι.Α) της ΥΙΝ υπάρχει το ιστορικό αρχείο του Ναυάρχου Σταματίου Πλατσούκα που αναφέρεται στην περίοδο του τέλους του 19ου έως τις αρχές του 20ου αιώνα. Μέσα από το αρχείο του Ναυάρχου, γίνεται γνωστή η καθημερινότητα των πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού όσο και της πολεμικής δράσης τους, καθώς συμμετείχε ως Αξιωματικός στις Ναυμαχίες της Έλλης και της Λήμνου κατά την διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων.

Η συγγραφή των Αναμνήσεων στηρίχθηκε σε σημειώσεις και άλλα στοιχεία του προσωπικού του αρχείου, με πιο χαρακτηριστική περίπτωση τους Βαλκανικούς Πολέμους, όπου τα αναφερόμενα βασίστηκαν στο επίσημο Ημερολόγιο της Β' Θωρηκτής Μοίρας, που ο ίδιος τήρησε.

Το συνημμένο κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα μεταγραφής του πρωτότυπου χειρόγραφου, από τον Αντιναύαρχο ε.α. ΠΝ Αναστάσιο Δημητρακόπουλο, και αφορά την περίοδο της Ναυμαχίας της Έλλης την 3 Δεκεμβρίου 1912. Αποτέλεσμα της επιμέλειας αυτής ήταν η έκδοση σε βιβλίο, από την ΥΙΝ, όλων των αναμνήσεων του Στ. Πλατσούκα, όπως άλλωστε ονειρευόταν και ίδιος, με τίτλο «Ταξείδια και Πολεμικά Γεγονότα, αναμνήσεις ενός παλαιού Ναυάρχου». Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο ανήκουν στα Φωτογραφικά Αρχεία, της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού (Υ.Ι.Ν.) και του Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος (Ν.Μ.Ε.).

Ὁ Στόλος πλέει εἰς γραμμὴν παραγωγῆς κατὰ στήλας. Εἰς τὴν πρώτην τὰ θωρηκτὰ κατὰ φυσικὴν τάξιν: Ἀβέρωφ, Σπέτσαι Ὑδρα, Ψαρά. Εἰς τὴν δευτέραν δεξιὰ τῆς πρώτης καὶ ἐγκαρσίως αὐτῆς, τὰ ἀνιχνευτικὰ Λέων, Πάνθηρ, Ἰέραξ, Αἰτός, ἐν κανονικὴν ἀπόστασιν 400 μέτρων μέ ταχύτητα 7 μιλίων. Ἐλαφρὸς ἄνεμος ἐκ Νότου καὶ γαλήνη ἐπεκράτει μ' ἑλαφράν ὁμίχλην εἰς τὰ Στενά τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὴν 7ω 30λ π.μ. ὁ Στόλος εὐρίσκεται μεταξὺ Ἰμβρου καὶ ἀκτῆς Καλλιπόλεως εἰς ἀπόστασιν 6 περίπου μιλίων ἀπ' αὐτὴν ἐπέχων πρὸς Τένεδον. Τὴν 7ω 40λ ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰ Στενά καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κούμ-Καλέ 4 Τουρκικὰ ἀντιτορπιλλικά, τὰ ὅποια ἠκολούθη τὸ καταδρομικὸν "Μετζητιέ". Ἀμέσως ἐσημάνθη ἐκ τῆς Ναυαρχίδος "πλήρης πολεμικὴ ἔγερσις προπαρασκευὴ πρὸς προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ" καὶ βαθμυδὸν αὐξάνεται ἡ ταχύτης.

Το καταδρομικὸ Μετζητιέ.

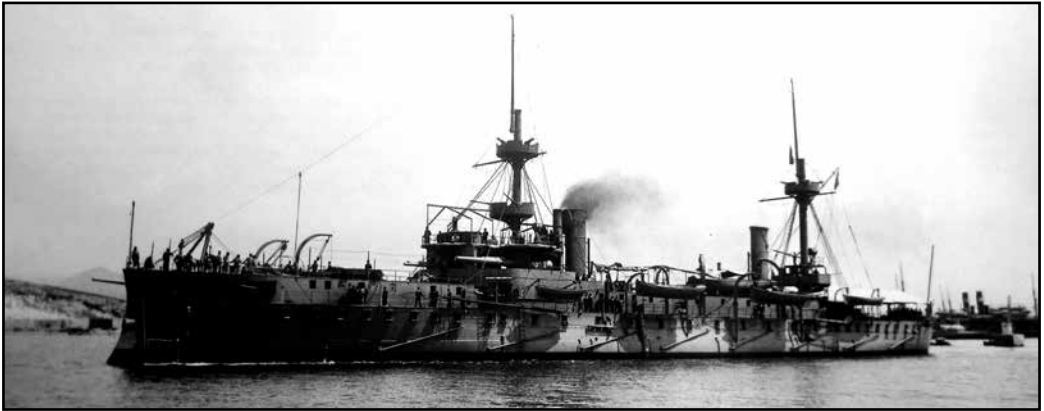
Μόλις ἐγίναμε ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τὰ ἀντιτορπιλλικά αὐτά, ἐν ἐκ τούτων ἀποσπᾶται καὶ διευθύνεται πρὸς τὰ ἔσω τῶν Στενῶν, ἵνα εἰδοποιήσῃ τὸν λοιπὸν Τουρκικὸν Στόλον, ὅστις ἀπὸ τῆς θέσεώς μας δὲν ἐφαίνετο, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου οἱ πολλοὶ καπνοὶ ἐπρόδιδαν τὴν παρουσίαν του. Τὸ περιπολοῦν "Βέλος" ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς σημαίνον διὰ ἡμερινῶν σημάτων ὅτι "τὰ ἀναφανέντα πλοῖα εἶναι ἐχθρικά" καὶ τὸ ὅποιον διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου νὰ πλεύσῃ πρὸς συνάντησιν τῶν ἀντιτορπιλλικῶν μας, καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διὰ τοῦ ἀσυρμάτου διαταγὴν τοῦ πρὸς πάντα τὰ ἀντιτορπιλλικά ἵνα συγκεντρωθοῦν μεταξὺ Τενέδου καὶ Μακρονήσου, καὶ ὅπου μετ' ὀλίγον συνενώθησαν.

Περὶ τὴν 8 π.μ. Τουρκικὸν πλωτὸν Νοσοκομεῖον ἐξῆλθε τῶν Στενῶν καὶ μαζί μέ τὸ "Μετζητιέ" καὶ τὰ ἀντιτορπιλλικά, ἀφοῦ ἐπροχώρησαν ὀλίγον νοτίως τοῦ Κούμ-Καλέ, ἐκράτησαν καὶ ἀνέμενον ἐκεῖ.

Ἦδη ἐπὶ τοῦ πλοίου μας οἱ σαλπικταὶ περιφερόμενοι τὸ κατάστρωμα καὶ τὸ μεσόστεγον σαλπίζουν πολεμικὴ ἔγερσιν. Πάντες περιχαρεῖς τρέχουν εἰς τὰς θέσεις τῶν. Ὅσοι ἀξιωματικοὶ εἶχον νυκτερινὴν τετραωρία καὶ ἐκοιμῶντο ἀκόμη ἐπετάχθησαν ἐπάνω ἀπὸ τίς κουκέτες τῶν, καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου εὐρέθησαν εἰς τὸ κατάστρωμα, ἀναλαβόντες τὰ ὠρισμένα αὐτῶν καθήκοντα. Ἡ γέφυρα, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ τοῦ πλοίου, εὐρίσκετο εἰς ἀναβρασμόν, συνομιλίας, γέλωτες, ἀστεία, λογοπαίγνια, ἀνταλλάσσονται μεταξύ μας χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀνησυχίαν. Ἄλλοι ἐξ ἡμῶν κρατοῦν ἀνά χεῖρας τὰ βιβλία τῶν σκιαγραφιῶν τῶν Τουρκικῶν πλοίων ἄλλοι δὲ διόπτραν καὶ τηλεσκόπια. Ἐπὶ τοῦ θωρακίου τοῦ προωραίου ἱστοῦ ἀνέρχονται ὁ ἀξιωματικὸς τηλεμετρητής, παρατηρηταί, καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, χρησιμεύοντες ὡς καταμετρηταὶ τοῦ πεδίου τοῦ θανάτου, μέ τοὺς ἐξάντας, τὰ διάφορα τηλεμετρικά

ὄργανα, τούς διαφόρους πίνακας καί τὰ ἀβάκια τῶν. Διότι ἡ βολή κατέστη πλέον ἐπιστήμη, μέ τήν σχετικήν λογιστικήν της. Ὅλαι αἱ κάθοδοι κλείονται μέ τούς καθέκτας τῶν, καί τό φῶς τῆς ἡμέρας ἐξαφανίζεται εἰς τὰ κάτω διαμερίσματα.

Τινές ἐκ τῶν πλησιέστατα καί ἄνωθεν ἀκριβῶς τῶν 2 μεγάλων πυροβόλων ἱστάμενοι εἰς τήν ὠρισμένην τῶν θέσιν ἔκλεισαν τὰ αὐτιά τῶν μέ βαμβάκι πρὸς προφύλαξιν τοῦ ἀκουστικοῦ τυμπάνου τῶν ἀπό τόν ὑπερβολικόν κρότον τῶν μεγάλων πυροβόλων κατά τούς πυροβολισμούς τῶν, ἐνῶ ἄλλοι μὴ πράξαντες τοῦτο ἐπάθαμε τ' ὀλιγότερον βαρηκοΐαν. Ὅλαι αἱ ὁδηγίαι ἤρχισαν νά δίδονται διά τῶν φωναγωγῶν, καί τῶν τηλεγράφων τῶν μηχανῶν, ἀπό ἐκείνους πού εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τό φῶς τῆς ἡμέρας, πού ἀναπνέουν τόν καθαρὸν ἀέρα, τέλος ἀπὸ ἐκείνους πού βλέπουν πρὸς ποῖον πολεμοῦν, πρὸς τούς ἄλλους, εἰς τούς ὁποίους ἀπαγορεύονται ὅλα αὐτά, τούς ἐργαζομένους κάτω εἰς τὰ λεβητοστάσια καί μηχανοστάσια ὑπὸ τό ἐρυθρόν σκιοφῶς τῶν ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων. Οὗτοι εἶναι τελειῶς χωρισμένοι ἀπὸ ἐκείνους, καί ὅμως τόσον ἀλληλεγγείως συνδεδεμένοι, δίδοντες ἐν τῷ συνόλῳ τῶν τήν ζωὴν καί τήν κίνησιν τῶν πολεμικῶν πλοίων, καί οἱ ὅποιοι ἐν τέλει μποροῦν ν' ἀποθάνουν χωρὶς τίποτε νά ἰδοῦν.

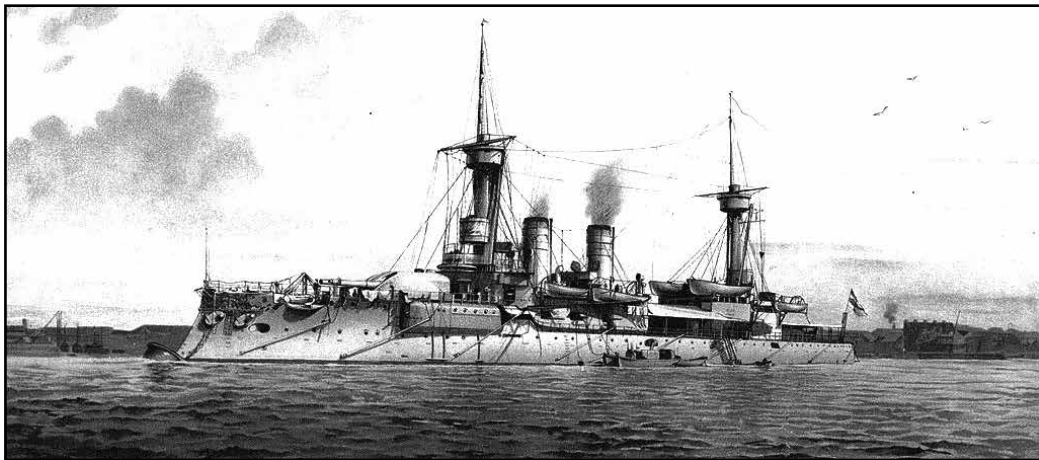
Το Θωρηκτὸ Σπέντσαι, μοιραχίδα τῆς Β' Μοίρας Θωρηκτῶν (Αρχειο ΝΜΕ).

Ἐφαίνοντο πλέον αἱ καπνοδόχοι, αἱ γέφυραι, καί τὰ ἐπάνω μέρη τῶν ἐχθρικῶν σκαφῶν. Εἰς τὰ 3 παλαιὰ μας θωρηκτὰ ὑψώθησαν αἱ Ἀ! μεγέθους μεταξωταὶ Ἐθνικαὶ μας σημαῖαι.

Μετ' ὀλίγον ἐφάνησαν ἐξερχόμενα τῶν Στενῶν καί πλέοντα μέ ταχύτητα οὐχὶ ἄνωτέρα τῶν 10 μιλίων ἐν γραμμῇ παραγωγῆς τὰ 4 θωρηκτὰ 1) Χαΐρεντίν Μπαρμπάρωσα, 2) Τουργκούτ Ρέις, 3) Μεσουδιέ καί 4) Ἀσσάρ Τεφεήκ. Ἐκ τῆς Ναυαρχίδος ἐσημάνθη τὴν 8ω 15λ π.μ. διὰ βραχιόνων ὥς καί διὰ τοῦ ἀσυρμάτου πρὸς πάντα τὰ πλοῖα τό ἐξῆς παράγγελμα τοῦ Ναυάρχου “Μέ τήν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καί τὰς εὐχὰς τοῦ Βασιλέως μας, ἐν ὀνόματι τοῦ δικαίου μεθ' ὁρμῆς ἀκαθέκτου, καί τήν πεποίθισιν τῆς Νίκης ἐφορμήσατε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του Γένους”.

Τὰ Τουρκικὰ θωρηκτὰ πλέοντα ἐν γραμμῇ παραγωγῆς πρὸς Μακρονήσια ἅμα ὥς ἔφθασαν περίπου εἰς τό ὕψος τοῦ ἐπὶ κεφαλῇ πλοίου τῆς στήλης μας, ἥτις ἐξακολουθεῖ τήν αὐτὴν πορείαν, διὰ διαδοχῆς στροφῆς πρὸς τὰ δεξιὰ ἐπέχουν δεξιότερα τοῦ ἀκρωτηρίου Κέφαλος Ἰμβρου. Τὰ θωρηκτὰ μας διαδοχικῶς στρέφουν ἀριστερά, ἀκολουθοῦντα τὰ ἴχνη τῆς Ναυαρχίδος μέχρι τῆς ἀντιθέτου σχεδόν πορείας, ἐνῶ

τά 4 ανιχνευτικά τάσσονται άριστερά τών θωρηκτῶν ἐν γραμμῇ παραγωγῆς καί εἰς στήλην ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτῶν 1000 μέτρα. Τά πλοῖα ἀκολουθοῦν τὰς αὐξήσεις τῆς ταχύτητος τῆς Ναυαρχίδος. Πᾶσαι αἱ εὐφλεκτοὶ ὕλαι ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν.

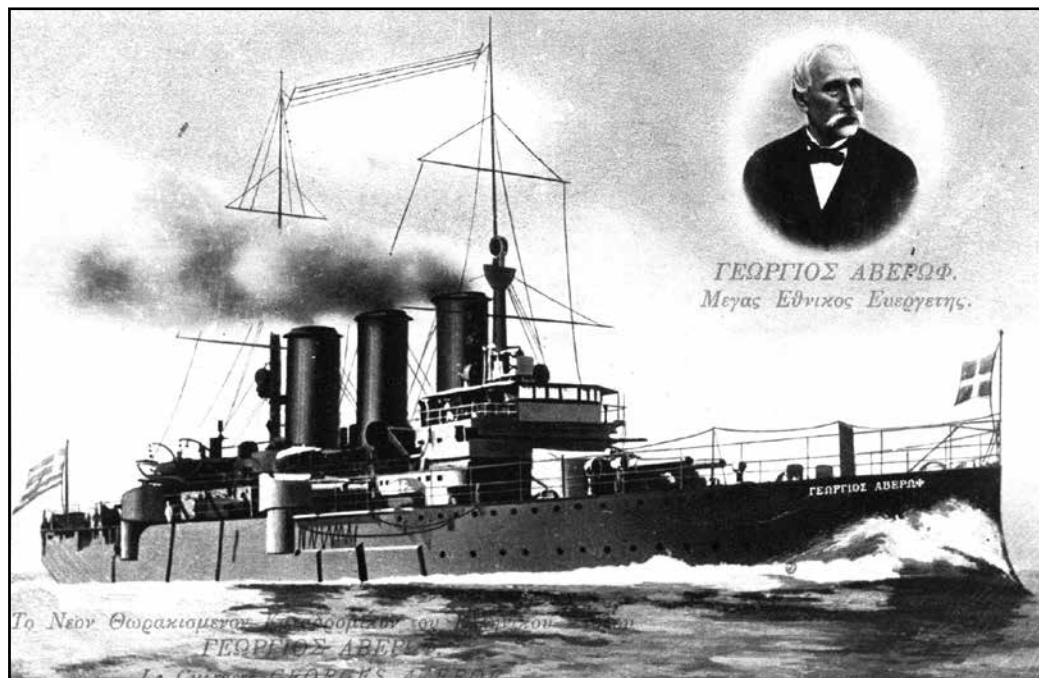
Το Θωρηκτό Τουρκούτ Πέις.

Ἔνεκα τῆς συγκλινοῦσης πορείας τῶν θωρηκτῶν μας πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν Τουρκικῶν θωρηκτῶν, ἡ ἀπόστασις τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἐλαττοῦνατι 9^ω 12λ - Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἤρξατο τοῦ πυρός ἀπὸ ἀποστάσεως 10-11.000 μ. - 9^ω 15λ - ὁ Αἰβέρωφ ἐσήμανεν "Ἀρχίσατε πῦρ συγχρόνως μετὰ τοῦ Ναυάρχου"- 9^ω 17λ - ὁ Αἰβέρωφ καὶ τὰ 3 ἄλλα θωρηκτὰ ἤρχισαν βάλλοντα, τῆς ἀποστάσεως μετὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων οὐσης περίπου 8500 μ. - 9^ω 20λ - Ὁ Αἰβέρωφ ὑψώσας τὸ σῆμα τῆς "ἀνεξαρτήτου κινήσεως", ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἰδίαν κίνησιν, ἵνα σχηματίσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ τὸ Τ, ἐνῶ ὁ Μοίραρχος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειρισμοῦ τούτου ἀνελάμβανεν τὴν ἀρχηγίαν τῶν 3 παλαιῶν θωρηκτῶν. Πρῶραθεν τῆς Τουρκικῆς Ναυαρχίδος καὶ πλησίον τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἑλλης, εὐρίσκοντο Τουρκικὰ ἀντιτορπιλικὰ πρὸς προστασίαν τῶν θωρηκτῶν τῶν κατὰ πάσης τορπιλικῆς ἐπιθέσεως. Ὁ Αἰβέρωφ ἐπροχώρησε μὲ μεγάλην ταχύτητα ὥστε νὰ εὐρεθῇ βορείως τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. καὶ ὁ Ναύαρχος Κουντουριώτης ἐφαρμόζων τὸ ἐπιθετικὸν τοῦ σχεδίου, ἀποχωρισθεὶς τῶν τριῶν ἄλλων θωρηκτῶν μας ὑστεροῦντων εἰς ταχύτητα ἐξώρμησε μὲ μεγάλην γενναιότητα, προξενήσας, φαίνεται ἀπορίαν καὶ σύγχυσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν ὅστις ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν πυροβόλων τοῦ "Αἰβέρωφ" καίτοι βραδέως βαλλόντων ἔνεκα μὴ ἐπαρκoὺς ψύξεως τῶν κλείστρων καὶ ὑπὸ τὸ καταιγιστικὸν πῦρ τῶν 3 θωρηκτῶν καὶ τῶν ἀνιχνευτικῶν, ἠναγκάσθη εἰς ἄτακτον ὑποχώρησιν ὡς κατωτέρω λεπτομερῶς περιγράφεται

Αἱ πρῶται βολαὶ τῶν Τούρκων ἦσαν βραχύταται, κατόπιν μακραί καί, τέλος, ἤρχισαν πίπτουσαι πλησίον ἡμῶν αἱ ὀβίδες τῶν ἢ ἦσαν ρηκτικαί, ἢ πιθανώτατα νὰ μὴν ἦσαν πεπληρωμέναι διὰ τῶν νεωτέρων ἰσχυρῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, καθ' ὅσον πίπτουσαι εἰς τὴν θάλασσαν οὐδόλως ἐξερογνύνοντο, ἢ ὅτε διερογνύνοντο, ὕψωσαν στήλας θαλασσίου ὕδατος ἄνευ πολλοῦ καπνοῦ, ἐνῶ ἡ ἐκρηξις τῶν ὀβίδων μας παρῆγεν νέφη καπνοῦ τεφροῦ, παρασύρουσα μεγάλην στήλην ὕδατος, ὅταν δέν προσέλαβε τὸν στόχον.

Τὴν 9^ω 3^λ ἐσημάνθη ὑπὸ τῆς Ὑδρας βλάβη εἰς τὸ χαλινωτήριον τοῦ πρῶταιοῦ δεξιοῦ πυροβόλου τῶν 0,27μ, τὸ ὁποῖον δέν ἠδύνατο πλέον νὰ πυροβολήσῃ, ἐν ᾧ χρόνῳ

οί συνδετήρες του φορείου άνεγκυστήρος των πυρομαχικών του όμοιου πυροβόλου των 0,27μ του θωρηκτού Σπέτσαι θραύονται, καί ή άναχορηγία του πυροβόλου τούτου γίνεται διά των χειρών καί συσπάστων. Τήν 9ω 40λ ένώ ή ταχύτης των θωρηκτών τούτων, άτινα σημειωτέον έπλεον έν κανονικωτάτη γραμμή παραγωγής, τηρούντα ακριβέστατα τās ώρισμένες αποστάσεις, είχε φθάσει τά 14 μίλλια, ό Μοίραρχος διέταξε πορείαν μάλλον συγκλίνουσαν προς τήν Τουρκικήν Ναυαρχίδα, ίνα έλαττωθή ή μεταξύ των αποστάσεις.

Το θωρηκτό Γεώργιος Αβέρωφ (Αρχειό ΥΙΝ).

Τά μεγάλα πυροβόλα μας, των όποίων αϊ προτομαί εύρίσκοντο ακριβώς κάτωθεν της γεφύρας, ήρχισαν βάλλοντα καί τά βλήματα, καί τά βλήματα διεδέχοντο τό έν τό άλλον. Καθ' ήν δέ στιγμήν έξήρχοντο του στόματος, μία στήλη έρυθρά άνεφαινετο, συνοδευομένη συγχρόνως από έναν ύποκύανον άτμόν, πού όμοίαζε μέ τόν καπνό, όταν καπνίζουμε σιγαρέτο. Καί αυτή είναι ή άκαπνος πυρίτις, πού αξίζει τό όνομα πού φέρει. Ένας δέ δαιμονισμένος κρότος, πού διατρύπησε τά άκουστικά τύμπανα σέ μερικούς πού είμεθα εκεί κοντά, έπηκολούθει τήν έξοδον αυτή του βλήματος. Από των πρώτων τούτων βολών απορρυθμίζονατι τά διαστημόμετρα Barr and Stroud των παλαιών θωρηκτών καί χρησιμοποιούνται τά άλλα τηλεμετρικά όργανα καί οί έξάντες. Οί κυλίβαντες καί τά σκοπευτικά μηχανήματα των 3 παλαιών θωρηκτών ήσαν πολύ παλαιού ύποδείγματος καί ή σκόπευσις έγινετο διά μέσου της έγκοπής του κλισιοσκοπίου καί της άκής του στοχάστρου, καθ' όν χρόνον οί σκοπευταί επί των Τουρκικών πλοίων είχαν τά τηλεσκοπικά κλισιοσκόπια, άτινα έμεγένθυναν 15ακис τόν στόχον, καί των όποίων τό σταυρόνημα έδιδεν άμέσως τήν σκοπευτικήν γραμμήν. Ένεκα της προβολής των Τουρκικών θωρηκτών εις τήν ξηράν, εις τήν όποιάν έλαφρά όμίχλη είχεν επικαθήσει, ως εκ των συσσωρευμένων καπνών από τά πυροβόλα καί τās καπνοδόχους, έλαφροτάτου άνέμου πνέοντος, αλλά πρό πά-

ντων ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἡλίου, εὕρισκομένου κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὀπισθεν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἢ διεύθυνσις τῆς βολῆς μας εὕρισκετο ὑπὸ δυσμενεῖς συνθήκας, καὶ αἵτινες καθίστων ἐπὶ μᾶλλον δύσκολον τὴν ἐξακριβῶσιν τῶν σημείων πτώσεως τῶν βολῶν μας, ἅτινα μέ διόπτρας προσπαθοῦμε νὰ διακρίνουμεν. Καὶ ναί μέν, ὅταν αἱ βολαὶ ἦσαν βραχεῖαι ἢ πολὺ μακραὶ, ἡδύνατο τίς ἀδιστακτικῶς νὰ βεβαιώσῃ τοῦτο. Ἀλλὰ μέ τὴν ταχυβολίαν τῶν σημερινῶν πυροβόλων, καὶ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ πυρός ἐπὶ ὠρισμένων ἐχθρικῶν σκαφῶν, αἱ ἐπιτυχεῖς ἐπ' αὐτῶν βολαὶ πόσον δυσκόλως ἐξηκριβώνοντο! Καὶ τοῦτο, μόνον ἀπὸ τὸν ἀναθρώσκοντα καπνὸν τῶν βλημάτων, ὅταν ἐξεργηγνύοντο ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἢ ὅταν μετέδιδον εἰς αὐτὰ πυρκαϊᾶν. Πόσον μεγάλη, τῷ ὄντι διαφορὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πυρῶν ἐν τῇ πραγματικότητι τοῦ πολέμου ἀπὸ τὰ γυμνάσια ἐν εἰρήνῃ, τὰ τόσον μικρὰν ιδέαν δίδοντα τῶν πραγματικῶν συνθηκῶν τοῦ πολέμου. Διότι εἰς τὰς σταθερὰς αἰτίας, αἵτινες καθιστοῦν τὴν βολὴν ἀκανόνιστον, ὡς ἡ ταχύτης τοῦ στόχου, ἢ τοῦ βάλλοντος, ἢ ἀβεβαιότης τῆς ἀποστάσεως, ἢ ταλάντωσις τοῦ σκάφους ὡς ἐκ τοῦ κυματισμοῦ τῆς θαλάσσης, ἢ ἐπὶ ἥρεια τοῦ ἀνέμου κ.λπ., πρέπει νὰ προστεθῇ ὁ ἐκνευρισμὸς τῆς πάλης, καὶ οἱ φυσικοὶ καὶ ἠθικοὶ κλονισμοί, οἱ παραγόμενοι ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός, καὶ οἵτινες συντελοῦν κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐπιτυχῶν ἀποτελεσμάτων.

Τα Στενά

Ἦδη μετὰ τῶν Τουρκικῶν πλοίων ἔβαλλον κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων καὶ τὰ φρούρια Ἐρτογκρούλ, Σεντούλ-Μπαχρ, Κούμ-Καλέ, καὶ Ὁρχανιέ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐπὶ τοῦ θωρηκτοῦ Σπέτσαι μία ὀβὶς προσκρούσασα ἐπὶ τῆς ἀναφωτίδος τοῦ μηχανοστασίου διερράγη, καὶ θραῦσμα αὐτῆς διατρύπησαν τὸ δάπεδον τοῦ μεσοστέγου, ἐπλήγωσε τὸν ἐντὸς αὐτοῦ εὕρισκομένου πολιτικὸν μάγειρον τοῦ πλοίου, καὶ ὅστις μὴ ἔχων ὠρισμένην θέσιν κατὰ τὴν πολεμικὴν ἔγερσιν, εἶχεν ἀφήσει μίαν ἄλλην θέσιν τὴν ὁποίαν εἶχε, νομίζοντας αὐτὴν ὡς ἐπικίνδυνον, γιὰ νὰ ἔλθῃ πρὸ ὀλίγου ἐκεῖ διὰ μεγαλειτέραν ἀσφάλειαν. Ἄλλη ὀβὶς, προσκρούσασα ἐπὶ τοῦ πρυμναίου ἱστοῦ πλαγίως, ἐπωστρακίσθη προξενήσασα κοιλότητα. Ἄλλη προσκρούσασα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πρυμναίας πλευρᾶς τοῦ σκάφους, ἐπωστρακίσθη ἐπίσης, προξενήσασα κοιλότητα.

Βλήμα ταχυβόλου διέτρησε τὸ κατάστρωμα τοῦ ὑποστέγου τοῦ θωρηκτοῦ Ὑδρα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνεργεῖον του, μὴ προξενήσαν σπουδαίαν βλάβην. Ἄλλη ὀβὶς μεγάλου διαμετρήματος διερράγη πλησιέστατα τοῦ "Σπετσαι" κάτωθεν ἀκριβῶς τῆς

γεφύρας μας καί τόσοσ πλησίον ὥστε νά καταβραχῇ τό κατάστρωμά του, καί θραῦσμα αὐτῆς νά εἰσέλθῃ ἐντός τοῦ πυροβόλου τῶν 0,27μ μή θίξαν κανένα τῶν ἐν αὐτῷ. Παρακολουθήσας συνεχῶς μέ τᾶς διόπτρας μου καί μέ συγκεντρωμένην τήν προσοχήν τᾶς διαφόρους φάσεις τῆς Ναυμαχίας, παρετήρησα, ὅτι τό πῦρ τῶν πλοίων μας ἦτο κανονισμένον κατὰ τρόπον συστηματικώτερον, καί αὐστηρῶς πειθαρχοῦν εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ διοικοῦντος τήν βολήν ἀξιωματικοῦ. Καί εἶχαμε ἀρχίσει πλέον, νά ἐξοικειωνώμεθα μέ τήν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν, ὅπως συνηθίζει κανεῖς σέ ὅλα τὰ πράγματα σ' αὐτόν τόν κόσμον.

Ἡ θάλασσα γύρω ἐφαίνετο ἀναβράζουσα ἀπό τᾶς ἐχθρικᾶς ὀβίδας τῶν πλοίων καί τῶν φρουρίων εἰς τᾶς ὁποίας ἀπαντοῦμεν μέ σφοδρόν ἐπίσης, πῦρ. Ὁ ἀδιάκοπος βρυχηθμός τῶν πυροβόλων μας, ὁ μεταλλικός ἤχος τῶν ἐχθρικῶν ὀβίδων τῶν διερχομένων ἐπάνω ἀπό τᾶς κεφαλᾶς μας, ὡσάν κρότος ἀπό λαμαρίναν τραχέως ἐκτινασσομένην, αἶ στήλαι καπνοῦ καί οἱ γιγάντιοι θαλάσσιοι πίδακες τῶν διαρρηγνυμένων ὀβίδων, ὁποία μεγαλοπρεπῆς ἀταξία! Συγχρόνως ὁμως, ὁποία ὠραιότης καί συγκινητική στιγμή ἀποχαλινωθείσης δυνάμεως, ὑπερεντάσεως νεύρων καί προσηλώσεως, ἐν μέσῳ ὧν αὐτῶν ἀκλονήτου εἰς τό καθήκον!

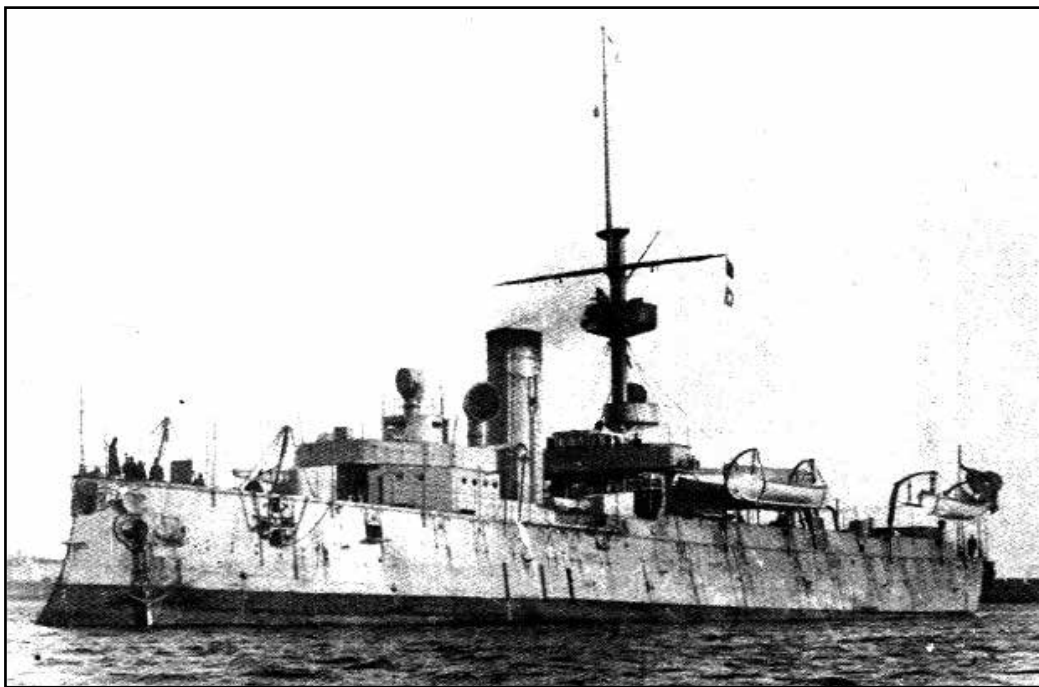
Ἦτο ἡ στιγμή κατὰ τήν ὁποίαν ἔπρεπε ν' ἀναισθητῇ τό ἐνστικτόν τῆς αὐτοσυντηρήσεως, καί νά ἐπικρατῇ ἡ περιφρόνησις τῆς ζωῆς καί τοῦ κινδύνου, ἵνα εἰς τήν μέθην ταύτην τῆς μάχης διατηρήσῃ τίς ὅλην του τήν ψυχραιμίαν, ἥτις ἀφίνει ἐλευθέραν τήν ἀπαραίτητον διαύγειαν τοῦ πνεύματος. Διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπαισθάνεται παράγων τίς ἐξ ἰδιοσυγκρασίας προσωπικῆς, οὐσιωδῶς μεταβλητός κατὰ τό ἄτομον καί τᾶς περιστάσεις, αἵτινες διαφεύγουν πάντα κανόνα.

Από τῆς ἀσκεποῦς γεφύρας τῶν 3 παλαιῶν θωρηκτῶν τῆς περιβαλλομένης ἀπό θώρακα..... ψυχροῦ ἀέρος ἀπροσδιορίστου πάχους, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ Τουρκικά Θωρηκτά καί τόν Αἰβέρωφ τὰ ἔχοντα ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐχυρόν, ὁ Μοίραρχος, περιστοιχιζόμενος ἀπό τοὺς ἀξιωματικούς του ἰδιαίτερου τοῦ ἐπιτελείου, παρηκολοῦ- θῇ τήν ἐξέλιξιν τῆς Ναυμαχίας. Διότι ὁ Ἀρχηγός ὁ διοικῶν τόν Στόλον κατὰ τήν διάρκειαν μίας Ναυμαχίας, ὁδηγεῖ ὁ ἴδιος πραγματικά καί αὐτοπροσώπως τόν Στόλον, ἐκτιθέμενος εἰς τό πῦρ καί τοὺς κινδύνους ὅσον οἰοσδήποτε τοῦ πληρώματος. Καί ἐνῶ ὁ Στρατηγός διευθύνει ἀπό τό Στρατηγεῖον, ἐξ ἀποστάσεως πολλῶν χιλιόμετρων, βασιζόμενος ἐπὶ πληροφοριῶν καί ἀναφορῶν διαβιβαζομένων δι' ἄλλων προσώπων, κατ' ἀντίθεσιν, ὁ Ναύαρχος, ἔχων ἄμεσον καί προσωπικὴν ἀντίληψιν τῶν διαδραματιζομένων, μεταδίδει πάραυτα τᾶς διαταγᾶς τοῦ κατὰ τήν διεξαγωγὴν καί ἐξέλιξιν τῆς Ναυμαχίας.

Αἱ φάσεις τῆς κατὰ ξηράν δράσεως διαδέχονται ἀλλήλας εἰς διαστήματα ὥρων, κάποτε καί περισσοτέρου χρόνου, ὅποτε ὁ Διοικῶν τόν Στρατόν ἔχει τόν ἀπαιτούμενον καιρόν ἵνα λάβῃ ἀποφάσεις, ἐνῶ κατὰ θάλασσαν ἡ διαδοχὴ τῶν φάσεων ἐξελίσσεται εἰς διάστημα ὀλίγων λεπτῶν. Καί εἶναι ἀπαραίτητον νά ἔχῃ ὄχι μόνον ψυχραιμίαν καί περιφρόνησιν τῆς ζωῆς καί τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ νά ἐξυπηρετεῖται ἀπό ιδιότητος χειρισμοῦ καί τακτικῆς. Κατὰ τᾶς στιγμᾶς ταύτας μία λέξις τοῦ Ἀρχηγοῦ, ἓνας ὑπαινιγμός, μία χειρονομία ἀντικαθιστοῦν ὁλόκληρον διαταγὴν. Οὐδέ πολλοστημόριον χρόνου πρέπει νά χάνεται, ἰδίως μέ τᾶς σημερινᾶς μεγάλας ταχύτητας. Αἱ συνέπειαι ἑνός σφάλματος δέν εἶναι εὐκόλον νά διορθωθοῦν, ὅπως εἰς τᾶς κατὰ ξηράν μάχας, καί ὅπου δύνανται πολλάκις νά συνεχισθοῦν ὑπὸ εὐνοϊκωτέρας συνθήκας. Καθ' ὅσον εἰς τήν θάλασσαν ἡ τύχη εὐκολα δέν ξαναβρίσκεται, καί ὁ ἐχθρός, πρὸ πάντων ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει, ἡδύνατο ἐπὶ πολὺν καιρόν νά ἐξαφανισθῇ ὀπισθεν τῶν φρουρίων τῶν Δαρδανελλίων.

Τά 3 παλαιά θωρηκτά εἰς ζηλευτὴν τάξιν καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης δυσκό- λως ἐπιτυγ- χανομένην ἐνέτειναν τὰς δυνάμεις τῶν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν γραμμὴν τῶν Τουρκικῶν Θωρηκτῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μετὰ τίνα λεπτά ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρός ἐξελθὼν τὸ "Μεσουδιέ" ἔβαλεν ἀραιότερον, ἀνταλλάξαν τὴν θέσιν του μὲ τὸ "Ἀσ- σάρ-Τεφίκ" πού ἀμφοτέρω ἐπλεαν ἐν οὐχὶ καλῇ τάξει.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ "Ἀβέρωφ" ἀκαθέκτως πλέων μὲ τὴν μεγάλην του ταχύτητα, ἀλλὰ βραδέως βάλλων ἕνεκα τῆς ὑπερθερμάνσεως τῶν πλαστικῶν ἐμφρακτῶν τῶν πυ- ροβόλων του, περιεβάλλετο πανταχόθεν ἀπὸ χάλαζαν βλημάτων, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν πίπτοντα ἐπὶ τοῦ θώρακος του ἐθραύοντο ὡς ἐπὶ βράχου, ἄλλα δέ πίπτοντα ἐπὶ θα- λάσσης ὑψωναν παμμεγέθεις στήλας ὕδατος, πού μαζί μὲ τοὺς καπνοὺς ἀπέκρυ- πτον ἐνίοτε αὐτόν, καὶ ὅστις εἶχεν ἤδη ὑπεφαλαγγίσει τὸν "Μπαρμπαρόσαν" τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἀπ' αὐτοῦ κατελθούσης περὶ τὰ 3000 μ. ἐνῷ ἡ Μοίρα αὐτοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην περὶ τὰ 4000 μ. Τὸ πῦρ τῆς Μοίρας τῶν 3 θωρηκτῶν εἶχε καταστῆ δραστικώτερον, εἶχε δέ τεθῆ ὁ ἐχθρὸς μεταξύ τῶν πυρῶν τοῦ Ἀβέρωφ ἐφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν 3 θωρηκτῶν, καὶ τῶν ταχυβόλων τῶν 0,10μ τῶν 4 ἀνι- χνευτικῶν, πού εἶχαν εὐθυτενεστάτην τροχίαν, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀρχικῆς ταχύτη- τος.

Το Θωρηκτὸ Ἀσσάρ-ἰ-Τεφίκ

Δύναται νά περατεθεῖ ἐν φωτοτυπία τὸ Σχεδιάγραμμα τῆς Β' Μοίρας διὰ τὴν Ναυ- μαχίαν τῆς Ἑλλης εὐρισκομένον ἐν πλασίῳ εἰς τὸ γραφεῖον μου.

Ὁ ἐχθρὸς ἐφαίνετο ὑποφέρων πολὺ ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν καὶ συγκεντρωτικῶν πυρῶν μας πού περιέβαλον τὸν στόχον, ὑποστᾶς, ὡς κατόπιν ἐγνώσθη, πολλᾶς ζημίας, ἀρ- κετῶν φονευθέντων καὶ πληγωθέντων. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐξασκουμένην ἐπ' αὐτοῦ πίεσιν τῶν πλοίων μας, ὁλοέν πλησιέστερα αὐτόν, ἠναγκάσθη εἰς τὴν 10ω 18λ ἀτάκτως νά ὑποχωρήσῃ. Καὶ ἐκ τῶν πλοίων τοῦ ἀφοῦ ἔστρεψαν ἄλλα μὲν ἀθρόως, ἄλλα δέ δια-

δοχικῶς, κατευθύνθησαν ἅπαντα πρὸς τὰ Στενά ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐπακτίων πυροβολείων καὶ φρουριῶν. Ὁ Ἀβέρωφ ἐξηκολούθησε μεθ' ὁρμῆς ἀκαθέκτου τὴν δίωξιν τῶν. Καὶ τὰ 3 γηραιά θωρηκτὰ στρέψαντα διαδοχικῶς ἀριστερὰ - ἠδύναντο νὰ στρέψουν καὶ δεξιὰ - ἔπαυσαν τὸ πῦρ, καὶ συνηνώθησαν μέ τόν "Ἀβέρωφ" εἰς μάτην ἀναμένοντα τὸν ἐχθρόν, ὅστις ἵνα ἀποφύγῃ τὴν δίωξιν τοῦ Στόλου μας, ἐν ἀταξίᾳ κατέφυγεν εἰς τὰ Στενά καὶ συγκεντρωθεὶς ἔτσι πρὸς τὸ Κούμ-Καλέ, συνετάχθη καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν Ναγαράν.

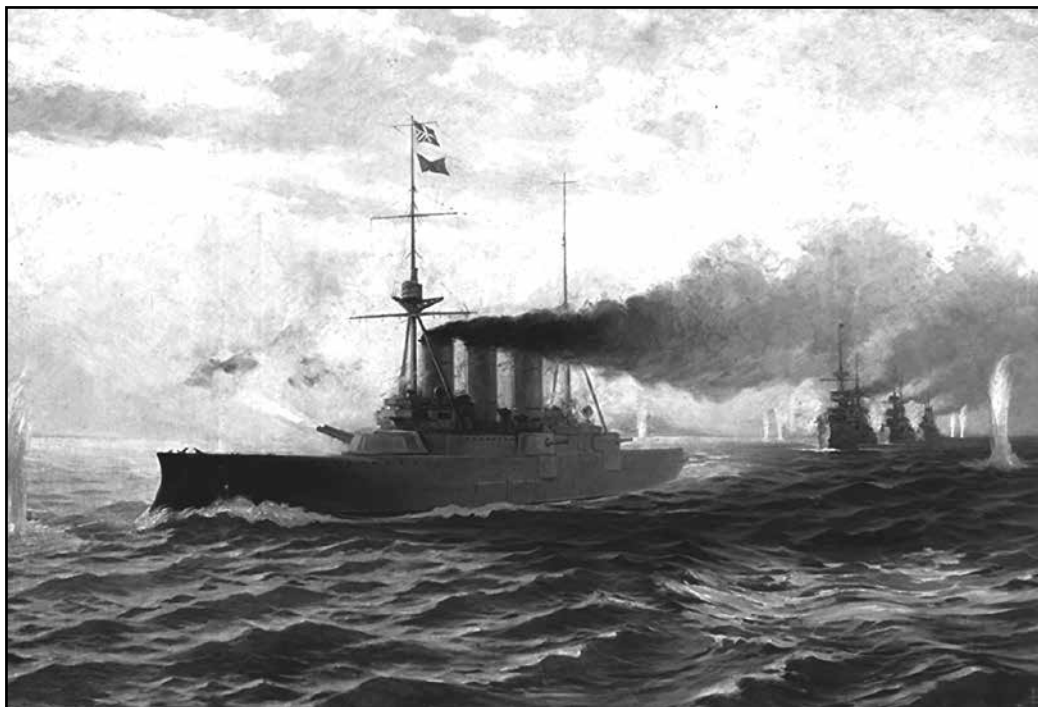
Καθ' ὃν χρόνον τὰ 3 θωρηκτὰ ἠκολούθουν πλέον τὰ ἵχνη τοῦ Ἀβέρωφ πρὸ τῶν Στενῶν, ἡ Ὑδρα ἐσήμανεν βλάβην πηδαλίου καὶ ὁ Στόλος ἐκράτησεν μέχρις οὐ ἐπισκευασθῇ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἐξέφυγεν ἀπροσδοκῆτως τορπίλλη ἐκ τοῦ πρυμναίου ἐκσφενδονιστικοῦ σωλήνος τοῦ Ἀβέρωφ, ἔνεκα χαλαρώσεως τοῦ ασφαλιστικοῦ χαλινωτηρίου του, καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν διεύθυνσιν τοῦ διαμήκους ἄξονός του διήλθε 10 μόλις μέτρα δεξιὰ ἀπὸ τὸ θωρηκτόν "Σπέτσαι". Οἱ ἐπὶ τῆς γεφύρας τούτου εὐρισκόμενοι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν κατάπληκτοι παρηκολουθήσαμεν τὴν τορπίλην αὐτὴν, μέ μεγάλην ταχύτητα πλέουσαν ὀλίγον κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἀφίνουσαν ὀπίσω τῆς ὑπόλευκον αὐλακα, πού ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν ἐνέργειαν ὡς ἐκ θαύματος μόλις διεφύγαμεν. Καὶ ὅτι ὁ ἐχθρικός Στόλος δέν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ μικροῦ δεινὸν νὰ ἐπέφερῃ ἀνεπανόρθωτην καταστροφὴν εἰς τὸ θωρηκτόν "Σπέτσαι", τὸ πλέον σχεδόν ἐπὶ τὰ ἵχνη τοῦ "Ἀβέρωφ" κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην, ὁ ἀπροσδόκητος αὐτός ἐχθρός, ἡ ἀφηνιάσασα αὐτὴ τορπίλλη

Ἡ Ναυμαχία περιορίσθη κυρίως μεταξύ τῶν θωρηκτῶν μας ἀφ' ἑνός καὶ τῶν Τουρκικῶν Θωρηκτῶν καὶ τῶν φρουριῶν ἀφ' ἑτέρου. Καὶ συγκρίνων τίς τοὺς δυὸ ἀντιπάλους στόλους κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, καὶ μετὰ ἐπισταμένην αὐτῶν ἐξέτασιν συνάγει τίς τὸ συμπέρασμα ὅτι τόσοι τὰ Τουρκικὰ Θωρηκτὰ, ὅσον καὶ ὁ ἐλαφρὸς τῶν Στόλος ὅχι μόνον ὑπερεῖχον κατὰ πολὺ ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτοπίσματος τῶν ἀντιστοίχων πολεμικῶν μας, ἀλλὰ ὑπερτέρουν ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὸ βαρὺ πυροβολικόν, καθὼς καὶ τὸ τοῦ μέσου διαμετρήματος. Εἰς τὴν μειονεκτικὴν ταύτην θέσιν τῶν πλοίων μας ἀπέναντι τῆς τῶν ἀντιπάλων ἀντετάσσετο ὁ Ἀβέρωφ, σκάφος νεότευκτον μέ μεγάλην ταχύτητα, ἐφοδιασμένον μέ ἐπιθετικὸν καὶ ἀμυντικὸν ὅπλισμόν σύμφωνα μέ τὴν νεωτάτην τέχνην καὶ ἐπιστήμην, καὶ ὁ ὁποῖος δέν εἶχεν ἀνάλογον πλοῖον ὡς ἀντίπαλον, ἰσοφαρίζων ἐν μέρει τὴν ὑπεροχὴν ἐκείνων ..

Ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ αὕτη τοῦ ὑλικοῦ ἐκαλύφθη ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν καὶ ἠθικόν τοῦ Ναυτικοῦ μας. Εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν Ἀρχηγῶν διαφόρων ὁμάδων μέ πόσον ἐνθουσιασμόν ὁμίλουν πάντες περὶ τῆς ἱκανότητος, γενναιότητος, ἀντοχῆς,

Ἡ Ναυμαχία τῆς Ἑλλης

Η Ναυμαχία της Έλλης. Πίνακας του Β. Χατζή στο ΝΜΕ

καί ναυτικής πείρας τῶν ἐπιτελείων καί πληρωμάτων τά ὅποια ἔβαλλον κατά τοῦ ἐχθροῦ ζητωκραυγάζοντα!

Κατά τήν Ναυμαχία ταύτην αἱ “Σπέτσαι” ἔβαλον 25 συνήθεις καί ἐκρηκτικᾶς ὀβίδας διά τῶν πυροβόλων τῶν 0,27μ μέ ταχύτητα βολῆς ὡς ἔγγιστα 2λ καί 38 ἐπίσης τῶν 0,15μ μέ ταχύτητα 1λ. Ἡ δέ “Υδρα” ἔβαλε 10 βολᾶς ἐκρηκτικᾶς τῶν 0,27μ καί 27 τῶν 0,15μ.

Τήν νύκτα κατέπλευσαν τά θωρηκτά εἰς Μοῦδρον καί τήν νύκτα ἐκείνην ἐκοιμηθήκαμε μέ θαυμαστόν ὕπνον πού κατεπράϋνε τά νεῦρα ὅλων καί μέ τήν συνείδησίν μας πλέον ἢ ἡσυχον εὐτυχεῖς ὅτι συνετελέσαμεν εἰς τήν λαμπροτέραν αἰγλήν τῆς ἀηττήτου Ναυτικῆς μας Σημαίας. Καί ἡ μεγαλειτέρα χαρά τῆς νίκης ὑπῆρξε γιά μᾶς ἡ ἱκανοποίησις ὅτι ἐξυπηρετήσαμεν τόσον εὐόρκως τήν Πατρίδα μας, ἥτις πρέπει νά εἶναι τό ζωντανό πλαίσιον τῆς σκέψεώς μας, καί ἡ ἀφετηρία κάθε ὁρμῆς πού δίδει παλμόν καί κίνησιν.

Τήν ἐπομένην ὁ Μοίραρχος σημαίνει εἰς τά ὑπ’ αὐτόν πλοῖα “ὁ Μοίραρχος εὐχαριστεῖ καί συγχαίρει ὅλους διά τήν χθεσινήν ἐνέργειάν σας, ἥτις θά σημειώσῃ ἔνδοξον σελίδα τοῦ Ναυτικοῦ”. Ὁ δέ Ναύαρχος κοινοποιεῖ τήν ἐξῆς ἡμερήσιαν διαταγήν “Ἐκφράζω τήν ἄκραν μου εὐαρέσκεϊαν πρὸς τόν Μοίραρχον, τοὺς Κυβερνήτας, τοὺς ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καί ναύτας τοῦ ὑπ’ ἐμέ Στόλου διά τήν ἀνδρείαν ἣν ἐπεδείξαντο κατά τήν παρά τό ἀκρωτήριο “Ἑλλη” Ναυμαχίαν τῆς 3 Δεκεμβρίου. Εἶμαι ὑπερήφανος διότι εὐρίσκομαι ἐπικεφαλῆς τοιούτων ἀνδρῶν ἀγωνιζομένων μετὰ τοσαύτης αὐταπαρνήσεως ὑπέρ τῆς δόξης καί τοῦ μεγαλείου τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος”.

Ὁ Ναύαρχος ἐραδιογράφησεν εἰς τό ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν τά κατά τήν Ναυμαχίαν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀνέφερε καί τά ἐξῆς “..... ἐνθουσιασμός καί ἀνδρεία

πάντων ἀνεξαιρέτως ἀνωτέρα περιγραφῆς. Ἐπυροβόλουν ζητωκραυγάζοντες. Ψυχραιμία καὶ ἀκρίβεια χειρισμῶν θωρηκτῶν θαυμαστή”.

Πλήθος συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων ἀπεστάλησαν εἰς τόν Ναύαρχον, μεταξύ τῶν ὁποίων τό τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄, ὑπενθυμίζοντας “ὅ,τι εἶπον καί ἐγένετο”. Ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως “..... εἰς τόν Στόλον, ὅστις συνεχίζων τὰ περικλεῆ τῶν πατέρων ἡμῶν κατορθώματα, ἐδικαίωσε τὰς προσδοκίας σύμπαντός τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ εἶναι ὑπερήφανον διὰ τήν ἐνδοξον σελίδα, ἣτις προσετέθη εἰς τήν ἱστορίαν του”. Τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν “..... πρὸς τόν Στόλον, ὅστις ἀπεδείχθη ἄξιος τῆς πεποιθήσεως ἣν ἡ Πατρίς ἐδραΐαν εἶχεν ὅτι προτάσσουσα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τόν Στόλον τῆς ἐξησφάλιζε πόλεμον, καί καθίστα ἀναμφισβήτητον τήν ὑπεροχήν τῶν κατὰ ξηράν Συμμαχικῶν Δυνάμεων πρὸς ἐπιτυχήν περαίωσιν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος. Ἡ Πατρίς ὑπερήφανος διὰ τόν Στόλον τῆς εὐγνωμονεῖ πρὸς τοὺς ἀνδρείους ναύτας, οἵτινες μετὰ τόσης τόλμης καὶ ικανότητος ὠδηγήθησαν ὑφ’ ὑμῶν καὶ τῶν ὑφ’ ὑμᾶς ἀξιωματικῶν, ζητωκραυγάζοντες πρὸς τόν θάνατον”.

Ο Χάρτης της Ναυμαχίας της “ΕΛΛΗΣ”, Αρχεῖο ΥΠΝ

Ο Ναύαρχος Π. Κουντουριώτης - Αρχηγός Στόλου, Αρχεῖο ΥΠΝ

Ναυτικές Ιστορίες

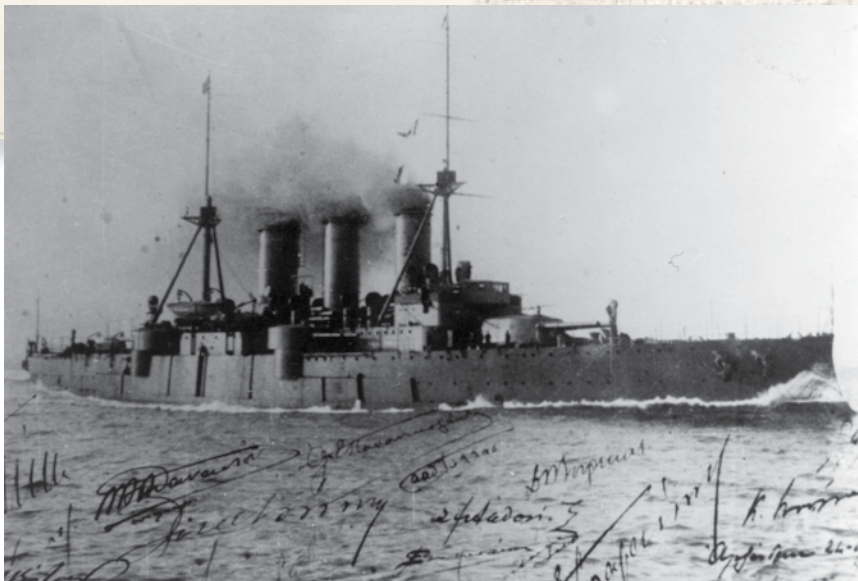

Αναφορά Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη για τις νικηφόρες Ναυμαχίες της Έλλης (3 Δεκεμβρίου 1912) και της Λήμνου (5 Ιανουαρίου 1913)

Επιμέλεια: Πλωτάρχης (Ο) Αθανάσιος Παπαδημητρώπουλος ΠΝ, Ιστορικός - Επιτελής ΥΙΝ
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ, Ιστορικός - Επιτελής ΥΙΝ

Το σύνολο του Ελληνικού Στόλου, με αρχηγό τον Ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη επί του Θ/Κ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ, κατάφερε να πετύχει σημαντική νίκη εναντίον του Οθωμανικού Στόλου στην περιοχή της Λήμνου. Μέτα την σημαντικότετη νίκη του Ελληνικού Στόλου κατά την ναυμαχία της «ΕΛΛΗΣ» την 3 Δεκεμβρίου 1912, η Ελλάδα αριθμούσε πλέον τη δεύτερη νικηφόρα επιτυχία της, επισφραγίζοντας με αυτό τον τρόπο την απόλυτη κυριαρχία των Ελλήνων στο Αιγαίο.

Το ψηφιοποιημένο τεκμήριο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το Ιστορικό Αρχείο της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού και περιλαμβάνει την αναφορά του Ναύαρχου Παύλου Κουντουριώτη προς το Υπουργείο Ναυτικών, σχετικά με τις ναυμαχίες της Έλλης και Λήμνου κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων.

Εν Αθήναις τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου 1913

Πρὸς

τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Ἐγκυργεῖον

Κατόπιν τῶν ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων τῶν περιγραφουσῶν τὸ ἱστορικόν μέρος τῶν ναυμαχιῶν τῆς 3 Δεκεμβρίου 1912 καὶ τῆς 5 Ἰανουαρίου 1913 καὶ ὡς κατεναυμαχῆθη ὁ Ὀθωμανικὸς Στόλος, λαμβάνω τὴν τιμὴν νῆ ἐκθέσω καὶ τωτέρω τὰς ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς αὐτῶν κρίσεις μου εἰδικῶς μάλιστα ἐπὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Μοιράρχου τῆς Βασ. Μοίρας.

Πολύ πρὸ τῆς πρώτης ναυμαχίας εἶχον ἐκδώσει ὁδηγίαν σχετικὰς πρὸς τὴν δεχομένην μάχην ἀντίγραφον τῶν ὁποίων ὑπέβαλον τῷ Σ. Ἐγκυργεῖν σὺν ἐκθέσει τῆς ναυμαχίας ἐκείνης, ὑποβάλλω καὶ μετὰ τῆς παρούσης ἐκθέσεως ὅτι ἐνδεχομένως ἔσται ὁδηγία πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Μοιράρχου πρὸς τὴν δεχομένη ναυμαχίαν ὥστε νὰ ἡ σθεναρὸς ἐκπεπαισμένη. Πρὸς τοῦτο ἀνεξάρτητον ἐνέργειαν τοῦ "Ἀβέρωφ" ὅπως θέσωμεν τὸν ἐχθρὸν μεταξὺ δύο πυρῶν, ἀνέθετον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν εὐθύνην τῆς ἐνεργείας τῶν τριῶν ἐτέρων θωρηκτῶν εἰς τὸν Μοιράρχον τῆς Βασ. Μοίρας.

Συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ὁ "Ἀβέρωφ" κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς 3 Δεκεμβρίου καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἔναρξιν ταύτης αὐξήσας ταχύτητα ὑπεχωρίσθη τοῖς λοιπῶν θωρηκτῶν καὶ ἐνέτεινε τὴν ἐναντίον τῶν ἐχθρικῶν σκαφῶν ἐπίθεσιν, πλησιάζας μάλιστα ταῦτα μέχρι 2850 μέτρων. Ἀλλὰ ἂν ὁ "Ἀβέρωφ" σθεναρῶς ἐπιτεθεῖς ἠνθγάσεν εἰς ἕτακτον ὑποχώρησιν τὸν ἐχθρικὸν Στόλον, δευτέρα μοῖρα τῶν θωρηκτῶν δὲν ἐπιρῆθη τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἀλλ' ἄρῳ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα (20 πρῶτα λεπτὰ) τῇ πλεῦσιν τοῦ "Ἀβέρωφ" μετὰ ἡλαττωμένην μάλιστα ταχύτητα (ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῶν Κυβερνήτῶν "Παρῶν" καὶ "Υδρας" τοῦ πρώτου μάλιστα ἀναγκασθέντος νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ ἀποκλίνῃ δεξιὰ ὅπως μὴ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς "Υδρας"), τὴν θω. 55λ. τῆς πρώτης ἀντὶ θορύβως στρεφομένη δεξιὰ ἣ ἔστω καὶ διαδοχικῶς, νὰ ἐντείνῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἐπίθεσιν τῆς πλησιάζουσας τὸν ἐν συνθέσει Τουρκικὸν Στόλον, ἐστράφη τῇ διαταγῇ τοῦ Μοιράρχου ἀριστερό-δοξοχικῶς καὶ μετὰ στροφὴν 180° περίπου, ἔλαβε πλεῦσιν ἀποκαρύνουσαν αὐτὴν τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου αὐξήσασα μάλιστα καὶ τὴν ταχύτητά της. εἶναι φανερόν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐνέργεια τῆς Βασ. Μοίρας ἔσται ὡς

τική δύναται να ὀνομασθῇ ὅπως δ' ἀκατάληπτον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Μοιράρχου λεγόμενον ὅτι ἐχειρίσεν οὕτω ὅπως λάβη πορείαν κἀθετον πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἐὰν ἐπιχείρῃ νὰ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν", διότι γεγονός εἶναι ὅτι ἀκριβῶς τότε ἡ μεταξὺ τοῦ "Ἀβέρωφ" ρόνου καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου μάχη εὐρίσκετο εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἔντασιν καὶ κρισιρότητα, ἐπομένως ὁ ἐχθρικός Στόλος εὐρίσκετο ἔξω τῶν στενῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπομένως φαίνεται ὅτι ὁ Μοιράρχος σκοπὸν εἶχε ὅχι μὲν λάβῃ κἀθετον πορείαν πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἐὰν ἐπιχείρῃ νὰ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν (ἀφοῦ οὗτος ἐξηκολούθη νὰ εὐρίσκεται ἐκτὸς αὐτῶν μαχόμενος ἔτι) ἀλλ' ἀπεναντίας ν' ἀποκαμυνθῇ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, (καὶ τοῦτο ὡς ἐγὼ νομίζω ἐπειδὴ ὁ Μοιράρχος ὑπέθεσεν ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς ἀπολέσθῃ εἰς μίαν στιγμήν, καθ' ἣν ὁ "Ἀβέρωφ" ἐκαλύφθῃ ἐκ καπνῶν κατὰ τὴν ἐπίθεσιν) ἐν ᾧ ὅφριλε μὲ πᾶσαν θυσίαν νὰ πλησιάσῃ καὶ συντρέξῃ τὴν Ναυαρχίδα αὐοῦ καὶ τὰς ἀποφασιστικὰς σκέψεις μου ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ἐκ τῶν ἐγγράφων ὁδηγίων τὰς ὁποίας εἶχε καὶ οἱ κανονισμοὶ τοῦ ἐκέλευον τοῦτο.

Ὁ Μοιράρχος ἐν τῇ ἐκθέσει του ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ πῦρ τῶν θωρηκτῶν ἤρξατο ἀπὸ ἀποστάσεως 850 μέτρων. οὗτο εἶναι ἀνακριβὲς διότι τὸ πῦρ ἤρξατο ἀπὸ ἀποστάσεως 1200 μέτρων.

Αὗται εἶναι αἱ παρατηρήσεις μου σχετικῶς πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Μοιράρχου κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς 3 Δεκεμβρίου. Ἄν ἄλλως ἐνήργη ἡ Μοίρα αὕτη ἀλλοῖται βεβαίως θὰ ἦσαν αἱ ζημίαι τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου. Ἐν τούτοις ἐφάνημεν τότε ἀρκούντως ἐπιεικεῖς οὐδὲν ἐνεργήσαντες διότι πρὸ παντός ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ πρώτην φορά ἐραπιδόμοι πάντας τὸ πῦρ καὶ μάλιστα τόσον φοβερὸν καὶ πεισματώδες καὶ ἡλπίζομεν ὅτι ἐν μελλούσῃ ἐνεργείᾳ δὲν ἤθελον ἐκπαραλεῖν τ' ἀνωτέρω. Ἀτυχῶς ὅμως αἱ ἐλπίδες ἡμῶν διεφύεσθαι καὶ ἡ δευτέρα ναυμαχία παρουσίασε τὰ αὐτὰ ἢ ὅχι μεγαλύτερα λάθη.

Τὴν προαίτην τῆς 3ης Μοίρας δρᾶσιν κατὰ τὴν 3 Δεκεμβρίου ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἀπεφασίσαμεν ὅπως ἐν δευτέρᾳ ναυμαχίᾳ μὴ χωρίσωμεν ἐνέργειαν τοῦ Στόλου ἀλλὰ τηροῦντες αὐτὸν ἡνωμένον ὑπὸ τὴν ἡμεσον διεύθυνσιν ἡμῶν ἐνεργήσωμεν ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν ἐσπερμένως δὲν ἐδόκαμεν ἀνεξαρτησίαν κινήσεων εἰς τὴν 3αν Μοίραν κατὰ τὴν 5 Ἰανουαρίου. ὅσοι δὲ ἀνεξαρτησίαν κινήσας ἐνερένομεν ὡς ἐπεβάλλετο ὅτι αὕτη θὰ ἠκολούθη τὴν Ναυαρχίδα ἐφ' ὅσον τὴν ἐπέτρεπον τοῦτο αἱ μηχαναὶ τῶν κλοίων.

Τὸ ὀλιγώτερον ταχὺ ἐκ τῶν τριῶν καλὰ ὦν θωρηκτῶν

τη κατά την 5 'Ιανουαρίου ἐδήλωσε διὰ σημάτων διὰ βραχιόνωνεῖς τὸν Μοίραρχον (ὅρα ἐκθέσεις Μοιράρχου καὶ Κυβερνήτου "Υδρας") ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πλεύσῃ μὲ ταχύτητα μείζονα τῶν 80-85 στροφῶν ἤτοι 14-15 μιλίων καθ' ὥραν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐκθέσεως τοῦ Κυβερνήτου τῆς "Υδρας" ἐξάγεται ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο μέχρι τῆς 22.15 λ.τῆς ἐσπέρας ἔβαινε ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν "Σκετσὼν" μὲ τὴν ἄνω ταχύτητα, δηλαδή μὲ 80-85 στροφὰς αἰτνες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 84-90 τῶν δύο ἐτέρων ὠρηκτῶν. Ὁ Μοίραρχος τῇ ἐκθέσει του λέγει ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ "Υδρα" ἐσήμανε αὐτῷ τ' ἀνυπό-
 τέρω, ἐλαττώσας ταχύτητα ἔπλεε μὲ 65 περίπου στροφὰς. Τὰ "Ψαρά" ἀναφέ-
 ρουσιν ὅτι ἔπλεον μὲ 75-80 στροφὰς καὶ ἠδύναντο ν' αὐξήσωσι ἀκόμη τὴν
 ταχύτητα αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι ἡ Μοῖρα τῶν τριῶν ὠρηκτῶν ἠδύνατο νὰ
 πλεύσῃ μὲ ταχύτητα 15 περίπου μιλίων ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς 80-85 στρο-
 φὰς τῶν ἑλίκων τῆς "Υδρας" ἤτοι τοῦ βραδυνορωτέρου τῶν τριῶν αὐτῆς
 πλοίων καὶ πραγματικῶς καὶ πλεονεξούσας τὴν ταχύτητα τῆς Μοῖρας τῆς
 ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐξηγεῖται οὐδόπως.

Διὰ τῆς ταχύτητος ταύτης καὶ ἡ βα Μοῖρα θά ἠδύνατο ν' ἀκολουθήσῃ τὸν
 "Ἀβέρωφ" κατὰ τὴν ὕψ' αὐτοῦ καὶ μόνου διαβῇ τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου ἀνα-
 πύξαντος θὲ κατὰ ταύτην μέσση ταχύτητα 15, ὁριζίων ἢ τοῦλάχιστον νὰ
 διώξῃ τὸν ἐχθρικὸν Στόλον καταλλήλως ἐπισσομένη καὶ νὰ βλάψῃ αὐτὸν δο-
 θέντος ὅτι ἡ τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου ρέση ταχύτης ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκεί-
 νην 13,5.

Ὁ Μοίραρχος ἐν τῇ ἐκθέσει του λέγει ὅτι ἡ ἀπόστασις τῶν "Σκετσὼν"
 ἀπὸ τῆς ἐχθρικῆς ναυαρχίδος ἦτο 5200 μέτρα. Τοῦτο εἶναι ἀνακριτέ-
 τι ὁ "Ἀβέρωφ" ὁποῖον ἐπὶ σφοδρὰν ὄλυν πλησιάσας τὸν ἐχθρὸν εἰς
 δὲ "Ψαρά" καὶ ἡ "Υδρα" οὐδέποτε ἐφθασαν πλησιάστερον τῶν 6500 ὅτι
 κυβερνῆται τούτων ἀναφέρουσιν.

Καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπομένως ναυαχίαν ἂν ἄλλως διηγεῖται ἡ βα
 Μοῖρα, ἂν δηλαδή ὁ Μοίραρχος λαμβάνων τὴν συντομωτέραν πλεῦσιν
 πωφελοῦμενος τῆς δυσχεροῦς θέσεως τοῦ ἐχθρικοῦ Στόλου ἐβοήθη το
 γόν του, ἄλλοιτα ἤθελον εἰσθαι τὰ ἀποτελέσματα, ἔχω δὲ τὴν πεποί-
 θησι τὰ δύο ἐχθρικά ὠρηκτὰ θ' ἀπεκόπτοντο τοῦ λοιποῦ Στόλου ὁποῖον
 περιείδοντο ἢ θά κατεστρέφοντο.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω φαίνεται ὅτι ὁ Μοίραρχος ἐπέδειξε ταχύτητα

πρωτοβουλίας διότι καὶ ἐν ἡ ἔτι περιπτώσει δὲν ἠνέδρσε τὸ σῆμα διὰ
 τοῦ ὁποῖου διετάξαμεν αὐτὸν νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῆς οὐρᾶς, οὐ-
 δὲ ἔλαβε τὸ ραδιογράφημα ἡμῶν διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκαλέσαμεν αὐτὸν ἐπαινόν-
 τως πλησίον ἡμῶν, ὥφειλε βλέπων τὴν ἔτακτον φυγὴν καὶ ἀντιληπτὴν παρ'
 ὅλων φυγῇ τοῦ ἐχθροῦ νὰ λάβῃ τὴν συντομωτέραν πλεῦσιν καὶ νὰ σκεῖται
 διὰ πάσης θυσίας εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ "Ἀβέρωφ", ἔχων πάντοτε πρὸ ὀφθαλ-
 μῶν ὅτι ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἡ δρᾶσις ἐκάστου κλοῖου εἶναι νὰ μάχηται ἐναν-
 τίων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὅχι ν' ἀπομακρύνεται αὐτοῦ. Δοθέντος δὲ ὅτι
 δεριῶ περιπτώσει, ἐκτός ἐάν ὑπάρχωσι βῆται καὶ ὀριζόμενα διαταγαὶ οὐ-
 δὲν δύναται νὰ δικαιώσῃ τὴν κατὰ τὴν μάχην ἀκοήν μέρους τινὸς οἰου-
 δήποτε τῆς ναυτικῆς δυνάμεως. Κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατόν νὰ θεω-
 ρηθῇ ὡς δικαιολογία τὸ ἔνεκα τῆς ἐκστάσεως μὴ δυνατόν τῆς ἀναγκάσεως
 τοῦ σήματος ἡμῶν καὶ ἡ μὴ λήψις τοῦ ραδιογραφήματος ἡμῶν ὅτε ἐν τῇ ἐπι-
 σεί του λέγει ὁ Μοίραρχος, καθόσον εἰς περιπτώσει ὁποῖα φέρεται οὐτε
 σῆμα οὐτε διαταγὰς δέον νὰ ὑπάρχωσι καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Ἀντιναύαρχος Ἀρχηγός

(Υκ.) Π. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ

Ειδήσεις από το Περισκόπιο

Σύνταξη ειδήσεων: Ιωάννης Σ. Θεοδωράτος

Τουρκία

29 Ιανουαρίου

Η οικονομική κρίση στην Τουρκία ουδόλως έχει επηρεάσει τους εξοπλιστικούς σχεδιασμούς των Ενόπλων Δυνάμεων και ειδικά του Ναυτικού. Τρία ναυπηγεία ξεχωρίζουν για τα επιτεύγματα που δημιουργήσαν την τελευταία δεκαετία. Πρόκειται για τα Yonca-Opuk, STM και Dearsan. Η εταιρεία Dearsan στην Τούζλα παρουσίασε σχέδιο φρεγάτας εκτοπίσματος 5.500 τόνων κωδικοποιημένη ως F142 (σ.σ. πρόκειται για το μήκος της σχεδίασης). Σύμφωνα με την εταιρεία το πλοίο θα αναπτύσσει ταχύτητα 27 κόμβων και θα υπηρετείται από πλήρωμα 188 ανδρών και γυναικών. Πρόκειται για φιλόδοξο σχεδιαστικό άλμα καθώς η προηγούμενη σχεδίαση της Dearsan αφορούσε πλοίο εκτοπίσματος 1.600 τόνων και μήκους 92 μέτρων (σ.σ. πρόκειται για την κορβέτα C92 για το Τουρκμενιστάν). Το σκάφος θα φέρει ενδιαφέρον μίγμα τουρκικής κατασκευής και εισαγόμενων οπλικών συστημάτων. Οι σχεδιαστές τοποθέτησαν 32 κελιά κάθετης εκτόξευσης προοριζόμενα να στεγάσουν VL Mica ή το σύστημα κάθετης εκτόξευσης MDAS, καθώς και 16 πυραύλους επιφανείας-επιφανείας Atmaca.

Εκτός αυτών προβλέπεται η τοποθέτηση ως κύριου πυροβόλου του Leonardo Super Rapid, δύο συστήματα εκτόξευσης ελαφρών τορπιλών ORKA. Επίσης προβλέπεται η ολοκλήρωση του συστήματος εγγύς αντιβληματικής προστασίας Gokdeniz της Aselsan καθώς και δύο τηλεχειριζόμενων πυργίσκων με πολυβόλα των 12,7 χλστ. Στον τομέα των αισθητήρων η F142 θα μπορεί να ολοκληρώσει, ραντάρ 3D, ακόμη και το AESA CAFRAD, μαζί με διάφορους αισθητήρες είτε από την εγχώρια βιομηχανία είτε από το εξωτερικό, καθώς και αριθμό αισθητήρων EO/IR. Για τον ηλεκτρονικό πόλεμο προβλέπεται μεταξύ άλλων και η εγκατάσταση EW suite της ιταλικής Elettronica. Για την πρόωση της F142 επελέγη η διάταξη CODAD (4 κινητήρες συν 4 γεννήτριες). Το πλοίο θα φέρει σόναρ τρόπιδος, σύστημα εντοπισμού δυτών, τακτικό σύστημα μετάδοσης δεδομένων και το σύστημα μάχης ADVENT-GENESIS. Στο επίστεγο του σκάφους βρίσκεται χώρος φιλοξενίας και υποδοχής ελικoptέρου καθώς και μη προσδιορισμένου μη επανδρωμένου συστήματος. Η F142 έχει εξαγωγικό προορισμό καθώς σύμφωνα με την υπάρχουσα σχεδίαση και τον προγραμματισμό ναυπήγησης το Τουρκικό Ναυτικό συνεχίζει το πρόγραμμα MILGEM και τις φρεγάτες κλάσης

Ψηφιακή απεικόνιση της F142 της Dearsan

Istanbul. Εκτός κι αν κριθεί ότι η υπό μελέτη κλάση αντιτορπιλικών TF2000 είναι πολύ δαπανηρή ή τεχνολογικώς πολύ προηγμένη για να υλοποιηθεί και ως συνέπεια λύσεις όπως η F142 θα είναι περισσότερο προσιτές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πέρυσι η τουρκική ναυπηγική βιομηχανία παρουσίασε τρία οπλισμένα μη επανδρωμένα σκάφη επιφανείας (Unmanned Surface Vessel - USV) και συγκεκριμένα το ULAQ (και τις εκδόσεις του) από την ARES, το NB57/RD09 των Aselsan και Sefine Shipyard και το USV 15 της Dearsan. Το ULAQ αναπτύσσει ταχύτητα 40 κόμβων και σύμφωνα με την εταιρεία η εμβέλεια του αγγίζει τα 400 χλμ. Σημειώνεται ότι η κλάση ULAQ ανάλογα με την έκδοση, θα μπορεί να φέρει αντιπλοϊκά βλήματα, ανθυποβρυχιακό εξοπλισμό καθώς και τη ναυτική έκδοση αντιαρματικών πυραύλων, επιμερίζοντας τις επιχειρησιακές δυνατότητες από επανδρωμένα σε μη σκάφη μικρού μεγέθους και χαμηλού ίχνους ραντάρ (RCS). Στα τέλη Ιανουαρίου ολοκληρώθηκαν οι προγραμματισμένες δοκιμές όπλων που φέρει το USV ULAQ και συγκεκριμένα του πυργίσκου πολυβόλου των

12,7 χλστ. Είχαν προηγηθεί βολή με την ρουκέτα Cirit, ενώ με ενδιαφέρον αναμένεται μια έκδοση ενός μεγαλύτερου σε μέγεθος ULAQ το οποίο φαίνεται να φέρει 4 βλήματα Atmaca.

1 Φεβρουαρίου

Ο φορέας αμυντικής βιομηχανίας SSB που υπάγεται απευθείας στον πρόεδρο της δημοκρατίας και έχει ως επικεφαλής τον Ισμαήλ Ντεμίρ, στο πλαίσιο της επικοινωνιακής πολιτικής προβολής του έργου του φορέα, παρουσίασε ένα βίντεο καταγραφής της προόδου των επιτευγμάτων των κυριότερων εξοπλιστικών προγραμμάτων. Όπως ήταν αναμενόμενο την προσοχή συγκέντρωσε η πορεία του πρώτου υβριδικού «αεροπλανοφόρου» του Τουρκικού Ναυτικού. Το (L-400) «Anadolu» επιβεβαιώνεται ότι εξελίσσεται πλέον στο πρώτο – σε παγκόσμια κλίμακα – φορέα μη επανδρωμένων εξοπλισμένων αεροσκαφών και συγκεκριμένα της ναυτικής έκδοσης TB3 Bayraktar με αναδιπλούμενες πτέρυγες. Το TB3 θα φέρει σε έξι σταθμούς τέσσερα βλήματα MAM-L και δύο MAM-C. Μένει να αποδειχθεί ότι το Τουρκικό Ναυτικό μπορεί να αναδειχθεί ως το

Ψηφιακή αναπαράσταση του «Anadolu» στο κατάστρωμα του οποίου διακρίνονται τα «ναυτικά» TB3 Bayraktar.

Το πυροβόλο Goker.

Το πυρομαχικό Atom 35

δεύτερο στον κόσμο μετά από το αμερικανικό, που θα κατορθώσει να προσαπονηώσει με επιτυχία μη επανδρωμένο – και μάλιστα οπλισμένο – αεροσκάφος. Η όλη προσπάθεια αντιμετωπίζει σοβαρές τεχνικές προκλήσεις τόσο σε επίπεδο επίλυσης προβλημάτων επί του Anadolu, όπως και για τις επεμβάσεις που πρέπει να γίνουν στο TB3, το οποίο θα χρησιμοποιεί την επέκταση του καταστρώματος τύπου sky jump που προοριζόταν για αεροσκάφη τύπου VSTOL (Vertical Short Take Off and Landing). Οι εντυπωσιακές ψηφιακές απεικονίσεις μεγάλου αριθμού TB3 να βρίσκονται σταθμευμένα επί του «Anadolu», ικανοποιούν την κοινή γνώμη της γειτονικής χώρας, όμως δεν εξασφαλίζουν ούτε χρονικά αλλά ούτε και επιχειρησιακά την επιτυχία του πρωτοποριακού αυτού εγχειρήματος. Ο φορέας SSB ωστόσο θεωρεί ότι το «Anadolu» θα παραδοθεί στο Τουρκικό Ναυτικό εντός του 2022, ενώ παραμένει ακόμη υπό διευκρίνιση ο χρονικός ορίζοντας ολοκλήρωσης της έκδοσης TB3 και η έναρξη των σχετικών δοκιμών.

2 Φεβρουαρίου

Η τουρκική αμυντική βιομηχανία επενδύει στην εγχώρια ανάπτυξη οπλικών συστημάτων και μεταξύ αυτών σε ναυτικά συστήματα εγγύς

αντιβληματικής προστασίας. Επικεφαλής αυτής της προσπάθειας βρίσκεται η Aselsan η οποία παρεμπιπτόντως έχει βρεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος ξένων fund από την περιοχή του Περσικού Κόλπου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το σύστημα Korkut διαμετρήματος 35 χλστ που χρησιμοποιεί δύο κάννες από τις οποίες βάλλεται το προηγμένο κατευθυνόμενο πυρομαχικό Atom. Το σύστημα αρχικώς αναπτύχθηκε για να ολοκληρωθεί σε αυτοκινούμενη πλατφόρμα για τον Τουρκικό Στρατό. Στη συνέχεια εξελίχθηκε η ναυτική έκδοση του εν λόγω συστήματος η οποία κωδικοποιήθηκε ως Gokdeniz. Η τελευταία εξέλιξη σε σχεδιαστικό επίπεδο κωδικοποιείται ως Goker, ένα πυροβόλο με μονή κάννη χωρίς όμως να διαθέτει οικείο ΣΔΒ (Σύστημα Διεύθυνσης Βολής) όπως το Gokdeniz/Korkut. Αυτό δεν αποτελεί ιδιαίτερο πρόβλημα καθώς υφίστανται αρκετοί αισθητήρες και μέσα στοχοποίησης. Το σύστημα προωθείται ως κατάλληλο για προσβολή UAV καθώς διαθέτει εμβέλεια 5 χλμ. Λόγω μικρότερου όγκου θα μπορεί να τοποθετηθεί και σε ναυτικές πλατφόρμες ενώ η καταστροφικότητα των βλημάτων Atom 35 του πυροβόλου των 35 χλστ σαφώς και δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε mini/micro UAV αλλά και σε άλλους στόχους.

Το USCGC Knight Island (WPB-1348) κλάσης Island. Τέθηκε σε υπηρεσία στις 22 Απριλίου του 1992 και αποτελεί το δεύτερο – κατά σειρά ναυπηγήσεως – νεότερο σκάφος της κλάσης.

ΕΛΛΑΣ

20 Ιανουαρίου

Σε μια ενδιαφέρουσα εξέλιξη η Αμερικανική Κυβέρνηση προτίθεται να παραχωρήσει στην Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ) έναντι μικρού οικονομικού τιμήματος (σ.σ. της τάξης των 10 εκατ. δολαρίων) μέσω της διαδικασίας EDA (Excess Defence Articles) τριών έως οκτώ συνολικά περιπολικών σκαφών κλάσης Island. Η συγκεκριμένη κλάση υπηρετεί στην Αμερικανική Ακτοφυλακή (US Coastguard), ωστόσο απαιτείται προηγούμενη έγκριση από το Αμερικανικό Ναυτικό προκειμένου στη συνέχεια να αποδεσμευθεί η παραχώρηση πλοίων σε χώρα του εξωτερικού. Η κλάση έχει εκτόπισμα 168 τόνων και ναυπηγήθηκαν μεταξύ 1985 και 1992. Σήμερα υφίστανται τρεις εκδόσεις εκ των οποίων οι δύο πρώτες Α και Β φέρουν δύο κινητήρες Paxman-Valenta 16 CM ενώ η C φέρει δύο Caterpillar 3516. Αναπτύσσουν μέγιστη ταχύτητα 29,5 κόμβων και υπηρετούνται από πλήρωμα 16 (δύο αξιωματικοί και 14 ναύτες). Η

εμβλείά τους είναι 5.400 χλμ και στον οπλισμό τους περιλαμβάνεται ένα πυροβόλο Mk 38 των 25 χλστ και δύο πολυβόλα M2 των 0.50. Μέχρι σήμερα σκάφη του τύπου έχουν παραχωρηθεί στην Ουκρανία (πέντε μονάδες για το Ουκρανικό Ναυτικό), το Πακιστάν (δύο μονάδες για την Ακτοφυλακή), την Κόστα Ρίκα (δύο μονάδες για την Ακτοφυλακή) και την Γεωργία (δύο μονάδες για την Ακτοφυλακή). Τα πλοία θα μεταβιβαστούν μέσω της διαδικασίας Hot Transfer όπως είναι, όπου είναι. Η αξία της κλάσης είναι εγνωσμένη και αξίζει να αναφερθεί ότι σήμερα δύναμη τεσσάρων σκαφών βρίσκεται στο Μπαχρέιν, μέρος της USCG Patrol Forces Southwest Asia (PATFORSWA). Είναι πολύ πιθανή η επιλογή για το ΛΣ πλοίων από τη συγκεκριμένη δύναμη, ενώ εφόσον κριθεί ότι πληρούν τα απαιτούμενα επιχειρησιακά και λοιπά οικονομικοτεχνικά χαρακτηριστικά δεν θα ήταν έκπληξη να αυξηθεί ο αριθμός των υπό απόκτηση μονάδων.

ΙΣΡΑΗΛ

20 Ιανουαρίου

Μια νέα μαζική προμήθεια υποβρυχίων ανακοίνωσε το Ισραήλ. Πρόκειται για τρία νέα υποβρύχια κλάσης Dolphin III εκτιμώμενου κόστους 3 δις ευρώ, τα οποία θα ναυπηγηθούν από την Thyssenkrupp και θα παραδοθούν έως το 2031. Το κόστος θα καλυφθεί κατά το 1/3 από την Γερμανία βάσει σχετικής συμφωνίας που υπεγράφη το 2017. Όπως είναι γνωστό το Ισραηλινό ναυτικό διαθέτει συνολικά πέντε υποβρύχια εκ των οποίων τρία Dolphin I και δύο Dolphin II. Αναμένεται η παράδοση ενός ακόμη Dolphin II. Η κλάση Dolphin II ενσωματώνει τεχνολογία AIP. Το βασικό επιχειρησιακό πλεονέκτημα των Dolphin συνίσταται στην ολοκλήρωση του πυραύλου Popeye Turbo, ο οποίος φέρει πυρηνική κεφαλή.

ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ

8 Ιανουαρίου

Το Μπαγκλαντές (πρώην Ανατολικό Πακιστάν) είναι ένα φτωχό ασιατικό κράτος, το οποίο όμως διατηρεί στενότητες σχέσεις με την Τουρκία. Στις 8 Ιανουαρίου κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Τούρκου Υπουργού Άμυνας Χουλουσί Ακάρ στην πρωτεύουσα Ντάκα υπεγράφη μνημόνιο συνεργασίας και στον τομέα των εξοπλισμών. Πέραν της μνείας και των σχετικών συμφωνιών που αφορούν θέματα ασφαλείας, την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και την εκπαίδευση Μπαγκλαντεσιανών από τους Τούρκους, συζητήθηκαν και εξοπλιστικά θέματα. Σύμφωνα με πληροφορίες οι Τούρκοι προωθούν την πώληση αντιπλοϊκών πυραύλων Atmaca, συλλογών κατευθυνόμενων βομβών της Roketsan και άλλα συστήματα. Βασικός στόχος της Άγκυρας είναι η επικράτηση στον διαγωνισμό για νέες φρεγάτες του Μπαγκλαντές, στον οποίον προτείνουν την κλάση Istanbul.

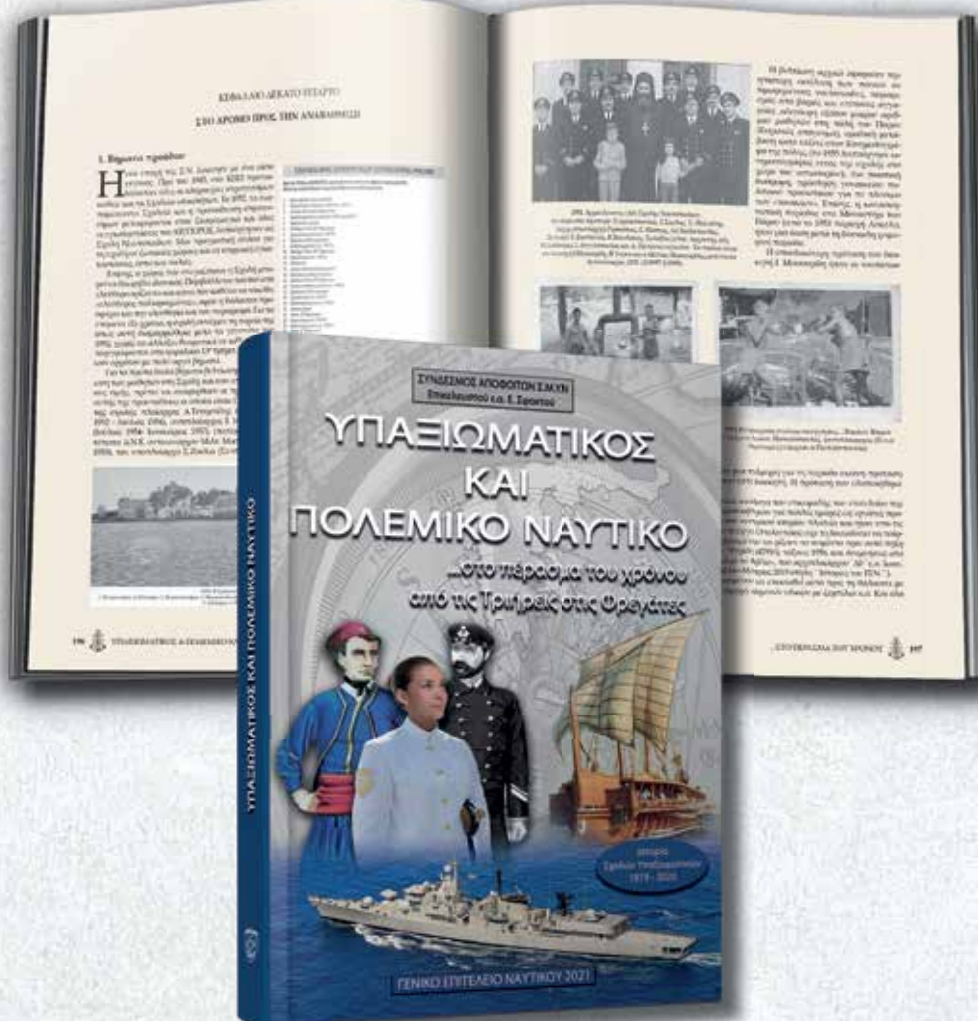
Βιβλιοκριτική από τον Πλωτάρχη (Ο) Αθανάσιο Παπαδημητρώπουλο ΠΝ, Ιστορικός - Επιτελής ΥΙΝ

«ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ...στο πέρασμα του χρόνου από τις Τριήρεις στις Φρεγάτες»

ISBN: 978-918-5449-05-6

Συγγραφείς: Επικελευστής ε.α. Ελευθέριος Σφακτός

Εκδότης: Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Κυκλοφόρησε από την Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού η νέα συγγραφική δημιουργία του Επικελευστή ε.α. Ελευθερίου Σφακτού. Στο νέο πόνημά του ο συγγραφέας εστιάζει στην ιστορία του σώματος των Υπαξιωματικών από τα αρχαία χρόνια μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Επικεντρώνεται στην ανάδειξη του ρόλου του Υπαξιωματικού διαχρονικά τόσο αναφορικά με τη δράση που αναλάμβανε στα πλοία όσο και με το έργο που επωμιζόταν στις υπηρεσίες ξηράς. Ο αναγνώστης περιδιαβαίνοντας από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη εποχή αντιλαμβάνεται τον πολυδιάστατο ρόλο των Υπαξιωματικών και τον τρόπο που εξελίσσονται ως σώμα στον χρόνο.

Αρχικά, παρουσιάζεται η σημασία της απόκτησης της γνώσης μέσω της πρακτικής, για την ανταπόκριση στα καθήκοντα που επωμίζονταν οι Υπαξιωματικοί. Ειδικά, για τους τελευταίους δύο αιώνες αναγνωρίζεται η σημασία της εκπαίδευσης σε θεωρητικό αλλά και πρακτικό επίπεδο ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο επαρκώς καταρτισμένοι στα καθήκοντά τους, δεδομένης της τεχνολογικής εξέλιξης στη ναυτική τέχνη. Η μετάβαση από τα ιστία στον ατμό και από τα ξύλινα σκάφη στα μεταλλικά αποτέλεσε μία «κοσμογονία» που μετέβαλε ριζικά τις λειτουργίες πάνω σε ένα πολεμικό πλοίο.

Στο βιβλίο αυτό ανασύρονται και εξετάζονται άγνωστες πτυχές μέσα από την ενδελεχή ματιά του συγγραφέα που έρχονται να αναδείξουν και να τονίσουν τον ρόλο και την προσφορά των Υπαξιωματικών. Είναι πέρα πάσης αμφιβολίας το γεγονός πως ο Αρχηγός του Στόλου των Βαλκανικών Πολέμων, Παύλος Κουντουριώτης, και το επιτελείο του δεν θα είχαν επιτύχει τα όσα είχαν σχεδιάσει σε επίπεδο τακτικών κινήσεων, εάν δεν βασίζονταν στα ικανά και εκπαιδευμένα πληρώματά των πλοίων για την κατατρόπωση του αντίπαλου οθωμανικού στόλου. Οι εύστοχες βολές των πυροβολητών των ελληνικών πλοίων ανάγκασαν και στις δύο ναυμαχίες (ΕΛΛΗΣ και ΛΗΜΝΟΥ) τα οθωμανικά πλοία να καταφύγουν στα Στενά και την ασφάλεια που τους παρείχαν τα επάκτια πυροβολεία. Αντίστοιχα, τονίζεται η συμβολή τους στους Αγώνες του Ελληνικού Έθνους και σε άλλες ιστορικές περιόδους, όπως η Ελληνική Επανάσταση και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

Από την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων και μετά, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη σημασία της εκπαίδευσης και τις σχολές Υπαξιωματικών με τις ανάλογες ειδικότητες που αποκτούνταν. Παρουσιάζεται το ιστορικό της κάθε Σχολής και η σημασία της για την προαγωγή των ειδικοτήτων του Πολεμικού Ναυτικού. Μέσα στο σημαντικό αυτό πόνημα αναδεικνύονται και άλλες πτυχές, πολιτικές και κοινωνικές. Το εποπτικό υλικό, οι υποσημειώσεις και οι πίνακες που παρατίθενται βοηθούν τον αναγνώστη να κατανοήσει την εξέλιξη και το πολυδιάστατο ρόλο των Υπαξιωματικών στο Πολεμικό Ναυτικό διαχρονικά.

Συμπερασματικά, πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό βιβλίο που θα βοηθήσει όχι μόνο τα στελέχη του Πολεμικού Ναυτικού να γνωρίσουν την ιστορία τους αλλά και τον κάθε μελετητή-ερευνητή, φιλαναγνώστη να γίνει κοινωνός της συγκρότησης, της εξέλιξης και της σημασίας του σώματος των Υπαξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού.

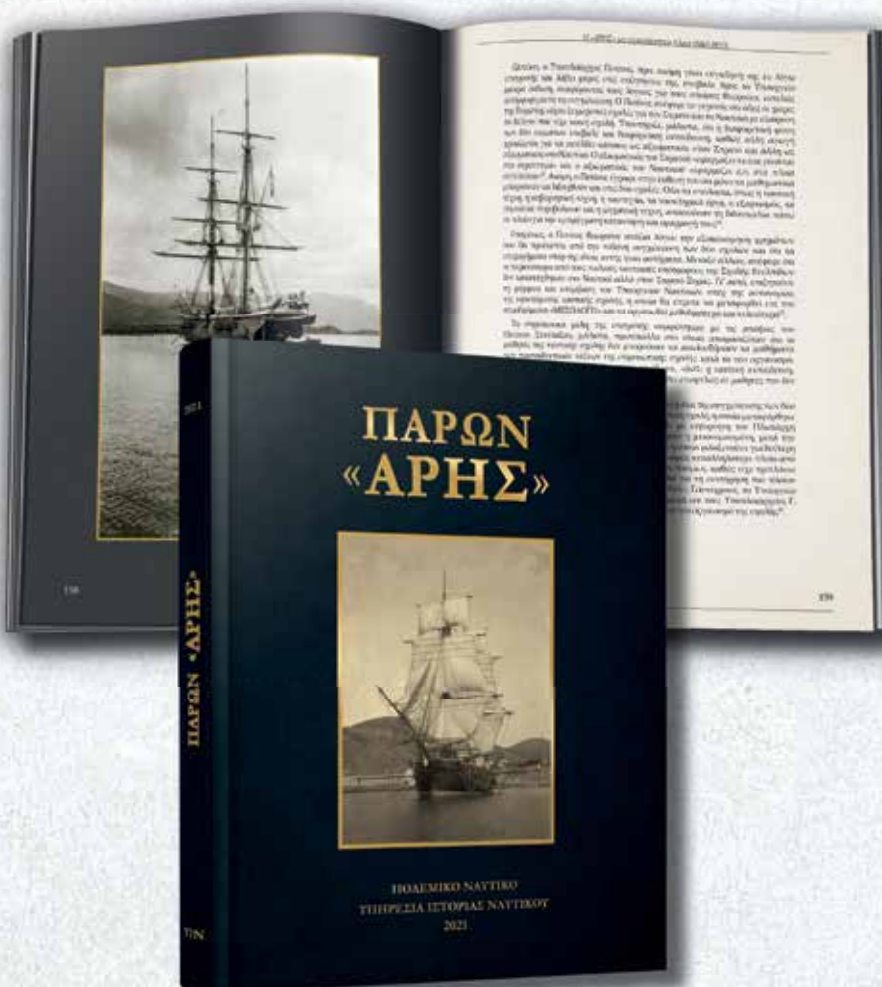
Βιβλιοκριτική από τον Αντιναύαρχο ΠΝ ε.α. Αναστάσιο Κ. Δημητρακόπουλο

ΠΑΡΩΝ «ΑΡΗΣ»

ISBN: 978-618-5449-08-7

Συγγραφείς: Πλωτάρχης (Ο) Δημήτριος Ιωάννου ΠΝ, Πλωτάρχης (Ο) Αθανάσιος Παπαδημητρόπουλος ΠΝ, Πλωτάρχης (Ο) Παναγιώτης Γέροντας ΠΝ, Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Γεώργιος Μαστρογεωργίου ΠΝ, Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ, ΜΠΥ (Α') Αγγελική Αθανασακοπούλου

Εκδότης: Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Υπάρχουν καράβια που στο πέρασμα του χρόνου γίνονται θρύλος. Ένα τέτοιο πλοίο για την πατρίδα μας είναι και ο πάρων Άρνης. Ο «Άρνης του Τσαμαδού» όπως έχει μείνει στην Ιστορία. Ναυπηγημένος στη Βενετία λίγο πριν από το ξεκίνημα του Αγώνα της Παλιγγενεσίας, με ηρωική δράση κατ' αυτόν και ενταγμένος επί πολλές δεκαετίες στη δύναμη του Ναυτικού μας από την αρχή της ζωής του νεώτερου ελληνικού κράτους, τόσο ως μάχιμη μονάδα όσο και για την εκπαίδευση του προσωπικού.

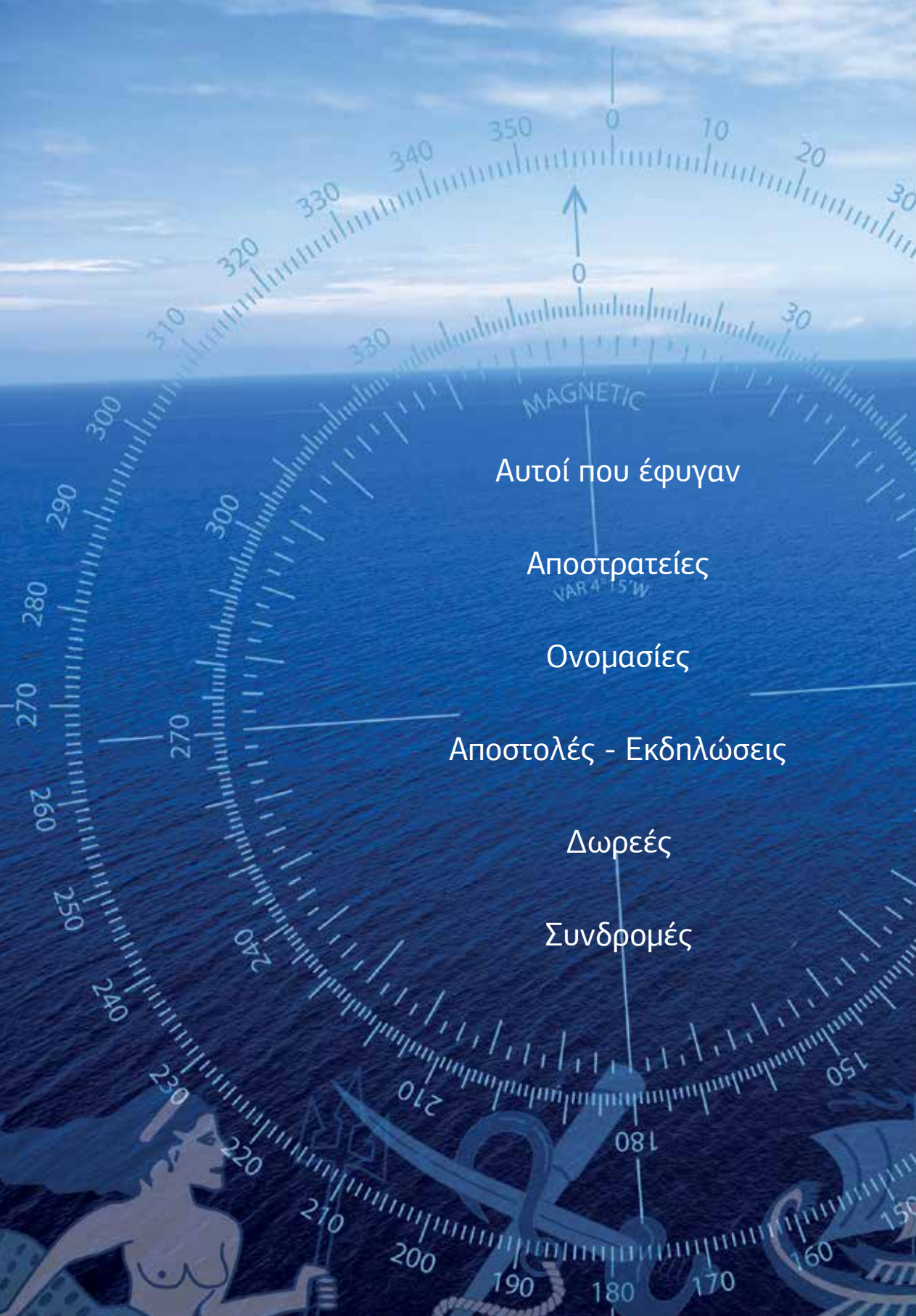
Αυτό το καράβι-θρύλο επέλεξε να παρουσιάσει στο ευρύτερο κοινό το Ναυτικό, στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση. Πρόκειται για μία μονογραφία που υπενθυμίζει το ηρωικό κατόρθωμά του να διασπάσει τον κλοιό του Τουρκο-αιγυπτιακού Στόλου τον Απρίλιο του 1825 στα νερά της Σφακτηρίας.

«Ο Πάρων Άρνης» είναι έργο του «καθ' ύλην» αρμόδιου φορέα του Ναυτικού: της Υπηρεσίας Ιστορίας του. Πρόκειται για ένα συλλογικό πόνημα των επιτελών της, αποτελώντας –δεν νομίζω ότι σφάλω– την πρώτη μετά από πολλά χρόνια αναθεωρημένη υπηρεσιακή έκδοση. Το τονίζω γιατί έχουν υπάρξει και άλλες εκδόσεις, προερχόμενες, όμως, από ατομική πρωτοβουλία.

Το πρώτο πράγμα που προκαταλαμβάνει θετικά αυτόν που φυλλομετρά το μεγάλου μεγέθους και όγκου βιβλίο είναι η επιμελημένη, καλαίσθητη, πολυτελής έκδοση, με τις επιλεγμένες φωτογραφίες, σχέδια και απεικονίσεις πινάκων. Αλλά και το κείμενο δεν υστερεί κατά τίποτε. Διατρέχει την ιστορία του Άρνη από τη ναυπήγησή του, τα πρώτα χρόνια του ως εμπορικό (αλλά εξοπλισμένο για το φόβο των πειρατών) πλοίο, την ένταξή του στο επαναστατικό ναυτικό και την κορωνίδα της δράσης του με την ηρωική του «Εξοδο», αποθανατισμένη σε θαλασσογραφίες διακεκριμένων ζωγράφων. Ακολουθούν η εποχή της υπηρεσίας του στο μετεπαναστατικό Ναυτικό, οι αποστολές που ανέλαβε και η κατάληξή του, σε βαθύτατο γήρας, στα νερά του Ναυστάθμου της Σαλαμίνας το 1921, κανονιοβολισμένο από... ελληνικά χέρια! Αιτιολογία η οικονομική αδυναμία περαιτέρω συντήρησής του! Μοιάζει με ανήκουστο έγκλημα καθοσιώσεως και σήμερα κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε να συμβεί, ακόμη και σε περίοδο μεγάλης οικονομικής κρίσης. Ήταν, όμως, άλλες εποχές, με άλλες ευαισθησίες, μέσα στα πολλαπλά προβλήματα και προτεραιότητες που γεννούσε η Μικρασιατική Εκστρατεία, η οποία είχε αρχίσει να «μη πηγαίνει και τόσο καλά». Έτσι στερηθήκαμε τη δυνατότητα να χαιρόμαστε τον Άρνη σαν πλοίο-μουσείο, όπως έχουν άλλα κράτη συνομήλικά του πλοία. Στο τέλος του βιβλίου, παρατίθενται εικόνες και αναφορές στην προσπάθεια που έχει ξεκινήσει για τον εντοπισμό των υπολειμμάτων του ναυαγίου.

Αυτά θα βρει ο αναγνώστης για τον πάριον Άρνη στο έξοχο αυτό βιβλίο, παρουσιασμένα κατά ωραίο, εύληπτο τρόπο. Τα κείμενα δεν είναι μόνο καλογραμμένα· είναι και διεξοδικά, χωρίς όμως να γίνονται κουραστικά. Ένας δύσκολος συνδυασμός που οι συντάκτες τους πέτυχαν στο ακέραιο. Διαβάζοντάς τα γίνεται αμέσως εμφανής η μακρά, επίπονη, λεπτομερής έρευνα στην οποία αποδύθηκαν, καταφεύγοντας τόσο στην υπάρχουσα βιβλιογραφία όσο και σε πολλές αρχειακές πηγές. Είναι κάτι που τους τιμά και υπογραμμίζει την μεγάλη –αφανή στους περισσότερους– πρόοδο που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια στην Υπηρεσία Ιστορίας του Ναυτικού, με την αφιέρωση πόρων, μέσων και, κυρίως, κατάλληλου προσωπικού στο βασικό έργο για την οποία αυτή υπάρχει. Μία ματιά στις σελίδες 291-293 του βιβλίου μπορεί να τεκμηριώσει αυτή την τελευταία διαπίστωση.

Σε κατακλείδα, η «παλαιότητα» μου, μου επιτρέπει να ανακαλέσω χωρίς να παρεξηγηθώ τη γνωστή ναυτική έκφραση: «BRAVO ZULU»! Με την προτροπή: ΣΥΝΕΧΙΣΤΕ!

Αυτοί που έφυγαν

Αποστρατείες

Ονομασίες

Αποστολές - Εκδηλώσεις

Δωρεές

Συνδρομές

Δελτίο Ενημέρωσης

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

Αντιναύαρχος ε.α.

Στίνης Σπυρίδων

Απεβίωσε την 12^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1940 στην Κέρκυρα. Το 1958 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1973 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος ε.α.

Κηρύκος Βασίλειος

Απεβίωσε την 24^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1939 στον Πειραιά. Το 1956 εισήλθε στη ΣΝΔ και το 1989 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος (Ο) ε.α.

Παπαδημητρίου Ιωάννης

Απεβίωσε την 15^η Οκτωβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1930 στην Μεγαλόπολη. Το 1955 εισήλθε στην ΣΔΣΟ και το 1984 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος ε.α.

Κολυβοδιάκος Ευάγγελος

Απεβίωσε την 15^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1933 στην Λακωνία. Το 1951 εισήλθε στη ΣΝΔ και το 1985 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος ε.α. Β΄ ΠΠ

Λυμπεράκης Θεόδωρος

Απεβίωσε την 11^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1921 στην Αθήνα. Το 1938 εισήλθε στη ΣΝΔ και το 1969 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος (ΥΙ) ε.α.

Βλαβιανός Σταύρος

Απεβίωσε την 17^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1925 στον Πειραιά. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως Σημαιοφόρος Ιατρός και το 1982 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος (Μ) ε.α.

Πασπάτης Γεώργιος

Απεβίωσε την 6^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1928 στον Πειραιά. Το 1945 εισήλθε στη ΣΝΔ και το 1977 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποναύαρχος (Μ) ε.α.

Καρπούζης Ιωάννης

Απεβίωσε την 24^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1939 στον Πειραιά. Το 1957 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1993 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αρχιπλοίαρχος ε.α.

Χατζηκωνσταντής Αντώνιος

Απεβίωσε την 10^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1938 στον Πειραιά. Το 1953 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1985 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αρχιπλοίαρχος (Μ) ε.α.

Κοτρώζος Ευάγγελος

Απεβίωσε την 15^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1937 στον Βόλο. Το 1953 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1983 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Ο) ε.ε.

Κυριακάκης Ελευθέριος

Απεβίωσε την 6^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1964 στον Πειραιά. Το 1990 εισήλθε στην ΣΝΔ. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στην ΝΔΑ

Πλοίαρχος (Ε) ε.α.

Καλοϊδής Χρήστος

Απεβίωσε την 31^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1939 στο Ρέθυμνο. Το 1956 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Μαθητής Τεχνίτης Λεβητοποιός και το 1991 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Μ) ε.α.

Τσέργας Αθανάσιος

Απεβίωσε την 23^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1951 στα Ιωάννινα. Το 1968 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1993 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Ε) ε.α.

Μπάρμπας Κωνσταντίνος

Απεβίωσε την 10^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1937 στην Σαλαμίνα. Το 1953 κατετάγη

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

στο ΠΝ ως ναύτης μαθητής τεχνίτης εφαρμοστής και το 1989 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Μ) ε.α.

Τσέργας Αθανάσιος

Απεβίωσε την 23^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1951 στα Ιωάννινα. Το 1968 εισήλθε στην ΣΝΔ και το 1993 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Ε) ε.α.

Πιτρώπος Ανδρέας

Απεβίωσε την 16^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1938 στη Νάξο. Το 1953 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Μαθητής Τεχνίτης και το 1988 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κοκλώνης Μιχαήλ

Απεβίωσε την 22^α Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1935 στην Ηλεία. Το 1952 κατετάγη στο ΠΝ ως ναύτης μαθητής τεχνίτης και το 1987 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος ε.α.

Ντεγιάννης Γεώργιος

Απεβίωσε την 28^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1935 στην Αθήνα. Το 1952 εισήλθε στη ΣΝΔ και το 1967 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κοβαίος Περικλής

Απεβίωσε την 20^η Φεβρουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1933 στον Πειραιά. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως μόνιμος Υποκελευστής Β' και το 1984 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κωστορίζος Αριστείδης

Απεβίωσε την 3^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1961 στην Φθιώτιδα. Το 1978 κατετάγη στην ΣΔΥΗΝ και το 2011 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Μαυρούλης Παναγιώτης

Απεβίωσε την 7^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1959 στα Χανιά. Το 1976 κατετάγη στη ΣΔΥΤΕΝ και το 2010 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κοντούδης Μιχαήλ

Απεβίωσε την 11^η Φεβρουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1957 στην Θεσσαλονίκη. Το 1976 κατετάγη στην ΣΔΥΗΝ και το 2007 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (ΥΝ) ε.α.

Πιτσαρή-Νίκου Φωτεινή

Απεβίωσε την 18^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1937 στον Πειραιά. Το 1956 εισήλθε στην ΣΑΑΝ και το 1981 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (ΤΗΛ) ε.α.

Μπογδάνος Νικόλαος

Απεβίωσε την 17^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1938 στην Κέρκυρα. Το 1956 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Πρότακτος Τηλεγραφητής και το 1979 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Αντωνόπουλος Γεώργιος

Απεβίωσε την 22^α Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1935 στην Φθιώτιδα. Το 1951 κατετάγη στο ΠΝ ως ναύτης μαθητής τεχνίτης και το 1986 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κουρεμάδας Δημήτριος

Απεβίωσε την 23^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1964 στην Αθήνα. Το 1982 εισήλθε στην ΣΜΥΝ και το 2018 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κούσαλης Αντώνιος

Απεβίωσε την 29^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

το 1957 στον Πειραιά. Το 1972 εισήλθε στην ΣΔΥΤΕΝ και το 2006 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Φωτεινάτος Ελευθέριος

Απεβίωσε την 12^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1932 στον Πειραιά. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως Μόνιμος Υποκελευστής Β' και το 1987 τέθηκε σε αποστρατεία.

Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κοριανός Αντώνιος

Απεβίωσε την 24^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1937 στην Κέρκυρα. Το 1953 κατετάγη στο ΠΝ ως ναυτόπαις και το 1988 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλωτάρχης (Ε) ε.α.

Πουλημένος Κωνσταντίνος

Απεβίωσε την 9^η Οκτωβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1945 στην Κέρκυρα. Το 1961 κατετάγη στην Σχολή Τεχνιτών και το 1989 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλωτάρχης (Μ) ε.ε.

Μαρσέλος Κωνσταντίνος

Απεβίωσε την 11^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1979 στην Φλώρινα. Το 1998 εισήλθε στην ΣΝΔ. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο ΓΕΝ/ΔΚΒ.

Πλωτάρχης (Ε) ε.α.

Μαργαρίτης Ιωάννης

Απεβίωσε την 31^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1943 στην Φωκίδα. Το 1958 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις και το 1983 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλωτάρχης (Μ) ε.α.

Σταμούλης Ευθύμιος

Απεβίωσε την 30^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1935 στην Αθήνα. Το 1953 εισήλθε στην

ΣΝΔ και το 1974 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κόγιας Ανδρέας

Απεβίωσε την 22^η Οκτωβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1967 στην Αθήνα. Το 1982 εισήλθε στη ΣΜΥΝ και το 2008 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποπλοίαρχος (Ε) ε.ε.

Κάρρος Ηλίας

Απεβίωσε την 18^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1974 στις Σέρρες. Το 1992 εισήλθε στην ΣΜΥΝ. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στην ΓΕΝ/Α4.

Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Κανέλλης Αντώνιος

Απεβίωσε την 2^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1930 στην Καλαμάτα. Το 1946 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β' Τεχνίτης Λεμβουργός και το 1979 τέθηκε σε αποστρατεία.

Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Φλώρος Σεραφείμ

Απεβίωσε την 25^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε 1950 στην Φθιώτιδα. Το 1965 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις και το 1996 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Αγγελάκης Ηλίας

Απεβίωσε την 1^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1959 στα Χανιά. Το 1974 κατετάγη στην ΣΔΥΝ και το 1999 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Βουκελάτος Νικόλαος

Απεβίωσε την 23^η Δεκεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1959 στη Λευκάδα. Το 1972 εισήλθε στην ΣΔΥΝ και το 1998 τέθηκε σε αποστρατεία.

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Σγουρός Τιμολέων

Απεβίωσε την 6^η Φεβρουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1936 στην Κέρκυρα. Το 1951 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις και το 1981 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.ε.

Ψυχογιός Κωνσταντίνος

Απεβίωσε την 17^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1974 στην Αθήνα. Το 1993 κατετάγη στο ΠΝ ως Εθελοντής. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο ΝΝΑ/ΝΝΠ.

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α.

Βλαχογιάννης Βασίλειος

Απεβίωσε την 1^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1953 στην Μεσσηνία. Το 1967 κατετάγη στο ΠΝ ως ναυτόπαις και το 1993 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.ε.

Νόσος Ανδριανός

Απεβίωσε την 22^α Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1979 στην Αθήνα. Το 1997 εισήλθε στην ΣΜΥΝ. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο ΓΕΝ/ΔΚΒ.

Σημαιοφόρος (Ε) ε.α.

Σταϊκόπουλος Ελευθέριος

Απεβίωσε την 4^η Νοεμβρίου 2021. Γεννήθηκε το 1943 στην Ηλεία. Το 1956 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις και το 1984 τέθηκε σε αποστρατεία.

Σημαιοφόρος (Ε) ε.ε.

Χασάκη Σταυρούλα

Απεβίωσε την 1^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1968 στην Αθήνα. Το 1991 κατετάγη στο ΠΝ ως ΕΠΥ και το 2021. Τον τελευταίο χρόνο υπηρετούσε στο ΜΤΝ

Σημαιοφόρος (Ε) ε.α.

Παύλου Μιχαήλ

Απεβίωσε την 31^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1944 στον Πόρο. Το 1958 κατετάγη στο ΠΝ ως ναυτόπαις και το 1985 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυπασπιστής (Ε) ε.α.

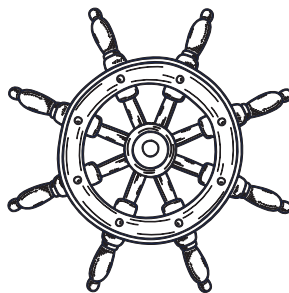
Δρακόπουλος Ευστάθιος

Απεβίωσε την 17^η Αυγούστου 2021. Γεννήθηκε το 1937 στην Μεσσηνία. Το 1954 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης και το 1980 τέθηκε σε αποστρατεία.

Ανθυπασπιστής (ΕΕ/ΣΗΜ) ε.α.

Ζαφειροπούλου Ευαγγελία

Απεβίωσε την 10^η Ιανουαρίου 2022. Γεννήθηκε το 1970 στην Καρδίτσα. Το 1990 κατετάγη στο ΠΝ ως ΕΠΥ και το 2020 τέθηκε σε αποστρατεία.

Εκ μέρους του Πολεμικού Ναυτικού
εκφράζονται τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια
προς τις οικογένειες και τους συγγενείς των
εκλιπόντων.
Ευχόμεθα ο Πανάγαθος να τους προσφέρει
παρηγορία και δύναμη ψυχής.

ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία ως «Ευδοκίμως τερματίσαντες την σταδιοδρομία τους» οι παρακάτω **Αρχιπλοίαρχοι**:

Μάχιμος: Ιωάννης Διαμαντάκης, Παύλος Παναγιωτόπουλος

Οικονομικός: Στυλιανός Στυλιανού

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Αρχιπλοίαρχοι**:

Μάχιμος: Χρήστος Ελευσινιώτης

Μηχανικός: Γεώργιος Κασιμάτης

■ Τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Πλοίαρχος (Ε)** Αθανάσιος Πολύχρονος,

■ Τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Αντιπλοίαρχος (Ειδικής Μονιμότητας-Χειριστής Ελικοπτέρων)** Σταύρος Θωμόπουλος

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Αντιπλοίαρχοι**:

Μάχιμος: Αθανάσιος Γκότσης

Μηχανικός: Γεώργιος Γεωργής,

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Πλωτάρχες**:

Μάχιμος: Γεώργιος Χρυσαΐδης, Ηρακλής Λέφας

Μηχανικός: Χρήστος Καβουσάνος-Καβουσανάκης

■ Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ο **Πλωτάρχης Μάχιμος** Δημήτριος Κατνιώτης,

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Πλωτάρχες (Ε)**: Γεώργιος Τσιλιμπάρης, Γεώργιος Ιωαννίδης, Παναγιώτα Βλαχοπούλου, Ειρήνη Ιωάννου, Ιωάννης Λίτινας, Πιερρίνα Μοναστηριώτη, Νικόλαος Μπουτάκογλου

■ Τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Υποπλοίαρχος Μηχανικός** Μάριος Μαρδάς

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Ανθυποπλοίαρχοι Μηχανικοί**: Δημήτριος Φαράντζος, Μάρκος Παππάς

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Ανθυποπλοίαρχος (Ε)** Νικόλαος Νικολουδάκης

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Σημαιοφόροι (Ε)**: Αικατερίνη Κατσίκια, Παναγιώτα Καρακώστα, Θεόφιλος Ξανθόπουλος, Αικατερίνη Μάνεση, Νικόλαος Πυλωρίδης, Μαγδαληνή Τσούνα, Αντώνιος Χριστόπουλος, Ολυμπία Ξενοπούλου, Αικατερίνη Κολιδά

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές**: Αθανάσιος Λαπιδάκης (ΑΡΜ), Νικόλαος Λιοσάτος (Τ/ΟΠΛ-ΗΟ/ΟΟ), Λάμπρος Παπαδημητρίου (Τ/ΗΝ-ΔΒ), Σταύρος Γουλέας (ΗΝ/ΥΔ), Θεοχάρης Παπαμικαήλ (ΗΛ), Πετρούλα-Θεοδώρα Μεγαλοικονόμου (ΑΡΜ), Γεώργιος Πάνος (Β/ΝΟΣ), Νικόλαος Γαρράς (Τ/ΗΣ), Θεόδωρος Φειδάκης (ΔΙΑΧ-ΛΟΓ)

■ Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία η **Ανθυπασπιστής (Δ/ΥΠ/ΓΡΑΜ)** Αργυρώ Νάνου

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Αρχικελευστές**: Μιχαήλ-Λάζαρος Ασλανίδης (Τ/ΗΝ-ΡΕ), Απόστολος Γαβάθογλου (Τ/ΗΝ-ΑΥ)

■ Τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία οι παρακάτω **Αρχικελευστές**: Ιωάννης Γεωργαντάς (Τ/ΜΗΧ), Γεώργιος Τεπελένης (ΗΛ)

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Αρχικελευστές (ΕΠΟΠ)**: Νικόλαος Κλωτσοτήρας (ΕΣΧ), Παναγιώτης Κέμπας (Τ/ΗΝ-ΣΝ), Ιωάννης Γιανασάκης (Τ/ΟΠΛ-ΠΒ), Κωνσταντίνος Γεωργιάς (Τ/ΗΝ-ΔΒ), Χρήστος Παγκαλίδης (ΔΙΑΧ-ΥΛ), Βασίλειος Ζα-

ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

φείρης (Τ/ΜΗΧ), Δημοσθένης Γκούνας (Τ/ΜΗΧ), Χρήστος Κουκουλάγκος (ΕΣΧ), Διονύσιος Διο-
νυσόπουλος (ΕΕ-ΡΕ)

■ Τέθηκαν σε αποστρατεία μετά από αίτησή τους οι παρακάτω **Επικελευστές (ΕΠΟΠ)**: Ιωάννης Γαλάνης (ΕΕ-ΠΕΣ), Εμμανουήλ Γα-
ρεφαλάκης (ΕΕ-ΣΗΜ), Ελευθέριος Δαρζέντας (Τ/ΜΗΧ-ΜΕΚ), Γεώργιος Χρυσούλας (Τ/ΜΗΧ-
ΜΕΚ), Ευάγγελος Καμπούρης (Τ/ΜΗΧ-ΜΕΚ),

Νικόλαος Μαυροειδής (ΕΣΧ), Ηλίας Καράνης (ΑΡΜ), Ελένη Αγγελάκη (Β/ΝΟΣ), Νικόλαος Για-
τράκης (ΑΡΜ), Αλέξανδρος Βέτσικας (ΗΛ), Λεω-
νίδας Κολονίκης (Τ/ΜΗΧ-ΜΕΚ), Αθανάσιος Βά-
γιας (Δ/ΥΠ-ΘΑΛ), Ευρύκλεια Ζιούρκα (ΕΕ/ΠΕΣ)

■ Τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του ο **Κελευστής (ΕΠΟΠ)** Θεόδωρος Γεώργου (Τ/ΜΗΧ)

ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

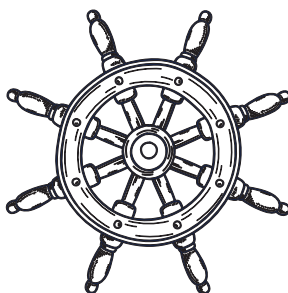
■ Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** και κατατάσσονται στο Πολεμικό Ναυτικό οι παρακάτω μαθητές που αποφοίτησαν ευδόκιμα από τη **Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Σωμάτων (ΣΣΑΣ)** το έτος 2021:

Σώματος Οικονομικού: Γεώργιος Τελώνης, Αργυρώ Μαραγκού,

Σώματος Υγειονομικού/Ιατρούς: Ανδρέας Τσιρινόβας, Ανδρέας Παπάζογλου, Σπυρίδων-
Παύλος Οικονομίδης, Ευαγγελία-Άννα Δεσπότη

■ Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι Σώματος Υγειονομικού/Νοσηλευτικής** και κατατάσσονται στο Πολεμικό Ναυτικό οι παρακάτω μαθητές που αποφοίτησαν ευδόκιμα από τη **Σχολή Αξιωματικών Νοσηλευτικής (ΣΑΝ)** το έτος 2021:

Κωνσταντίνα Παπαδάκη, Βασίλειος Διαμαντό-
πουλος, Χαράλαμπος Γεωργαντάς, Ελένη Κα-
ραμανιώλα, Μάρκος Βερύκιος, Δήμητρα Κο-
ντού

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

1. Εθνικές Ασκήσεις

■ Από 09 έως 10 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή νοτίως νήσου Ύδρας, η άσκηση «ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ 18/21», με συμμετοχή των Υ/Β «ΜΑΤΡΩΖΟΣ» και «ΝΗΡΕΥΣ».

■ Από 18 έως 22 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή του Νότιου Αιγαίου, η άσκηση «ΑΙΓΙΑΛΟΣ 3/21», με συμμετοχή των Α/Γ «ΣΑΜΟΣ», «ΧΙΟΣ» και «ΛΕΣΒΟΣ».

■ Από 22 έως 30 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή Κεντρικού και Νοτίου Αιγαίου, η άσκηση «ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΗΡ 2/21», με συμμετοχή των Υ/Β «ΚΑΤΣΩΝΗΣ», «ΜΑΤΡΩΖΟΣ», «ΑΜΦΙΤΡΙΤΗ», «ΠΙΠΙΝΟΣ», «ΠΟΝΤΟΣ», ενός (1) ΑΦΝΕ και ενός (1) ΣΜΗΕΑ HERON-I.

■ Την 24 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή Σαρωνικού κόλπου και Μυρτώου Πελάγους, η άσκηση «ΒΡΟΝΤΗ 4/21», με συμμετοχή των Κ/Φ «ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ», «ΤΟΛΜΗ», «ΝΑΥΜΑΧΟΣ», «ΚΑΣΟΣ» και «ΚΡΑΤΑΙΟΣ».

■ Την 01 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή κόλπου Μεγάρων, η άσκηση «ΠΥΡΣΟΣ 4/21», με τη συμμετοχή του ΤΠΚ «ΣΤΑΡΑΚΗΣ» και του ΠΑΤ «ΕΥΡΩΤΑΣ».

■ Από 07 έως 08 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή των Κυκλάδων και του Ανατολικού Αιγαίου, η άσκηση ελέγχου Ελικοδρομίων «ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ 2/21», με συμμετοχή δύο (2) Ε/Π του ΠΝ.

■ Από 08 έως 09 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή νοτίως νήσου Ύδρας, η άσκηση «ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ 19/21», με συμμετοχή των Υ/Β «ΩΚΕΑΝΟΣ» και «ΜΑΤΡΩΖΟΣ», της Φ/Γ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ», του ΠΓΥ «ΑΛΙΑΚΜΩΝ» και του ΠΑΤ «ΑΡΑΧΘΟΣ».

■ Από 08 έως 12 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή της νήσου Κω, η άσκηση ναρκοπολέμου «ΟΔΥΣΣΕΙΑ», με συμμετοχή του ΝΘΗ «ΕΥΝΙΚΗ».

■ Από 11 έως 18 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή των Κυκλάδων και του Ανατολικού Αιγαίου, η άσκηση «ΔΕΛΦΙΝΙ 2/21», με συμμετοχή των Υ/Β «ΩΚΕΑΝΟΣ» και «ΜΑΤΡΩΖΟΣ», της Φ/Γ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» (την 11 Δεκεμβρίου 2021), καθώς και ιπταμένων μέσων.

■ Από 13 έως 17 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή νοτίως νήσου Ύδρας, η άσκηση «ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ 20/21», με συμμετοχή του Υ/Β «ΩΚΕΑΝΟΣ».

■ Από 13 έως 17 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή νοτίου Αιγαίου και Μυρτώου Πελάγους, η άσκηση μεσαίας κλίμακας «ΛΑΙΛΑΨ 2/21», με συμμετοχή των Φ/Γ «ΕΛΛΗ», «ΛΗΜΝΟΣ», «ΚΑΝΑΡΗΣ», «ΑΙΓΑΙΟΝ», «ΣΠΕΤΣΑΙ», «ΥΔΡΑ», «ΣΑΛΑΜΙΣ», «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ», των ΤΠΚ «ΔΑΝΙΟΛΟΣ», «ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ», «ΡΙΤΣΟΣ», «ΛΑΣΚΟΣ», «ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΔΗΣ», «ΡΟΥΣΣΕΝ», «ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ», «ΜΥΚΟΝΙΟΣ», των Κ/Φ «ΜΑΧΗΤΗΣ» και «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ», των ΠΓΥ «ΑΤΛΑΣ-I», «ΑΛΙΑΚΜΩΝ» και «ΗΡΑΚΛΗΣ», των Υ/Β «ΩΚΕΑΝΟΣ» και «ΠΟΝΤΟΣ», καθώς και ιπταμένων μέσων.

■ Από 14 έως 17 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή Σαρωνικού κόλπου, η άσκηση ναρκοπολέμου «ΓΡΙΠΠΟΣ 2/21», με συμμετοχή των ΝΘΗ «ΕΥΡΩΠΗ», «ΕΥΝΙΚΗ» και «ΚΑΛΥΨΩ», καθώς και των Κ/Φ «ΒΟΤΣΗΣ» και ΠΓΥ «ΑΤΛΑΣ-I» (την 14 Δεκεμβρίου 2021).

2. Συμμαχικές – Διακρατικές Ασκήσεις

■ Την 03 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στην ευ-

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

ρεία θαλάσσια περιοχή της νήσου Κύπρου, η διακρατική άσκηση «NEMESIS 2021», με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς της Φ/Γ «ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ» (με οργανικό Ε/Π). Συμμετείχαν επίσης τα πλοία της Κυπριακής Δημοκρατίας ΠΑΘ «ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ», ΠΠ «ΤΣΟΜΑΚΗΣ», ΠΠ «ΓΕΩΡΓΙΟΥ», ΠΓΥ «ΑΛΑΣΙΑ», τα πολεμικά πλοία της Ινδίας INS «TARSHISH», «DVORA», 811, 814, 835, 839, καθώς και ιπτάμενα μέσα από Γαλλία, ΗΠΑ, Ιταλία, Κύπρο και Ηνωμένο Βασίλειο.

■ Την 05 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή νοτίως της νήσου Κρήτης, με τη συμμετοχή της Φ/Γ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» και της Γαλλικής Φ/Γ FS «AUVERGNE».

■ Την 09 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή νοτιοανατολικά νήσων Κρήτης και Καρπάθου, με τη συμμετοχή της Φ/Γ «KANAPHΣ», του ΤΠΚ «ΣΙΜΙΤΖΟΠΟΥΛΟΣ» και του Ιταλικού Α/Τ «ANDREA DORIA».

■ Την 13 Νοεμβρίου 2021 και προ της έναρξης της άσκησης «MEDUSA 11», πραγματοποιήθηκε συνεκπαίδευση (PASSEX) με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς των Φ/Γ «ΣΑΛΑΜΙΣ», ΤΠΚ «ΜΠΛΕΣΣΑΣ», Κ/Φ «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ», ενός (1) Ε/Π και Αιγυπτιακών μονάδων (Ελικοπτεροφόρο ENS «GAMAL ABDEL NASSER», Φ/Γ «ENS BERNEES», Κ/Β «ENS PORTSAID», ΥΒ 44, ΤΠΚ «FOUAD ZEKRY» και «ABU BAKR ALSEDDEQ») σε περιοχή Νοτιοανατολικά ν. Κρήτης. Επιπρόσθετα στην εν λόγω συνεκπαίδευση συμμετείχε ένα (1) ζεύγος ΑΦΠΑ F-16 της ΠΑ, η Κυπριακή μονάδα ΠΑΘ «ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ» καθώς και ένα (1) ζεύγος ΑΦΠΑ F-16 από τα ΗΑΕ.

■ Από 14 έως 22 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στην ευρύτερη περιοχή του Νοτίου Αιγαίου η διακρατική άσκηση «MEDUSA 11», με συμμετοχή, από Ελληνικής πλευράς των Φ/Γ

«ΣΑΛΑΜΙΣ», «ΕΛΛΗ», «KANAPHΣ», των ΤΠΚ «ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΔΗΣ», «ΜΠΛΕΣΣΑΣ», του Υ/Β «ΜΑΤΡΩΖΟΣ», των Α/Γ «ΛΕΣΒΟΣ», «ΧΙΟΣ» και «ΣΑΜΟΣ», των ΣΑΠ 7/15. Συμμετείχαν επίσης, από πλευράς Κύπρου το ΠΑΘ «ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ», από πλευράς Αιγύπτου τα πολεμικά πλοία Φ/Γ «ENS BERNEES», το Ελικοπτεροφόρο ENS «GAMAL ABDEL NASSER», η Κ/Β «ENS PORTSAID», οι ΤΠΚ «FOUAD ZEKRY» και «ABU BAKR ALSEDDEQ», το Υ/Β 44, καθώς και ιπτάμενα μέσα και ομάδες Ειδικών επιχειρήσεων από τις προαναφερθείσες χώρες και τα ΗΑΕ.

■ Την 16 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή Μυρτώου πελάγους, με τη συμμετοχή της Φ/Γ «ΥΔΡΑ», του ΤΠΚ «ΡΙΤΣΟΣ» και του Πλοίου Διοίκησης Αμφιβίων Επιχειρήσεων USS MOUNT WHITNEY (ΗΠΑ).

■ Από 16 Νοεμβρίου έως 03 Δεκεμβρίου 2021, η Φ/Γ «ΑΔΡΙΑΣ» συμμετείχε στην συμμαχική άσκηση «POLARIS 21», η οποία διεξήχθη στη θαλάσσια περιοχή της Δυτικής Μεσογείου.

■ Την 19 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή βορείως Αιγύπτου, με τη συμμετοχή της Φ/Γ «ΣΠΕΤΣΑΙ», καθώς και μονάδων του Αιγυπτιακού Ναυτικού.

■ Την 20 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή νοτίως νήσου Καρπάθου, με τη συμμετοχή του Υ/Β «ΚΑΤΣΩΝΗΣ» και του Ιταλικού Υ/Β «ROMEΙ».

■ Τις 21 και 22 Νοεμβρίου 2021 η Φ/Γ «ΣΠΕΤΣΑΙ» συμμετείχε στην επιχειρησιακή αξιολόγηση μονάδων του Ισραηλινού Ναυτικού, στη θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

■ Από 22 έως 30 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

στην ευρύτερη περιοχή του Νοτίου Αιγαίου, η συμμαχική άσκηση «ΝΗΡΙΗΣ 2021», με συμμετοχή, από Ελληνικής πλευράς των Φ/Γ «ΑΙΓΑΙΟΝ», «ΛΗΜΝΟΣ», «ΣΠΕΤΣΑΙ», του ΠΓΥ «ΑΤΛΑΣ Ι», των Υ/Β «ΚΑΤΣΩΝΗΣ», «ΜΑΤΡΩΖΟΣ», «ΑΜΦΙΤΡΙΤΗ», «ΠΙΠΙΝΟΣ», «ΠΟΝΤΟΣ», των ΤΠΚ «ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΔΗΣ», «ΡΟΥΣΣΕΝ», «ΜΠΛΕΣΣΑΣ», του Α/Γ «ΛΕΣΒΟΣ», του ΝΘΗ «ΕΥΡΩΠΗ», των ΣΑΠ 7/15 και της Κ/Φ «ΝΑΥΜΑΧΟΣ». Συμμετείχαν επίσης τα πλοία των μόνιμων Νατοϊκών Δυνάμεων SNMG 2 και SNMCMG 2.

■ Την 24 και 25 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή Μυρτώου πελάγους και Σαρωνικού, με τη συμμετοχή της Φ/Γ «ΥΔΡΑ» και των Αιγυπτιακών μονάδων LHD «GAMAL ABDEL NASSER» (Ελικοπτεροφόρο) και FFG «BERNEES» (Φ/Γ).

■ Από 06 έως 07 Δεκεμβρίου 2021, το ΝΘΗ ΕΥΡΩΠΗ εκτέλεσε μαζί με τα πλοία της μόνιμης Νατοϊκής δύναμης SNMCMG 2 εκπαίδευση ναρκοθηρίας, στην περιοχή του Πατραϊκού κόλπου.

■ Την 09 Δεκεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκε συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή νοτιοδυτικά νήσου Κρήτης, με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς της Φ/Γ «ΣΑΛΑΜΙΣ», Αφων της ΠΑ, και της Γαλλικής Φ/Γ «FGS AUVERNE». Από 16 έως 28 Οκτωβρίου 2021 διεξήχθη, στη θαλάσσια περιοχή κόλπου Ήφρου και Δαρδανελίων, η συμμαχική άσκηση «NUSRET 21», με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς του ΝΘΗ «ΕΥΡΩΠΗ» (ως πλοίου της μόνιμης Νατοϊκής δύναμης SNMCMG2).

■ Από 04 έως 05 Ιανουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή βορειοδυτικά νήσου Κρήτης, μεταξύ μονάδων του ΠΝ (Φ/Γ «ΕΛΛΗ», ΤΠΚ «ΛΑΣΚΟΣ», Υ/Β «ΚΑΤΣΩΝΗΣ»), και της ομάδας CSG-8 (CARRIER STRIKE GROUP -8)

την οποία αποτελούσαν το Αεροπλανοφόρο USS «HUARRY S. TRUMAN» (ΗΠΑ), τα Α/Τ των ΗΠΑ USS «GRAVELY», USS «BAINBRIDGE», USS «ROSS», USS «ROOSEVELT», καθώς και η Νορβηγική Φ/Γ «HNOMS FRIDTJOF NANSEN».

■ Την 18 Ιανουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε συνεκπαίδευση (PASSEX) στη θαλάσσια περιοχή βόρεια νήσου Κρήτης, με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς της Φ/Γ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ» και Αφων της ΠΑ, και της Νατοϊκής Δύναμης SNMG-2, η οποία αποτελούνταν από τη Φ/Γ «ITS MARGOTTINI» (Ιταλία) και την Φ/Γ «TCG GOKSU»(Τουρκία).

■ Την 31 Ιανουαρίου 2022, πραγματοποιήθηκε συνεκπαίδευση (PASSEX), στη θαλάσσια περιοχή Μυρτώου Πελάγους, με συμμετοχή από Ελληνικής πλευράς της Φ/Γ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ», Αφων της ΠΑ, και της Γαλλικής Φ/Γ «FGS PROVENCE».

3. Επισκέψεις Ξένων Αντιπροσωπειών

■ Την 15 Δεκεμβρίου 2021 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο ΓΕΝ ο Διοικητής Δυνάμεων Ατλαντικού Ακτοφυλακής των ΗΠΑ, όπου και συναντήθηκε με του Υπαρχηγού του επιτελείου.

4. Συμμαχικές - Πολυεθνικές Επιχειρήσεις

α. Επιχείρηση UNIFIL MAROPS:

Από την 08 Οκτωβρίου 2021 έως την 12 Ιανουαρίου 2022, η Φ/Γ «ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ» συμμετείχε στην επιχείρηση «UNIFIL MAROPS» η οποία διεξάγεται στη θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Την 12 Ιανουαρίου 2022 αντικαταστάθηκε από την Φ/Γ «ΛΗΜΝΟΣ».

β.Επιχείρηση SEA GUARDIAN:

Το ΠΝ συμμετέχει στην επιχείρηση «SEA GUARDIAN» με ένα (1) ΤΠΚ ή Κ/Φ καθ' όλο το έτος (με έδρα το ΝΣ υπό 8ωρη ετοιμότητα) και με ένα (1) Υ/Β εν πλω για 15 ημέρες, ανά δίμηνο. Συμμετοχή μονάδων ως ακολούθως:

■ Εν όρμω ΝΣ:

- Από 01 έως 18 Νοεμβρίου 2021 με το ΤΠΚ «ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ»,
- Από 19 έως 30 Νοεμβρίου 2021 με το ΤΠΚ «ΣΤΑΡΑΚΗΣ».
- Από 01 έως 31 Δεκεμβρίου 2021 με το ΤΠΚ «ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ».
- Από 01 έως 31 Ιανουαρίου 2022 με το ΤΠΚ «ΞΕΝΟΣ»

■ Κατά το χρονικό διάστημα από 01 Νοεμβρίου 2021 έως 31 Ιανουαρίου 2022 διεξήχθησαν συνολικά εννέα (09) αποστολές σε ρόλο «Associated Support», από διάφορα πλοία του ΠΝ στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου.

■ Από 29 Οκτωβρίου 2021 έως 19 Νοεμβρίου 2021 η Φ/Γ «ΣΠΕΤΣΑΙ» και το Υ/Β «ΚΑΤΣΩΝΗΣ» συμμετείχαν στην επιχείρηση σε ρόλο «Direct Support», στο πλαίσιο «FOCOPS 21/06», στη θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ από την 24 Ιανουαρίου 2022 το Υ/Β «ΩΚΕΑΝΟΣ» συμμετέχει στην FOCOPS 22-1, επίσης στη θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

■ Εξειδικευμένο ιπτάμενο προσωπικό του ΠΝ επιβαίνει σε αεροσκάφη της ΠΑ για πτήσεις «AIS SWEEP» στο πλαίσιο της επιχείρησης. Για το χρονικό διάστημα 01 Νοεμβρίου 2021 έως 31 Ιανουαρίου 2022 πραγματοποιήθηκαν έξι (6) πτήσεις σε ρόλο «Associated Support» και τρεις (3) πτήσεις σε ρόλο «Direct Support».

γ. Συμμετοχή σε Μόνιμες Ναυτικές Δυνάμεις NATO.

SNMG-2:

Από 17 Φεβρουαρίου 2016, στοιχείο της Δύναμης SNMG-2 (CTU 1100.02.01) διεξάγει περιπολίες στη θαλάσσια περιοχή του Αιγαίου, στο πλαίσιο της Νατοϊκής δραστηριότητας «NATO'S SUPPORT TO ASSIST WITH THE REFUGEE AND MIGRANT CRISIS IN THE AEGEAN SEA». Στο πλαίσιο της δραστηριότητας, συμμετείχαν για το χρονικό διάστημα 01 Νοεμβρίου 2021 έως 31 Ιανουαρίου 2022 οι ακόλουθες μονάδες του ΠΝ: ΤΠΚ «ΣΤΑΡΑΚΗΣ», Κ/Φ «ΝΑΥΜΑΧΟΣ», Κ/Φ «ΒΟΤΗΣΗ», ΤΠΚ «ΞΕΝΟΣ», Ν/ΘΗ «ΕΥΝΙΚΗ», ΤΠΚ «ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ», Κ/Φ «ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ», Κ/Φ «ΤΟΛΜΗ», ΝΘΗ «ΚΑΛΥΨΩ», ΤΠΚ «ΜΥΚΟΝΙΟΣ» και Κ/Φ «ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ»

SNMCMG 2:

Ουδέν.

δ. Συμμετοχή σε Αποστολές Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από 28 Σεπτεμβρίου 2021 έως 19 Ιανουαρίου 2022 η Φ/Γ «NABAPINON» συμμετείχε στην επιχείρηση «IRINI», η οποία διεξάγεται στη θαλάσσια περιοχή της κεντρικής Μεσογείου. Την 19 Ιανουαρίου 2022 αντικαταστάθηκε από τη Φ/Γ «ΕΛΛΗ».

5. Κοινωνική προσφορά των Ενόπλων Δυνάμεων

α. Αποστολές Εσωτερικού – Εξωτερικού:

Την 29 Ιανουαρίου 2022 διατέθηκε η Κ/Φ «ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ», για τη μεταφορά προσωπικού της Μονάδας Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής του ΝΝΑ, καθώς και μελών της ΜΚΕ για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας «HOPE GENESIS», από τη νήσο Ρόδο στη νήσο Κάσο και αντίστροφα.

β. Κατάσβεση πυρκαγιών – Περιπολίες – Επιτήρηση

Ουδέν.

γ. Έρευνα – Διάσωση

Μονάδες του ΠΝ συμμετείχαν, στις κάτωθι αποστολές Έρευνας- Διάσωσης:

■ Την 12 Αυγούστου Από 22 έως 23 Δεκεμβρίου 2021, η Φ/Γ «ΥΔΡΑ» και ένα (1) Ε/Π S-70 συμμετείχαν στην επιχείρηση έρευνας διάσωσης εξήντα (60) ΠΕΠ, επιβαινόντων σε λέμβο που βυθίστηκε στη θαλάσσια περιοχή της Φολεγάνδρου.

■ Την 12 Αυγούστου Την 23 Δεκεμβρίου 2021, ένα (1) Ε/Π S-70 συμμετείχε στην επιχείρηση έρευνας διάσωσης αγνοούμενων ΠΕΠ, στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων (βραχονησίδα Πόρι).

■ Την 12 Αυγούστου Την 24 Δεκεμβρίου 2021, ένα (1) Ε/Π S-70 συμμετείχε στην επιχείρηση έρευνας διάσωσης ΠΕΠ από βυθιζόμενο ιστιοφόρο, στην θαλάσσια περιοχή βορείως νήσου Πάρου (βραχονησίδα Μέρμηγκας).

■ Την 12 Αυγούστου Την 03 Ιανουαρίου 2022, ένα (1) Ε/Π S-70 συμμετείχε στην επιχείρηση έρευνας διάσωσης αγνοούμενου αλιέα, στην θαλάσσια περιοχή νήσου Σκιάθου.

■ Την 12 Αυγούστου Την 30 Ιανουαρίου 2022, ένα (1) Ε/Π S-70 μετέφερε ένα (1) πολυτραυματία ορειβάτη από την περιοχή Τζουμέρκων Ορών στο Α/Δ Ιωαννίνων.

6. Εκδηλώσεις – Επισκέψεις

■ Την 08 και 09 Νοεμβρίου 2021 ο Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία του πληρώματος της Κ/Φ «ΝΑΥΜΑΧΟΣ» συμμετείχαν στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στη νήσο Λέσβο, για την επέτειο απελευθέρωσης της νήσου από

τον Οθωμανικό ζυγό. Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης πραγματοποίησε, την 09 Νοεμβρίου 2021, σύντομη επίσκεψη επί του πλοίου.

■ Την 22 Νοεμβρίου 2021 οι Υπουργοί Άμυνας Ελλάδας και Κύπρου, οι Αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδας, Αιγύπτου, ΗΑΕ και Κύπρου, καθώς και λοιποί πολιτικοί και Στρατιωτικοί επίσημοι, στο πλαίσιο της Ημέρας Διακεκριμένων επισκεπτών ασκήσεως «ΜΕΔΟΥΣΑ» 11», παρακολούθησαν επί της Φ/Γ «ΣΑΛΑΜΙΣ» μέρος των δραστηριοτήτων της άσκησης.

■ Την 25 Νοεμβρίου 2021 πραγματοποιήθηκε στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας, η τελετή ονοματοδοσίας του ΠΓΥ «ΑΙΑΣ», με την παρουσία της ΑΕ ΠτΔ και της λοιπής Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας.

■ Την 05 Δεκεμβρίου 2021 διατέθηκε το ΤΠΚ «ΞΕΝΟΣ», για την επιστροφή των κειμηλίων του Ιστορικού αρχείου-μουσείου Ύδρας από το νησί της Λέσβου.

■ Την 06 Δεκεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκε στη ΣΝΔ τελετή εορτασμού του προστάτη του Πολεμικού Ναυτικού, Αγίου Νικολάου, καθώς και της επετείου των νικηφόρων ναυμαχιών των Βαλκανικών Πολέμων. Στην τελετή παρέστη σύσσωμη η Πολιτική και Στρατιωτική Ηγεσία των Ε.Δ, ενώ στα πλαίσια των εορτασμών η Φ/Γ «ΑΔΡΙΑΣ» κατέπλευσε στον όρμο του Κανελλόπουλου αποδίδοντας τιμές και η Φ/Γ «ΥΔΡΑ» με το ΤΠΚ «ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ» στο λιμένα Πειραιά.

■ Την 08 Δεκεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκε στο Ν.Ο. Σκαρμαγκά η καθιερωμένη επιμνημόσυνη δέηση εις μνήμη των πεσόντων του Πολεμικού Ναυτικού κατά την ώρα εκτέλεσης του καθήκοντος. Στην τελετή παρευρέθη ο Αρχηγός ΓΕΝ και πλήθος επισήμων.

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Υπεύθυνο για το περιεχόμενο: ΓΕΝ

■ Στις 21 και 22 Δεκεμβρίου 2021, ο Αρχηγός ΓΕΝ, στο πλαίσιο εορταστικής περιόδου Χριστουγέννων και νέου έτους, επισκέφτηκε πλοία και Υπηρεσίες στη νήσο Κρήτη, όπου και αντάλλαξε ευχές με μέλη των πληρωμάτων και του προσωπικού.

■ Από 05 έως 06 Ιανουαρίου 2022 τα πλοία του ΠΝ ΤΠΚ «ΔΑΝΙΟΛΟΣ» και ΤΠΚ «ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΔΗΣ» κατέπλευσαν στο λιμένα του Πειραιά, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για την εορτή των Θεοφανείων. Στις ανωτέρω εκδηλώσεις παρέστη και ο Αρχηγός ΓΕΝ.

7. Διάφορα Θέματα

■ Από 03 έως 05 Νοεμβρίου 2021 διεξήχθη, στο Ροστόκ Γερμανίας, κύκλος συνομιλιών των ΠΝ Ελλάδας και Γερμανίας.

■ Επιτελής του ΠΝ συμμετείχε, από 08 έως 12 Νοεμβρίου 2021, στη σύσκεψη NATO Shipping Working Group 21 (NSWG 21), που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη (Τουρκία).

■ Επιτελείς του ΠΝ συμμετείχαν, από 15 έως 18 Νοεμβρίου 2021, στη σύσκεψη της διευθύ-

νουσας επιτροπής του Κέντρου Αριστείας (ΚΑ) MARSEC COE SC), που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη (Τουρκία).

■ Από 07 έως 08 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στο Βουκουρέστι (Ρουμανία), σύγκληση των ΡΟC της CHENS CPC.

■ Την 10 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στο ΓΕΕ-ΘΑ (αίθουσα «Ναύαρχος Π.ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ»), σύσκεψη επί του Μνημονίου Αρχών Συνεργασίας ΠΝ και Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ, παρουσία των Υπαρχηγών ΓΕΝ και Λ.Σ.-ΕΛ.ΑΚΤ.

■ Από 15 έως 17 Δεκεμβρίου 2021, διεξήχθη στο ΑΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. η άσκηση (τ. Naval Cooperation and Guidance for Shipping - NCAGS) «ΜΙΝΩΑΣ 21».

■ Την 21 Ιανουαρίου 2022, διεξήχθη στο ΓΕΝ σύσκεψη των μελών της Ο.Ε. για τη Πρωτοβουλία Maritime Domain Awareness (MDA).

■ Την 31 Ιανουαρίου 2022, έλαβε χώρα διάλεξη από τον ΔΚΑ/ΓΕΝ σε σπουδαστές της ΣΔΙ-ΕΠΝ 36/21, στη Ναυτική Σχολή Πολέμου.

ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΣΗ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΕΣ ΟΕΝ/ΔΥΚ

Α.Α	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	08-09/12/2021	στη θαλάσσια περιοχή Αγίου Νικολάου νήσου Κρήτης.

Ψηφιακά
υπογεγραμμέ
νο από
ΙΟΑΝΝΑ
ΤΑΚΟΥ

Ministry of Digital
Governance,
Hellenic Republic
Digitally signed by Ministry
of Digital Governance,
Hellenic Republic
DN: cn=2023.12.28 14:48:42
Reason: I am a signer

ΑΔΑ: 6ΚΓΟ6-Δ7Χ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΤΑΜΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2022 ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Α' ΕΣΟΔΑ

Α/Ε	ΚΩΔΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΚΑΕ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ		ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2020	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ 2022 - 2021
				2022	2021		
1590701	3100 (3199)		Εσοδα από προσαφορά υπηρεσιών	6.000,00	30.000,00	60.000,00	-24.000,00
			Επιστροφές λοιπών δαπανών	6.000,00		60.000,00	-24.000,00
			(Εσοδα λοιπών περιπτώσεων)				
1410189	3300 (3391)		Εσοδα από πώληση αγαθών	1.000,00	50.000,00	50.000,00	-49.000,00
			Εσοδα από πώληση πλεονάζοντος ή αχρήστου υλικού	1.000,00	50.000,00	50.000,00	-49.000,00
1430101	3400 3411		Εσοδα από εκμίσθωση κινητής ή ακίνητης περιουσίας	710.000,00	710.000,00	710.000,00	0,00
			Εσοδα από εκμίσθωση ακινήτων	710.000,00	710.000,00	710.000,00	0,00
1510901	3500 3519		Πρόσοδοι του ΝΠΔΔ από κεφάλαια, κινητές αξίες και λοιπές περιπτώσεις	183.000,00	130.000,00	130.000,00	53.000,00
			Εσοδα από τόκους λοιπών περιπτώσεων				
			(Τόκοι λοιπών περιπτώσεων)	70.000,00	70.000,00	70.000,00	0,00
1510201	3521		Εσοδα από τόκους τίτλων (Τοκομερίδια)	63.000,00	20.000,00	20.000,00	43.000,00
1520201	3523		Διανομόμενο εισόδημα μετοχών (Μερίσματα)	50.000,00	40.000,00	40.000,00	10.000,00
1510101	3529		Εσοδα από τόκους καταθέσεων και λοιπές κινητές αξίες (Μερίσματα Κεφαλαίου)	0,00	0,00	0,00	0,00
1560901	4200		Πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	2.000,00	2.000,00	2.000,00	0,00
1560901	4219		Λοιπά πρόστιμα (και χρηματικές ποινές)	2.000,00	2.000,00	2.000,00	0,00
1520301	6400		Εσοδα από την επιχειρηματική γενικά δραστηριότητα του ΝΠΔΔ	1.000,00	4.000,00	4.000,00	-3.000,00
1520301	6452		Διανομόμενο εισόδημα λοιπών συμμετοχών	1.000,00	4.000,00	4.000,00	-3.000,00
1560901	6500		(Πρόσοδοι από κινητές αξίες)	9.000,00	4.000,00	4.000,00	5.000,00
1560901	6521		Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	9.000,00	4.000,00	4.000,00	5.000,00
1390401	6600		Λοιπά πρόστιμα (Πρόστιμα και χρηματικές ποινές)	40.000,00	12.000,00	12.000,00	28.000,00
1390401	6641		Λοιπά έσοδα	40.000,00	12.000,00	12.000,00	28.000,00
5930100	6999		Εσοδα από δωρεές (κληρονομίες, κληροδοσίες)	30.000,00	30.000,00	0,00	30.000,00
5930200	5200		Ταμειακό υπόλοιπο	10.000,00	10.000,00		0,00
593201	5214		Εσοδα υπέρ Δημοσίου	10.000,00	10.000,00		0,00
5930209	5226		Εσοδα υπέρ MTN	5.000,00	5.000,00		0,00
5930900	5249		Εσοδα υπέρ Ταμείου Αλληλεγγύης	2.500,00	2.500,00		0,00
5930900	5299		Εσοδα υπέρ λοιπών ασφαλιστικών ταμείων	2.500,00	2.500,00		0,00
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ				982.000,00	972.000,00	972.000,00	10.000,00

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2022 ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ
Β' ΕΞΟΔΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ ΚΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ		ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ 2022 - 2021
		2022	2021	2020	
2430201	Αμοιβές όσων εκτελούν ειδικές υπηρεσίες Προμήθειες για χρημ. Υπηρεσίες (Αμοιβές και προμήθειες Τραπεζών)	100,00	100,00	100,00	0,00
2420909	Συμμετοχή στην κοινωνική πρόνοια, ασφάλιση, εκπαίδευση και υγεία των υπαλλήλων, των συνταξιούχων και των οικογενειών τους καθώς και των σπουδαστών γενικά	100,00	100,00	100,00	0,00
2420909	Λοιπές δαπάνες εκπαίδευσης	0,00	0,00	500,00	0,00
2420909	Λοιπές δαπάνες εκπαίδευσης	0,00	0,00	500,00	0,00
2420401	Πληρωμές για μετακίνηση υπαλλήλων ή μη	500,00	500,00	1.000,00	0,00
2420401	Οδοιπορικά έξοδα μετακίνησης για εκτέλεση υπηρεσίας στο εσωτερικό υπαλλήλων	336.400,00	287.400,00	395.900,00	49.000,00
2420103	Πληρωμές για μη προσωπικές υπηρεσίες	100,00	100,00	100,00	0,00
2420101	Ταχυδρομικά τέλη	3.500,00	3.000,00	3.000,00	500,00
2420203	Τηλεφωνικά, τηλεγραφικά και τηλετυπικά τέλη εσωτερικού	3.500,00	4.000,00	4.000,00	-500,00
2420203	Υδρευση και άρδευση	40.000,00	40.000,00	40.000,00	0,00
2420201	Φωτισμός, κίνηση και θέρμανση (με ηλεκτρισμό, φωταέριο και λοιπές πηγές ενέργειας)	30.000,00	20.000,00	20.000,00	10.000,00
2420204	Λοιπές δαπάνες καθαριότητας.	1.000,00	1.000,00	1.000,00	0,00
2420906	Λοιπές δαπάνες δημοσίων σχέσεων	175.000,00	148.000,00	165.000,00	27.000,00
2420301	Συντήρηση και επισκευή κτιρίων	8.000,00	6.000,00	7.000,00	2.000,00
2420389	Συντήρηση και επισκευή λοιπού εξοπλισμού	5.000,00	3.000,00	4.000,00	2.000,00
2420905	Εκτυπώσεις, εκδόσεις γενικά και βιβλιοδετήσεις	500,00	2.500,00	2.000,00	-2.000,00
2420905	Επιδόσεις, δημοσιεύσεις, προσκλήσεις κ.λπ.	9.500,00	9.500,00	9.500,00	0,00
2420501	Ασφάλιστρα και φύλακτρα ακινήτων, μεταφορικών μέσων, μηχανικού εξοπλισμού, επίπλων, χρεωγράφων, ενεχυρών κ.λπ.	300,00	300,00	300,00	0,00
2390509	Εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ή συμβιβαστικών πράξεων	60.000,00	50.000,00	140.000,00	10.000,00
2420989	Λοιπές Δαπάνες.	0,00	0,00	0,00	0,00
2710901	Λοιποί τρέχοντες φόροι (Τέλη)	16.000,00	16.000,00	34.000,00	0,00
1200	Εξοπλισμός γραφείων, εργαστηρίων κ.λπ. (εκτός από την προμήθεια επίπλων και σκευών	3.000,00	3.000,00	4.000,00	0,00
2410201	Προμήθεια γραφικής ύλης και μικροαντικειμένων γραφείου γενικά	13.000,00	13.000,00	30.000,00	0,00
2410202	Προμήθεια υλικών μηχανογραφικών και λοιπών συναφών εφαρμογών	353.000,00	304.000,00	304.000,00	49.000,00
Σε μεταφορά					

Από μεταφορά	353.000,00	304.000,00	304.000,00	49.000,00
Προμήθεια ειδών συντήρησης και επισκευής αγαθών διαρκούς χρήσης				
1400	5.000,00	5.000,00	5.000,00	0,00
2420301 (1432)	0,00	0,00	0,00	0,00
Λοιπές προμήθειες ειδών συντήρησης και επισκευής μηχανικού και λοιπού εξοπλισμού				
2420307 (1439)	5.000,00	5.000,00	5.000,00	0,00
1600	11.000,00	11.000,00	11.000,00	0,00
2410301 (1611)	11.000,00	11.000,00	11.000,00	0,00
Προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών				
1800	10.000,00	10.000,00	10.000,00	0,00
Λοιπές προμήθειες που δεν περιλαμβάνονται στις παραπάνω κατηγορίες				
2410901 (1899)	10.000,00	10.000,00	10.000,00	0,00
Λοιπές αγορές αγαθών (Διάφορες προμήθειες που δεν κατανομάζονται ειδικά				
3100	0,00	0,00	500,00	0,00
2790589 (3199)	0,00	0,00	500,00	0,00
7000	5.000,00	2.000,00	7.000,00	3.000,00
Κεφαλαιακές Δαπάνες				
Προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών λογισμικού και λοιπού συναφούς βοηθητικού εξοπλισμού				
3120301 (7123)	5.000,00	2.000,00	7.000,00	3.000,00
9000	20.000,00	40.000,00	10.000,00	-20.000,00
-//-(9149)	20.000,00	40.000,00	10.000,00	-20.000,00
Προμήθεια μηχανικού και λοιπού κεφαλαιουχικού εξοπλισμού				
Προμήθεια μηχανικού και λοιπού κεφαλαιουχικού εξοπλισμού που δεν κατανομάζεται ειδικά.				
9700	578.000,00	570.000,00	670.000,00	8.000,00
Επενδύσεις εκτελούμενες από τα έσοδα των ΝΠΔΔ				
Ενοίκια πάγια υπό κατασκευή (Ανέγερση λοιπών κτιρίων και κάθε είδους εγκαταστάσεις σ' αυτά)				
3170101 (9739)	440.000,00	420.000,00	600.000,00	20.000,00
2420988 (9762)	108.000,00	150.000,00	70.000,00	-42.000,00
9800	30.000,00	30.000,00	10.000,00	0,00
Επενδύσεις εκτελούμενες από τα έσοδα των ΝΠΔΔ				
Αγορές γης (Αγορά οικοπέδων)				
3150101 (9841)	0,00	0,00	10.000,00	0,00
5930100	10.000,00	10.000,00	10.000,00	0,00
5930200	10.000,00	10.000,00	10.000,00	0,00
593201	5.000,00	5.000,00	5.000,00	0,00
5930209	2.500,00	2.500,00	2.500,00	0,00
5930900	2.500,00	2.500,00	2.500,00	0,00
Σ Υ Ν Ο Λ Ο Ξ Ο Ο Δ Ν :				10.000,00
	982.000,00	972.000,00	747.727,23	

Το τρίμηνο που πέρασε, έγιναν οι ακόλουθες παραχωρήσεις αρχειακού υλικού στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού και ευχαριστούμε θερμά για την ευγενική χορηγία:

■ Ο Υποναύαρχος ε.α. Περικλής Κυρίτσος-Σπυρομήλιος ΠΝ, παραχώρησε στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, δύο Στρατιωτικές απονομές Μεταλλίων του Υποπλοιάρχου / Πλωτάρχη Π. Σπυρομήλιου Β.Ν. Οι απονομές είναι οι ακόλουθες:

α. Σταυρός του Αγώνος του Βασιλικού Ναυτικού, στον Υποπλοίαρχο Π. Σπυρομήλιο ΒΝ, από 10 Μαΐου 1948.

β. Μετάλλιο της Στρατιωτικής Αξίας Γ΄ Τάξης, στον Πλωτάρχη Π. Σπυρομήλιο ΒΝ, από 2 Οκτωβρίου 1948.

■ Η κα. Μαρία Τυπάλδου παραχώρησε στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, μέρος του αρχείου του αδελφού της Αρχιπλοιάρχου (Μ) ε.α Γεράσιμου Τυπάλδου ΠΝ, το οποίο συνίσταται σε πλήθος βιβλίων και εγχειριδίων του Πολεμικού Ναυτικού.

■ Ο κ. Νικόλαος Ασημακόπουλος παραχώρησε στην Βιβλιοθήκη της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, βιβλίο με τίτλο: Η Συμβολή των Σουλιωτών στην Επανάσταση 1821, εκδόσεις Βεργίνα, συγγραφής του ιδίου.

■ Ο κ. Βασίλειος Ιατρίδης παραχώρησε στην Βιβλιοθήκη της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, βιβλίο με τίτλο: Από τον Βυθό στον Ουρανό, εκδόσεις Πελασγός, συγγραφής του ιδίου.

■ Ο κ. Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος, παραχώρησε στην Βιβλιοθήκη της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού, βιβλίο με τίτλο: Η Εξωτερική Πολιτική και η Υψηλή Στρατηγική των Μεγάλων Δυνάμεων και των Βαλκανικών Κρατών, εκδόσεις Λειμών, συγγραφής του ιδίου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

- Ετήσια Συνδρομή Εσωτερικού
- Στρατιωτικό προσωπικό Ε.Ε., Ε.Α. και πολιτικό προσωπικό Πολεμικού Ναυτικού10€
- Ιδιώτες & νομικά πρόσωπα.....12€
- Ετήσια Συνδρομή Κύπρου.....30€

Η εγγραφή των νέων στελεχών του ΠΝ διενεργείται σύμφωνα με το έγγραφο ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ Φ.800/05/05 από 6 Σεπτεμβρίου 2005. Η εγγραφή ιδιωτών, νομικών προσώπων και πολιτικού προσωπικού ΠΝ υλοποιείται ως ακολούθως: Οι ενδιαφερόμενοι καταθέτουν την ετήσια συνδρομή τους στον λογαριασμό της τράπεζας ALPHA BANK (χωρίς χρέωση εξόδων κατάθεσης) IBAN GR 0601404370437002001000022, δηλώνοντας στην κατάθεση αυτή τα στοιχεία τους και αποστέλλουν την παρακάτω αίτηση επισυνάπτοντας την απόδειξη της κατάθεσης συνδρομής τους, στην ακόλουθη διεύθυνση, ΦΑΞ και e-mail της ΥΙΝ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

«ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ»
ΜΑΡΚΟΝΙ 20 – ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ
104 47 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 210-3484 243
ΦΑΞ: 210-3484 234
e-mail: yin_syndromes@navy.mil.gr

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΕΠΩΝΥΜΙΑ:
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:
ΙΔΙΟΤΗΤΑ:
ΟΔΟΣ: ΑΡΙΘΜΟΣ: Τ.Κ.:
ΠΟΛΗ:
ΤΗΛ.:
E-MAIL:
ΑΡ. ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:

